नालन्दा-देवनागरी-पालि-गन्धमालाव

_{युचियद}े **अङ्गुत्तरनिकायपा**लि

(एकक-दुक-तिकनिपाता)

पवानसंसोधको भिक्स जगदीसकस्सपो

बिहारराजकीयेन पालिपकासनमण्डलेन कासिता

Roffor

वि०२०१७

वितरक मोतीलाल बनारसीदास,

नेपाली खपरा, पोस्ट बाक्स नं० ७५,

वाराणसी, (भारत)

THE ANGUTTARA NIKĀYA (BKAKANIPĀTA, DUKANIPĀTA)

General Editor BHIKKHU J. KASHYAP

PĂLI PUBLICATION BOARD (BIHAR GOVERNMENT)

B. E. 2504

V. E. 2017

Sole Agents:

MOTI LAL BANARASI DAS,

Nepalı Khapara, Post Box No. 75,

Varanasi, (India)

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hinayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men. "What is life? Why should I live? Why should I live? Why should I do anything? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death?" Nijinzky summed up the whole problem in his Diary when he wrote: "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of trspā or taphā. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffer-

ing. When the Upanisads declare, "That thou art", tat toam asi, it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change, the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather than by the play of the intellect. Religion is not a creed, but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace. If few are chosen, it is because few choose to be chosen The Buddha laid stress on the creative freedom of man. The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him ten veramanis or prohibitions or abstinences called datatila or daśaśiksāpada which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words: "I take upon myself the abstinence, (1) from destroying life, (2) from taking what is not given, (3) from leading an unchaste life, (4) from speaking untruth. (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations, (9) from using high couches and seats, (10) from accepting gifts of gold and silver" The first five are the Buddhist bañcaśila.

Pāṇātipātā veramaṇī sikkhāpadam samādiyāmi Adinnādānā veramaṇī sikkhāpadam samādiyāmi Kāmesu micchācārā veramaṇī sikkhāpadam samādiyāmi Musāvādā veramaṇī sikkhāpadam samādiyāmi Surā-merayamajja-pamādaṭṭhānā

veramaņī sikkhāpadam samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves, the outer conflicts between nations would inevitably cease. By practising the Buddha's pañcasila we will develop patience, courage, love and unselfishness The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony, which is not at the mercy of outward circumstance.

Nirvāṇam paramam sukham : Nirvāṇa is the highest bliss. It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one. The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution. The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being; the Buddhist says that man can live in a transfigured world where samsāra and nirvāṇa are one. In Mahā-saccaka Sutta, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows:

"When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance. In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation. And I came to know: "Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled. What had to be done has been accomplished. After this present life there is no further for this or that. This last insight did I attain to in the last watch of the night. Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself." Thus ended the struggle of six long years.

The Buddha is said to be a physician. Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition. If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāṇa, the Government of India decided to publish standard versons in Devanāgarī script of the complete Pāli and the Sanskrit texts of the two schools, Southern and Northern, in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world.

S. Radhakrishnan

INTRODUCTION

1. The Päli Tipiţaka

After the passing away of the Buddha at Kusinārā, the disciples had assembled to pay their last homage to him. The Venerable Maha Kassapa, the chief of the congregation, was delivering words of consolation to the bereaved assembly, reminding them of the declaration of the Buddha:-"It is the very nature of all things near and dear to us that we must divide ourselves from them." Subhadra, a monk who had received ordination in an advanced age, however, did not look gloomy. He took a perverted view of the situation and spoke-"Do not grieve, brothers, for now we are definitely released from the restraint of the Great Teacher and his too rigid discipline. While the Teacher lived, we were constantly rebuked for failing to observe the hard rules; but, now we are at liberty to do as we please; therefore, do not grieve." These words sounded a note of warning against the future possible distortion of the Dhamma at the hands of faithless members of a similar category. The Venerable Mahā Kassapa felt an urgent need for convening a Grand Council of the leading Elders of the Sangha to make a full collection of the teachings, and also to adopt means for their right preservation and transmission to posterity. He addressed the Bhikkhus thus:-"Come, friends, let us chant together the Dhamma and the Vinava..." The Venerable Mahā Kassapa drew a list of five hundred names of the topmost disciples to be appointed as members of the Council. At first, the name of the Venerable Ananda was left out in view of the fact that he had not attained Arhat-hood till then. But, as no one else in the Sangha had the privilege of listening to the Teacher so very closely and for such a long period of time, his participation was deemed necessary and important. He was, consequently, asked to go to a suitable abode and develop insight, so as to become an Arhat and he able in time to join the Council. King Ajātasattu made necessary arrangements for the accommodation and convenience

of the convention at Rājagaha, a favourite resort of the Teacherhimself. A spacious beautiful pavilion was raised for the meeting at the entrance of the Sattapanni cave, on the northern side of the Vehhāra Hill.

Venerable Ananda made the best efforts to train himself in developing insight. He kept walking up and down for the whole night absorbed in deep meditation; and, early in the morning, as he was going to stretch himself on the bed, his feet had left the ground and the head had not reached the pillow, at that moment, as if by a flash of light, darkness was dispelled and the sublime light of saint-hood dawned upon him. And, through his miraculous superhuman power of an Arhat, he appeared all of a sudden on his appointed seat in the hall, as if emerging out of the ground, exactly as the proceedings were going to be started.

With the permission of the Sangha, Venerable Mahā Kassapa asked Upāli questions on Vinaya, relating to the different monastic transgressions; the matter, the occasion, the individuals concerned, the principal rules (paññatti), the amended rules (anupaññatti) and all other details about them. In this, the Vinaya text was agreed upon and settled. Then, again, with the permission of the Sangha, he asked Ānanda questions on the Dhamma; the occasion of a sermon and the person or persons with reference to whom it was preached.

The commentary, Atthakathā, of a much later date, assumes that the Abhidhamma-Piṭaka was also included in the collection of the Dhamma, and that the Tipiṭaka, as it is available to us, was finalised at this very stage.

A century after the passing away of the Buddha, a great controversy arose in the Sangha concerning the interpretation of some Viraya rules. This necessitated the holding of the Second Council at Vesali. Seven hundred leading Elders from distant parts of the country assembled to take part in

^{1.} Cullavagga, Chapter XI. 2. Sumangalavilāsinī, Nidāna-

it; and they had drawn up a new edition of the Scripture, resulting in the fixing up of the Pitakas, Nikayas, Angas and Dhammakkhandhas.

A century after, when King Asoka embraced Buddhism and gave natronage to its propagation, the richly furnished monasteries became centres of attraction even for the members of other sects. They donned the vellow robe, either by proper ordination or stealthily, and went about as Bhikkhus enjoying the privileges and honour given to them. They could not, however, leave their own inclinations behind, and began to twist and distort the Doctrine in their own ways. This led to a state of confusion and it became difficult to distinguish the true principles from the coloured ones. The Elders felt the necessity of safeguarding the purity of the Dhamma by affecting a total purge of the alien elements in the philosophical life of the Sangha. This task was entrusted to the Venerable Moggaliputta Tissa, a saint, a thinker and a writer. He compiled a book called the Kathavatthu, refuting all the foreign theories, which was adopted as a book of the Tipitaka at the Third Council held at Pataliputta under his presidentship. After the council, Asoka despatched missionaries to the then civilised parts of the world for a wide propagation of the Dhammas.

Prince Mahinda and Princess Sanghamittä renounced the world and joined the Order to lead a mission to Sihaladipa (Ceylon). Since then, the island became a stronghold of Buddhism, and, even up to this day, has maintained the tradition of Pāli Tipiṭaka with all religious zeal.

Up till then, the Tipiṭaka was traditionally handed down orally from teachers to pupils. The complete Scripture was compiled in the form of books for the first time in Ceylon in 29 B. C., under the patronage of king Vaṭṭagāfhani Abhaya, with all the detailed classifications that are now obtained in the Pāli Tipiṭaka of the Theravāda School. This was done at the

Cullavagga, chapter xI. 2. Mahāvamsa, chapter v.
 Mahāvamsa, op. cit.

Council convened for the purpose, known as the Fourth Great council.

The Fifth Council, according to orthodox tradition, was held at Mandlay, Upper Burma, in 1871, under the patronage of king Mindon. In this Council the entire Pali Tipitaka was revised, re-edited and finally engraved on 729 marble slabs as follows.

Vinaya: 111 slabs Sutta: 410 slabs Abhidhamma: 208 slabs

Now, in this present age, the necessity of bringing out an upto-date edition of the Tipiṭaka printed on modern machines was felt. This task was taken up by the Burmese Chaṭṭha Saṅgāyana, the Sixth Great Council, held in Rangoon, which opened on the 17th May, 1954 in the artificially built Rock Cave, especially constructed for the purpose, at a little distance from the city. Two thousand and five hundred of the most erudite Bhikkhus, from all parts of the world, participated in chanting the Tipiṭaka together. A modern printing press was installed in a separate building and there the texts were printed as soon as they received the sanction of the Saṅgāyana. The Council kept functioning for two years, and concluded on the fullmoon day, May 1956, synchronising with the 2500th Iavanti of the Buddha.

In Ceylon, Burma, Thailand and Cambodia the principal religion of the people is Theravāda Buddhism, that adheres to Pāli Tipiṭaka as its Scripture. There, they have been having editions of it in their own scripts. Pāli Text Society, London, has been able to complete the publication of a major portion of it in Roman characters. But, as yet, it is not fully available in any script of India.

It is with a view to removing this want that the Government of India and the State Government of Bihar have jointly sanctioned a scheme of editing and publishing the entire Pali

Mahāvamsa, chapter x-xxIII. 2. बौद्ध धर्म के २५०० वर्ष, १६४६,
 35.

Tipitaka in Devanāgari, which will be complete in 40 volumes of about 400 pages each. This task has been entrusted to the Devanāgari Tripitaka Publication Department, Nalanda. It aims at presenting a co-ordinated edition of the text based on the printed books in Roman, Sinhalese, Burmeşe and Siamese scripts.

The follows	•	the distribution of books				
In the hierature.—						
TIPITAKA						
Vinaya Pitaka	Sutta Piţaka	Abhidhamma Pitaka				
 Mahāvagga 	 Dîghanikāya 	 Dhammasangani 				
2. Cullavagga	2. Majjhimanikāya	2. Vibhanga				
3. Pārājika	Samyuttanikāya	Dhātukathā				
4. Pācittiya	4. Ańguttaranikāya	4. Puggalapaññatti				
5. Parivāra	Khuddakanikāya 5. Kathāvatthu					
which contains the 6. Yamaka						
following fifteen 7. Patthana						
books:						
i. Khuddakapātha						
ii. Dhammapada						
iii. Udāna						
iv. Itivuttaka						
v. Suttanipāta						
	vi. Vimānavatth	u				
	vii. Petavatthu					
	viii. Theragāthā					
	ix. Therigāthā					
	x. Jātaka					
	xi. Niddesa					
	xii. Paţisambhida	imagga				
	xiii. Apadāna					
	xiv. Buddhavams	a & 🕶				
	xv. Cariyāpiţaka					

2. The Present Book

This big book, covering four volumes in our series, is the fourth Nikāya of the Sutta Piţaka. The very name of the book,

'Anguttara' reveals that the method of treatment in it is characterised by grouping numerical classifications of principles in the gradual ascending order. As far as the spirit and contents of its discourses are concerned, it is very much one with the other books of this Pitaka. There are altogether cleven chapters in it, constituting so many groupings or Nipātas, making a collection of short Suttas arranged in divisions or Vaggas.

As an important book like the Milindapañha calls it by the name of 'Ekottara', it is evident that this title of it also must have been in vogue at a time or in a circle, which expresses a meaning not different from that of 'Anguttara'. The Chinese translation of this book, in the collection of the Sanskrit version of the Tripitaka of the Sarvāstivāda literally means the same as 'Ekottara.'

This style of grouping numerical classifications of principles is not a new feature only of this Nikāya; though here it forms the chief basis of the composition of the entire work. The same method has been adopted at previous places, like—the Saṅgitipariyāya Sutta and the Dasuttara Sutta of the Digha Nikāya, the Kumārapañha Sutta of the Khuddakapāṭha, the Theragāthā, the Itivuttaka and others. In the Abhidhammapitaka the method of such numerical classification becomes very prominent throughout. Specially, about the Puggalapāñātati, it can be asserted that it is so similar to the Aṅguttara Nikāya, that it is even possible to get the entire book assimilated in it without causing any loss either to the contents or the style.

The Thanahga Sutta of the Prakta Igama literature comes so near to the Anguttara Nukāya—in spirit, language, style and contents—that it would not even be improper to call it a Jain edition of it. Even from the old Brahmanical literature, it is not difficult to collect portions parallel to these. It seems that during those days, when, for the preservation of their literary traditions, memory was a chief resort, this style of numerical classification was greatly helpful. Rather, it would be very valuable if a scholar undertakes to make studies in such

numerical classifications on a comparative basis in the different traditions of Indian literature.

If we follow our usual plan in writing the introduction, as adopted in the previous volumes, we are committed to give a summary of the book at this place. But, it seems, it would be neither managable nor profitable to do that in the case of this book, containing as many as 2308 small Suttas. The best we can do here is to give a cursory bird's eye view of it, as one would open it here and there.

VOLUME I

Ekaka Nipāta

(Collection of classifications by one)

One thing is very strong that arrests the heart of a man or woman—the form or sound of the opposite sex1.

One thing leads to the arising of the 'hindrances'—a perverted thought. One thing leads to the suppression of the same—a disciplined thought.

One thing is restless most of all-our own mind*.

The mind in itself is pure and bright; it is due to the foreign impurites that it gets defiled.

One thing-Loving kindness (Mettā)-practised even for the fraction of a second-yields great merits.

One thing—association with the noble-yields great results. One thing must be developed with vigilence—wisdom; for, it is much more valuable than wealth and property.

The only person who can turn the wheel of the *Dhamma* so well as the *Tathāgata* is *Sāriputta*.

One who excells all in having long experience is Affild Koodaffila... in wisdom is Sāriputta... in having psychic powers is Mahā Moogallāna... in leading a coarse life is Mahākassaþa... in having supernatural vision is Aniruddha... in coming from a high family is Bhaddiya Kāļigodhā... in having a sweet voice is Lakundaka... in making roarous proclaimation is Piodola Bhānadvāja... in delivering sermons is Mantāniputta*...

The watery beings are far greater in number than those that live on land. Just, so, the number of other species is far greater than those who are born as human beings. Just so, the ignorant are far greater in number than those that are wise... Just so, those that remain in bondage are far greater in number than those that are liberated.

2. Duka Nipāta

(Collection of classifications by two)

There are two evils of a bad action—of this world, and of the other. Due to a bad action one is subjected to reproach in the society and punishment in the court—this is the first; and, is born in a oweful state—this is the second. Man must be afraid of both, and refrain from committing a bad act.

There are two attitudes—gratefulness, and ungratefulness. A good man remains obliged to one who has done good to

** **

him-this is the first; and, a bad man does not remain suchthis is the second!

There are two, whose obligation one cannot be freed ofmother, and father. Even if one were to carry about one's mother and father on the head, nursing them as best as possible, there can be no freedom from their obligation. Such great is the obligation of mother and father. The only possibility of it is by helping them to see the truth and to follow the right path*.

There are two statuses-of the elder, and of the youngster. This is not determined by the age of a person, but by the goodness one has.

There are two conditions-of the criminal becoming powerful over the government, and of the government being powerful over the criminal. Just so, there are two conditions in the Order-of the bad monks becoming powerful over the good, and of the good monks being powerful over the the bad.

There are two states in an association-when the members remain undivided, and when there is a division amongst thema.

There are two assemblies-that in which the members do not pay heed to a deep sermon on the Dhamma, but do that to a shallow flowery lecture of a common speaker; and that in which the members do otherwises.

Two persons are born for the good of the many-the Perfectly Enlightened One and the Cakkavatti king?

^{1.} p. 59. 2. p. 59. 3. p. 64. 4. p. 65. 5. p. 66. 7. p. 71.

प•१-व

Two persons do not get shaken at a sudden roar of the thunder—the Buddha, and a lion of the forest. (The Buddha, because he is free from all egoism; and the lion, because his egoism is very strong)¹.

.. ..

There are two states of blissfulness—that of the householder, and that of the homeless. The second is much superior to the first.

There are two principles-mind, and matters.

There are two principles—nand, and matter-

There are two principles—shame in committing evil, and fear in it.

** ** **

There are two fools—one who does not discharge a duty that is his own, and one who undertakes upon himself a duty that is of some one else.

** ** **

Two hopes are difficult to give up-of gain, and of life.

**

Two persons are rare in this world-one who does

first good to other, and one who remains grateful?.

There are two gifts—of the articles, and of the *Dhamma*. The second is superior to the first.

There are two quests—of the things, and of the truth. The second is superior to the first.

Tika Nipata

(Collection of classifications by three)

There are three places the king is always reminded of-

^{1.} p. 72. 2. p. 74. 3. p. 77. 4. p. 77. 5. p. 78. 6. p. 80. 7. p. 80.; 8. p. 84. 9. p. 85.

of his birth, of his coronation, and of his victory. Just so, there are three places the *Bhikkhu* is always reminded of—of his ordination, of his attainment of insight into the truth, and of his attainment of ultimate liberation.

There are three persons—hopeless, hopeful, and free from hope. One who has no high ambition is the first; one who has it is the second; and one who has risen above all temptations—the saint—is the third.

Three things are essential for a good monk—mastery over the senses, moderation in food, and awakefulness*.

There are three persons, whose obligation is very great due to whom one gets faith in the Triple Gem, due to whom one gets the right view, and due to whom one is able to realise the ultimate freedom.⁴

There are three persons—like a rotting a sore on the body, like the lightening, and like a diamond. An easily irritatable man is the first, who, like a rotting sore on the body, bursts forth being hurt even slightly. The second is one, who has got glimpse into the four noble truths, like a lightening in the sky, that makes visible all round in the dark. The Arhat is the third, who, like the diamond, does not get hurt by any external agency.

There are three persons—blind, one-eyed, and twocyed. One who is neither wise in wordly dealings nor in a spirituality is blind of both the eyes. One who is wise in worldly dealings, but has no enterance in the spiritual life is blind of one eye. And one, who is wise in both, is like a two-eyed person.

^{1.} p. 98. 2. p. 99. 3. p. 104. 4. p. 113. 5. p. 114. 6. p. 118.

There are three protections of the thief—a hiding in a place difficult to approach, a hiding in a thick jungle, and the support of the government authorities.

Kesamutti Sutta: 'O Kālāmas, not by heresay, not by tradition, not by customary, not by bookish authority, not by mere sophistry, not by an example, not by a grand form, not by the glamour of a philosophical view, not by grandeour, and not with the thought that one's teacher should be respected. But, O Kālāmas, be guided by your own knowledge and conviction'.

There are three trainings—in conduct, in concentration, and in insight³.

One should realise the three—that there does exist pleasure in the world, that there are evils in it, and, that there is a freedom from the evils.

There are three persons—like the mark inscribed on stone, like the mark drawn on the ground, and like the mark drawn on the surface of water. The first is one whose anger is as strong as the mark inscribed on rock. The second is one whose anger is as short-lived as the mark drawn on the ground, which disappears quickly by wind or water. And, the third is one who does not get offended at all, like the mark that disappears out no sooner it is drawn on the surface of water.

There are three qualities of a true friend—readiness to offer whatever he has, readiness to render his best possible service, and not minding even a serious offence.

VOLUME II

Catukka Nipāta

(Collection of classifications by four)

Four are the shortcomings in a judicial authority—

^{1.} p. 141. 2. p. 174, 3. p. 212. 4. p. 240. 5. p. 263. 6. p. 266.

giving decision by his own desire, by ill-will, by dullness, and by fear¹.

**

Four qualities are necessary for keeping others favourable to oneself—offering presents, sweet speech, assistance, and equal treatment³.

There are four ways of disposing of a question—answered absolutely, answered with reservation, answered by a counter question, and by paying no heed to it.

There are four pervertions of a view—taking the transitory to be permanent, taking the miserable to be a bliss, taking the non-self to be self, and taking the dirty to be clean.

There are four defilements of the sun and the moon, due to which their brilliance get dulled—cloud, mist, dirt, and eclipse⁵.

There are four marital relations—ugly with ugly, ugly with beautiful, beautiful with ugly, and beautiful with beautiful.

If both the husband and wife are immoral, it is a first type of the relation. If the wife is moral but the husband is not, it is the second type. If the husband is moral but the wife is not, it is the third type. And, if both of them are good, it is the fourth type.

Four gifts are given by one who makes a gift of food—life, beauty, happiness, and strength.

Four things are very rare—earning by fair means; fame, if earned by fair means; long life, if earned by fair means;

^{1.} vol. II. p. 20. 2. p. 35. 3. p. 48. 4. p. 54. 5, p. 55 6. p. 61. 7. p. 66.

and also having got fame; attainment of heaven, if the above conditions are fulfilled.

** **

There are four families of the serpent-king—Virūpakkha, Erāpatha, Chabyāputta, and Kashāgolamaka. One should developed loving kindness (Mettā) with them, and be safe from a danger from their side.

• ••

If the government is bad, the officers also become bad, the society becomes bad. Due to a bad state of affairs in the life of the world, there is a disturbance even in the natural agencies, which lead to a oweful state.*

58

There are four qualities of a good man—he does not speak against others even being asked, he does readily speak in praise of others even without being asked, he discloses one's own fault even without being asked, and he feels shy in disclosing one's own merits even being asked.

**

There are four persons—dark destined to darkness, dark destined to light, light destined to darkness, and, light destined to light. The first person is one who is born in a low family, and is also given to immoral deeds. The second person is one who is born in a low family, but is devoted to self-discipline and a progressive life. The third person is one who is born in a high family, but is leading a bad life. And, the fourth person is one who is both born in a high family and is also leading a high life.§

65

**

There are four clouds—that which thunders but does not rain, that which rains but does not thunder, that which neither thunders nor rains, and, that which both thunders and rains. Compared to these, there are four persons—one who speaks but does not act, one who acts but does

^{1.} p. 69. 2. p. 76. 3. p. 79. 4. p. 81. 5. p. 89.

not speak, one who neither speaks nor acts, and, one who does both act and speaks.

There are four places that the devoted disciple should visit and get inspired—where the Buddha was born, where he attained Perfect Enlightenment, where he turned the wheel of the Dhamma, and, where he got Mahā Pavinibbāna.

There are four paths—difficult and slow, difficult but quick, easy but slow, and both easy and quick².

There are four originations—love from love, hatred from love, love from hatred, and hatred from hatred. One loves a man who loves him—this is the first. One hates a man who does ill of a person dear to him—this is the second. One loves him who is the enemy of his enemy—this is the third. One hates a man who hates him—this is the fourth.

There are four postures—the posture of a corpse, lying flat on the back; the posture of the sensual man, lying on the left side; the posture of the lion, lying on the right; and, the posture of the Tathāgata, absorbed in different stages of Jhāna.

Four things are greatly beneficial to a man—association of the noble, listening to a discourse on the *Dhamma*, right reflection, and a Dhammika life*.

One, having the following four things in him, is destined to go to hell—commits a crime, encourages others to commit a crime, feels happy at a crime, and speaks in praise of a crime.

^{1.} p. 107. 2. p. 126. 3. p. 157. 4. p. 226. 5. p. 259. 6. p. 260. 7. p. 268.

**

**

**

**

Pañcaka Nipāta

There are five strengths of the learner (Skhta)—faith, shame in committing evil, fear in the same, energy, and insight.

..

Purity of life ensures right concentration, right concentration ensures insight and ultimate realisation, insight and ultimate realisation ensure detachment and renunciation, and, detachment and ultimate realisation ensure the realisation of emancipation.

There are five advantages in charity—love of people, association of the noble, name and fame, fulfilment of the duties of a householder, and birth in heaven hereafter.

There are five opportune charities—given to a visitor, given to one who is departing, given to an ailing patient, given during famine, and of a new yield of crop given to the unblamished monks.

There are five wealths—of faith, of purity in conduct, of learning, of renunciation, and, of wisdom*.

One must constantly reflect on the five facts—that old age is sure to come, that disease is difficult to avoid, that there is an undoubted surity of death, that there is bound to be a separation from the near and dear ones, that one's own actions are the cause of one's state and destiny'.

There are five soldiers—one who gets unnerved at the very sight of a battle from a distance, one who gets unnerved

I. p. 273. 2. p. 289. 3. p. 306. 4. p. 307. 5. p. 318.

at the approach of the battle, one who gets unnerved when ordered to charge, one who get unnerved at the very attack of the enemy, and one who stands all these and is able to fight till the victory is won.

There are five factors that make a dacoit bold to carry on his crime—he is able to hide himself in an unapproachable place, he is able to hide himself in thick jungles, when caught he is able to get himself freed with the support of the ministers of the government, he is able to give big bribes and to get himself freed, and he carries on all alone without a partener.

These are the five qualities of an assistant accompaning monk—goes behind neither too far nor too close, holds what is put in the bowel, forbids while speaking undesirably, does not drop in while talking to some one else, is wise and sharp.

There are the five factors of a patient being easy to be waited upon—takes only that which is for the good of his _ health, is moderate in taking that, is ready to take medicine, is not shy in communicating his exact symptoms and, is able to bear the pain and agony of the disease.

There are the five requisite qualities of one, who waits upon a patient—is able to administer the medicine; knows what is good and what is bad for the patient; waits upon with a feeling of loving kindness, not with a greed of any gain; does not hesitate in removing the commode or the washing bowel of the patient; and, is able to deliver religious discourse to him from time to time.

These five factors are not conducive to the longevity of a man—takes that which is harmful, is not moderate in

^{1.} p. 350. 2. p. 384. 3. p. 392. 4. p. 396. 5. p. 399. 핵소문

taking that which is healthy, is an over-eater, roams about untimely, is not controlled in the senses.

. . .

A devotional talk looks vain to the faithless, an ethical talk looks vain to the criminal, a learned talk looks vain to the ignorant, a talk on charity looks vain to the miser, and, a talk of wisdom looks vain to a fool¹.

**

The preacher should have the following five qualities in him—ability to make a speech graduated, giving apt similes, compassion for the congregation, having no desire for fees, and, making the speech as impersonal as possible.

** **

Gotama had seen the following five dreams just before getting Buddha-hood—that he was sleeping flat on India, the Himalayas being his pillow, his right hand dipped the western sea, his left hand in the eastern sea, and the feet in the southern sea; that a certain kind of reeds sprang up from his navel and stood spreading on high in the sky; that a cluster of ants, of white body and black head, covered his feet up to the knees; that birds of various colours come up to him from different directions and turned white at his feet; that he was walking on a hill of dung being unpolluted by it.

. . .

These are the five factors that make a speech good and perfect—spoken timely, consistently, softly, meaningfully, and, lovingly.

la 80 40

There are five advantages in using a twig-stick as toothbrush—it is good for the eyes, it removes bad smell, the tastebuds get toned up, it avoids food being mixed up with cough or bile, and, it makes the food agreeable.

^{1.} p. 399. 2. p. 430. 3. p. 434- 4. p. 480. 5. p. 483. 6. p. 489.

There are five faults in a chatterer—he speaks lie, he indulges in back-biting, his speech is rough, he goes on gossiping, is born in hell after death¹.

There are five evils in Madhurā (modern Mathura)—the land is uneven, it is full of dust, the dogs are fierce, there are evil spirits, and it is difficult to obtain alms.

There are five disadvantages in undertaking unnecessary long journeys—is unable to attend new lessons, is unable to revise the old lessons, is timid before others, is caught by some serious disease, and has no group of friends.

. Just like the black serpent, the woman has five evils in her—excessive anger, revengefulness, poison, being double-tongued, and, unfaithfulness.

VOLUME III

Chakka Nipāta

(Collection of classifications by six)

The following six are disadvantageous to a learner having too much of business, gossiping, too much of sleep, having a large company, unrestraint in the senses, and, lack of moderation in food.

There are six roots of action—Greed, ill will and dullness are the roots of bad actions; renunciation, kindness and wisdom are the roots of good actions.

Pürana Kassapa has taught six classes of people—'greedclass' is of those who have a bad livelihood, 'blue-class' is of

^{1.} p. 492. 2. p. 494. 3. p. 495. 4. p. 498. 5. vol. III p. 46. 6. p. 54

those who have a difficult livelihood, 'red-class' is of those who are the followers of Nigantha'.

A monk who has the following six qualities in him is sure to make progress in spirituality—contentedness, devotion, purity of character, energy, mindfulness and wisdom.

There are the six impossibilities—that the person of right view would have disregard for the Buddha, for the *Dhamma*, for the *Sangha*, for the teaching, would fall in a woeful state, and would take on eighth birth.

Sattaka Nipāta

(Collection of classifications by seven)

These are the seven strengths—faith, energy, modesty, discretion, mindfulness, concentration, and insight⁴.

There are the seven points in the Vajjis that make them undefeatable—assembling together very often, assembling together with unanimity, not breaking their tradition, respecting their superiors, not misbehaving with the girls and ladies of the community, worshipping their shrines, and giving protection to the saints.

There are the seven points that lead a lay disciple to prosper—does not neglect visiting the monks, listens to the religious discourse, trains himself in good conduct, is strong in devotion, does not indulge in seeing faults of the monks, does not look elsewhere for guidance, and offers his services for the good of the Order.

These are the seven qualities of a true friend-is ready

^{1.} p. 95. 2. p. 135. 3. p. 139. 4. p. 152. 5. p. 163. 6. p. 173

to make his best sacrifice, is ready to render his best services, does not mind a fault of his, reveals the hidden to him, keeps his secrecy, does not desert during adversity, and keeps regards for him even when he is striken by powerty.

**

Seven are the assessories of Samādhi—right view, right resolution, right speech, right action, right livelihood, right effort, and right mindfulness^a.

**

Aggi Sutta,: gives a description of bloody sacrifice, at which thousands of animals were brought near the sacrificial post for being slaughtered. The Buddha gave a spiritual interpretation of the procedure of the sacrifice, and converted the Brāhmasa*.

••

There are seven kinds of wives—like an executioner, like a thief, like a grand mother, like a mother, like a sister, like a friend, and like a servant. A bad wife, having connection with someone else, ready even to murder her husband is the first. The wife who always tries to get money and ornaments from her husband, and is never ready to give him any fiom it—is the second. The wife who is lazy, inactive, easily irritatable, and keeps her husband in hard control—is the third. The wife who is full of compassion for her husband—is the fourth. The wife who has great regards for her husband—is the fifth. The wife who is faithful and friendly—is the sixth. And the wife who is always afraid of her husband, standing in obedience—is the seventh.

** ** **

There are seven arrangements in a frontier city—a strong post at the gate, deep and wide mote all round, high and wide road all round, collection of arms, military cantonment, clever gate-keeper, high and wide boundary wall running all round.

^{1.} p. 177. 2. p. 184. 3. p. 184. 4. p. 223. 5. p. 294.

Atthaka Nipāta

(Collection of classifications by eight)

There are eight advantages in the practice of loving kindness (Mettā)—sleeps peacefully, awakes peacefully, has no bad dreams, becomes lovable to men, the same to spirits, the gods give protection, fire or poison or weapon can do no harm, is atleast born in the plane of the Brahmas¹.

There are eight ways of the world—gain, loss, fame, blame, dispraise, praise, pleasure and pain.

Siha Sutta: Narrates the conversion of the famous Nigantha disciple—Captain Siha*.

There are eight 'impurities—non-revision is the impurity of a memorised stanza, lack of upkeep is the impurity of a building, sloth is the impurity of beauty, negligence is the impurity of a watch-man, misconduct is the impurity of the wife, misery is the impurity of the charitable, evil deeds are the impurity of this world and the next, and ignorance is the worst of all impurities.

Woman has the following eight ways to entangle the heart of man—weeping, smiling, talking, moving on one side, twisting the brows, perfumes, offering good food and touching.

There are eight wonderful points in the ocean—gradual depth, not rising beyond the shore, not betting a corpse stagnate in it, accommodating the water falling from the different rivers, constancy of volume, unity of saltish taste, treasure of all percious stanes, and abode of huge beings.

There are eight kinds of gift—given due to attachment,

I. p. 270. 2. p. 275. 3. p. 293. 4. p. 305. 5. p. 306.

given due to some hope from him, given considering it to be good, given to the monks thinking it to be proper, given for fame, and given for self-purification.

As the seeds do not take root in a ground faulty in eight ways, so the charity does not yield good resultant that is given to one who is underserving in eight ways.

VOLUME IV Navaka Nināta

(Collection of classifications by nine)

Four strengths beget freedom from five fears The four strengths are—wisdom, energy, unblemishness and winning people in favour. The five fears that are got rid of by these are—fear of livelihood, of bad name, of people going against, of death, and of falling in a bad state.

There are nine person—Arhai; one who is on the path of Arhat-hood; Anāgāmī; one who is on the path of the realisation of the fruition of Anāgāmī; Sakadāgāmi; one who is on the path of the realisation of the fruition of it; Sotāpanna; one who is on the path of the realisation of the fruition of it; and the Pulnijjana.

These nine reflections, if developed and cultured, yield great results—reflection over the impurities of one's own body, over death, over abominableness of food, over non-attachment towards the world, over transitoriness, over all transitory states being misery, over all miserable states being non-substates over the feelings of getting rid of, and, over renunciation's.

The family having the following nine manners must not be visited by the monks—that does not greet respectfully, that does not pay due regard, that does not offer honourable seats, that does not give recognition to existing qualities, that offers little even if it is plenty, that offers bad things even

I. p. 356. 2. p. 397. S. vol. IV. p. 12-14. 4. p. 19-20. 5. p. 32.

if it has good, that offers with disregard, that does not come near, and that does not pay heed to the *Dhamma* that is being preached.

..

These are the nine considerations that cause one to get hurt—that he did harm to me, that he does harm to me, that he will do harm to me, that he did harm to my dear one, that he does harm to my dear one, that he will do harm to my dear one, that he did good to my enemy, that he does

good to my enemy, and that he will do good to my enemy.

These are the nine graduated cessation—worldly desires cease in him who has got the First Jhāna, mental application ceases in him who has got the Second Jhāna, thrill ceases in him who has got the third Jhāna, respiration ceases in him who has got the Fourth Jhāna, sense of Rēpa ceases in him who has got the Viñāāṇañicāyatana, sense of space ceases in him who has got the Viñāāṇañicāyatana, sense of consciousness ceases in him who has got the Ākāianāicāyatana, sense of nothingness ceases in him who has got the Viñāāanāicāyatana, cognition and affection cease in him who has got Neusañāānāāvānāvatana, cognition and affection cease in him who has got Sañāāvedayitaniadha².

With the help of the simile of a young cast taking a jump in an unknown direction and thus falling off, it has been taught that, in the process of a meditative practice, one should not be impatient to take a step further, without first getting firmness in the acquired stage.

Nibbāna is realised with a concentration, atleast as strong as that of the first stage of Jhāna. It is much better if the concentration is of the strength of the higher stages.

Dasaka Nipāta

(Collection of classifications by ten)

Purity of character generates non-repentedness; that

1. p. 32. 2. p. 48. 3. p. 49. 4. p. 57 5. p. 61.

generates joy; that generates thrill; that generates tranquility; that generates ease; that generates concentration; that generates insight; that generates detachment; that ensures the realisation of emancipation.¹

A man of impure character is repentful. A repenting man has no joy. Without joy there is no thrill. Without thrill there is no tranquility. Without tranquility there is no ease. Without ease there is no right concentration. Without right concentration there is no realisation of the truth. Without realisation of the truth, there is no detachment. Without detachment there is no realisation of Emancipation.

It would be very fruitful if a Bhikkhs, having the five qualities in him, dwells in an abode suitable in five ways.

There are ten fetters, that keep a being in the bondage of birth & death—static view of existence (sakkāyadiṇhi), doubt (vicikicchā), indulgence in rituals thinking that the performance of these would yield liberation (sīlabbataparāmāsa), desire (kāmacchanda), ill-will (byāpāda), attachment for the blissful states of the Rāpa Jhāna, for the Arāpa Jhāna, egoism, distractedness, and ignorance.4

The universe is thousands of times bigger than this system in which there move the sun and the moon. The plane of Mahā Brahmā is the highest of all. Even that is not beyond the limitation of the law of transitoriness. One should develop non-attachment even towards that.

The Tathagata has laid down the rules of Patimokkha with a view to the following ten purposes—for the well being of the Order, for the convenience of the Order, for restraining the rough, for the destruction of the evils hereafter, for generating faith in the faithful, for developing faith in the faithful,

..

^{4.} p. 98. 2. p. 101. 8. p. 109. 4. p. 111. 5. p. 145.

for the long life of the Dhamma, and in the best interest of the Discipline.2

A Bhikkhu must avoid entering the inner compartments of the royal palace, for the following ten considerations—a smile on his face in the presence of the queen might be misunderstood by the king; the king might suspect him of having caused conception in the queen, forgetting that it was actually done by himself; he might get involved unnecessarily in a case of theft; he might be suspected of having divulged the secreety of the government etc.²

Ekādasaka Nipāta

(Collection of classifications by eleven)

There are eleven merits in loving kindness (Metiā)—he sleeps peacefully, gets up peacefully, does not see a bad dream, he wins the love of men, of the spirits, the gods give protection, is not harmed by fire or poison or weapon, attains concentration easily, gets a glowing face, has a peaceful death, and atleast he attains to the plane of Brahma.*

3. The Present Edition

This presents a co-ordinated edition in Devanāgarī of the Asgutara Nikāya of the Satta Piţaka based on the following versions of the text—Burmese, Chaṭṭṭha-saṇgāyana publication, 1956; Siamese, Mahāmakuṭa Government publication, 1926; Sinhalese, edited by Siri Devamitta Mahāmāyaka Thera, 1929; and Roman, edited by Rev. Richard Morris (P.T.S. 1885.)

For preparing our MSS, we have adopted the Chatthasangayana edition as our basic text, an edition that has been brought out by the efforts and sanction of an international Sangha constituting of the zealous holders of the orthodox Theravada tradition. Very often, we have agreed in selecting the readings and in paragraph-arrangement; but, we have broken new grounds by providing a system of headings and

^{1.} p. 154. 2. p. 163. 3. p. 383.

sub-headings and adopting a method of punctuation, thereby making the text more useful for the modern reader.

(a) Headings

In the old-fashioned books, no headings have been given in the beginning of a section. Instead, it is at the end that we have words like...niffhitam. But, to the modern reader, this presents a difficulty in forming a complete picture of the text as an organic unity. We have, therefore, ventured to provide headings, numbered and arranged, with the purpose of bringing to relief the order and sequence in the parts of it. As far as possible, the headings have been constructed with words picked up from the body of the text, the chief objective being to indicate at the outset what does the section contain. Our readers should note that they have been supplied by us and that they do not belong to the original text.

The principal headings have been printed in 20pt. Black and are numbered. Suttas contained in it have been printed in 16pt. Mono Black, and are numbered. In the folio of odd pages, only Suttas have been mentioned.

(b) Selection of readings

In selecting a reading for our text out of the variants available, philological justification, no doubt, has been the chief consideration; but, at the same time, we have not lost sight of the importance of the historical usage. When different forms are both grammatically correct and current in use, we have put one in the text and mentioned the others in the footnotes. In such cases, selection of one form does not mean the rejection of others.

(c) Punctuation marks

Originally, no punctuation marks were used in Pāli, except, perhaps, one for full-stop. The Siamese edition has followed the same tradition. But, as the syntax of Pāli is, at times, so very difficult and complicated, the use of the modern marks of punctuation is decidedly advantageous in making out the meaning explicit and in bringing out clearly the inter-connections between the different constituent clauses

and phrases, which, in thier absence, would have remained obscure, if not misleading. We have, therefore, used all the modern marks freely, not in a mechanically rigid manner; but, only with a view to facilitating the correct understanding of the sentences. And in this, we have tried to be systematic and consistent.

The following marks have been used—full-stop of Devanāgari (1); comma (,); Colon (;); semicolon (;); note of interrogation (?); note of interjection (!); hyphen (-); dash (—); double inverted commas (""); and single inverted commas ("").

(d) Abbreviations

In the foot-note, the abbreviation the stands for the Sinhalese edition, the for the Siamese edition, the for the Roman edition and the for the Burmese edition.

In the margin, the abbreviation 'R' stands for the Roman, and 'B' for the Burmese editions. They indicate that the page number put by its side begins from that line. Reference to the page numbers of the Roman edition will facilitate the use of the P.T.S. Pāli English Dictionary, as well as other modern publications in or on Pāli, in which references are made to the books of the Roman edition.

(e) Corner references

On odd pages of the book, the corner numbers refer to the Nipāta, Vagga and Sutta number occuring at the end of the page; and on even pages they refer to those occuring at the beginning of the page.

(f) Spelling

About the mode of our spelling, it is necessary to note that we have generally treated the indeclinable particles 20, pi and it as independent words, as the initial vowels of eva, api and iti are very often dropped in Pali.

The Parasavarna combination has essentially been made when occuring in the same words, as—Sangha, Küki, Pañca etc. At other places, this combination has been generally

avoided as—evan pi, kamman h etc. But, to show that the other forms are also grammatically valid, we have on occasions, used this form also—evanpi, kammani etc.

Some western editors have accepted the same method of spelling; but, in cases where 'ii' is preceded by 'i' or 'pi' by 'by 'a' they have applied the Sanskrit rule of sandhi—akah swarpe dirghah; and have spelt the indeclinable particles together with the preceding words; as—dessiti and tassāpi. But, in such cases also, we have spelt them separately, as—dessit is and tassā pi. The lengthening of the preceding vowels before it and pi may well be explained by the rule—Byaijane digharassā (Moggallāna 1.33), which allows lengthening of a short vowel, if it precedes a consonant; as in—muni+care=muni care; Khanti+paramam=Khanti paramam; Gotama+ti=Gotomā ti, Hoti+ti=Hoti ti.

.

The basic MSS have been edited by the Venerable Acharya D. Sasanasiri, Principal, International Pali Institute, Mahabodhi Society, Sarnath, and finally revised by our learned Editor, Shree Birbal Sharma, M. A, who has also vigilently supervised the work of printing.

My best thanks are due to them for their prompt and valuable cooperation.

Bhikkhu J. Kashyap.

अङ्कत्तरनिकायपालि (एकक-दुक-तिकनिपाता)

सूची

		पिट्टकुर		पिट्टक्टा
₹.	एककनिपातो	•	१६. (क) एकघम्मपालि	80
	१. रूपादिवन्गो	3	(स) एकवम्मपालि	**
	२. नीवरणपहानवग्गो	, k	(ग) एकबम्मपालि	4.5
	३. श्रकस्मनियवग्गो	Ę	(च) एकबम्मपालि	₹X
	४. ग्रदन्तवगा	o .	१७. पसावकरवनगो	३६
	४. पणिहितग्रच्छवग्गो	5	१८. अपरअच्छरासङ्घातवना	
	६. अच्छरासङ्कातवगा	१०	१६. कायगतासतिवग्गो	85
	७. विरियारम्भवमा	-	२०. ग्रमतवग्गो	A.A.
	दः कल्याणमित्तादिवन्गो	१२ १३	२. दुकनिपातो	
	६. पमादादिवग्गो	१५	१. कम्मकरणवन्गो	४६
	१०. दुतियपमादादिवग्गो	१७	१. वज्जसुत्तं	४६
	११. अधम्मवगो	२०	२. पघानसुत्तं	४७
	१२. अनापत्तिवग्गो	२०	३. तपनीयसुत्तं	85
	१३. एकपुग्गलवग्गो	२२	४. ग्रतपनीयसुत्तं	85
	१४. (क) एतवगावरगो	२३	५. उपञ्ञातसुत्तं	85
	(स) एतवग्गवग्गो	58	६. संयोजनसुत्तं	38
	(ग) एतबमाबमा	58	७. कण्हसुत्तं	38
	(घ) एतदग्गवग्गो	२४	द. सु वक सुत्तं	38
	(इ) एतदगावगा	२४	 चरियसुत्तं 	38
	(व) एतवगावगारे	२६	१०. वस्सूपनायिकसुत्तं	χo
	(छ) एतदमाबगगो	२६	तस्सुद्दानं	× o
	१५. (क) ब्रह्वानपालि	२७	१. कम्मकरणवन्गो	86
	(स) प्रहानपालि	२व	२. अधिकरणवन्गो	X.
	(ग) बहुानपालि	₹€	३. बालवग्गो	20

	•	•	
४. समचित्तवगो	विहु यू न प्रह	१०. मलसुत्तं	विश्व या ६६
४. परिसवगा	44	तस्युद्दानं	80
तस्युद्दानं	७१	२. रचकारवन्गो	29
६. पुग्गलबग्गो	७१	१. ञातसुतं	03
७. सुस्रवग्गो	98	२. सारणीयसुत्तं	85
द. सनिमित्तवगो	७६	२. सार्यायसुरा ३. श्रासंससूत्तं	83
ह. चम्मवग्गो	99	४. चक्कवत्तिसूत्तं	१००
१०. बालवग्गो	৬=	४. सचेतनसूत्तं	१०२
११. ब्रासादुप्पजहवग्गो	50	इ. सप्तनसुत इ. भ्रपण्णकस ुतं	१०४
१२. ब्रायाचनवन्गो	८ १	७. श्रत्तब्याबाघसुत्तं	१०५
१३. दानवग्गो	58	८. देवलोकसुत्तं	१०५
१४. सन्यारवन्गो	, 51	६. पठमपापणिकस ुतं	१०६
१४. समापत्तिवग्गो	55	१०. दुतियपापणिकसुत्तं	१०७
१६. कोधवग्गो	55	र्यः पुरावयायायात्रस तस्सुद्दानं	₹0-5
१. कोघपेय्यालं	55	• •	
२. श्रकुसलपेय्यालं	58.	३. पुग्गलबम्गो	१०८
१७. ग्रत्यवसवनगो	€0	१. समिद्धसुत्तं	१०५
१. विनयपेय्यालं	69	२. गिलानसुत्तं	888
२. रागपेय्यालं	83	३. सङ्खारसुत्त	११२
a Carlinal		४. बहुकारसुत्तं	₹ ₹₹
३. तिकनिपातो	,	५. बजिरूपमसुत्तं	883
१. बालवग्गो	₹3	६. सेवितब्बसुत्तं	११४
१. भयसुत्तं	₹3	७. जिगुच्छितब्बसुत्तं	667
२. लक्खणसुत्तं	₹3	 गूथभाणीसुत्तं 	११७
३. चिन्तीसुत्तं	£8 }	१. अन्धसुत्तं	११८
४. ग्रन्चयसुत्तं	£ X }	१०. अवकुज्जसुत्तं	388
५. ग्रयोनिसोसुत्तं "	£4	तस्सुद्दानं	१२२
६. अकुसलसुत्तं	€ %	४. देवदूतवमारे	१२२
७. सावज्जसुत्तं	€ ξ	१. सब्रह्मकसुत्तं	१ २२
द. सब्याबज्झसु त ं	€ ६	२. ग्रानन्दस ुतं	१२२
६. बतसुत्तं .	१ ६	३. सारिपु रतसुर्त ं	१२३

	विदुक्त		विहुक्त
४. निदानस ुतं	858	१. जाणुस्सोणिसु सं	१५३
५. हत्यकसुत्तं	१२६	१०. सङ्गारवसुत्तं	१४४
६. देवदूतस ुत ं	१२=	तस्सुद्दानं	१६०
७. यमराजसुत्तं	१३१	७. महावग्गो	१६०
द. चतुमहाराजस ुतं	१३१	१. तित्थायतनसुत्तं	१६०
१. सुबु मालस ुतं	638	२. भयसुत्तं	१६४
१०. भाषिपतेय्यसुत्तं	१३६	३. वेनागपुरसुत्तं	१६७
तस्सुद्दानं	१३८	४. सरभयुत्तं	१७१
४. चूळवग्गो	१३८	५. केसमृत्तिसुत्तं	१७४
थे. सम्मुखीभावसुत्तं	१३८	६. साव्हसुत्तं	309
२. तिट्ठानसुत्तं	१३८	७. कथावत्युसुत्तं	१८२
३. श्रत्यवससुत्तं	3 8 9	द. ग्रञ्जतित्ययमु तं	१८४
४. कथापवत्तिसुत्तं	358	 श्रकुसलमूलसुत्तं 	१८६
५. पण्डितसुत्तं	३६१	१०. उपोसथसुत्तं	039
६. सीलवन्तसुत्तं	3 8 9	तस्सुद्दानं	339
७. सङ्खतनक्खणसुत्तं	3 8 9	द. श्रानन्दवागो	338
 असङ्खतलक्खणसुत्तं 	१४०	१. खन्नसुत्तं	338
 पब्बतराजसुत्तं 	१४०	२. म्राजीवकसुत्तं	२०१
१०. ग्रातप्पकरणीयसुत्तं	880	३. महानामसक्कसुत्तं	२०३
११. महाचोरसुत्तं	888	४. निगण्ठसुत्तं	208
तस्युद्दानं	१४२	प्र. निवेसकसुत्तं	२०५
६. बाह्यणवनगो	१४२	६. पठममवसुत्तं	२०६
१. पठमद्वेत्राह्यणसूत्तं	१४२	७. दुतियभवस ुतं	२०७
२. दुतियद्वेत्राह्मणसुत्तं	683	द. सीलब्बतसुत्तं	२०६
३. ग्रञ्जतरबाह्मणसुत्तं	888	६. गन्यजातसुत्तं	२०८
४. परिब्बाजकसुत्तं	१४४	१०. चूळर्निकास ुतं	२१०
५. निब्बुतसुत्तं	१४६	तस्युद् ।नं	२१२
६. पलोकसुत्तं	१४७	६. समणवन्गो	२१२
७. वच्छगोत्तसुत्तं	१४८	१. समणस ुतं	285
द. तिकण्यसुत्तं	१४०	२. गद्रभसुत्तं	२१२

	पिटुक्स		विहुन्द्वा
३. खेत्तसुत्तं	२१३	७. ग्ररक्खितसुत्तं	585
४. विजिपुत्तसुत्तं	२१३	द. ब्यापन्नसुत्तं	583
५. सेक्खसुत्तं	२१४	१. पठमनिदानस ुतं	588
६. पठमसिक्खासुत्तं	२१४	१०. दुतियनिदानस ुतं	२४४
७. दुतियसिक्खासुत्तं	२१६	तस्सुद्दानं	58€
ततियसिक्खासुत्तं	२१७	१२. ग्रापायिकवग्गो	२४७
 पठमसिक्खत्तयसुत्तं 	२१८	• •	-
१०. दुतियसिक्खत्तयसुत्तं	२१८	१. ग्रापायिकसुत्तं	२४७
११. सङ्कवासुत्तं	२१६	२. दुल्लभसुत्तं	२४७
तस्युद्दानं	२२२	३. ग्रप्पमेय्यसुत्तं	580
१०. लोणकपल्लवग्गो	२२२	४. ग्रानेञ्जसुत्तं	२४७
१. ग्रन्चायिकसुत्तं	२२२	५. विपत्तिसम्पदासुत्तं	२४६
२. पविवेकसुत्तं	२२३	६. ग्रपण्णकसुत्तं	२५०
३. सरदसुत्तं	२२४	७. कम्मन्तसुत्तं	२५१
४. परिसासूत्तं	२२५	द. पठमसोचेय्यस ुतं	२४२
 पठमग्राजानीयसुत्तं 	२२६	दुतियसोचेय्यसुत्तं	२५३
६. दुतियम्राजानीयसुत्तं	२२७	१०. मोनेय्यसुत्तं	२५४
७. ततियग्राजानीयसूत्तं	२२७	तस्सुद्दानं	२४४
पोत्थकसुत्तं	२२८	१३. कुसिनारवग्गो	२४४
 लोणकपल्लसुत्तं 	२३०	१. कुसिनारसुत्तं	२४४
१०. पंसुघोवकसुत्तं	२३४	२. भण्डनसुत्तं	२४६
११. निमित्तसुत्तं	२३७	३. गोतमकचेतियसुत्तं	२४७
तस्सुद्दानं	२३६	४. भरण्डुकालामसुत्तं	२५७
११. सम्बोधवन्गो	355	प्र. हत्थकसुत्तं	२४६
१. पुब्बेवसम्बोधसुत्तं	385	६. कटुवियसुत्तं	२६०
२. पठमग्रस्सादसुत्तं 🕶	२४०	७. पठमग्रनुरुद्धसुत्तं	२६१
३. दुतियग्रस्सादसुत्तं	२४०	दुतियग्रनुरुद्धसुत्तं	२६२
४. समणबाह्यणसुत्तं	२४१	६. पटिच्छन्नसुत्तं	२६३
५. रुण्णसुत्तं	२४१	१०. लेखसुत्तं	743
६. श्रतित्तिसुत्तं	588	तस्सुहानं	568

	पिहुन्		पिहुक्या
१४. योषाजीववन्गो	568	२. सावज्जसुत्तं	२७२
१. योघाजीवसुत्तं	२६४	३. विसमसुत्तं	२७३
२. परिसास ुत ं	२६६	४. बसुचिसुत्तं	२७३
३. मित्तसुत्तं	२६६	५. पठमखतसुत्तं	२७३
४. उप्पादासुत्तं	२६६	६. दुतियसतसुत्तं	२७३
प्र. केसकम्बलस ुत ं	२६६	७. ततियसतसुत्तं	208
६. सम्पदासुत्तं	२६७	s. चतुत्यसतसुत्तं	२७४
७. बुद्धिसुत्तं	२६७	१. वन्दनासुत्तं	२७४
द. ग्रस्सबळुङ्कसुत्तं	२६७	१०. पुब्बण्हसुत्तं	208
१. ग्रस्सप रस्ससुत्तं	२६६	तस्युद्दानं	20%
१०. श्रस्साजानीयसुत्तं	२७०	१६. अचेलकवग्गो	201
११. पठममोरनिवापसुत्तं	२७१	तस्युहानं	२७७
१२. दुतियमोरनिवापसुत्तं	२७१		
१३. ततियमोरनिवापसूत्तं	२७२	१७. कम्मपथपेय्यालं	900
तस्सुद्दानं	२७२	तस्सुद्दानं	305
१५. मङ्गलवन्गो	२७२	१८. रागपेय्यालं	३७६
१. अकुसलसुत्तं	२७२	तस्सुद्दानं	250

THE PALI ALPHABET IN DEVANAGARI AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

सक सात इi हैं। इ. इ. इ. एट मोo

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

≉ ka	* kha	ग ga	ਥ gha	₹ na
4 ca	ख cha	or ja.	₹, җ jha	ল ña
ē ţa	ĕ ţha	₹ da	₹ dha	ण ņa
₹ ta	₹ tha	₹ da	₹ dha	a na
ч ра	₩ pha	₹ ba	ਥ bha	य ma
य ya	т га	न la	₹ va	₹ sa
		₹ ha	ಪ la	vi ami

VOWELS IN COMBINATION

क ka का kā कि ki की ki कृ ku कृ kû के ke को ko ब kha बा khā कि khi बी khi कृ khu बू khû के khe को kho

CONJUNCT-CONSONANTS

			CON	ONCI.	-0	DNSONA	NTS			
	kka kkha		ञ्च ñc	ha		इ dva ष्य dhya			च mba च mbha	
Fa k	•		ञ्ज ñja			ঘ dhva			mma.	
क्ल है			ञ्स, उन्ह	•		न्त nta		=	mya	
			हु, द्ट 👯			ल ntva		F	mha	
सव k			ह, दठ ध्र	ha		₹ ntha		व्य	yya	
	hya		हु, रूट de	la		₹ nda			yha	
ea k			इ , रूढ देंद	lha		a ndra			lla	
ग्ग द्व	ga.		ez pţa		=	ndha		-	lya	
ग्ब हु	gha		ष्ठ ņţha			न, च nna			lha	
ग्य हु	7a.		or nda			nya		•		
ਬ gra	3	1	ण nna			nha		-	vha	
₹ ńk	a		7 nha			ppa.			sta	
₹ ńk	ha		T tta						stra	
क्कि, कर	nga		प ttha			ppha		स्त	ina	
	ngha		न tva			pya		स्म	ma	
THE CO	•		tya			7 pla		स्य	sya	
च्या ccl	-		tra			bba		स्व	SV2	
रज jja						bbha		₹# 1	Ba,	
जस, ज्य			ब्ब dda			bya		ह्य रे	ma	
ञ्ञ ∄		_	ddha		4	bra		黄	va	
≈e ñha			dya		स्य	mpa		ळह	ha	
≈ह गगः		T	dra		स्फ	mpha				
ī=ā;	f=	i;	Դ — ፤;	,=u	:	,=ā;	_	••		
*	2		¥	¥		-		Ţ;	}=0	
1	2	3	4	5	6	9	5	3	•	
		-	•	3	0	7	8	9	0	

सुत्तपिटके **अङ्गुत्तरनिकायो** (एकक**-दुक**-तिकनिपाता)

अङ्गुत्तरनिकायपालि

१. एककनिपातो

१ रूपादिवरगो

- एवं मे सुतं। एकं समयं भगवा सावित्ययं विहरित है. vol. 1, 1 जेतवने मनाथिपिण्डकस्स मारामे। तत्र क्षो भगवा भिक्क् भागलेसि "भिक्क्बो" ति। "भदन्ते" ति ते भिक्क् भगवतो पच्चस्सोसुं। भगवा एतदबोच –
- "नाहं, भिक्खबे, ग्रञ्ञं एकरूपं पि समनुपस्सामि यं एवं 5 पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्ठति यथयिदं, भिक्खबे, इत्यिरूपं । इत्यिरूपं, भिक्खबे, पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।
- २. "नाहं, भिक्खवे, अञ्चा एकसहं पि समनुपस्सामि यं एवं पुरिसस्स वित्तं परियादाय तिट्ठति यथियदं, भिक्खवे, इत्यिसहो । इत्यिसहो, भिक्खवे, पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।
- ३ "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकगन्धं पि समनुपस्सामि यं एवं पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्ठति यथियदं, भिक्खवे, इत्थिगन्धो : इत्थिगन्धो, भिक्खवे, पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।
- ४ "नाह, भिक्खने, ग्रञ्ञं एकरसं पि समनुपस्सामि यं एवं पुरिसस्स नितं परियादाय तिट्ठति यथयिदं, भिक्खने, इत्थिरसो । इत्थि- 15 रसो, भिक्खने, पुरिसस्स नित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।
- ५. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकफोटुब्बं पि समनुपस्सामि यं एवं पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिटुति यथियदं, भिक्खवे, इत्थिफोटुब्बो । इत्थिफोटुब्बो, भिक्खवे, पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्रती" ति ।

B. 2

६. "नाहं, भिक्खने, ग्रञ्ञं एकरूपं पि समनुपस्सामि यं एवं 20 इत्यिया चित्तं परियादाय तिट्ठति यद्ययिदं, भिक्खने, पुरिसरूपं । पुरिसरूपं, भिक्खने, इत्थिया चित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।

B 3

 "नाहं, भिक्खने, घट्टां एकसइं पि समनुपस्सामि यं एवं इत्यिया चित्तं परियादाय तिट्ठति यथियं, भिक्खने, पुरिससइो । पुरिस-सहो, भिक्खने, इत्थिया चित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।

इ. "ताहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकगन्धं पि समनुपस्सामि यं एवं
 इत्यिया चित्तं परियादाय तिट्ठति यथियदं, भिक्खवे, पुरिसगन्धो ।
 पुरिसगन्धो, भिक्खवे, इत्थिया चित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।

 "ताहं, भिक्खने, अञ्चं एकरसं पि समनुपस्सामि यं एवं इत्विया चित्तं परियादाय तिट्ठति यथियदं, भिक्खने, पुरिसरसो । पुरिसरसो, भिक्खने, इत्विया चित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।

१०. "नाहं, भिक्खवे, भ्रञ्ञां एकफोट्टब्बं पि समनुपस्सामि यं एवं इत्यिया चित्तं परियादाय तिट्टति यथयिदं, भिक्खवे, पुरिसफोट्टब्बी'। पुरिसफोट्टब्बी', भिक्खवे, इत्थिया चित्तं परियादाय तिट्टती" ति ।

२. नीवरणपहानवग्गो

१. "नाहं, भिक्खवे, श्र>णं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन श्रनुष्पन्नो वा कामच्छन्दो उप्पञ्जति उप्पन्नो वा कामच्छन्दो भिज्यो-15 भावाय वेपुल्लाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, सुभीनिमत्तं । सुभिनिमत्तं, भिक्खवे, श्रयोनिसो मनिस करोतो अनुष्पन्नो चेव कामच्छन्दो उप्पञ्जति उप्पन्नो च कामच्छन्दो भिज्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती" ति ।

२. "नाह, भिक्खवे, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्पन्नो वा व्यापादो उप्पज्जित उप्पन्नो वा व्यापादो भिय्योभावाय वे वेपुत्लाय संवत्तित यथियदं, भिक्खवे, पिट्यिनिमत्तं। पिट्यिनिमत्तं, भिक्खवे, अयोनिसो मनिस करोतो अनुप्पन्नो चेव व्यापादो उप्पज्जित उप्पन्नो च व्यापादो भिय्योभावाय वेपुत्लाय संवत्तती" ति ।

 "नार्ह, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुप्पन्नं वा धीनमिद्धं उप्पज्जित उप्पन्नं वा धीनमिद्धं भिय्योभावाय
 वेपुल्लाय संवत्ति यथियं, भिक्खवे, ग्ररित तन्दि विजम्भिता भत्त-सम्मवो चेतसो च लीनत्तं । लीनचित्तस्स, भिक्खवे, ग्रनुप्पन्नं चेव

१. पुरिसफोटुम्बं - रो०। २. मीव्योमावाय - सी०। ३. व्यापादो - सी०, रो०। ४. विनमिद्धं - म०, स्था०। १. विवस्मिका - सी०, स्था०, रो०।

थीनमिद्धं उप्पञ्जति उप्पन्नं च थीनमिद्धं भिय्योमावाय वेपुल्लाय संवत्तती" ति ।

- ४. "नाहं, भिनस्ववे, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्पसं वा उद्धन्वकुनकुन्वं उप्पज्जति उप्पसं वा उद्धन्वकुनकुन्वं भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तति यचिषदं, भिनस्ववे, चेतसो अवूपसमो। अ अवूपसन्तवित्तस्स, भिनस्ववे, अनुप्पसं चेव उद्धन्वकुनकुं उप्पज्जति उप्पसं च उद्धन्वकुनकुन्वं भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती" ति ।
- ५. "नाहं, भिक्खने, घट्टां एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुष्पन्ना वा विचिकिच्छा उप्पञ्जति उप्पन्ना वा विचिकिच्छा भिय्यो-भावाय वेपुल्लाय संवत्तति यथियं, भिक्खने, प्रयोनिसो मनसिकारो । 10 ग्रयोनिसी, भिक्खने, मनसि करोतो ग्रनुष्पन्ना चेव विचिकिच्छा उप्प-ज्जति उप्पन्ना च विचिकिच्छा भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती" ति ।
- ६. "नाहं, भिक्खवे, अञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्यक्षो वा कामच्छन्दो नुप्पज्जति उप्पन्नो वा कामच्छन्दो पहीयति यथियं, भिक्खवे, असुभिनिमित्तं । असुभिनिमित्तं, भिक्खवे, योनिसो 15 मनिस करोतो अनुप्पन्नो चेव कामच्छन्दो नुप्पज्जति उप्पन्नो च काम-च्छन्दो पहीयती" ति ।
- ७. "नाहं, भिक्खवे, श्रव्यां एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन श्रनुष्पन्नो वा व्यापादो नुष्पज्जति उष्पन्नो वा व्यापादो पहीयति यथियदं, भिक्खवे, भेत्ता चेतोविमूत्ति । मेत्तं, भिक्खवे, चेतोविमृत्ति योनिसो 20 B.4 मनसि करोतो श्रनुष्पन्नो चेव व्यापादो नुष्पज्जति उष्पन्नो च व्यापादो पहीयती" ति ।
- इ. "नाहं, भिन्छवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रमुप्तरं वा वीनमिद्धं नृप्पज्जति उप्पन्नं वा बीनमिद्धं पहीयित यथियदं, भिन्छवे, ग्रारम्भधातु निक्कमधातु परक्कमधातु । श्रारद्धविरियस्सं, 25 भिन्छवे, ग्रमुप्पन्नं चेव थीनमिद्धं नृप्पज्जति उप्पन्नं न्य थीनमिद्धं पृष्ठीयती" ति ।
- "नाहं, भिक्खने, ग्रञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुष्पन्नं वा उद्बच्चकुक्कुच्चं नुष्पज्जति उष्पन्नं वा उद्वच्चकुक्कुच्चं

१. ०वोरियस्स - म० ।

पहीयित यथियं, भिक्खने, चेतसी वृपसमी । वृपसन्तचित्तस्स, भिक्खने, भ्रतुप्पन्नं चेव उद्बच्चकुक्कुच्चं नृप्पज्जित उपन्नं च उद्बच्चकुक्कुच्चं पहीयती" ति ।

१०. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन

ज्ञानुष्पन्ना वा विचिकिच्छा नुष्पज्जति उप्पन्ना वा विचिकिच्छा पहीयिति
यथियदं, भिक्खवे, योनिसो मनसिकारो । योनिसो, भिक्खवे, मनसि
करोतो ग्रनुष्पन्ना चेव विचिकिच्छा नुष्पज्जति उप्पन्ना च विचिकिच्छा
पहीयती" ति ।

३. अकम्मनियवग्गो

- "ताहं, भिक्खने, अञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं प्रभावितं अकम्मनियं होति यथियदं, भिक्खने , चित्तं । चित्तं, भिक्खने, अभावितं अकम्मनियं होती" ति ।
 - २. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञां एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं भावित कम्मनियं होति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, भावितं कम्मनियं होतीं' ति ।
- ३ ६ ''नाहं, भिक्खवे, ग्रुञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं ग्रभावितं महतो ग्रनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, ग्रभावितं महतो ग्रनत्थाय संवत्तती'' ति ।
 - ४. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं भावितं महतो ग्रत्थाय संवत्तति यथियं, भिक्खवे, चित्तं। चित्तं, 20 भिक्खवे, भावितं महतो ग्रत्थाय संवत्तती" ति ।
 - ५. "नाहं, भिक्खवे, अञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं ग्रभावितं अपातुभूतं महतो अनत्थाय संवत्तति यथिषद, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, ग्रभावितं अपातुभूतं महतो अनत्थाय संवत्तती'' तिं।
 - ६. "नाहं, भिक्खवे, अञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं भावितं पातुभूतं महतो अत्थाय संवत्तति यथियं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, भावितं पातुभूतं महतो अत्थाय संवत्तती" ति ।

१. अकम्मनीयं - रो०। २ सी०, रो० गोत्यकेसु नित्यः।

- ७. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं ग्रमावितं ग्रबहुलीकतं महतो ग्रनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, ग्रमावितं ग्रबहुलीकतं महतो ग्रनत्थाय संवत्तती'' ति ।
- द्ध. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकथम्मं पि समनुपस्सामि यं 5 एवं भावितं बहुलीकतं महतो श्रत्थाय संवत्तति यथयिदं भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, भावितं बहुलीकतं महतो श्रत्याय संवत्तती" ति ।
- "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं ग्रमावितं प्रबहुलीकत दुक्खाधिवाहं होति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, ग्रमावितं ग्रबहुलीकतं दुक्खाधिवाहं होती" ति ।
- १०. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्झं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं भावितं बहुलीकतं सुखाधिवाहं होति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं। चित्तं, भिक्खवे, भावितं बहुलीकतं सुखाधिवाहं होती" ति ।

४. अदन्तवग्गो

- "नाहं, भिक्खवं, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं в. एवं ग्रदन्तं महतो ग्रनत्थाय सनत्ति यथियदं, भिक्खवं, चित्तं । चित्तं, 15 भिक्खवं, ग्रदन्तं महतो ग्रनत्थाय संवत्तती" ति ।
- २. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं दन्तं महतो श्रत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं। चित्तं, भिक्खवे, दन्तं महतो श्रत्थाय संवत्तती" ति ।
- इ. "नाहं, भिक्लवे, अञ्ञं एकथम्मं पि समनुपस्सामि यं 20 R.7 एवं अगुत्तं महतो अनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्लवे, चित्तं । चित्तं, भिक्लवे, अगुत्तं महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।
- ४. "नाहं, भिक्खवें, श्रञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं गुत्तं महतो श्रत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, गुत्तं महतो श्रत्थाय संवत्तती" ति ।
- ५. "नाहं, भिक्खवे, अञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं अरिक्खतं महतो अनत्थाय संवत्ति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं। चित्तं, भिक्खवे, अरिक्खतं महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।

SPEC PAR

१. दुक्सावाहं - सी० ।

B. 7 10

R.8

25

- ६. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं रक्खितं महतो अत्थाय सुंवत्तति यथयिदं, भिक्खवे, वित्तं । चित्तं, भिक्खवे, रक्खितं महतो अत्थाय संवत्तती'' ति ।
- "नाहं, भिरुखने, ग्रञ्झं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं
 एवं ग्रसंवुतं महतो ग्रनत्थाय संवत्ति यथियं, भिक्खने, चित्तं । चित्तं, भिक्खने, ग्रसंवुतं महतो ग्रनत्थाय संवत्तती'' ति ।
 - ष्र. "नाहं, भिक्खवे, अञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं संवुतं महतो अत्थाय संवत्तति यथियं, भिक्खवे, चित्तं। चित्तं, भिक्खवे, संवतं महतो अत्थाय संवत्तती" ति ।
 - ६. "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं अदन्तं अगुत्तं अरिक्खत असंबुतं महतो अनत्थाय संवत्तति यथियं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, अदन्तं अगुत्तं अरिक्खतं असंबुतं महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।
- १०. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ज एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं 15 एवं दन्ते गुत्तं रिक्खितं संवृतं महतो ग्रत्थाय संवत्तित यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, दन्तं गुत्तं रिक्खित संवृतं महतो ग्रत्थाय संवत्तती' ति ।

प्र, पणिहितअच्छवरगो

- "संय्ययापि, भिक्खते, सालिभूक वा यवसूकं वा मिच्छा-पणिहितं हृत्येन वा पादेन वा अक्कन्तं हृत्यं वा पादं वा भेच्छति लोहितं
 वा उप्पादेस्सती ति नेतं ठानं विज्जति । तं किस्स हेतु ? मिच्छापणि-हितत्ता, भिक्खते, सुकस्त । एवमेव खो, भिक्खते , सो वत भिक्ख मिच्छापणिहितेन चित्तेन ग्रविज्जं भेच्छिति, विज्जं उप्पादेस्सति, निव्वानं सिच्छकरिस्सती ति नेत ठानं विज्जति । तं किस्स हेतु ? मिच्छापणि-हितत्ता, भिक्छवे, चित्तस्सा" ति ।
 - २. "संय्यवापि, भिक्खने, सालिसूकं वा यनसूकं वा सम्मापिण-हितं हत्येन वा पादेन वा अक्कन्तं हत्यं वा पादं वा भेच्छित लोहितं वा उप्पादेस्सती ति ठानमेतं विज्जति । तं किस्स हेतु ? सम्मापिणहितत्ता,

१. मेज्जति - सी०; मिज्जिस्सति - स्या० । २. सालिसुकस्स - स्या० रो०, ।

भिक्खवे, सूकस्स । एवमेव खो, भिक्खवे, सो वत भिक्खु सम्मापणि-हितेन वित्तेन प्रविज्जं भेच्छति, विज्जं उप्पादेस्सति, निब्बानं सच्छि-करिस्सती ति ठानमेतं विज्जति । तं किस्स हेतु ? सम्मापणिहितत्ता, भिक्खवे, वित्तस्सा'' ति ।

३. "इधाहं, भिक्खवे, एकच्चं पुग्गलं पदुट्टवित्तं एवं चेतसा उ चेतो परिच्च पजानामि – 'इमिन्ह चे अयं समये पुग्गलो कालं करेय्य, यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये'। त किस्स हेतु ? चित्तं हिस्स, भिक्खवे, पदुट्टं।

"चेतोपदोसहेतु' पन, भिक्खवे, एविमधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा ग्रपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उपपज्जन्ती'' ति ।

४. "इवाहं, भिक्तवे, एकच्चं पुग्गलं पसन्नवित्तं एवं चेतसा चेतो परिच्च पजानामि — 'इमिन्ह चे ग्रयं समये पुग्गलो कालं करेय्य, यथाभतं निक्तितो एवं सग्गे'। तं किस्स हेतु ? चित्तं हिस्स, भिक्तवे, पसन्नं।

"चेतोपसादहेतु पन, भिक्खने, एविमधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा 15 परं मरणा सुगति सम्मं लोकं उपपञ्जन्ती" ति ।

५. "संय्ययापि, भिक्खवे, उदकरह्दो ग्राविलो लुळितों कललीभूतो तत्य चक्खुमा पुरिसो तीरे ठितो न पस्सेय्य सिप्पिसम्बुकं पि सक्खरकठलं पि मच्छगुम्बं पि चरन्तं पि तिट्ठन्तं पि । तं किस्स हेतु ? ग्राविलत्ता, भिक्खवे, उदकस्स । एवमेव खो, भिक्खवे, सो वत अभिक्खु ग्राविलेन वित्तेन ग्रतत्थं वा ञास्सिति उप्तयत्थं वा ञास्सिति उप्तयत्थं वा ञास्सिति उप्तयत्थं वा जास्सिति उप्तर्यत्थं वा जास्सिति उप्तर्यत्थं वा जास्सिति उप्तर्यत्थं वा ग्राविलेन वित्तेन प्रत्यं वा जास्सिति उप्तर्यत्थं वा मनुस्सिम्मा ग्रलमिय्यञाणदस्सनिविसेसं सिच्छ-करिस्सती ति नेतं ठानं विज्जित । तं किस्स हेतु ? ग्राविलत्ता, भिक्खवे, वित्तस्सा" ति ।

६. "संय्यथापि, भिक्खने, उदकरहदो ग्रन्छो विष्पसन्नो ग्रना- 25 विलो तत्य चक्खुमा पुरिसो तीरे ठितो पस्सैय्य सिष्पिसम्बुकं प्रि सक्खर-कठलं पि मच्छुमुँम्बं पि चरन्तं पि तिट्ठन्तं पि । तं किस्स हेतु ? ग्रना-विलत्ता, भिक्खने, उदकस्स । एवमेव खो, भिक्खने, सो वत भिक्खु ग्रनाविलेन चित्तेन ग्रत्तस्यं वा ञस्सित परत्यं दा ञस्सित उभयत्यं वा

१. ० पदोसहेतुच्च – सी०, रो०; ० पदोसहेतु च – स्वा० । २. उप्पञ्चती – सी०, रो० । ३. सुनितो – सी०, स्वा०, रो० । ४. ० कवतं – स्वा० ।

B 9

R 10

ञस्सति उत्तरि वा मनुस्सथम्मा श्रलभरियञाणदस्सनविसेसं सच्छि-करिस्सती ति ठानमेतं विज्ञति। तं किस्स हेतु ? ग्रनाविलत्ता, भिक्खवे. वित्तस्सा" ति ।

- ७. "सेट्यवापि, भिक्खवे, यानि कार्निचि रुक्खजाताने 5 फन्दनी तेसं ग्रम्ममक्खायित यदिदं मुदुताय चेव कम्मञ्ञाताय च । एक्मेव खो ग्रह, भिक्खवे, नाञ्जा एक्षचम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं भावितं बहुलीकत मुदु च होति कम्मञ्जां च यथयिदं चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, भावित बहुलीकत मृदु च होति कम्मञ्जां च होती" ति ।
- ्रम. "नाह, भिक्खवे, ग्रञ्ञ एकधम्मं पि समनुपस्सामि 10 यं एवं लहुपरिवत्तं यथियदं चित्तं । यावञ्चिदं, भिक्खवे, उपमा पि न सुकरा याव लहुपरिवत्त चित्तं" ति ।
 - "पभस्सरिमदं, भिक्लबे, चित्तं । तं च लो ग्रागन्तुकेहि
 उपिक्कलेसेहि उपिक्किलिट्टं" ति ।
- **१०.** "पभस्सरमिदं, भिक्खवे, चित्तं । तं च खो ग्रागन्तुकेहि 15 उपक्किलेसेहि विष्पमृत्तं" ति ।

६. अञ्बरासङ्घातवग्गो

- "पभस्सरिमदं, भिक्खवे, चित्तं । तं च खो झागन्तुकेहि उपिककलेसेहि उपिक्किलिट्टं । तं अस्मुतवा पुष्ठजनो यथाभूतं नप्प-जानाति । तस्मा अस्मुतवतो पुष्ठजनस्स चित्तभावना नत्थी ति बदामी" ति ।
- २ "पभस्सरिमदं, भिक्खवं, चिन्तं। त च खो ग्रागन्तुकेहि उपिकक्तिसेहि विष्पमुत्तं। तं मुत्वा ग्रिरियसावको यथाभूतं पजानाति। तस्मा सुतवतो ग्रिरियसावकस्स चित्तभावना ग्रत्थी ति बदामी" ति।
- इं. "श्रच्छरासङ्घातमत्तं पि चे, भिक्खवे, भिक्ख् मेत्ताचित्तं श्रासेवति; श्रय वृच्चिति, भिक्खवे – "भिक्खु श्ररित्तज्झानो विहरित सत्यु-क्ष सासनकरो श्रोवादपतिकरो', श्रमोधं रद्विषण्डं भुञ्जिति'। को पन वादो ये नं बहुलीकरोन्ती" ति !
 - १. ० जातानि स्वा॰, रो॰ । २. चन्दनो स्वा॰, रो॰ । ३. ० पटिकरो रो॰ ।

B. 10

४. "ग्रन्छरासङ्घातमत्तं पि चे, भिक्खवे, भिक्ख् मेताचित्तं' भावेति; भयं बुच्चित, भिक्खवे – भिक्खु ग्रस्तिज्झानो विहरित सत्यु-सासनकरो ग्रोबादपतिकरो, ग्रमोघं रट्टपिण्डं भुञ्जति'। को पन वादो ये नं बहलीकरोन्ती" ति !

५. "ग्रच्छरासङ्घातमत्तं पि चे, भिक्खवे, भिक्खु मेत्ताचित्तं उ मनिस करोति; ग्रयं वृच्चिति, भिक्खवे – "भिक्खु ग्रिरित्तज्झानो विहरित सत्युसासनकरो भ्रोबादपतिकरो ग्रमोघं रट्टिपण्डं मुञ्जिति'। को पन वादो ये नं बहुलीकरोन्ती'' ति !

६. "ये केचि, भिक्खवे, धम्मा अकुसला अकुसलभागिया प्रकुसलपक्खिका, सब्बे ते मनोपुब्बङ्गमा । मनो तेसं धम्मानं पठमं 10 उप्पज्जति, अन्वदेव अकुसला धम्मा" ति ।

७. "ये केचि, भिक्खवे, घम्मा कुसला कुसलभागिया कुसल-पिक्खका, सब्बे ते मनोपुब्बङ्गमा । मनो तेसं घम्मानं पठमं उप्पज्जित, ग्रन्वदेव कुसला घम्मा" ति ।

द. "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन 15 ग्रनुष्पन्ना वा अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा कुसला धम्मा परि-हायन्ति यथियदं, भिक्खवे, पमादो । पमत्तस्स, भिक्खवे, अनुष्पन्ना चेव ग्रकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च कुसला धम्मा परिहायन्ती" ति ।

६. "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्पन्ना वा कुसला धम्मा उप्पज्जिन्त उप्पन्ना वा अकुसला धम्मा परि- 20 हायन्ति ययियदं, भिक्खवे, अप्पमादो । अप्पमत्तस्स, भिक्खवे, अनुप्पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पज्जिन्त उप्पन्ना च अकुसला धम्मा परि-हायन्ती" ति ।

१०. "नाहं, भिक्खवे, अञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्पन्ना वा अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा कुसला धम्मा 25 परिहायन्ति यथियदं, भिक्खवे, कोसज्जं । कुसीतस्स, भिक्खवे, अनुप्पन्ना चेव अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च कुसला धम्मा परि-हायन्ती" ति ।

१. मेसं वितं - सी०, स्या०; मेत्तवित्तं - रो०।

७ विरियारम्भवग्गो

B. 11,

R 13 25

- १. "ताहं, भिक्खवं, अञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन प्रमुप्पन्ना वा कुसला घम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला घम्मा परि-हायन्ति यथियदं, भिक्खवं, विरियारम्भो । आरद्धविरियस्स, भिक्खवं, ग्रमुप्पन्ना चेव कुसला घम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च अकुसला घम्मा उपरिहायन्ती" ति ।
- २. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुप्पन्ना वा अकुसला धम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा कुसला धम्मा परि-हायन्ति यथियदं, भिक्खवे, महिच्छता । महिच्छस्स, भिक्खवे, अनुप्पन्ना चेव अकुसला धम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च कुसला धम्मा परि-10 हायन्ती" ति ।
- ३. "नाहं, भिग्वलं , ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुष्पन्ना वा कुसला धम्मा उप्पज्जित्त उप्पन्ना वा अकुसला धम्मा परि-हायन्ति, ययिषदं, भिन्वलं , ग्रप्पिच्छता । ग्रप्पिच्छस्स, भिन्वलं , श्रनु-पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पज्जित्त उप्पन्ना च अकुसला धम्मा परि-15 हायन्ती" ति ।
- ४. "नाहं, भिक्खने, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्यक्षा वा अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा कुसला धम्मा परि-हायन्ति यथियदं, भिक्खने, असन्तुट्टिता । असन्तुट्टस्स, भिक्खने, अनुप्यन्ना चेव अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च कुसला धम्मा परि-20 हायन्ती" ति ।
 - ५. "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकघम्मं पि समन्परसामि येन अनुप्पन्ना वा कुसला घम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला घम्मा परि-हायन्ति यथियदं, भिक्खवे, सन्तुद्विता । सन्तुद्वस्स, भिक्खवे, अनुप्पन्ना चेव कुसला घम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च अकुसला घम्मा परिहायन्ती"ति ।
 - ६: "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुपक्षा वा अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पक्षा वा कुसला धम्मा परिहायन्ति यथियदं, भिक्खवे, अयोनिसी मनसिकारो । अयोनिसो, भिक्खवे, मनसि करोतो अनुपन्ना चेव अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च कुसला धम्मा परिहायन्ती" ति ।

B 12

10

15

20

25

B. 12

- ७. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुपान्ना वा कुसला धम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला धम्मा परिहायन्ति यथियं, भिक्खवे, योनिसो मनसिकारो । योनिसो भिक्खवे, मनसि करोतो अनुपान्ना चेव कुसला धम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च अकुसला धम्मा परिहायन्ती" ति ।
- इ. "नाहं, भिक्सवे, ग्रञ्झं एकबम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुप्पन्ना वा अकुसला घम्मा उप्पज्जित उप्पन्ना वा कुसला घम्मा परिहायित्त यथियदं, भिक्सवे, असम्पजञ्झं । असम्पजानस्स, भिक्सवे, ग्रनुप्पन्ना चेव अकुसला घम्मा उप्पज्जित्त उप्पन्ना च कुसला घम्मा परिहायन्ती" ति ।
- ६. "नाहं, भिक्सवं, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुप्पन्ना वा कुसला धम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा ग्रकुसला धम्मा परिहायन्ति यथियदं भिक्सवं, सम्पज्ञां । सम्पजानस्स, भिक्सवं, ग्रनुप्पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च ग्रकुसला धम्मा परिहायन्ती" ति ।
- १०. "नाहं, भिक्सवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समन्पस्सामि येन ग्रनुप्पन्ना वा अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा कुसला धम्मा परि-हायन्ति यथियदं, भिक्सवे, गापमित्तता । पापमित्तस्स, भिक्सवे, ग्रनुपन्ना चेव अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च कुसला धम्मा परि-हायन्ती" ति ।

कल्याणिमत्तादिवग्गो

१. "नाहं, भिक्खने, अञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्पन्ना वा कुसला घम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला घम्मा परिहायन्ति यथियं, भिक्खने, कल्याणमित्तता । कल्याणमित्तस्स, भिक्खने, अनुप्पन्ना चेन कुसला घम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च अकुसला घम्मा परिहायन्ती" ति ।

२. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुष्पन्ना वा अकुसला घम्मा उप्पज्जित्त उप्पन्ना वा कुसला घम्मा पिरहायित्त यथयिदं, भिक्खवे, ग्रनुयोगो अकुसलानं घम्मानं, ग्रननुयोगो कुसलानं घम्मानं । श्रनुयोगा, भिक्खवे, अकुसलानं घम्मानं, ग्रननुयोगा

कुसलानं घम्मानं श्रमुप्पन्ना चेव श्रकुसला घम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च कुसला घम्मा परिहायन्ती" ति ।

- ३. "नाहं, भिक्खते, अञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्पन्ना वा कुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला धम्मा उ परिहायन्ति यथियदं, भिक्खते, अनुगोगो कुसलानं धम्मान, अननुगोगो अकुसलानं धम्मान । अनुपोगा, भिक्खते, कुसलानं धम्मानं, अननुगोगा अकुसलानं धम्मानं अनुप्पन्ना चेव कुसला घम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च अकसला धम्मा परिहायन्ती" ति ।
- ४. "नाहं, भिक्सवे, ग्रञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि वेन अनुष्पन्ना वा बोज्अङ्गा नुष्पञ्जन्ति उष्पन्ना वा बोज्अङ्गा न भावना-पारिपूरि गच्छिन्ति यथियदं, भिक्सवे, अयोनिसो मनसिकारो । अयो-निसो, भिक्सवे, मनसिकरोतो अनुष्पन्ना चेव बोज्अङ्गा नुष्पञ्जन्ति उष्पन्ना च बोज्अङ्गा न भावनापारिपूरि गच्छन्ती" ति ।
- ४. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन । ग्रनुप्पन्ना वा बोज्झङ्का उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा बोज्झङ्का भावनापारि-पूरि गच्छिन्ति ययिवदं, भिक्खवे, योनिसो मनसिकारो । योनिसो, भिक्खवे, मनसि करोतो अनुप्पन्ना चेव बोज्झङ्का उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च बोज्झङ्का भावनापारिपूरि गच्छन्ती" ति ।
- "ग्रप्पमित्तका एसा, भिक्खवे, परिहानि यदिदं ञ्चाति-20 परिहानि । एतं पतिकिद्वं, भिक्खवे, परिहानीनं यदिदं पञ्जा-परिहानी" ति ।
- ७. "ग्रप्पमितका एसा, भिक्खवे, बुद्धि यदिदं ञातिबुद्धि । एतदग्गं,भिक्खवे, बुद्धीनं यदिदं पञ्जावृद्धि । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं – 'पञ्जावृद्धिया वद्धिस्सामा' ति । एवं हि वो, 25 भिक्खवे, सिक्खितब्बं' ति ।
 - द्ध. "ग्रप्पमत्तिका एसा, भिक्खवे, परिहानि यदिदं भोगपरि-हानि । एतं पतिकिद्धं, भिक्खवे, परिहानीनं यदिदं पञ्जा-परिहानी'' ति ।

१. विद्वस्सामा - सी॰, रो॰।

B. 14

- "प्रप्यमितका एसा, त्रिक्खने, वृद्धि यदिदं भोगवृद्धि। एतदग्गं, भिक्खने, वृद्धीनं यदिदं पञ्जावृद्धि। तस्मातिह, भिक्खने. एवं सिक्खितब्बं – 'पञ्जावृद्धिया विद्वस्सामा' ति। एवं हि बो, भिक्खने, सिक्खितब्बं'' ति।
- १०. "ग्रप्यमत्तिका एसा, भिक्खवे, परिहानि यदिदं यसो- प्र परिहानि । एतं पतिकिलिट्टं, भिक्खवे, परिहानीनं यदिदं पञ्जापरि-हानी" ति ।

६ पमादादिवग्गो

- १. "ग्रप्यमत्तिका एसा, भिक्खवे, वृद्धि यदिदं यसोवृद्धि । एतदग्गं, भिक्खवे, वृद्धीनं यदिदं पञ्चावृद्धि । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं – 'पञ्चावृद्धिया वद्धिस्सामा' ति । एवं हि वो, भिक्खवे, 10 विक्खितब्बं' ति ।
- "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि
 यो एवं महतो ग्रतत्थाय संवत्ति यथियं, भिक्खवे, पमादो । पमादो,
 भिक्खवे, महतो ग्रनत्थाय संवत्तती" ति ।
- ३. "नाहं, भिक्तववे, अञ्जं एकधम्मं पि समन्पस्सामि यो 15 एव महतो अत्याय संवत्तित यथियं, भिक्तवे, अप्पमादो । अप्पमादो, भिक्तवे, महतो अत्याय संवत्तती" ति ।
- ४. "नाहं, भिक्खवे, श्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं महतो श्रनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, कोसज्जं । कोसज्जं, भिक्खवे, महतो श्रनत्थाय संवत्तती" ति ।
- ५. "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं महतो अत्थाय संवत्तति यथियं, भिक्खवे, विरियारम्भो'। विरिया-रम्भो, भिक्खवे, महतो अत्थाय संवत्तती" ति ।
- ६. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकथम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं महतो श्रनत्थाय संवत्तित यथियदं, भिक्खवे, महिच्छता । 25 महिच्छता, भिक्खवे, महतो श्रनत्थाय संवत्तती" ति ।

१. वीरियारम्भो -- म० । २. वा -- सी० ।

B, 15

- ७. "नाहं, भिक्खने, ग्रञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं महतो ग्रत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खने, ग्रप्यिञ्खता । ग्रप्यि-च्छता, भिक्खने, महतो ग्रत्थाय संवत्तती" ति ।
- "नाहं, भिक्खवे, अञ्ज्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि
 यो एवं महतो अनत्थाय संवत्ति यथियदं, भिक्खवे, असन्तुट्टिता । अस-न्तुट्टिता, भिक्खवे, महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।
 - "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं महतो ग्रत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, सन्तुट्टिता । सन्तुट्टिता, भिक्खवे, महतो ग्रत्थाय संवत्तती" ति ।
- १०. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं महतो ग्रनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, श्रयोनिसो मनसिकारो । श्रयोनिसो मनसिकारो, भिक्खवे, महतो ग्रनत्थाय संवत्तती" ति ।
- ११. "नाहं, भिक्खवं, ब्रञ्ञं एकधम्मं पि समन्पस्सामि यो एवं महतो अत्थाय संवत्तति यथियदं भिक्खवे, योनिसो मनसिकारो । 15 योनिसो मनसिकारो, भिक्खवे, महतो अत्थाय संवत्तती" ति ।
 - १२. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो' एवं महतो ग्रनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, ग्रसम्पजञ्जं । ग्रसम्पजञ्जं, भिक्खवे, महतो ग्रनत्थाय सवत्तती" ति ।
- १३. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ज एकधम्म पि समनुपस्सामि यो १० एवं महतो ग्रत्थाय संवत्ति यथियदं, भिक्खवे, सम्पजञ्जं । सम्पजञ्जं, भिक्खवे, महतो ग्रत्थाय संवत्तती" ति ।
 - १४. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकघम्म पि समनुपस्सामि यो एव महतो ग्रनत्थाय संवत्तति यद्ययिदं, भिक्खवे, पापमित्तता । पाप-मित्तता, भिक्खवे, महतो ग्रनत्थाय संवत्तती" ति ।
- B. 16 25 १५. "नाहं, भिक्खवे, अञ्च्यं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं महतो अत्याय संवत्तति यथियं, भिक्खवे, कत्याणमित्तता । कत्याणमित्तता, भिक्खवे, महतो अत्याय संवत्तती" ति ।

१. य - सी०।

- १६. "नार्ड, भिक्खवे, प्रञ्ञं एकषम्मं पि समनुपरसामि यो एवं महतो अनत्याय संवत्तति यथयियं, भिक्खवे, धनुयोगो श्रकुसत्तानं धम्मानं, धननुयोगो कुसलानं धम्मानं । धनुयोगो, भिक्खवे, श्रकुसलानं धम्मानं, धननुयोगो कुसलानं धम्मानं महतो धनत्याय संवत्तती" ति ।
- १७. "नाहं, भिक्खवे, प्ररूपं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यो 5 एवं महतो प्रत्याय संवत्तति ययियं, भिक्खवे, प्रनुयोगो कुसलानं घम्मानं, प्रननुयोगो प्रकुसलानं घम्मानं । अनुयोगो, भिक्खवे, कुसलानं घम्मानं, ग्रननुयोगो प्रकुसलानं घम्मानं महतो ग्रत्थाय संवत्तती" ति ।

१०. दुतियपमादादिवग्गो

- "अज्झत्तिकं, भिक्खवे, अङ्गं ति करित्वा नाञ्ञां एकङ्गं
 पि समनुपस्सामि यं एवं महतो अनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, 10
 पमादो। पमादो, भिक्खवे, महतो अनत्थाय संवत्तती" ति।
- "अञ्झत्तिकं, भिक्खवे, ग्रङ्कं ति करित्वा नाठ्यं एकङ्कं पि समनुपस्सामि यं एवं महतो अत्थाय संवत्तति यथियं, भिक्खवे, ग्रण्यमादो । श्रण्यमादो, भिक्खवे, महतो अत्थाय संवत्तती" ति ।
- ३. "अज्झित्तिकं, भिक्खवे, ग्रङ्कं ति करित्वा नाञ्जं एकङ्कं । पि समनुपस्सामि यं एवं महतो अनत्थाय संवत्ति यथियं, भिक्खवे, कोसज्जं । कोसज्जं, भिक्खवे, महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।
- ४. "ग्रज्झित्तकं, भिक्खवं, ग्रङ्गं ति करित्वा नाञ्जं एकङ्गं पि समनुपस्सामि यं एवं महतो ग्रत्थाय संवत्तित यथियं, भिक्खवं, विरियारम्भो । विरियारम्भो, भिक्खवं, महतो ग्रत्थाय 20 संवत्तती" ति ।

५-१२. ब्रज्झतिकं, भिक्खवे, अङ्गं ति करित्वा नाञ्डां एकङ्गं पि समनुपस्सामि यं एवं महतो ब्रनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, महिच्छता ... पे०... ब्रप्पिच्छता ... बसनुद्विता ... सनुद्विता ... अयोनिसो मनसिकारो ... योनिसो मनसिकारो ... बसम्पजञ्जां ... सप्पजञ्जां ... । 25

१३. "बाहिरं, भिक्खवे, ग्रङ्गं ति करित्वा नाञ्जं एकङ्गं पि समृतुपस्सामि यं एवं महतो अनत्थाय संवत्तति यथयियं, भिक्खवे, पाप-मित्तता । पापमित्तता, भिक्खवे, महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।

१४. "बाहिरं, भिक्खने, श्रङ्गं ति करित्वा नाञ्जं एकङ्गं पि असमनुपस्सामि यो एवं महतो अत्थाय संवत्तति यथयिदं, भिक्खने, कल्याण-मित्तता । कल्याणमित्तता, भिक्खने, महतो अत्थाय संवत्तती" ति ।

१४. "अञ्जातिकं, भिक्खवे, अञ्ज ति करित्वा नाञ्जा एकञ्ज पि समनुपस्सामि यं एवं महतो अनत्थाय संवत्तति यथिष्टं, भिक्खवे, अनुयोगो अकुसलानं धम्मानं, अननुयोगो कुसलानं धम्मानं । अनुयोगो, 10 भिक्खवे, अकुसलानं धम्मानं, अननुयोगो कुसलानं धम्मानं महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।

१६. "ग्रज्झितकं, भिक्खते, श्रङ्गं ति करित्वा नाञ्जं एकङ्गं पि समनुपस्सामि यं एवं महतो ग्रत्थाय संवत्ति यथियदं, भिक्खते, श्रनु-योगो कुसलानं घम्मानं, श्रननुयोगो श्रकुसलानं घम्मानं । श्रनुयोगो, 15 भिक्खते, कुसलानं घम्मानं, श्रननुयोगो श्रकुसलानं घम्मानं महतो श्रत्थाय संवत्ततो" ति ।

१७. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपरसामि यो एवं सद्धम्मस्स सम्मोसाय श्रन्तरधानाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, पमादो । पमादो, भिक्खवे, सद्धम्मस्स सम्मोसाय श्रन्तरधानाय 20 संवत्तती" ति ।

१८. "नाहं, भिक्खवे, ब्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोमाय अनन्तरधानाय संवत्ति यथियदं भिक्खवे, ब्रप्पमादो । ब्रप्पमादो, भिक्खवे, सद्धम्मस्स ठितिया ब्रसम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तती" ति ।

१६. "नाहं, भिक्सवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति यथियदं, भिक्सवे, कोसज्जं । कोसज्जं, भिक्सवे, सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तती" ति ।

२०. "नाहं, भिक्सवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यो 30 एवं सद्धम्मस्स ठितिया ग्रसम्मोसाय ग्रनन्तरघानाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, विरियारम्भो। विरियारम्भो, भिक्खवे, सद्धम्मस्स ठितिया भसम्मोसाय भनन्तरघानाय संवत्तती'' ति ।

- २१-३१. "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, महिच्छता ... पे०... अप्पिच्छता ... असन्तुट्ठिता... सन्तुट्ठिता ... अयोनिसो ⁵ मनसिकारो ... योनिसो मनसिकारो ... असम्पजञ्जं ... सम्पजञ्जं ... पाप-मित्तता ... कल्याणमित्तता ... अनुयोगो अकुसलानं धम्मानं, अननुयोगो कुसलानं धम्मानं । अनुयोगो, भिक्खवे, अकुसलानं धम्मानं, अननुयोगो कुसलानं धम्मानं सद्धमस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तती" ति ।
- ३२. "नाहं, भिक्खवे, अञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो ¹⁰ एवं सद्धम्मस्स िटितया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवक्तति यथियं, भिक्खवे, अनुयोगो कुसलानं धम्मानं । अनुयोगो, भिक्खवे, कुसलानं धम्मानं । अनुयोगो, भिक्खवे, कुसलानं धम्मानं सद्धम्मस्स िटितया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवक्तती" ति ।
- ३३. "ये ते भिक्खने, भिक्खू अधम्मं धम्मो ति दीपेन्ति ते, 15 भिक्खने, भिक्खू बहुजनश्रहिताय पटिपन्ना बहुजनअमुखाय, बहुनो जनस्स ग्रनत्थाय श्रहिताय दुक्खाय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खने, भिक्खू अपुरुञं पसवन्ति, ते चिम्ने सद्धम्मं श्रन्तरधापेन्ती" ति ।
- ३४. "ये ते, भिक्खवे, भिक्ख् धम्मं ग्रधम्मो ति दीपेन्ति ते, भिक्खवे, भिक्ख् बहुजनग्रहिताय पटिपन्ना बहुजनग्रमुखाय, बहुनो जनस्स 20 श्रनत्थाय श्रहिताय दुक्खाय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्ख् ग्रपुञ्जं पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं ग्रन्तरधापेन्ती" ति ।
- ३५-४२. "ये ते, भिक्खवे, भिक्खू प्रविनयं विनयो ति वीपेन्ति ... पे०... विनयं प्रविनयो ति दीपेन्ति ... पे०... प्रभासितं प्रलिपतं तथागतेन भासितं लिपतं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... भासितं लिपतं ²⁵ १...१९ तथागतेन प्रभासित ग्रलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... श्राचिण्णं तथागतेन प्राचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... ग्राचिण्णं तथागतेन ग्रनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति ...पे०... ग्रपञ्जातं तथागतेन पञ्जातं तथागतेना ति दीपेन्ति ...पे०... पञ्जातं तथागतेन पञ्जातं तथागतेना

१. पिसं - सी०।

ति दीपेन्ति ते, भिक्खवे, भिक्खू बहुजनग्रहिताय पटिपन्ना बहुजन-ग्रमुखाय, बहुनो जनस्स ग्रनत्थाय महिताय दुक्साय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्खू प्रपुञ्ञं पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं मन्तर-धापेन्ती" ति ।

११. अधम्मवग्गो

 "ये ते, भिक्खवे, भिक्ख् प्रधम्मं प्रधम्मो ति दीपेन्ति ते, भिक्खवे, भिक्ख् बहुजनिहताय पटिपन्ना बहुजनसुखाय, बहुनो जनस्स प्रत्याय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्ख् पुञ्ञां पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं ठपेन्ती" ति ।

२. "ये ते, भिक्खवे, भिक्ख् घम्मां घम्मो ति दीपेन्ति ते, भिक्खवे, 10 भिक्ख् बहुजनहिताय पटिपन्ना बहुजनमुखाय, बहुनो जनस्स घत्थाय हिताय मुखाय देवमनुस्सान । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्ख् पुञ्ञा पसवन्ति, ते चिम्नं सद्धम्मं ठपेन्ती" ति ।

३-१०. "य ते, भिक्खने, भिक्खू प्रविनय प्रविनयों ति दीपेन्ति ... पे०... विनयं विनयों ति दीपेन्ति .. पे० प्रभासित । प्रकार विनयं विनयों ति दीपेन्ति .. पे० प्रभासित । प्रकार विनयं विनयों ति दीपेन्ति ... पे०... भासितं लिपतं तथागतेन भासित लिपतं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... प्रमाचिष्णं तथागतेन भासित लिपतं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... प्रमाचिष्णं तथागतेन प्राचिष्णं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... प्रपञ्जातं तथागतेन प्रपञ्जातं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... प्रपञ्जातं तथागतेन प्रपञ्जातं तथागतेना ति दीपेन्ति ते, भिक्खने, भिक्खु बहुजनिहााय पटिपन्ना बहुजनमुखाय, बहुनो जनस्स प्रस्थाय हिताय सुखाय वेवमनुस्सान । बहु न ते, भिक्खने, भिक्खू पुञ्जां पसन्ति, ते निमं सद्धम्यं उपन्ती'' ति ।

१२. यनापत्तिवग्गो

१. "ये ते, भिक्खवे, भिक्खू ग्रनापत्ति ग्रापत्ती ति दीपेन्ति 25 ते, भिक्खवे, भिक्खू बहुजनग्रहिताय पटिपन्ना बहुजनग्रमुखाय, बहुनो जनस्स ग्रनत्थाय ग्रहिताय दुक्खाय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्खू ग्रपुञ्जं पसवन्ति, ते चिसं सद्धम्मं ग्रन्तरथापेन्ती" ति ।

B 20 R. 20

B. 21

२. "ये ते, भिक्खवे, भिक्ख् आपत्तिं अनापत्ती ति दीपेन्ति ते, भिक्खवे, भिक्ख् बहुजनअहिताय पिटपशा बहुजनअसुखाय, बहुनो जनस्स अनत्याय प्रहिताय दुक्खाय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्ख अपुरुष्टां पसवन्ति, ते चिमं सढम्मं अन्तरधापेन्ती" ति ।

३-१०. "ये ते, भिक्खवे, भिक्ख् लहुकं आपींत गरुका अ ध्रापत्ती ति दीपेन्ति ... पे०... गरुकं आपींत लहुका आपत्ती ति दीपेन्ति ... पे०... दुट्ठुल्लं आपींत अदुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेन्ति ... पे०... अदुट्ठुल्लं आपींत दुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेन्ति ... पे०... सावसेसं आपींत अगवसेसा आपत्ती ति दीपेन्ति ... पे०... अनवसेसं आपींत सावसेसा आपत्ती ति दीपेन्ति ... पे०... सप्पटिकम्मं आपीत् अप्पटिकम्मा आपत्ती १० ति दीपेन्ति ...पे०... अप्पटिकम्मं आपीत् सप्पटिकम्मा आपत्ती ति दीपेन्ति ते, भिक्खवे, भिक्ख् बहुजनअहिताय पटिपन्ना बहुजनअसुखाय, बहुनो जनस्स अनत्थाय अहिताय दुक्खाय देवमनुस्सान । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्ख् अपुरुञ्जं पसवन्ति, ते चिमं सढम्मं अन्तरथापेन्ती" ति ।

- ११. "ये ते, भिक्खवे, भिक्ख् अनापत्ति अनापत्ती ति दीपेन्ति 15 ते, भिक्खवे, भिक्ख् बहुजनहिताय पटिपन्ना बहुजनमुखाय, बहुजो जनस्स अत्याय हिनाय मुखाय देवमनुस्सान । बहु च ते, भिक्खवे, भिक्ख् पुञ्ञां पसवन्ति, ते जिमं सद्धम्मं ठपेन्ती" ति ।
- १२. "ये'ते, भिनखबे, भिनख् भ्रापत्ति भ्रापत्ती ति दीपेन्ति त, भिनखबे, भिनख् बहुजनहिताय पटिपन्ना बहुजनसुखाय, बहुनो जनस्स थ भ्रत्याय हिताय सुखाय देवमनुस्सान । बहुं च ते, भिनखबे, भिनखू पुञ्ञां पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं ठपेन्ती" ति ।
- १३-२०. "ये ते, भिक्सवे, भिक्स् लहुकं आपित्त लहुका आपत्ती ति दीपेन्ति ... गुरुठुल्लं आपत्ती ति दीपेन्ति ... गुरुठुल्लं आपत्ति ति दीपेन्ति ... गुरुठुल्लं आपत्ति तृदुरुल्लं आपत्ति ति दीपेन्ति ... अटुरठुल्लं आपत्ति ति दीपेन्ति ... आटुरठुल्लं आपत्ति ति दीपेन्ति ... आट्नदेश्वलं अपत्ति ति दीपेन्ति ... आट्नदेशं आपत्ति अनवसेशा आपत्ति ति दीपेन्ति ... सप्पटिकम्मं आपित्तं सप्पटिकम्मा आपत्ती ति दीपेन्ति ... अप्पटिकम्मा आपत्ती ति दीपेन्ति ... अप्पटिकम्मा आपत्ती ति दीपेन्ति ... अप्पटिकम्मा आपत्ती ति दीपेन्ति ते, भिक्सवे, भिक्सू बहुजनहिताय पटिपम्ना बहुजन-

१. मे पि - स्या०।

सुखाय, बहुनो जनस्स ग्रत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्खु पुञ्जं पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं ठपेन्ती'' ति ।

१३. एकपुम्गलवम्गो

R. 22

- "एकपुग्गलो, भिक्खवे, लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जित बहुजनहिताय बहुजनमुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय उ देवमनुस्सानं । कतमो एकपुग्गलो ? तथागतो अरह सम्मासम्बुद्धो । अय खो, भिक्खवे, एकपुग्गलो लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जित बहुजनहिताय बहुजनसुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सान'' ति ।
- "एकपुग्गलस्स, भिक्खवे, पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि। कतमस्स एकपुग्गलस्स ? तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बद्धस्स । इमस्स ।० सो, भिक्खवे, एकपुग्गलस्म पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि" ति ।
 - इ. "एकपुग्गलो, भिक्लवे, लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जित अच्छरियमनुस्सो। कतमो एकपुग्गलो? तथागतो अरह सम्मासम्बुद्धो। प्रयं लो, भिक्लवे, एकपुग्गलो लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जित अच्छरिय-मनस्सो" ति।
 - ४. "एकपुग्गलस्स, भिक्खवे, कार्लाकरिया बहुनो जनस्स अनुतप्पा होति । कतमस्स एकपुग्गलस्स ? तथागतस्स अरहतो सम्मा-सम्बुद्धस्स । इमस्स खो, भिक्खवे, एकपुग्गलस्स कार्लाकरिया बहुनो जनस्स अनुतप्पा होती" ति ।
- ४. "एकपुगलो, भिक्खवे, लोके उप्पञ्जमानो उप्पञ्जित अ अदुतियो असहायो अप्पटिमो अप्पटिसमो अप्पटिभागो अप्पटिपुगलो असमो असमसमो द्विपदाने अग्गो। कतमो एकपुग्गलो ? तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो । अय खो, भिक्खवे, एकपुग्गलो लोके उप्पञ्जमानो उप्पञ्जित अदुतियो असहायो अप्पटिमो अप्पटिसमो अप्पटिभागो अप्पटि-पुगालो असमो असमसमो द्विपदान अग्गो" ति ।
 - ६-१७. "एकपुग्गलस्स, भिक्खवे, पातुभावा महतो चक्खुस्स पातुभावो होति, महतो म्रालोकस्स पातुभावो होति, महतो म्रोभासस्स

१. दिपदानं - सी०, स्या०, रो०।

p 99

20

25

B. 24

पानुभावो होति, अन्नं अनुत्तरियानं पानुभावो होति, चनुन्नं पटिसिन्भदानं सिच्छिकिरिया होति, अनेकधानुपटिवेघो होति, नानाधानुपटिवेघो होति, विज्ञाविमुत्तिफलसिच्छिकिरिया होति, सोतापित्तिफलसिच्छिकिरिया होति, सनागामिफलसिच्छिकिरिया होति, अनागामिफलसिच्छिकिरिया होति, अनगामिफलसिच्छिकिरिया होति, अरहत्तफलसिच्छिकिरिया होति । कतमस्स एकपुग्गलस्स ? उत्यागतस्स अरहतो सम्मायम्बुद्धस्स । इमस्स स्रो, भिक्खवे, एकपुग्गलस्स पानुभावो होति, महतो आनोकस्स पानुभावो होति, महतो आनोकस्स पानुभावो होति, महतो आनोकस्स पानुभावो होति, महतो आनोकस्स पानुभावो होति, सहतो आनोकस्स पानुभावो होति, महतो आनोक्सस्य पानुभावो होति, अन्तरियानं पानुभावो होति, वान्यापानुपटिवेघो होति, विज्ञाविमुत्तिफलसिच्छ- 10 किरिया होति, आनापानिफलसिच्छ- किरिया होति, अनापानिफलसिच्छ- किरिया होति, अनापानिफलसिच्छ-

१८. "नाहं भित्रखवे, भ्रञ्ञं एकपुग्गलं पि समनुपस्सामि यो एवं तथागतेन भ्रनुत्तरं धम्मचत्रकं पवत्तितं सम्मदेव श्रनुप्पवत्तेति यथियं, 15 भित्रखवे, सारिपुत्तो । सारिपुत्तो, भित्रखवे, तथागतेन श्रनृत्तरं वम्म-चत्रकं पवत्तितं सम्मदेव श्रनुप्पवत्तेती'' ति ।

१४. (क) एतदग्गवग्गो

१. "एतदग्गं, भिक्खवे, मम सावकानं भिक्खूनं रत्तञ्जूनं यदिदं ग्रञ्जासिकोण्डञ्जो^भं।

२. ... महापञ्जानं यदिदं सारिपुत्तो ।

३. ... इद्धिमन्तानं यदिदं महामोग्गल्लानो ।

४. ... धतवादानं यदिदं महाकस्सपो ।

प्र. ... दिब्बचनखुकानं यदिदं ग्रन्रुडो ।

इ. ... उच्चाकुलिकानं यदिवं भिह्यो काळिगोधाय³ पुत्तो ।

७. ... मञ्जुस्सरानं यदिदं लकुण्डकभिद्यो³।

स. ... सीहनादिकानं यदिदं पिण्डोलभारद्वाजो ।

१. घञ्ञाकोण्डञ्जो – ती॰, स्या॰, रो॰। २. कासियोषाय – ती॰, रो∙। ३ सकुष्टक॰ – ती॰, स्या॰, रो॰। 10

15

20

B. 25

ध्यासम्मक्षिकानं यदिदं पुण्णो मन्ताणिपुत्तो ।

१०. "एतदमां ... सिङ्क्षित्तेन भासितस्स वित्थारेन ग्रत्थं विभजन्तानं यदिदं महाकञ्चानों' ति ।

(ख) एतदग्गवग्गो

R.24 १. "एतदम्गं, भिक्खवे, मम सावकानं भिक्खूनं मनोमयं 5 कायं अभिनिम्मिनन्तानं यदिदं चळपन्थको"'।

२. ... चेतोविवद्रकूसलानं र यदिदं चूळपन्थको ।

सङ्जाविबट्टकुसलानं यदिदं महापन्थको ।

४. ... ग्ररणविहारीनं यदिदं सुभूति ।

प्र. ... दक्खिणेय्यानं यदिद सुभूति ।

६. ... ग्रारञ्जकानं यदिदं रेवतो खदिरवनियो ।

७. ... झायीनं यदिदं कङ्क्वारेवतो ।

इ. ... आरद्धविरियानं यदिद सोणो कोळिविसो³।

... कल्याणवाक्करणानं यदिवं सोणो कृटिकण्णो ।

१०. ... लाभीन यदिदं सीवलि ।

११. "एतदग्ग ... सङाधिमुत्तान यदिदं वक्कली" ति ।

(ग) एतदग्गवग्गो

 "एतदम्गं, भिक्खवे, मम सावकानं भिक्खून सिक्खा-कामानं यदिदं राहुलो"।

२. ... सद्धापञ्जिजतानं यदिदं रद्रपालो ।

३. ... पठमं सलाकं गण्हन्तानं यदिद कण्डधानो ।

४. ... पटिभानवन्तानं यदिदं वङ्गीसो ।

४. ० समन्तपासादिकानं यदिदं उपसेनो बङ्गन्तपृत्तो ।

६. ... सेनासनपठ्यापकानं यदिदं दब्बो मल्लपूत्तो ।

७. ... देवतान पियमनापानं यदिदं पिलिन्दवच्छो ।

च. ... खिप्पाभिञ्ञानं यदिदं बाहियो दारुचीरियो ।

१ चुस्लपन्यको - सी॰, रो॰। २. चेतोबिवद्रकुसलान - रो॰। ३. कोलिविसो - रो०।

B. 26

10

15

- ... चित्तकथिकानं यदिदं कुमारकस्सपो ।
- १०. "एतदमां ... पटिसम्मिदाप्पत्तानं यदिदं महाकोट्टितो" ति ।

(घ) एतदग्गवग्गो

१. "एतदम्गं, भिक्खवे, मम सावकानं भिक्खूनं बहुस्सुतानं यदिदं ग्रानन्दो"।

२. ... सतिमन्तानं यदिवं म्रानन्दो ।

३. ... गतिमन्तानं यदिदं ग्रानन्दो ।

४. ... धितिमन्तानं यदिदं ग्रानन्दो ।

अप्राकानं यदिदं ग्रानन्दो ।

६. ... महापरिसानं यदिदं उरुवेलकस्सपो ।

७. ... कुलप्पसादकानं यदिदं काळुदायी ।

द. ... ग्रप्पाबाधानं यदिदं बाकुलो^३।

... पुन्वेनिवासं म्रनुस्सरन्तानं यदिदं सोभितो ।

१०. ... विनयधरानं यदिदं उपालि ।

११. ... भिक्खुनोवादकानं यदिदं नन्दको ।

१२. ... इन्द्रियेस गत्तद्वारानं यदिदं नन्दो ।

१३. ... भिक्लुग्रोवादकानं यदिदं महाकप्पिनो ।

१४. ... तेजोधातकसलानं यदिदं सागतो ।

१५. ... पटिभानेय्यकानं यदिव राधो ।

१६. "एतदमां ... लखचीवरघरानं यदिदं मोघराजा" ति ।

(ङ) एतदग्गवग्गो

 "एतदग्गं, भिक्खवे, मम साविकानं भिक्खुनीनं रत्तञ्जूनं 20 यदिदं महापजापतिगोतमी"।

२. ... महापञ्जानं यदिद खेमा ।

इद्धिमन्तीनं यदिदं उप्पलवण्णा ।

४. ... विनयधरानं यदिदं पटाचारा^४ ।

१- कानुवायी - सी०, रो० । २. बक्कुलो - सी०, स्या०, रो० । ३. इद्वियन्तानं - रो० । ४. पटाचरा - सी० ।

5

20

- पू. ... धम्मकथिकानं यदिवं धम्मदिन्ना ।
- ६. ... झायीनं यदिदं नन्दा ।
- ७. ... ग्रारद्धविरियानं यदिदं सोणा ।
- s. ... दिब्बचवस्तुकानं यदिदं बकुला¹।
- सिपाभिञ्जानं यदिदं भट्टा कृण्डलकेसा ।
 - १०. ... पुब्बेनिवासं अनुस्तरन्तीनं यदिदं भद्दा कापिलानी ।
 - ११. ... महाभिञ्ञापत्तानं यदिदं भद्दकच्चाना ।
 - १२. ... लखचीवरघरानं यदिद किसागीतमी ।
 - १३. "एतदग्गं ... सद्धाधिमुत्तानं यदिदं सिङ्गालकमाता " ति

(च) एतदग्गवग्गो

- B. 27 10 १. "एतदमा, भिक्खवे, मम सावकानं उपासकानं पटमं सरणं
 R. 26 गच्छिन्तानं यदिदं तपुस्सभिल्लिका वाणिजा"।
 - २. ... दायकानं यदिदं सुदत्तो गहपति अनाथपिण्डिको ।
 - ३. ... धम्मकथिकानं यदिदं चित्तो गहपति मच्छिकासिण्डको ।
 - ४. ... चतूहि सङ्गहवत्यूहि परिसं सङ्गण्हन्तानं यदिव हत्यको । 15 स्राळवको ।
 - प्र. ... पणीतदायकानं यदिदं महानामो सबको ।
 - ६. ... मनापदायकानं यदिदं उग्गो गहपति वेसालिको ।
 - अ. ... सङ्घपट्राकानं यदिदं हत्थिगामको उग्गतो गृहपति ।
 - इ. ... ग्रवेच्चप्पसन्नान यदिदं सुरवन्धो^र ।
 - ६ . पुग्गलप्पसन्नानं यदिद जीवको कोमारभच्चो ।
 - १०. "एतदमां .. विस्सामकान यदिदं नकुलिपता गहपती" ति ।

(छ) एतदग्गवग्गो

र्:""एतदग्गं, भिक्ववे, मम साविकानं उपासिकानं पठमं सरणं गच्छन्तीनं यदिदं सृजाता सेनियधीता[»]" ।

१. सकुला – सी०, स्या०, रो०। २ सिगालमाता – रो०। ३. हटुको – रो०। ४ म्रालवको – सी०। १ सी०, रो० पोथकेसु नस्यि। ६. सूरो भ्रम्बट्टो – सी०, स्या॰, रो०। ७. सेनानीधिता – सी०; सेनानिधीता – रो०।

R. 27

10

२. ... दायिकानं यदिदं विसाखा मिगारमाता ।

३. ... बहुस्सुतानं यदिदं खुज्जुत्तरा ।

मेत्ताविहारीनं यदिदं सामावती ।

प्र. ... झायीनं यदिदं उत्तरानन्दमाता ।

६. ... पणीतदायिकानं यदिदं सुप्पवासा कोलियधीता ।।

७. ... गिलानुपट्टाकीनं यदिदं सुप्पिया उपासिका ।

s. ... भ्रवेच्चप्पसन्नानं यदिदं कातियानी ।

... विस्सासिकानं यदिदं नकूलमाता गहपतानी ।

१०. "एतदमां ... ग्रनुस्सवप्पसन्नानं यदिदं काळी उपासिका कुलघरिका" ति ।

१५. (क) अद्वानपालि

- १. "अट्ठानमेतं, भिक्खते, अनवकासो यं दिट्ठिसम्पन्नो पुमालो कञ्चि सङ्क्षारं निच्चतो उपगच्छेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खते, विज्जति यं पुणुज्जनो कञ्चि सङ्क्षारं निच्चतो उप-गच्छेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।
- २. "अट्ठानमेतं, भिक्खवे, श्रनवकासो यं दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो 15 कञ्चि सङ्खारं सुखतो उपगच्छेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च स्त्रो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं पुयुज्जनो कञ्चि सङ्खारं सुखतो उपगच्छेय्य । ठानमेतं विज्जती'' ति ।
- ३. "अट्ठानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो यं दिट्ठिसम्पन्नो पुरमलो कञ्चि धम्मं अत्ततो उपगच्छेय्य । नेतं ठानं विज्जित । ठानं च क्षो 20 एतं, भिक्खवे, विज्जित यं पुथुज्जनो कञ्चि धम्मं अत्ततो उपगच्छेय्य । ठानमेतं विज्जिती'' ति ।
- ४. "ब्रह्मानमेतं, भिक्खते, अनवकासो यं विद्विसम्पन्नो पुग्गलो मातरं जीविता बोरोपेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च स्तो, भिक्सते, एतं विज्जति यं पुचुज्जनो मातरं जीविता बोरोपेय्य । ठानमेतं 25 विज्जती" ति ।

१. कोळिय० - रो० । २.कालि - सी० । ३.कुररवटिका - सी०,स्या०, रो० । ४. म० पोत्वके नत्यि ।

R 29

४. "अट्ठानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो यं विद्विसम्पन्नो पुगालो पितरं जीविता बोरोपेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खवे, विज्जति य पुथुज्जनो पितरं जीविता बोरोपेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।

- ६. "ग्रट्ठानमेतं, भिक्तवे, ग्रनवकासो यं विद्विसम्पन्नो पुग्गलो ग्ररहन्तं जीविता वोरोपेय्य । नेतं ठान विज्जिति । ठानं च स्रो एतं, भिक्तवे, विज्जिति यं पुष्ज्जनो ग्ररहन्तं जीविता वोरोपेय्य । ठानमेतं विज्जिती'' ति ।
- ७. "ब्रट्टानमेतं, भिक्खवे, ग्रनवकासो यं दिट्टिसम्पन्नो पुग्गलो 10 तथागतस्स पदुट्टिचत्तो वोहितं उप्पादेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च स्रो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं पुगुज्जनो तथागतस्स पदुट्टिचत्तो लोहितं उप्पादेय्य । ठानमेत विज्जती" ति ।
- द. "श्रट्ठानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो य दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो सङ्घं भिन्देय्य । नेतं ठान विज्जित । ठान च खो एत, भिक्खवे, विज्जित 15 यं पुणुज्जनो सङ्घं भिन्देय्य । ठानमेत विज्जिती' ति ।
 - ६. "श्रट्ठानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो य दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो भ्रञ्ञ सत्थारं उद्दिसेय्य । नेतं ठान विज्जति । ठान च खो एत, भिक्खवे, विज्जति य पुथुज्जनो भ्रञ्ञ सत्थारं उद्दिसेय्य । ठानमेत विज्जती'' ति ।
- १०. "श्रट्ठानमेतं, भिक्सवे, अनवकासो य एकिस्सा लोक-प्र-28 20 घातुया द्वे अरहन्तो सम्मासम्बुद्धा श्रपुब्य अचरिम उप्पञ्जेय्यु । नेतं ठानं विज्जति । ठान च खो एतं, भिक्सवे, विज्जति यं एकिस्सा लोक-घातुया एको व श्ररहं सम्मासम्बुद्धो उप्पज्जेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।

(ख) भ्रद्वानपालि

 "ग्रहानमेतं, भिनस्ववे, ग्रनवकासो यं एकिस्सा लोक-धातुया द्वे राजानो चन्कवत्ती ग्रपुब्बं ग्रचरिमं उप्पञ्जेय्युं । नेतं ठानं ^{B. 30}
 विज्जित । ठानं च स्रो एतं, भिनस्ववे, विज्जित यं एकिस्सा लोक-धातुया एको राजा चन्कवत्ती उप्पज्जेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।

१. दुट्टेन चित्तेन - सी०, रो०।

R. 29

- "अट्ठानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो यं इत्थी अरहं अस्स सम्मासम्बद्धो । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च क्षो, एतं, भिक्खवे, विज्जति यं प्रिसो अरहं अस्स सम्मासम्बद्धो । ठानमेतं विज्जती'' ति ।
- ३. "अट्ठानमेतं, भिक्खने, अनवकासो यं इत्थी राजा अस्स चक्कवत्ती । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खने, विज्जति ऽ यं पृरिसो राजा अस्स चक्कवत्ती । ठानमेतं विज्जती" ति ।
- ४-६. "ब्रह्मनमेतं, भिक्खवे, अनवकासो यं इत्थी सककत्तं कारेय्य ...पे०... मारत्तं कारेय्य ...पे०... ब्रह्मत्तं कारेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं पुरिसो सककत्तं कारेय्य ...पे०... मारत्तं कारेय्य ...पे०... ब्रह्मत्तं कारेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।
- ७. "ग्रट्ठानमेतं, भिक्खवे, ग्रनकासो यं कायदुच्चरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो विपाको निब्बत्तेय्य । नेत ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं कायदुच्चरितस्स ग्रनिट्ठो ग्रकन्तो ग्रमनापो विपाको निब्बत्तेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।
- द-१. "अट्ठानमेतं, भिक्सवे, अनवकासो यं वचीदुच्चरि- 15 तस्स ...पे०... यं मनोदुच्चरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो विपाको निब्बत्तेय्य । नेत ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्सवे, विज्जति य मनोदुच्चरितस्स अनिट्ठो अकन्तो अमनापो विपाको निब्बत्तेय्य । ठानमेतं विज्जती' ति ।

(ग) अद्वानपालि

- १. "श्रट्ठानमेतं, भिनखते, भ्रनवकासो यं कायसुचरितस्स 20 श्रिनिट्ठो भ्रकत्तो भ्रमनापो विपाको निब्बत्तेय्य । नेतं ठानं विज्जिति । ठानं च खो एतं, भिक्खते, विज्जिति यं कायसुचरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो विपाको निब्बत्तेय्य । ठानमेतं विज्जिती" ति ।
- २-३. "ब्रट्टानसेतं, भिक्खवे, धनवकासो यं वचीसुचरितस्स ...पे०... मनोसुचरितस्स अनिट्टो अकन्तो अमनापो विपाको निब्बत्तेय्य । 25 नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं मनोसुचरितस्स इट्टो कन्तो मनापो विपाको निब्बत्तेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।

४. "ब्रट्टानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो यं कायदुक्वरित-समङ्गी तिन्नदाना तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सागं लोकं उपपज्जेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं कायदुच्चरितसमङ्गी तिन्नदाना तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा अप्रायं दुगर्गित विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।

५-६. "अट्ठानमेतं, भिक्खने, अनवकासो यं बच्चीदुच्चरित-समङ्गी ...पे०... यं मंनोदुच्चरितसमङ्गी तिन्नदाना तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सग्गं लोकं उपपज्जेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खने, विज्जति यं मनोदुच्चरितसमङ्गी तिन्नदाना १० तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुगाति विनिपातं निरयं उप-पज्जेय्य । ठानमेत विज्जती" ति ।

 "अट्ठानमेतं, भिक्सवे, अनवकासो य कायसुर्वारतसमङ्गी तिन्नदाना तप्पच्चया कायस्स भेदा पर मरणा अपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्सवे,
 विज्जति यं कायसुर्वारतसमङ्गी तिन्नदाना तप्पच्चया कायस्स भेदा पर मरणा सुगति समां लोकं उपपज्जेय्य । ठानमेत विज्जती" ति ।

६-६. "श्रद्वानमेतं, भिक्खवे, श्रनवकासो य वचीसुचिन्तः समङ्गी ...पे०... यं मनोसुचित्त्त्समङ्गी तिन्नदाना तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा ग्रपाय दुर्मात विनिपात निरयं उपपञ्जेथ्य । नेत ठान व्यव्यविक्त विज्ञति । ठान च खो एतं, भिक्खवे, विज्ञति य मनोसुचित्त्त्समङ्गी तिन्नदाना तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सम्मं लोक उपपञ्जेथ्य । ठानमेतं विज्ञती" ति ।

१६. (क) एकधम्मपालि

 "एकघम्मो, भिक्खवे, भावितो बहुलीकतो एकन्त-निब्बदाय विरागाय निरोद्याय उपसमाय अभिञ्ञाय सम्बोधाय निब्बा-नाय संवत्तति । कतमो एकघम्मो ? बुढानुस्तति । ग्रयं खो, भिक्खवे, एकघम्मो भावितो बहुलीकतो एकन्तनिब्बदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्ञाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तती" ति । २-१०. "एकषम्मो, भिक्खवे, भावितो बहुलीकतो एकन्तनिब्बि-वाय विरागाय निरोधाय उपसमाय श्रीभञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय सैक्तित । कतमो एकघम्मो ? धम्मानुस्सति ...पे०... सङ्घानुस्सति ... सीलानुस्सति ... चागानुस्सति ... देवतानुस्सति ... आनापानस्सति ... भौरणस्सति ... कायगतासति ... उपसमानुस्सति । ग्रयं खो, भिक्खवे, 5 एकघम्मो भावितो बहुलीकतो एकन्तनिब्बिदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय श्रीभञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तती" ति ।

(स) एकघम्मपालि

१. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन भ्रनुप्पन्ना वा अकुसला घम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला घम्मा भिज्योभावाय' वेपुल्लाय संवत्तन्ति ययियदं, भिक्खवे, मिच्छादिट्टि । 10 मिच्छादिट्टिकस्स, भिक्खवे, ग्रनुप्पन्ना चेव श्रकुमला घम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च अकुसला घम्मा भिज्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तन्ती" ति ।

२. [']स्ताहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुपन्ना वा कुसला घम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा कुसला घम्मा भिव्यो-भावाय वेपुल्लाय संवत्तन्ति यथियदं, भिक्खवे, सम्मादिद्वि । सम्मा- 15 R.SI दिट्टिकस्स, भिक्खवे, ग्रनुप्पन्ना चेव कुसला घम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च कुसला घम्मा भिय्योभावाय बेपुल्लाय संवत्तन्ती'' ति ।

३. "नाहं, भिक्सवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुप्पन्ना वा कुसला धम्मा नृप्यज्जन्ति उप्पन्ना वा कुसला धम्मा परि-हायन्ति यथियं, भिक्सवे, मिच्छादिट्ठि । मिच्छादिट्ठिकस्स, भिक्सवे, 20 0 33 ग्रनुप्पन्ना चेव कुसला धम्मा नृप्यज्जन्ति उप्पन्ना च कुसला धम्मा परि-हायन्ती" ति ।

४. "नाहं, भिक्खवे, अञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन-म्रनुप्पन्ना वा अकुसला धम्मा नुप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला धम्मा परिहायन्ति यथियदं, भिक्खवे, सम्मादिट्ठि । सम्मादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, 25 अनुप्पन्ना चेव अकुसला धम्मा नुप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च अकुसला धम्मा परिहायन्ती" ति ।

१. भीय्योभावाय - सी० ।

R 32

५. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रमुणन्ना वा मिच्छादिट्ठि उप्पञ्जति उप्पन्ना वा मिच्छादिट्ठि पबङ्गति यथियदं, भिक्खवे, ग्रयोनिसो मनसिकारो । ग्रयोनिसो, भिक्खवे, मनसि करोतो ग्रनुप्पन्ना चेव मिच्छादिट्ठि उप्पञ्जति उप्पन्ना च मिच्छादिट्ठि पबङ्गती" ति ।

६. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्पन्ना वा सम्मादिट्टि उप्पञ्जित उप्पन्ना वा सम्मादिट्ठि पबङ्गित यथियं, भिक्खवे, योनिसो मनिसकारो । योनिसो, भिक्खवे, मनिस करोतो अनुप्पन्ना चेव सम्मादिट्ठि उप्पज्जित उप्पन्ना च सम्मादिट्ठि 10 पवज्ञती" ति ।

७. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उप्पज्जन्ति यथियदं, भिक्खवे, मिच्छादिद्वि । मिच्छादिद्विया, भिक्खवे, समन्नागता सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गति विनिपात निरय क उप्यज्जन्ती" ति ।

द. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा मुगति समा लोकं उप्पज्जन्ति यथिवद, भिक्खवे, सम्मादिद्वि । सम्मादिद्विया, भिक्खवे, समन्नागता सत्ता कायस्म भेदा परं मरणा मुगति सम्मं लोके उप्पज्जन्ती" ति ।

१. "मिच्छादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, पुरिसपुग्गलस्स यं चेव कायकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिश्नं यं च वचीकम्म ...पे०... यं च मनोकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिश्नं यं च वचीकम्म ...पे०... यं च मनोकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिश्नं या च चेतना या च पत्थना यो च पिणिध ये च सङ्खारा सज्बे ते घम्मा अनिट्ठाय अकन्ताय ग्रमनापाय श्रिहिताय दुक्खाय संवत्तन्ति । त किस्स हेतु ? दिट्ठि हिस्स, भिक्खवे, पापिका ।
В. 34 25 सेय्यथापि, भिक्खवे, निम्बबीज वा कोसातिकिबीजं वा तित्तकलाबुबीजं वा अल्लाय, पथवियां निक्खितं यं चेव पथवीरसं उपादियित यं च आपोरसं उपादियित सज्बं तं तित्तकत्ताय कटुकत्ताय असातत्ताय संवत्तति । तं किस्स हेतु ? बीजं हिस्स, भिक्खवे, पापकं । एवमेव खो, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठिकस्स पुरिसपुमालस्स यं चेव कायकम्मं यथादिट्ठि समत्तं

१. सोके - रो॰। २. पठविया - सी॰, रो॰। ३. पठवीरसं - सी॰, रो॰।

R 33

B. 35

25

समादिशं यं च बचीकम्मं ...पे०... यं च मनोकम्मं यथादिट्रि समत्तं समादिशं या च चेतना या च पत्थना यो च पणिष्ठि ये च सङ्खारा सब्बे ते धम्मा अनिद्राय अकन्ताय अमनापाय अहिताय दुवलाय संवत्तन्ति । तं किस्स हेतु ? दिट्ठि हिस्स, भिक्खवे, पापिका'' ति ।

१०. "सम्मादिद्रिकस्स, भिक्खवे, पुरिसपुग्गलस्स यं चेव काय- 5 कम्मं यथादिटि समत्तं समादिन्नं यं च वचीकम्मं ...पे०... यं च मनोकम्मं यथादिदि समत्तं समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना यो च पणिधि ये च सङ्खारा सब्बे ते घम्मा इट्राय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तन्ति । तं किस्स हेत् ? दिट्टि हिस्स, भिक्खवे, मिहका । सेय्यथापि, भिक्लवे. उच्छबीजं वा सालिबीजं वा महिकाबीजं वा ग्रल्लाय पथविया 10 निक्तित्तं यं चेव पथवीरसं उपादियति यं च ग्रापीरसं उपादियति सब्बं तं मधुरत्ताय सातत्ताय ग्रसेचनकत्ताय संवत्तति । तं किस्स हेत् ? बीजं हिस्से, भिक्खवे, भट्टकं । एवमेव खो, भिक्खवे, सम्मादिदिकस्स पूरिसपूगालस्स यं चेव कायकम्मं यथादिद्रि समत्तं समादिन्नं यं च वची-कम्मं ...पेठ... यं च मनोकम्मं यथादिट्टि समत्तं समादिन्नं या च चेतना 15 या च पत्थना यो च पणिधि ये च सङ्खारा सब्बे ते धम्मा इट्राय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तन्ति । तं किस्स हेतू ? दिद्रि हिस्स, भिक्खवे, भहिका" ति ।

(ग) एकधम्मपालि

१. "एकपूग्गलो, भिक्खवे, लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जति बहजनग्रहिताय बहजनग्रमुखाय, बहनो जनस्स ग्रनत्थाय ग्रहिताय 20 दुक्खाय देवमनुस्सानं । कतमो एकपुग्गलो ? मिच्छादिद्विको होति विपरीतदस्सनो । सो बहुजनं सद्धम्मा वृद्वापेत्वा ग्रसद्धम्मे पतिद्वापेति । ग्रयं खो, भिक्खवे, एकपूग्गलो लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जति बहुजन-श्रहिताय बहुजनग्रस्खाय, बहुनो जनस्स श्रनत्थाय ग्रहिताय दक्खाय देवमनस्सानं" ति ।

२: "एकपुग्गलो, भिक्खवे, लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जित बहुजनहिताय बहुजनसुखाय, बहुनो जनस्स ग्रत्थाय हिताय सुखाय देव-

१. सी०, रौ० पोत्यकेसु नत्यि।

मनुस्सानं । कतमो एकपुग्गलो ? सम्मादिट्ठिको होति प्रविपरीत-दस्सनो । सो बहुजनं ग्रसढम्मा नुट्ठापेत्वा सद्धम्मे पतिट्ठाप्रेति । ग्रयं स्रो, भिक्सवे, एकपुग्गलो लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जित बहुजन-हिताय बहुजनसुस्ताय, बहुनो जनस्स ग्रत्थाय हिताय सुस्ताय देव-5 मनुस्सानं" ति ।

३. "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं महासावज्जं यथियं, भिक्खवे, मिक्छादिट्टि । मिक्छादिट्टिपरमानि, भिक्खवे, महासावज्जानी" ति ।

४. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकपुग्गलं पि समनुपस्सामि यो १० एवं बहुजनग्रहिताय पटिपन्नो बहुजनग्रमुखाय, बहुनो जनस्स ग्रनत्थाय ग्रहिताय दुक्खाय देवमनुस्सानं यथियदं, भिक्खवे, मक्खिल मोघपुरिसो । सेय्ययापि भिक्खवे, नदीमुखे खिप्पं उड्डेय्य बहुनं मच्छानं ग्रहिताय दुक्खाय ग्रनयाय व्यसनाय; एवमेव खो, भिक्खवे, मक्खिल मोघपुरिसो मनुस्सिखप्पं मञ्जे लोके उप्पन्नो बहुनं सत्तानं ग्रहिताय दुक्खाय ग्रनयाय १० व्यसनाया" ति ।

R. 34

५. "दुरक्खाते, भिक्खवे, धम्मविनये यो च समावरेनि यं च समावरेति यो च समावरितो तथत्ताय पटिपञ्जति सव्वे ते वहुं प्रपुट्यं पसवन्ति । त किस्स हेत् ? दूरक्खातत्ता, भिक्खवे, धम्मस्सा'' ति ।

в. 36

25

- "स्वाक्खाते, भिक्खवे, धम्मविनये यो च समादर्गेत यं
 च समादर्गेत यो च समादिपतो तथत्ताय पिटपञ्जित सब्बे ते बहुं पुञ्जं पसर्वन्ति । तं किस्स हेतु ? स्वाक्खातत्ता, भिक्ववे, धम्मस्सा' ति ।
 - ७ "दुरक्खाते, भिक्खवे, घम्मविनये दायकेन मत्ता जानि-तब्बा, नो पटिग्गाहकेन । तं किस्स हेतु ? दुरक्खातत्ता, भिक्खवे, घम्मस्सा" ति ।
 - सः "स्वाक्खाते, भिक्खवे, धम्मविनये पटिमाहकेन मत्ता
 जानितब्बा, नो दायकेन । तं किस्स हेतु ? स्वाक्खातत्ता, भिक्खवे,
 धम्मस्सा" ति ।
 - "दुरक्खाते, भिक्खवे, धम्मविनये यो ग्रारद्वविरियो सो दुक्खं विहरति । तं किस्स हेतु ? दुरक्खातत्ता, भिक्खवे, धम्मस्सा" ति ।

10

R. 35

- १०. "स्वाक्खाते, भिक्खवे धम्मविनये यो कुसीतो सो दुक्खं विहर्रात । तं किस्स हेतु ? स्वाक्खातत्ता, भिक्खवे, धम्मस्सा" ति ।
- ११. "दुरक्खाते, भिक्खवे, घम्मविनये यो कुसीतो सो सुखं विहरति । तं किस्स हेतु ? दुरक्खातत्ता, भिक्खवे, घम्मस्सा" ति ।
- १२. "स्वाक्खाते, भिक्खवे, घम्मविनये यो श्रारद्धविरियो ⁵ सो सुखं विहरति । तं किस्स हेतु ? स्वाक्खातत्ता, भिक्खवे, घम्मस्सा"ित ।
- १३. "सेव्यथापि, भिक्सवे, अप्पमत्तको पि गूयो दुग्गन्घो होति; एवमेव स्रो अहं, भिक्सवे, अप्पमत्तकं पि भवं न वर्णोमि, अन्तमसो ग्रच्छरासङ्कातमत्तं" पि ।
- १४-१७. "सेय्यथापि, भिक्खवे, ग्रप्पमत्तकं पि मृत्तं दुग्गन्धं होति ... ग्रप्पमत्तको पि खेळो दुग्गन्धो होति ... ग्रप्पमत्तको पि पुब्बो दुग्गन्धो होति ... ग्रप्पमत्तको पि पुब्बो दुग्गन्धो होति ... ग्रप्पमत्तकं पि लोहितं दुग्गन्धं होति ; एवमेव खो ग्रहं, भिक्खवे, ग्रप्पमत्तकं पि भवं न वण्णेमि, ग्रन्तमसो श्रच्छरासङ्गातमत्तं" पि ।

(घ) एकधम्मपालि

- १. "सेय्यथापि, भिक्खवे, अप्पमत्तक इमिर्सम जम्बूदीपे आराम- 15 B. 37 रामणेय्यकं वनरामणेय्यकं भूमिरामणेय्यकं पोक्खरणीरामणेय्यकं; अथ खो एतदेव बहुतरं यदिदं उक्कूलिक्कूलं नदीविदुग्गं खाणुकण्ट-कट्टानं पब्बतिसमं, एवमेव खो, भिक्खवे, अप्पका ते सत्ता ये थलजा, अथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये ओदका"।
- २. ... एवमेव खो, भिक्खने, ग्रप्पका ते सत्ता ये मनुस्सेसु 20 पच्चाजायित्त; ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुवरा ये ग्रञ्जात्र मनुस्सेहि पच्चा- जायित्त । एवमेव खो, भिक्खने, ग्रप्पका ते सत्ता ये मिज्झिमेसु जनपदेसु पच्चाजायित्त; ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये पच्चित्तमेसु जनपदेसु पच्चाजायित्त ग्रवञ्जातारेसु मिजक्खेसु ।
- ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये पञ्ञवन्तो 25
 ग्रजळा ग्रनेळम्गा पटिवला सुभासितदुब्भासितस्स ग्रत्थमञ्जातुं;

साणुकण्टकाधानं — सी०, रो०। २. अनेलम्गा — सी०।

R. 98

20

म्रथ स्रो एतेव सत्ता बहुतरा ये दुष्पञ्ञा जळा एळमूगा न पटिबला सुभासितदुरुभासितस्स म्रत्थमञ्जातुं ।

- एवमेव सो, भिक्सवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये ग्रिरियेन प्रक्रमाचक्खुना समन्नागता; ग्रथ स्तो एतेव सत्ता बहुतरा ये ग्रविज्जागता
 सम्मद्धा ।
 - ५. ... एवमेव खो, भिक्खवे, अप्पका ते सत्ता ये लभन्ति तथागतं दस्सनाय; अय खो एतेव सत्ता वहुतरा ये न लभन्ति तथागतं हम्मनाय।
- ६. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये लभन्ति १२.७६ 10 तथागतप्पवेदितं घम्मविनयं सवनाय, ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये न लभन्ति तथागतप्पवेदितं घम्मविनयं सवनाय।
 - ७. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये मृत्वा धम्म धारेन्ति, ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये मुत्वा धम्मं न धारेन्ति ।
 - इ. ... एवमेव खो, भिक्खवे, अप्पका ते सत्ता ये धातानं 15 धम्मानं अत्यं उपपरिक्खन्ति; अथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये धातानं धम्मानं अत्य न उपपरिक्खन्ति ।
 - ६. ... एवमेव खो, भिक्खवे, अप्पका ते सत्ता ये अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्म पटिपज्जन्ति, अथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्म न पटिपज्जन्ति ।
 - १०. ... एवमेव खो, भिक्खवे, अप्पका ते सत्ता ये सवेजनियेसु ठानेसु संविज्जन्ति; श्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये संवेजनियेसु ठानेसु न संविज्जन्ति ।
 - ११. ... एवमेव सो, भिक्सवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये संविग्गा योनिसो पदहन्ति, अथ सो एतेव सत्ता बहुतरा ये सविग्गा योनिसो न 25 पदहन्ति ।
 - १२. ... एवमेव खो, भिक्खवे, प्रप्यका ते सत्ता ये ववस्सगा-रम्मणं करित्वा लभन्ति समाधि लभन्ति चित्तस्सेकग्गतं; ग्रय खो एतेव सत्ता बहुतरा ये ववस्सग्गारम्मणं करित्वा न लभन्ति समाधि न चित्तस्सेकग्गतं ।

R. 37

१३. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये अन्नम-रसम्मानं लाभिनो; ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये अन्नम्मरसम्मानं न लाभिनो, उच्छेन कपालाभतेन यापेन्ति ।

१४. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये अत्थरसस्स धम्मरसस्स विमुत्तिरसस्स नाभिनो, ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये ऽ ग्रत्थरसस्स घम्मरसस्स विमुत्तिरसस्स न नाभिनो। तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं – ग्रत्थरसस्स घम्मरसस्स विमुत्तिरसस्स नाभिनो भविस्सामा ति। एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं ति।

१५-१७. "सेय्यथापि, भिक्खवे, अप्पमत्तकं इमस्मि जम्बूदीपे आरामरामणेय्यकं वनरामणेय्यकं भूमिरामणेय्यकं पोक्खरणीरामणेय्यकं; 10 अथ खो एतदेव बहुतरं यदिदं उक्कूलिक्कूलं नदीविदुगं खाणुकण्टकट्टानं पत्रवतिसमं। एवमेव खो, भिक्खवे, अप्पका ते सत्ता ये मनुस्सा चुना मनुस्सेनु पञ्चाजायन्ति, अथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये मनुस्सा चुना निरये पञ्चाजायन्ति ...पे०... तिरच्छानयोनिया पञ्चाजायन्ति ...पे०... पेतिवसये पञ्चाजायन्ति ! 15

१८-२०. एवमेन खो, भिन्खने, ग्रप्पका ते सत्ता ये मनुस्सा चुता देवेसु पञ्चाजायन्ति; ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये मनुस्सा चुता निरये पञ्चाजायन्ति . तिरच्छानयोनिया पञ्चाजायन्ति ... ऐत्तिवसये पञ्चाजायन्ति ।

२१--२३. ... एवमेव स्रो, भिक्सवे, श्रप्पका ते सत्ता ये 20 देवा चुता देवेमु पच्चाजायन्ति, श्रय स्रो एतेव मत्ता बहुतरा ये देवा चुता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छानयोनिया पच्चाजायन्ति ... पेति-विसये पच्चाजायन्ति ।

२४-२६. ... एवमेंब स्तो, भिक्सवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये देवा चुता मनुस्सेसु पच्चाजायन्ति; ग्रथ स्तो एतेव सत्ता बहुतरा ये देवा 25 चुता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छानयोनिया पच्चाजायन्ति ... पेत्तिविसये पच्चाजायन्ति ।

२७-२६. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये निरया चुता मनुस्सेमु पच्चाजायन्ति; श्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये निरया चुता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छानयोनिया पच्चाजायन्ति ... 30 पेत्तिविसये पच्चाजायन्ति । B. 40 5

R. 38

३०-३२. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ध्रप्पका ते सत्ता ये निरया चुता देवेसु पच्चाजायन्ति; घ्रय खो एतेव सत्ता बहुतरा ये निरया चुता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छानयोनिया पच्चाजायन्ति ... पेत्तिविसये पच्चाजायन्ति ।

३३-३४. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये तिरच्छानयोनिया चुता मनुस्सेसु पच्चाजायन्ति; ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये तिरच्छानयोनिया चुता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छान-योनिया पच्चाजायन्ति ... पित्तविसये पच्चाजायन्ति ।

३६-३६. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये 10 तिरच्छानयोनिया चुता देवेसु पच्चाजायिन्त; ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये तिरच्छानयोनिया चुता निरये पच्चाजायिन्त ... तिरच्छान-थोनिया पच्चाजायिन्त .. पेत्तिविसये पच्चाजायिन्त ।

३६-४१. ... एवमेव ह्यो, भिक्तवे, भ्रप्पका ते सत्ता ये पेत्तिविसया चुता मनुस्सेसु पच्चाजायन्ति; भ्रय ह्यो एतेव सत्ता बहुतरा 15 ये पेत्तिविसया चुता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छानयोनिया पच्चा-जायन्ति ... पेत्तिविसये पच्चाजायन्ति ।

४२-४४. "सेय्यथापि ... एवमेव लो, भिक्कवे, अप्पका ते सत्ता ये पेत्तिविसया चुता देवेसु पच्चाजायन्ति , अथ लो एतेव सत्ता बहुतरा ये पेत्तिविसया चुता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छानयोनिया पच्चा-थ जायन्ति ... पेतिविसये पच्चाजायन्ति" ।

१७. पसादकरधम्मवग्गो

१-१६ "ग्रहमिदं, भिक्सवे, लाभानं यदिदं ग्रार्टिञ्-कर्ता ...पे०... पिण्डपातिकर्तं ... पंमुकूलिकर्तं ... तेचीवरिकर्तं ... धम्म-कथिकर्तं ... विनयधरतं ... बाहुतच्चं ... धावरेथ्यं ... ग्राकप्यसम्पदा ... परिवारसम्पदा ... महापरिवारता ... कोलपुत्ति ... वण्णपोक्खरता ... व्याणवाक्करणता ... ग्रप्पिच्छता ... ग्रप्पावाधता" ति ।

१. ग्रारञ्जकत्त - सी०, रो० ।

25

१८. अपरअञ्बरासङ्घातवग्गो

१. "ग्रन्थरासङ्कातमत्तं पि चे, भिक्खवे, भिक्ख पठमं झानं भावेति, ग्रयं वुच्चिति, भिक्खवे – 'भिक्ख ग्रस्तिन्द्वानो विहरति, सत्यु-सासनकरो श्रोवादपतिकरो, ग्रमोघं रद्वपिण्डं भुञ्जिति'। को पन वादो ये नं बहुलीकरोन्ती'' ति !

२-द्म अच्छरासङ्घातमत्तं पि चे, भिक्खवे, भिक्खु दुतियं व झानं भावेति ...पे०... ततियं झानं भावेति ...पे०... चतुत्यं झानं भावेति ...पे०... मेत्तं चेतोविमुत्ति भावेति ...पे०... करुणं चेतोविमुत्ति भावेति ...पे०... मुदितं चेतोविमुत्ति भावेति ...पे०... उपेक्खं चेतो विमुत्ति भावेति ...पे०... ।

६-१२ काये कायानुपस्सी बिहरित श्रातापी सम्पजानो 10 सितमा विनय्य लोके प्रभिज्झादोमनस्सं ...पे०... वेदनासु वेदनानु-पस्सी विहरित ... चित्ते चित्तानुपस्सी विहरित ... घम्मेसु घम्मानुपस्सी विहरित ग्रातापी सम्पजानो सितमा विनय्य लोके ग्रभिज्झादोमनस्सं ... ।

१३-१६. अनुष्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमित विरियं आरभित क्तिं पमण्हाति 15
पदहित ... उष्पन्नानं पापकान अकुसलानं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति
वायमित विरियं आरभित क्तिं पमण्हाति पदहित ... अनुष्पन्नानं कुसलानं
धम्मानं उष्पादाय छन्दं जनेति वायमित विरियं आरभित क्तिं पमणण्हाति पदहित ... उष्पन्नान कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय
भिय्योभावाय वेपुत्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमित 20
विरियं आरभित क्तिं पमण्हाति पदहित ... ।

१७–२०. छन्दसमाधिषधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं भावेति ... विरियसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं भावेति ... चित्तसमाधि-पधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं भावेति ... वीमंसासमाधिपधानसङ्खार-समन्नागतं इद्विपादं भावेति ... ।

२१-२५. सिंढन्द्रियं भावेति ... विरिधिन्द्रियं भावेति ... सितिन्द्रियं भावेति ... समाधिन्द्रियं भावेति ... पञ्जिन्द्रियं भावेति ... ।

१. वीरियं - म०।

R. 40

R 41

२६-३०. सद्धावलं भावेति ... विरियवलं भावेति ... सतिवलं भावेति ... समाधिवलं भावेति ... पञ्जावलं भावेति ... ।

३१-३७. सितसम्बोज्झङ्गं भावेति ... धम्मविचयसम्बोज्झङ्गं भावेति ... पीतिसम्बोज्झङ्गं भावेति ... पीतिसम्बोज्झङ्गं भावेति ... पीतिसम्बोज्झङ्गं भावेति ... उपेक्खा-सम्बोज्झङ्गं भावेति ... ।

३८-४४. सम्मादिट्टि भावेति ... सम्मासङ्कप्पं भावेति ... सम्मावाचं भावेति .. सम्माकम्मन्तं भावेति ... सम्माग्राजीवं भावेति ... सम्मावायामं भावेति ... सम्मासीतं भावेति ... सम्मासमाधि भावेति...।

४६-४३. ग्रज्झत्तं रूपसञ्जी बहिद्धा रूपानि पस्सति 10 परित्तानि सुवण्णदुब्बण्णानि । 'तानि ग्रभिभय्य' जानामि पस्सामी' ति - एवंसञ्जी होति ... ग्राउइत्तं रूपसञ्जी बहिद्धा रूपानि पस्सति ग्रप्यमाणानि सवण्णद्रव्यण्णानि । 'तानि ग्रभिभय्य जानामि पस्मामी' ति - एवंसञ्जी होति .. ग्रज्झत्त ग्ररूपसञ्जी बहिद्धा रूपानि पस्सिनि 15 परितानि स्वण्णद्व्यण्णानि । 'तानि ग्रभिभय्य जानामि पस्सामी' नि एवंसञ्जी होति . ग्रज्झत्तं ग्ररूपसञ्जी बहिद्धा रूपानि पस्मति ग्रप्पमाणानि स्वण्णदुब्बण्णानि । 'तानि ग्रमिभय्य जानामि पस्सामी' ति - एवसञ्जी होति .. ग्रज्जनं ग्ररूपसञ्जी वहिद्धा रूपानि परसति नीलानि नीलवण्णानि नीलनिदस्सनानि नीलनिभासानि । 'तानि ग्राभि-20 भय्य जानामि पस्सामी त - एवंसञ्जी होति ... ग्रज्ज्ञत्त ग्रह्मपसञ्जी बहिद्धा रूपानि परसति पीतानि पीतवण्णानि पीतनिदरसनानि पीतनिभा-सानि । 'तानि ग्रभिभय्य जानामि पस्सामी' ति - एवसञ्जी होति ... ग्रज्झत्तं ग्ररूपसञ्जी बहिद्धा रूपानि पस्सति लोहितकानि लोहितक-वण्णानि लोहितकनिदस्सनानि लोहितकनिभासानि । 'तानि ग्रभिभय्य 25 जानामि पस्सामी'ति एवंसञ्जी होति ... ग्रज्झत्तं ग्ररूपसञ्जी वहिद्धा रूपानि परसति ग्रोदातानि ग्रोदातवण्णानि ग्रोदातनिदस्सनानि ग्रोदात-निभासानि । 'तानि ग्रभिभय्य जानामि पस्सामी' ति - एवंसञ्जी होति ...।

४४-६१. रूपी रूपानि पस्सति ... म्रज्यत्तं ग्ररूपसञ्जी बहिद्धा अ रूपानि पस्सति सुभं तेव म्रिवमुत्तो होति ... सब्बसो रूपसञ्जान र. प्रमित्रस्य - ती० । समितिकस्मा पटिषसञ्ज्ञानं अत्यञ्जमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा अनत्तो आकासो ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पञ्ज विहरति ... सब्बसो आकासानञ्चायतनं समितिकस्म अनत्तं विञ्ञाणं ति विञ्ञाणः ञ्चायतनं उपसम्पञ्ज विहरति ... सब्बसो विञ्ञाणः ज्वायतनं उपसम्पञ्ज विहरति ... सब्बसो विञ्ञाणः ज्वायतनं समितिकस्म नित्य किञ्ची ति आकिञ्चञ्ज्ञायतनं उपसम्पञ्ज विहरति ... उ सब्बसो आकिञ्चञ्ज्ञायतनं समितिकसम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनं उपसम्पञ्ज विहरति ... सब्बसो नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनं समितिकसम्म सञ्ज्ञावेदयितिनिरीधं उपसम्पञ्ज विहरति ... ।

६२-७१. पथवीकसिणं भावेति .. ग्रापोकसिणं भावेति ... नजोकसिणं भावेति ... वायोकसिणं भावेति ... नीलकसिणं भावेति ... 10 पीनकसिणं,भावेति ... लोहितकसिणं भावेति ... ग्रोदातकसिणं भावेति ... ग्राकासकसिणं भावेति ... विञ्ञाणकसिणं भावेति ... ।

७२-६१. ब्रसुभसञ्जं भावेति ... मरणसञ्जं भावेति ... ब्राहारे पटिकूलसञ्जं भावेति ... सब्बलोके ब्रनभिरतिसञ्जं भावेति ... श्रिनिच्चसञ्जं भावेति ... श्रिनच्चे दुक्खसञ्जं भावेति .. दुक्खे ब्रनत्त- 15 सञ्जं भावेति ... पहानसञ्ज भावेति ... विरागसञ्जं भावेति ... निरोधसञ्जं भावेति ... ।

६२-६१. ग्रनिच्चसञ्ञं भावेति ... ग्रनत्तसञ्जं भावेति ... मरणसञ्जं भावेति ... ग्राहारे पटिकूलसञ्जं भावेति ... सब्बलोके ग्रनभिरतिसञ्जं भावेति ... ग्रट्टिकसञ्जं भावेति ... पुळवकसञ्जं थे भावेति ... विनीलकसञ्जं भावेति ... विच्छिद्दकसञ्जं भावेति ... उद्धमातकसञ्जं भावेति ...।

६२-१०१. बुद्धानुस्सिति भावेति ... धम्मानुस्सिति भावेति ... सङ्घानुस्सिति भावेति ... सीलानुस्सिति भावेति ... वागानुस्सिति भावेति ... वेवतानुस्सिति भावेति ... प्रानापानस्सिति भावेति ... मरणस्सिति थे 25 भावेति ... नरणस्सिति भावेति ... उपसमानुस्सिति भावेति ... ।

१०२-१११. पठमज्झानसहगतं सद्धिन्द्रयं भावेति ... विरि-यिन्द्रियं भावेति ... सतिन्द्रियं भावेति ... समाधिन्द्रियं भावेति ...

१. पठविकसिणं — सी०, रो० । २. पुलवकसञ्ञां — सी० । ३. मरणसर्ति — सी० ।

R. 43

B. 45

R. 44

पिञ्ञिन्द्रियं भावेति ... सद्धाबलं भावेति ... विरियबलं भावेति ... सतिबलं भावेति ... समाधिबलं भावेति ... पञ्ञाबलं भावेति ... ।

११२-१६१. "दुतियज्झानसहगतं ...पे०... ततियज्झानसहगतं ...पे०... चतुत्यज्झानसहगतं ...पे०... मेत्तासहगतं ...पे०... करुणासहगतं ...पे०... मेत्तासहगतं ...पे०... सिंहिन्द्रयं भावेति... विरियिन्द्रयं भावेति ... पि०... पि०... पि०... सिंहिन्द्रयं भावेति ... सितवलं भावेति ... सिंहिन्द्रयं भावेति ... स

१६. कायगतासतिवरगो

१. "यस्स कस्सिच, भिक्खवे, महासमुद्दी चेतरा फुटो अन्तो-गधा तस्स कुन्नदियो या काचि समुद्दञ्जमा; एवमेव खो, भिक्खवे, यस्स कस्सिच कायगता सित भाविता बहुलीकता अन्तोगधा तस्स कुसला धम्मा ये केचि विज्ञाभागिया" ति ।

३ २-इ. "एकधम्मो, भिक्खने, भावितो बहुलीकतो महतो सवेगाय संवत्तति ... महतो अत्थाय संवत्तति ... महतो योगक्खेमाय संवत्तति ... सतिसम्पज्ञञ्चाय संवत्तति ... आणदस्सनप्पटिलाभाय संवत्तति ... दिट्ट धम्ममुखविहाराय संवत्तति ... विज्ञाविमृत्तिफलसच्छिकिरियाय संवत्तति । कतमो एकधम्मो ? कायगता सति । ग्रय खो, भिक्खने, एकधम्मो भावितो बहुलीकतो महतो संवेगाय सवत्तति, महतो अत्थाय संवत्तति, महतो योगक्खेमाय संवत्तति, सतिसम्पज्ञञ्चाय संवत्तति, ज्ञागदस्सनप्पटिलाभाय संवत्तति, विद्वधम्ममुखिबहाराय संवत्तति, विज्ञाविमृत्तिफलसच्छिकिरियाय संवत्तति, विद्वधम्ममुखिबहाराय संवत्तति, विज्ञाविमृत्तिफलसच्छिकिरियाय संवत्तती" ति ।

१. "एकघम्मे, भिक्खबे, भाविते बहुलीकते कायो पि पस्स-इम्मित, बित्तं पि पस्सम्भित, बितक्कविचारा पि वृषसम्मित्त, केवला पि विज्जाभागिया धम्मा भावनापारिपूरि गच्छित्ति । कतमिस्म एकघम्मे ? कायगताय सतिया । इमिस्म खो, भिक्खबे, एकघम्मे भाविते बहुलीकते कायो पि पस्सम्भिति, बित्तं पि पस्सम्भिति, वितक्कविचारा पि बूपसम्मन्ति, केवला पि विज्जाभागिया घम्मा भावनापारिपूर्रि गच्छन्ती'' ति ।

- १०. "एकधम्मे, भिक्खवे, भाविते बहुलीकते अनुप्पन्ना चेव अकुसला धम्मा नुप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च अकुसला धम्मा पहीयन्ति । कतमस्मि एकधम्मे ? कायगताय सतिया । इमस्मि खो, भिक्खवे, ऽ एकधम्मे भाविते बहुलीकते अनुप्पन्ना चेव अकुसला धम्मा नुप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च अकुसला धम्मा पहीयन्ती" ति ।
- ११. "एकघम्मे, भिक्खवे, भाविते बहुलीकते अनुप्पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च कुसला धम्मा भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तन्ति । कतमस्मि एकघम्मे ? कायगताय सतिया । 10 इमस्मि खो, भिक्खवे, एकघम्मे भाविते बहुलीकते अनुप्पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च कुसला धम्मा भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तन्ती" ति ।
- १२. "एकधम्मे, भिक्खने, भाविते बहुलीकते श्रविज्ञा पहीयित, विज्ञा उपपञ्जित, श्रम्मिमानो पहीयित, श्रनुसया समुग्धात 15 गच्छित्त, संयोजना पहीयित्त । कतमिम एकधम्मे ? कायगताय सितया । इमिम्म खो, भिक्खने, एकधम्मे भाविते बहुलीकते श्रविज्ञा पहीयित, विज्ञा उपपञ्जित, श्रम्मिमानो पहीयित, श्रनुसया समुग्धातं गच्छित्त, संयोजना पहीयत्ती" ति ।
- १३-१४. "एकघम्मो, भिक्खवे, भावितो बहुलीकतो पञ्जा- 20 पभेदाय संवत्तति... अनुषादापरिनिब्बानाय सवत्तति । कतमो एकघम्मो ? कायगता सति । अयं खो, भिक्खवे, एकघम्मो भावितो बहुलीकतो पञ्जापभेदाय संवत्तति, अनुपादापरिनिब्बानाय संवत्तती" ति ।
- १५-१७. "एकघम्मे, भिक्खवे, भाविते बहुलीकते अनेकघातु-पटिवेषो होति... नानाघातुपटिवेषो होति... अनेकघातुपटिसम्भिदा होति । 25 कतमर्रिम एकघम्मे ? कायगताय सतिया । इमिस्म खो, भिक्खवे, एकघम्मे भाविते बहुलीकते अनेकघातुपटिवेषो होति, नानाघातु-पटिवेषो होति, अनेकघातुपटिसम्भिदा होती" ति ।
- १८-२१. "एकघम्मो, भिक्खवे, भावितो बहुलीकतो सोता-पत्तिफलसच्छिकिरियाय संवत्तति ... सकदागामिफलसच्छिकिरियाय १०

B. 46

R. 45

R 47

संवत्तति ... अनागामिफलसिच्छिकिरियाय संवत्तति ... अरहत्तफलसिच्छिकिरियाय संवत्ति । कतमो एकघम्मो ? कायगता सित । अयं खो, भिक्खवे, एकघम्मो भावितो बहुलीकतो सोतापत्तिफलसिच्छिकिरियाय संवत्ति, सकदागामिफलसिच्छिकिरियाय संवत्ति, अनागामिफल-सिच्छिकिरियाय संवत्ति, अरहत्तफलसिच्छिकिरियाय संवत्तती" ति ।

२२-३७. "एकघम्मो, भिक्खवे, भावितो बहुलीकतो पञ्जापटिलाभाय संवत्ति ... पञ्जावृद्धिया संवत्ति ... पञ्जावेपुल्लाय संवत्ति ... महापञ्जताय संवत्ति ... पुथुपञ्जताय संवत्ति ... विपुलपञ्जताय संवत्ति ... महापञ्जताय संवत्ति ... पुथुपञ्जताय संवत्ति ... ह्यसम्त्तपञ्जताय संवत्ति ... मूर्यपञ्जताय संवत्ति ... मूर्यपञ्जताय संवत्ति ... स्वापञ्जताय संवत्ति ... स्वापञ्जताय संवत्ति ... त्ववनपञ्जाताय सवत्ति ... तिक्षपञ्जाताय संवत्ति ... निब्बेधिकपञ्जताय संवत्ति । कत्मो एकघम्मो ? कायगता सति । अयं लो, भिक्खवे, एकघम्मो भावितो बहुलीकतो पञ्जापटिलामाय सवत्तति, पञ्जावृद्धिया संवत्तति, पञ्जावृद्धिया संवत्तति, पञ्जावृद्धिया संवत्तति, पञ्जावृद्धिया संवत्तति, पञ्जावृद्धिया संवत्तति, पञ्जावृद्धिया संवत्तति, पञ्जावेपुल्लाय संवत्तति, महापञ्जताय सवत्तति, पञ्जावाहुल्लाय संवत्तति, सिप्पञ्जताय सवत्ति, व्यापञ्जताय सवत्ति, इस्ति स्वत्ति, सीघपञ्जताय सवत्ति, हासपञ्जाताय सवत्ति, ववनपञ्जाताय सवत्ति, तिक्खपञ्जताय सवत्ति, हासपञ्जवाय सवत्ति, ववनपञ्जाताय सवत्ति, तिक्खपञ्जाताय सवत्तित, विव्यिकपञ्जाताय सवत्ति, विव्यिकपञ्जाताय सवत्ति, तिक्खपञ्जाताय सवत्ति,

२० अमतवग्गो

 "ग्रमतं ते, भिक्खवे, न परिभुञ्जन्ति ये कायगतासीत न परिभुञ्जन्ति । ग्रमत ते, भिक्खवे, पिन्भुञ्जन्ति ये कायगतासीत परिभञ्जन्ती" ति ।

२. "श्रमतं तेसं, भिनखवे, श्रपरिभृत्तं येसं कायगतासित 25 श्रपरिभृत्ता । श्रमत तेस, भिनखवे, परिभृत्तं येसं कायगतासित परि-भृत्ता'' ति ।

१. श्रसामन्त o - रोo।

12 46

- "अमतं तेसं, भिक्खवे, परिहीनं येसं कायगतासित परिहीना । अमतं तेसं, भिक्खवे, अपरिहीनं येसं कायगतासित अपरिहीनां" ति ।
- ४. "ग्रमतं तेसं, भिक्खवे, विरद्धं येसं कायगतासित विरद्धा । ग्रमतं तेसं, भिक्खवे, ग्रारद्धं येसं कायगतासित ग्रारद्धा" ति ।
- ५. "ग्रमतं ते, भिक्खवे, पमादिसु ये कायगतासति पमादिसु । ऽ
 ग्रमतं ते, भिक्खवे, न पमादिसु ये कायगतासति न पमादिसु" ।
- ६. "ग्रमतं तेसं, भिक्खवे, पमुट्ठं येसं कायगतासित पमुट्ठा । ग्रमतं तेसं, भिक्खवे, ग्रप्यमुट्टं येसं कायगतासित ग्रप्पमुट्ठा' ति ।
- "अमतं तेसं, भिक्खवे, अनासेवितं येसं कायगतासित अनासेविता । अमतं तेसं, भिक्खवे, आसेवितं येसं कायगतासित आसे- 10 विता" ति ।
- द. "अमतं तेसं, भिक्खवे, ग्रभावितं येसं कायगतासित स्रभा-विता । स्रमतं तेसं, भिक्खवे, भावितं येसं कायगतासित भाविता" ति ।
- ६. "ग्रमतं तेसं, भिक्सवे, श्रवहुलीकतं येस कायगतासित श्रवहुलीकता । श्रमतं तेसं, भिक्खवे, बहुलीकत येस कायगतासित 15 बहुलीकता' ति ।
- १०. "ग्रमतं तेसं, भिक्खवे, ग्रनभिञ्ञातं येसं कायगतासति ग्रनभिञ्ञाता । ग्रमत तेस, भिक्खवे, ग्रभिञ्ञातं येस कायगतासति ग्रमिञ्जाता" ति ।
- ११. "ग्रमतं तेसं, भिक्खवे, ग्रपरिञ्ञातं येसं कायगतासति 20 ग्रपरिञ्ञाता । ग्रमतं तेसं, भिक्खवे, परिञ्ञातं येसं कायगतासति परिञ्ञाता'' ति ।
- १२. "श्रमतं तेसं, भिक्खवे, ग्रसच्छिकतं येसं कायगतासित ग्रसच्छिकता । श्रमतं तेसं, भिक्खवे, सच्छिकत येसं कायगतासित सच्छि-कता" ति ।

इदमवोच भगवा। ग्रत्तमना ते भिक्खू भगवतो भासितं ग्रभिनन्दुंति।

एककनिपातो निद्वितो ।

२. दुकनिपातो

१. कम्मकरणवग्गो

B. 49, R. 47 जतवने अनायपिण्डिकस्स ब्राराभे। तत्र लो भगवा भिक्लू ब्रामन्तेसि — "भिक्लवो" ति। "भदन्ते" ति ते भिक्लू भगवतो पच्चस्सोसुं। भगवा एतदवोच —

एतदबोच —

"द्वेमानि, भिक्खवे, वज्जानि । कतमानि द्वे ? दिट्टधम्मिकं च वज्जं सम्परायिकं च वज्जं । कतमं च, भिक्खवे, दिट्टधम्मिकं वज्जं ? इस, भिक्खवे, एकच्चो पस्सित चोरं ग्रागुचारिं राजानो गहेत्वा विविधा कम्मकारणा कारेत्ते; कसाहि िष ताळेन्ते, वत्तेहि िष ताळेन्ते, हस्यं पि ख्विन्दन्ते, पादं पि ख्विन्दन्ते, हस्यपादं पि ख्विन्दन्ते, वालकां पि ख्विन्दन्ते, नामं पि ख्विन्दन्ते, त्वाहमूखं पि करोन्ते, विलङ्ग
ग्राणिकं पि करोन्ते, सङ्खमुण्डकं पि करोन्ते, राहुमूखं पि करोन्ते, व्रात्मिकं पि करोन्ते, हस्यपज्जोतिकं पि करोन्ते, एक्ववित्तकं पि करोन्ते, क्हापणिकं पि करोन्ते, हस्यपज्जोतिकं पि करोन्ते, विळसमंसिकं पि करोन्ते, कहापणिकं पि करोन्ते, ल्तारायविच्छकं पि करोन्ते, पिक्वपरिवत्तिकं पि करोन्ते, कहापणिकं पि करोन्ते, खारायविच्छकं पि करोन्ते, पितवित्त भ्रीसिञ्चन्ते, सुन
खेहि पि खादापेन्ते, जीवन्तं पि सूले उत्तासेन्ते, ग्रसिना पि सीस ख्रिन्दन्ते ।

"तस्स एवं होति — 'ययारूपानं स्रो पापकान कम्मानं हेत् चोरं

तस्स एव हात — यथाल्पान खा पापकान कम्मान हुतु चार आगुर्चार राजानो गहेत्वा विविधा कम्मकारणा कारेन्ति; कसाहि पि ताळेन्ति, वेत्तेहि पि ताळेन्ति, इत्यं पि ख्रिन्दन्ति, अद्भव्यच्येति, हत्यं पि ख्रिन्दन्ति, नासं पि ख्रिन्दन्ति, कण्णामां पि ख्रिन्दन्ति, कण्णामां पि ख्रिन्दन्ति, कण्णामां पि ख्रिन्दन्ति, विलङ्गधानिकं पि करोन्ति, सङ्क्ष-भुण्डिकं पि करोन्ति, राहुमुखं पि करोन्ति, जीतमानिक पि करोन्ति, हत्यपञ्जोतिकं पि करोन्ति, एएकवित्तकं पि करोन्ति, चौरकवासिकं पि करोन्ति, एणेय्यकं पि करोन्ति, विळसमंसिकं पि करोन्ति, क्षापणिकं पि करोन्ति, सारापतन्धिकं पि करोन्ति, विलसपरिवत्तिकं पि करोन्ति, विलसपरिवत्तिकं पि करोन्ति, विलसपरिवत्तिकं पि करोन्ति, पलालपीठकं पि करोन्ति, तत्तेन पि तेवेन ग्रोसिङ्चन्ति, सन्त्वेहि पि

R 48

P. 50

१. बलिसमंसिकं - रो०।

13 51

खादापेन्ति, जीवन्तं पि सूले उत्तासेन्ति, प्रसिना पि सीसं ख्रिन्दन्ति । प्रहं चेव खो पन एवरूपं पापकम्मं करेय्यं, मं पि राजानो गहेत्वा एव-रूपा विविधा कम्मकारणा कारेय्युं; कसाहि पि ताळेय्युं ...पे०... प्रसिना पि सीसं ख्रिन्देय्युं' ति । सो विद्वधम्मिकस्स वज्जस्स भीतो न परेसं पाभतं विलुम्पन्तो वरति । इदं बुच्चति, भिक्खवे, विद्वधम्मिकं वज्जं । ऽ

"कतमं च, भिक्खवे, सम्परायिकं वज्जं ? इघ, भिक्खवे, एकञ्चो इति पटिसञ्चिक्खति — 'कायदुच्चरितस्स लो पन पापको दुक्लो विपाको अभिसम्परायं, वचीदुच्चरितस्स पापको दुक्लो विपाको अभिसम्परायं, मनोदुच्चरितस्स पापको दुक्लो विपाको अभिसम्परायं। अहं चेव लो पन कायेन दुच्चरितं चरेय्यं, वाचाय दुच्चरितं चरेय्यं, गमता दुच्चरितं चरेय्यं। कि च तं याहं न कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गितं विनिपातं निरयं उपपञ्जेय्यं ति । सो सम्परायिकस्स वज्जस्स भीतो कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेति, वचीदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेति, वचीदुच्चरितं पहाय वचीसुचरितं भावेति, मुद्धं अत्तानं परिहरति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, सम्परायिकं वज्जं । 15

"इमानि स्तो, भिक्सवे, द्वे वज्जानि । तस्मातिह, भिक्सवे, एवं सिक्सितब्बं - "दिटुघिम्मकस्स वज्जस्स भायिस्साम, सम्परायिकस्स वज्जस्स भायिस्साम, वज्जभीरुनो भविस्साम वज्जभयदस्साविनो' ति । एवं हि वो, भिक्सवे, सिक्सितब्बं । वज्जभीरुनो, भिक्सवे, वज्जभय-दस्साविनो एतं पाटिकक्कं यं परिमुच्चिस्सति सञ्चवज्जेही' ति ।

२. पधानसूत्तं । "ढ्वेमानि, भिक्खवे, पधानानि दुरिभसम्भवानि लोकिस्म । कतमानि द्वे ? यं चिन्हीनं अगारं अञ्झावसतं चीवरिपण्ड-पातसेनासनिगलानपच्चयभेसज्जपरिक्खारानुष्पादानत्यं पधानं, यं च अगारस्मा अनगारियं पब्बजितानं सब्बूपिधपिटिनिस्सग्तयं पधानं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे पधानानि दुरिभसम्भवानि लोकिस्म ।

"एतदमां, भिक्खवे, इमेस द्वित्रं पधानानं यदिद सब्बूपधिपटि-निस्समात्थं पधानं । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्ब – 'सब्बूपधि-पटिनिस्सगात्थं पधानं पदिहस्सामा' ति । एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खि-तब्बं'' ति ।

१. पनुम्पन्तो – सी ०, रो ० । २. ० पटिनिस्सम्पत्वाय – सी ०, रो ० ; सञ्चपवि ० – स्या० ।

३. तपनीयसुत्तं। "ढेमे, भिक्खवे, धम्मा तपनीया। कतमे ढे ? इष, भिक्खवे, एकच्चस्स कायदुच्चरितं कतं होति, धकतं होति कायसुचरितं; वचीदुच्चरितं कतं होति, धकतं होति कायसुचरितं; वचीदुच्चरितं कतं होति, धकतं होति वचीसुचरितं, मनोदुच्चरितं कतं होति, धकतं होति मनोसुचरितं। सो 'कायदुच्चरितं में कतं' ति तप्पति, 'धकतं में कायसुचरित' ति तप्पति, 'धकतं में वचीसुचरितं' ति तप्पति, 'मनोदुच्चरितं में कतं' ति तप्पति, 'धकतं में वचीसुचरितं' ति तप्पति, 'मनोदुच्चरितं में कतं' ति तप्पति, 'धकतं में मनोसुचरितं' ति तप्पति, 'धकतं में मनोसुचरितं' ति तप्पति। इमे खो, भिक्खवे, ढे धम्मा तपनीया'' ति ।

R. 50

४. ध्रतपनीयसुत्तं ''हुमें, भिक्खने, धम्मा ध्रतपनीया । कतमे हे ? इघ, भिक्खने, एकच्चस्स कायसुचरितं कतं होति, ध्रकत होति कायदुच्च-रितं; वचीमुचरितं कतं होति, प्रकतं होति वचीदुच्चरितं, मनोगुचरितं कत होति, ध्रकतं होति मनोदुच्चरितं । सो 'कायसुचरितं मे कतं' ति न तप्पति, 'ग्रकतं मे कायदुच्चरितं' ति न तप्पति; 'वचीनुचरित मे कतं' ति न तप्पति, 'श्रकतं मे वचीदुच्चरितं' ति न तप्पति, 'मनोनुचरितं मे कतं' ति न तप्पति, 'श्रकतं मे मनोदुच्चरितं' ति न तप्पति । इमे खो, भिक्कवे, हे धम्मा ध्रतपनीया'' ति ।

B. 52

५ उपञ्जातसुत्तं। "द्विज्ञाह, भिक्खवे, घम्मान उपञ्जासि – या च असन्तुद्विता कुसलेसु घम्मेमु, या च अप्यटिवानिता पधानस्मि । अप्यटिवानं सुदाहं, भिक्खवे, पदहामि – 'कामं तचो' च न्हारुं च अद्वि च अवसिस्सतु, सरीरे उपमुस्सतु मंसलोहितं, यं त पुरिसधामेन पुरिस्तविरयेन' पुरिस्तविरयेन पुरिस्तविरयेन पुरिस्तविरयेन पुरिस्तविरयेन पुरिस्तविरयेन पदहस्याय – तस्य मण्डं, भिक्खवे, अप्यमादाधिगता सम्बोधि , अप्यमादाधिगता अनुत्तरो योगक्खेमो । तुम्हे चे पि, भिक्खवे, अप्यटिवानं पदह्य्याय – 'कामं तचो च न्हारु च अद्वि च अवसिस्सतु, सरीरे उपसुस्सतु मंसलोहितं, यं तं पुरिस्थामेन पुरिस्तविरयेन पुरिस्परक्कमेन पत्तव्वं न त अपापु-णित्वा विरियस्स सण्डानं भविस्सती' ति, तुम्हे पि, भिक्खवे, नाचिरस्सेव – यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अनगारियं पब्बजन्ति तदनुत्तरं – ब्रह्मचरियपरियोसान दिद्वेव धम्मे सयं अभिञ्ञा सिच्छक्तत्वा उपसम्पञ्ज विहरिस्सथ । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्छिकत्वः —'अप्यटिवानं सम्पञ्ज विहरिस्सथ । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्छिकव्वं —'अप्यटिवानं

१-१. तचो नहार - स्था॰, रो॰, तचो च नहार - सी॰। २. ० बीरियेन --म॰।३. बोषि - सी॰, स्या॰, रो॰।

R. 51

B. 53

20

पदिहस्साम । कामं तचो च न्हारु च श्रिष्ठ च श्रवसिस्सतु, सरीरे उप-सुस्सतु मंसलोहितं, यं तं पुरिसथामेन पुरिसविरियेन पुरिसपरक्कमेन पत्तब्बं न तं श्रपापुणित्वा विरियस्स सण्ठानं भविस्सतीं ति । एवं हि बो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं" ति ।

६. संयोजनयुत्तं । "हेमे, भिक्खने, घम्मा । कतमे हे ? या च ४ संयोजनियेसु घम्मेसु अस्सादानुपस्सिता, या च संयोजनियेसु घम्मेसु निब्बिदानुपस्सिता । संयोजनियेसु, भिक्खने, घम्मेसु अस्सादानुपस्सी विहरत्तो रागं ने पजहिते', दोसं न पजहित, मोहं न पजहित । रागं अप्पहाय, दोसं अप्पहाय, मोहं अप्पहाय न परिमुच्चित जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सीह उपायासेहि । न 10 परिमच्चित दुक्खस्मा ति वदामि ।

"संयोजनियेसु, भिक्खवे, धम्मेसु निब्बिदानुपस्सी विहरन्तो राणं पजहित, दोसं पजहित, मोहं पजहित। राणं पहाय, दोसं पहाय, मोहं पहाय, परिमुच्चित जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि। परिमुच्चित दुक्खस्मा ति वदामि। इमे खो, 15 भिक्खवे, द्वे धम्मा" ति।

- फल्ह्युत्तं । "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा कण्हा । कतमे द्वे ?
 श्रिहिरिकं च श्रनोतप्पं च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा कण्हा" ति ।
- द्र. सुक्कसुत्तं। "ढ्रेमे, भिक्खवे, धम्मा सुक्का। कतमे हे ? हिरी' च म्रोत्तप्पंच। इमे खो, भिक्खवे, ढ्रे धम्मा सुक्का'' ति।
- ६. खरियसुत्तं। "द्वेमे, भिक्खवे, घम्मा सुकका" लोकं पालेल्ति। कतमे द्वे ? हिरी च ग्रोत्तप्यं च। इमे खो, भिक्खवे, द्वे सुक्का धम्मा लोकं न पालेय्यं, नियध पञ्जायेथ माता ति वा मातुच्छा ति वा मातुलानी ति वा ग्राचरियभरिया ति वा गरूनं दारा ति वा। सम्भेदं लोको ग्रगमिस्स, यथा ग्रजेळका" कुक्कुटसूकरा सोणसिङ्गाला। यस्मा च खो, भिक्खवे, इमे द्वे सुक्का धम्मा लोकं पालेल्त तस्मा पञ्जायति माता ति वा मातुच्छा ति वा मातुल्लानी ति वा ग्राचरियभरिया ति वा गरूनं दारा ति वा" ति।

१-१. नप्पजहति - सी॰, रो॰ । २. हिरि - सी॰, रो॰ । ३-३. सुक्का धम्मा -सी॰, स्या॰, रो॰ । ४. धजेलका - सी॰, स्या॰ ।

R 52

B. 54

15

20

१०. वस्सूपनायिकपुत्तं। "द्वेमा, भिनस्वने, वस्सूपनायिका। कतमा द्वे ? पुरिमिका च पच्छिमिकाच। इमा बो, भिनस्वने, द्वे वस्सूपनायिका" ति ।

कम्मकरणवागो पठमो ।

तस्सुद्दानं

वज्जा पद्माना हे तपनीया, उपञ्ञातेन पञ्चमं । संयोजनं च कण्हं च, सुनकं चरिया वस्सुपनायिकेन वस्तो ।

२. अधिकरणवग्गो

 "द्वेमानि, भिक्खने, बलानि । कतमानि द्वे ? पटिसङ्क्षान-बलं च भावनाबलं च । कतमं च, भिक्खने, पटिसङ्क्षानबलं ? इध, भिक्खने, एकच्चो इति पटिसञ्चित्वक्वति — 'कायदुच्चरितस्स खो पापको विपाको दिट्ठे " चेव" धम्मे अभिसम्परायं च, वचीदुच्चरितस्स पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं च, मनोदुच्चरितस्स पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा ते। सो इति पटिसङ्क्षाय कायदुच्चरितं पहाय कायमुचरितं भावेति, वचीदुच्चरितं पहाय बची-सुचरितं भावेति, मनोदुच्चरितं पहाय मनोसुचरितं भावेति, मुद्धं अत्तान परिहरित । इदं वुच्चित, भिक्खने, पटिसङ्क्षानबलं ।

"कतमं च, भिक्खवे, भावनावलं । तत्र, भिक्खवे, यमिदं भावनावलं सेखानमेतं वलं । सेखं हि सो, भिक्खवे, वलं ब्रागम्म रागं पजहित, दोसं पजहित, मोहं पजहित । रागं पहाय, दोसं पहाय, मोहं पहाय यं अकुसलं न तं करोति, यं पाप न तं सेवित । इदं वुच्चित, भिक्खवे, भावनावलं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे बलानी' ति ।

२. "ढ्रेमानि, भिक्खवे, बलानि । कतमानि ढ्रे ? पटिसङ्कान-बलं च भावनाबलं च । कतमं च, भिक्खवे, पटिसङ्कानबलं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो इति पटिसञ्चिक्खित — 'कायटुच्चरितस्स लो पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं च, वचीटुच्चरितस्स पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं च, मनोटुच्चरितस्स पापको

१. इमें - रो॰ । २-२. वज्बप्यमाना - रो॰ । ३. उपञ्ञासेन - रो॰ । ४. मरिया - रो॰ । ४-४. विदेव - सी॰, रो॰ । ६. सेसमेतं - सी॰ ।

विपाको दिद्वे चेव वम्मे प्रभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्काय कायदुञ्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेति, वचीदुञ्चरितं पहाय वची-सुचरितं भावेति, मनोदुञ्चरितं पहाय मनोसुचरितं भावेति, सुद्धं म्रतानं परिहरित । इदं वृच्चति, भिक्खवे, पटिसङ्कानवलं ।

"कतमं च, भिक्खवे, भावनावलं ? इघ, भिक्खवे, भिक्खु 5 सितसम्बोज्झङ्गं भावेति विवेकनिस्सितं विरागनिस्सितं निरोध-निस्सितं वोसम्पपरिणामि, धम्मविचयसम्बोज्झङ्गं भावेति ... विरिय-सम्बोज्झङ्गं भावेति ... पीतिसम्बोज्झङ्गं भावेति ... पस्सिद्धसम्बोज्झङ्गं भावेति ... रमाधिसम्बोज्झङ्गं भावेति ... उपेक्खासम्बोज्झङ्गं भावेति विवेकनिस्सितं विराणनिस्सितं निरोधनिस्सितं वोसम्पपरिणामि । 10 इदं वुच्चति, भिक्खवे, भावनावलं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे बलानों ति ।

३. "ढ्रेमानि, भिक्खवे, बलानि । कतमानि ढ्रे ? पटिसङ्क्वान-बलं च भावनाबलं च । कतमं च, भिक्खवे, पटिसङ्क्वानवलं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो इति पटिसञ्चिक्खति — 'कायदुच्चरितस्स खो पापको 15 8.55 विपाको दिट्ठे चेव धम्मे ग्रभिसम्परायं च, वचीदुच्चरितस्स खो पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे ग्रभिसम्परायं च, मनोडुच्चरितस्स खो पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे ग्रभिसम्परायं च, मनोडुच्चरितस्स खो पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे ग्रभिसम्परायं चा' ति । सो इति पटिसङ्क्वाय कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेति, वचीदुच्चरितं पहाय वची-सुचरितं भावेति, मनोडुच्चरितं पहाय मनोसुचरितं भावेति, सुद्धं ग्रसानं 20 परिहरित । इदं बुच्चति, भिक्खवे, पटिसङ्कानवलं ।

"कतमं च, भिक्खवे, भावनावलं ? इध, भिक्खवे, भिक्खुं विविच्चेत्र कामेहि, विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सिवचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं झानं उपसम्पज्ज विहरति । वितक्कविचारानं वूपसमा अज्ञस्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं 25 समाधिजं पीतिसुखं दुतियं झानं उपसम्पज्ज विहरति । पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पजानो, सुखं च कायेन पटि-संवेदेति, यं तं अरिया आचिक्खन्ति — 'उपेक्खको सितमा सुखविहारी' ति तितयं झानं उपसम्पज्ज विहरति । सुखस्स च पहाना दुक्कस्स च B. 56, R. 54 पहाना पुब्बेव सोमनस्यदोमनस्सानं ग्रत्थाङ्कमा शदुबसमपुखं उपेबसा-सतिपारिपुद्धि चतुत्वं झानं उपसम्पञ्ज बिहरति । इदं वृज्वति, भिवसवे, भावनावलं । इमानि सो, भिक्सवे, द्वे बलानी'' ति ।

४. "द्वेमा, भिक्खवे, तथागतस्य धम्मदेसना । कतमा हे ? मिह्नितेन च वित्थारेन च । इमा खो, भिक्खवे, हे तथागतस्य धम्म-देसना" ति ।

४. "यस्मि, भिक्खवे, अधिकरणे आपन्नो च भिक्ख् चौदको च भिक्ख् न साधुकं अत्तना व अत्तानं पच्चवेक्खति तस्मेतं, भिक्खवे, अधिकरणे पाटिकङ्क्षं दीघत्ताय खरत्ताय वाळत्ताय संवत्तिस्सति, भिक्ख् 10 च न फासुं विहरिस्सन्ती ति । यस्मि च खो, भिक्खवे, अधिकरणे आपन्नो च भिक्खु चौदको च भिक्खु साधुकं अत्तना व अत्तानं पच्चवेक्खति तस्मेतं, भिक्खवे, अधिकरणे पाटिकङ्क्ष न दीघत्ताय खरत्ताय वाळत्ताय संवत्तिस्सति, भिक्ख् च फासु विहरिस्सन्ती ति ।

"कथं च, भिक्कवं, आपन्नो भिक्क्षु साधुकं अत्तना व अत्तानं पञ्चवेक्खति? इध, भिक्कवं, आपन्नो भिक्क्षु इति पटिसञ्चिक्कति — 'अहं लो अकुमलं आपन्नो कञ्चिदेव देसं कायेन। म सो भिक्क्षु अहस्स अकुसलं आपञ्जो कञ्चिदेव देसं कायेन। म सो भिक्क्षु अहस्स अकुसलं आपञ्जेय्यं कञ्चिदेव देसं कायेन। नो चे अह अकुमलं आपञ्जेय्यं कञ्चिदेव देसं कायेन, न मं सो भिक्क्षु प्रकुसलं आपञ्जे कञ्चिदेव देसं कायेन। यस्मा च लो, अह अकुसलं आपञ्जेमानं कञ्चिदेव देसं कायेन। स्वत्त मानं भिक्क्षु अकुसलं आपञ्जेमानं कञ्चिदेव देसं कायेन। स्वत्ताच च पन म मो भिक्क्षु अकुसलं आपञ्जेमानं कञ्चिदेव देसं कायेन । दिव्य च पन म मो भिक्क्षु अकुसलं आपञ्जेमानं कञ्चिदेव देसं कायेन अतन्तमानो अहोसि। अनत्तमनो समाना वक्तं म सो भिक्क्षु अवच। अन्तमनवचनाह तेन भिक्क्षुता चुत्तो समाना अनत्तमनो अहोसि। अनत्तमनो समानो परेसं आरोचेसि। इति समेव उत्तर अञ्चयो अञ्चयमा मुद्धायकं व भण्डास्मिति। एवं लो, भिक्क्ष्वे, आपन्नो भिक्क्षु साधुकं अत्तना व अत्तानं पञ्चवेक्क्षति।

"कयं च, भिन्सवने, चोदको भिन्स्त्वु साधुकं ग्रत्तना व ग्रतानं पच्चवेनस्त्रति ? इष्ठ, भिन्सवने, चोदको भिन्स्तु इति पटिसञ्चिनस्त्रितः — 'ग्रयं सो भिन्स्तु ग्रकुसस्तं ग्रापन्नो कञ्चिदेव देसं कायेन । ग्रहे' इसं

१. घरवनमा – रो०। २. पातिकहु – रो०। ३. सुडकदायिकं – सी०, स्था०,

R. 55

B. 57

भिक्खुं श्रह्सं श्रकुसलं श्रापज्जमानं किञ्चदेव देसं कायेन । नो चे श्रयं भिक्खुं श्रह्सलं श्रापज्जेय्य किञ्चदेव देसं कायेन, नाहं इमं भिक्खुं परसेय्यं श्रकुसलं श्रापज्जमानं किञ्चदेव देसं कायेन । यस्मा च खो, ग्रयं भिक्खुं श्रकुसलं श्रापजो किञ्चदेव देसं कायेन, तस्मा श्रहं इमं भिक्खुं श्रद्धसं श्रकुसलं श्रापज्जमानं किञ्चदेव देसं कायेन । दिस्वा च पनाहं इमं अक्खुसलं श्रापज्जमानं किञ्चदेव देसं कायेन । दिस्वा च पनाहं इमं अक्खुं श्रकुसलं श्रापज्जमानं किञ्चदेव देसं कायेन श्रनत्तमनो श्रहोसि । श्रनत्तमनो श्रमानो श्रत्तमनवचनाहं इमं भिक्खुं श्रवचं । श्रनत्तमनवचनायं भिक्खुं मया वृत्तो समानो श्रनत्तमनो श्रहोसि । श्रनत्तमनो पसानो परेसं श्राप्तेसि । इति ममेव तत्य श्रच्चयो श्रच्चयमा सुङ्कदायकं व भण्डिस्म ति । एवं खो, भिक्खुं, चोदको भिक्खुं साधुकं श्रत्तना व 10

"यरिंम, भिक्सवे, प्रधिकरणे ध्रापन्नो च भिक्स् चोदको च भिक्स् न साधुकं ग्रताना व ग्रतानं पञ्चवेक्सति तस्मेतं, भिक्सवे, ग्रधिकरणे पाटिकह्यं दीघताय खरत्ताय वाळत्ताय संवत्तिस्सति, भिक्स् च न फासुं विहरिस्सन्ती ति । यस्मि च खो, भिक्सवे, ग्रधिकरणे ग्रापन्नो । उ मिक्क् चोदको च भिक्क् साधुकं ग्रताना व ग्रतानं पञ्चवेक्सति तस्मेतं, भिक्सवे, ग्रधिकरणे पाटिकङ्कं न दीघत्ताय खरत्ताय वाळत्ताय संवत्तिस्सति, भिक्स् च फासु विहरिस्सन्ती" ति ।

६. ग्रथ खो ग्रञ्ञतरो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्क्रीम; उप-सङ्क्रीमत्वा भगवता सिंद्ध सम्मोदि। सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीति- 20 सारेत्वा एकमन्तं निमीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो सो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच – "को नु खो, भो गोतम, हेतु को पच्चयो येन मिघेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा श्रपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उप-पज्जन्ती" ति ?

"अधम्मचिरयाविसमचिरयाहेतु सो, ब्राह्मण, एविमिधेकच्चे 25 सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्मात विनिपातं निरयं उप-पज्जन्ती" ति ।

"को नु खो, भो गोतम, हेतु को पच्चयो येन मिघेकच्चे सत्त। कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सग्गं लोकं उपपज्जन्ती" ति ?

१. भनत्तमनवचनाहं - सी०, स्था०, रो०। २. साराणीयं - सी०, स्था०, रो०।

R.56

B. 58

R 57

"धम्मचरियासमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण, एविमधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगींत सम्गं लोकं उपपज्जन्ती" ति ।

"अभिक्कत्तं, भो गोतम! अभिक्कत्तं, भो गोतम! सेय्यथापि, भो गोतम, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पिटच्छक्षं वा विवरेय्य, मूब्हस्स त्वा मग्गं आचिक्केय्य, अन्धकीरे वा तेलपञ्जीतं घारेय्य — 'चक्कुमत्तो रूपानि दक्कत्तो' ति, एवमेव भोता गोतमेन अनेकपरियायेन घम्मो पकासितो । एसाहं भवन्तं गोतमं सरणं गच्छामि घम्मं च भिक्कु सङ्खं च । उपासकं मं भवं गोतमो घारेतु अञ्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं" ति ।

9. श्रय खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्क्रीम; उप-सङ्कीमत्वा भगवता सिंह सम्मोदि। सम्मोदनीयं क्यं सारणीयं वीति-सारेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच — "को नु खो, भो गोतम, हेतु को पच्चयो येन मिधे-कच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपाय दुम्मति विनिपातं निरय उप-प्रजन्ती" ति?

"कतत्ता च, ब्राह्मण, श्रकतत्ता च। एविमधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा श्रपायं दुस्पति विनिपातं निरयं उपपज्जन्ती" ति ।

"को पन, भी गोतम, हेतु को पच्चयो येन मिधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सग्गं लोकं उपपज्जन्ती" ति ?

20 "कतत्ता च, ब्राह्मण, स्रकतत्ता च । एविमधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा पर मरणा सुगित सग्गं लोकं उपपज्जन्ती" ति ।

"न स्त्रो अहं इमस्स भोतो गोतमस्स सिङ्क्ष्तेन भासितस्स वित्था-रेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं आजानामि । साधु मे भवं गोतमो तथा धम्भं देसेतु यथा अहं इमस्स भोतो गोतमस्स सिङ्क्ष्तेन भासितस्स 25 वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं आजानेय्यं" ति ।

"तेन हि, बाह्मण, सुणाहि, साधुकं मनिस करोहि; भासिस्सामी" ति । "एवं भो" ति स्रो जाणुस्सोणि बाह्मणो भगवतो पच्चस्सोसि । भगवा एतदबोच –

१. मगवन्तं - री०।

"इध, बाह्मण, एकच्चस्स कायदुच्चरितं कतं होति, अकतं होति कायसचरितं: वचीदुच्चरितं कतं होति, धकतं होति वचीसचरितं: मनो-दच्चरितं कतं होति, श्रकतं होति मनोसूचरितं । एवं खो, ब्राह्मण, कतत्ता च ग्रकतला च एवमिधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा ग्रपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उपपञ्जन्ति । इघ पन, बाह्मण, एकच्चस्स काय- 5 सचरितं कतं होति, अकतं होति कायद्रच्चरितं; वचीसुचरितं कतं होति, क्रकतं होति वचीदच्चरितं: मनोसचरितं कतं होति, प्रकतं होति मनो-दक्वरितं । एवं खो. बाह्मण, कतत्ता च ग्रकतत्ता च एवमिधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सम्गं लोकं उपपज्जन्ती" ति ।

"ग्रभिक्कन्तं भो गोतम ...पे०. . उपासकं मं भवं गोतमो घारेतु 10 B. 59 ग्रज्जतग्गे पाणपेतं सरणं गतं" ति ।

इ. ग्रथ खो ग्रायस्मा ग्रानन्दो येन भगवा तेनपसङ्कि : उपसङ्क-मितवा भगवन्तं ग्रभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो ग्रायस्मन्तं ग्रानन्दं भगवा एतदवीच - "एकंसेनाहं, ग्रानन्द, ग्रकरणीयं वदामि कायदुच्चरितं वचीदुच्चरितं मनोदुच्चरितं" ति ।

"यमिदं, भन्ते, भगवता एकंसेन ग्रकरणीयं ग्रक्खातं काय-दुच्चरितं वचीद्च्चरितं मनोदुच्चरितं तस्मि ग्रकरणीये कयिरमाने को ब्रादीनवी पाटिकाड़ी" ति ?

"यमिदं, मानन्द, मया एकंसेन मकरणीयं मन्खातं कायदच्चरितं वचीदच्चरितं मनोद्रच्चरितं तस्मि अकरणीये कियरमाने अयं आदीनवी 20 पाटिकह्वो - ग्रता पि ग्रतानं उपवदति, ग्रनविच्च विञ्त्र गरहन्ति, पापको कित्तिसहो ग्रन्भगच्छिति, सम्मन्हो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा श्रपायं दुगाति विनिपातं निरयं उपपज्जित । यमिदं, भ्रानन्द, मया एकंसेन अकरणीयं ग्रक्खातं कायदुच्चरित वचीदुच्चरितं मनोदुच्च-रितं तस्मि अकरणीये कयिरमाने अयं आदीनको पाटिक हो ति ।

"एकंसेनाहं, ग्रानन्द, करणीयं वदामि कायसूचरितं वची-सुचरितं मनोसुचरितं" ति ।

"यमिदं, भन्ते, भगवता एकंसेन करणीयं श्रवस्तातं कायसुचरितं वचीसुचरितं मनोसुचरितं तरिंम करणीये कयिरमाने को ग्रानिसंसो पाटि-कड़्डो" ति ?

15

B 60

"यिमदं, आनन्द, मया एकंसेन करणीयं अक्खातं कायसुवरितं वचीसुवरितं मनोसुवरितं तिस्म करणीयं कियरमाने अय आनिसंसो पाटिकङ्क्षो – अत्ता पि अत्तानं न उपवदित, अनुविच्च विड्यू पसंसन्ति, कल्याणी कित्तिसद्दी अब्भुग्गच्छिति, असम्मूब्हों कालं करोति, कायस्स उ भेदा परं मरणा सुगति सम्मं लोकं उपपज्जति । यिमदं, आनन्द, मया एकंसेन करणीयं अक्खातं कायसुवरितं वचीसुवरितं मनोसुवरितं तिस्म करणीयं अविदानो अयं आनिसंसो पाटिकङ्क्षो" ति ।

६. "ग्रकुसलं, भिक्खवे, पजहथ । सक्का, भिक्खवे, ग्रकुसलं पजिहितुं, नो चेदं, भिक्खवे, सक्का ग्रभिवस्स ग्रकुसलं पजिहितुं, नाह । एवं वदेय्यं – 'ग्रकुसलं, भिक्खवे, पजहथा' ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, सक्का ग्रकुसलं पजिहितुं तस्माहं एवं वदामि – 'ग्रकुसलं, भिक्खवे, पजहथा' ति । ग्रकुसलं चिहंदं, भिक्खवे, पहीनं ग्रहिताय दुक्खाय संवत्तेय्य नाहं एवं वदेय्यं – 'ग्रकुसलं, भिक्खवे, पजहथा' ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, ग्रकुसलं पहीनं हिताय सुखाय सवत्तित तस्माहं एव वदामि – 15 'ग्रकुसलं, भिक्खवे, पजहथा' ति ।

"कुसलं, भिक्खवे, भावेथ । सक्का, भिक्खवे, कुसलं भावेतु । नो चेदं, भिक्खवे, सक्का अभिवस्स कुसलं भावेतु, नाहं एवं वदेय्यं — 'कुसलं भिक्खवे भावेषा' ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, सत्ता कुसलं भावेतुं तस्माहं एवं वदामि — 'कुसल, भिक्खवे, भावेषा' ति । कुसलं 20 च हिंदं, भिक्खवे, भावित अहिताय दुक्खाय संवत्तेय्य, नाह एवं वदेय्यं — 'कुसलं क्षेत्रक्षवे, भावेषा' ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, कुसल भावित हिताय सुखाय संवत्तति तस्माहं एवं वदामि — 'कुसलं, भिक्खवे, भावेषा'' ति ।

१० ''द्वेमें, भिक्खवे, धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तर-१८. अ धानाय संवत्तन्ति । कतमे द्वे ? दुन्निक्कित्त च पदब्यञ्जने अत्थो च दुन्नीतो । दुन्निक्कित्तस्स, भिक्खवे, पदव्यञ्जनस्स अत्थो पि दुन्नयो होति । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तन्ती'' ति ।

११. "द्वे मे, भिक्खवे, घम्मा सद्धम्मस्स ठितिया ग्रसम्मोसाय अ ग्रनन्तरधानाय संवत्तन्ति । कतमे द्वे ? सुनिक्खितः च पदब्यञ्जनं ग्रत्थो

१. पदव्यञ्जनं - रो० ।

20

च सुनीतो । सुनिक्षित्तस्स, भिक्खवे, पदब्यञ्जनस्स ग्रत्थो पि सुनयो होति । इमे खो, भिक्खवे, द्वे घम्मा सद्धम्मस्स ठितिया श्रसम्मोसाय श्रनन्तरधानाय संवत्तन्ती'' ति ।

३. बालवग्गो

 "द्वेमे, भिक्खवे, बाला । कतमे द्वे ? यो च ग्रज्जयं ग्रज्ज-यतो न पस्सिति, यो च ग्रज्जयं देसेन्तस्स यथाधम्मं नप्पटिमण्हािते । ऽ इमे खो, भिक्खवे, द्वे बाला ति ।

"द्वेमे, भिक्खवे, पण्डिता । कतमे द्वे ? यो च श्रच्चयं श्रच्चयतो पस्सित, यो च श्रच्चयं देसेन्तस्स यथाधम्मं पटिग्गण्हाति ? इमे स्रो, भिक्खवे, द्वे पण्डिता" ति ।

- "ढ्रेमे, भिक्खने, तथागतं ग्रन्भाचिनखन्ति । कतमे ढ्रे ? 10 दुट्ठो वा दोसन्तरो, सद्धो वा दुग्गहितेन । इमे खो, भिक्खने, ढ्रे तथागतं ग्रन्भाचिक्खन्ती" ति ।
- इ. "द्वेमे, भिक्खबे, तथागतं ग्रन्भाचिक्खित । कतमे द्वे ? यो च ग्रभासितं ग्रलपितं तथागतेन भासितं लिपतं तथागतेना ति दीपेति, यो च भासितं लिपतं तथागतेन ग्रभासितं ग्रलपितं तथागतेना 15 ति दीपेति । इमे खो. भिक्खबे, द्वे तथागतं ग्रन्भाचिक्खन्ती ति ।

"द्वेमे, भिक्खवे, तथागतं नाब्भाचिक्खन्ति । कतमे द्वे ? यो च ग्रभासितं ग्रलपितं तथागतेन ग्रभासितं ग्रलपितं तथागतेना ति दीपेति, यो च भासितं लपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेति । इमे खो, भिक्खवे, द्वे तथागतं नाब्भाचिक्खन्ती" ति ।

- ४. "ढ्रेमे, भिक्खने, तथागतं ग्रव्भाचिक्खन्ति । कतमे ढ्रे ? यो च नेय्यत्थं सुतन्तं नीतत्थो सुतन्तो ति दीपेति, यो च नीतत्थं सुत्तन्तं नेय्यत्थो सुत्तन्तो ति दीपेति । इमे खो, भिक्खने, ढ्रे तथागतं ग्रव्भा-चिक्खन्ती" ति ।
- "ढेमे, भिक्खवे, तथागतं नाब्भाचिक्खन्ति । कतमे हे ? 25 यो च नेय्यत्थं सुत्तन्तं नेय्यत्थो सुत्तन्तो ति दीपेति, यो च नीतत्थं सुत्तन्तं

१. नप्पति ० – सी० ।

B 62

R. 61

नीतत्थो सुत्तन्तो ति दीपेति । इमे खो, भिक्खवे, द्वे तथागतं नाब्भा-चिक्खन्ती'' ति ।

- ६. "पटिच्छन्नकम्मन्तस्स, भिक्खने, द्विन्नं गतीनं भ्रञ्जतरा गति पाटिकङ्का – निरयो वा तिरच्छानयोनि वा ति । ग्रप्पटिच्छन-कम्मन्तस्स, भिक्खने, द्विन्नं गतीनं भ्रञ्जतरा गति पाटिकङ्का – देवा वा मनुस्सा वा" ति ।
 - "मिच्छादिट्टिकस्स, भिक्खवे, द्विन्नं गतीनं ग्रञ्ञातरा गति
 पाटिकह्वा निरयो वा तिरच्छानयोनि वा" ति ।
- द्ध. "सम्मादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, द्विन्नं गतीनं ग्रञ्जतरा गति 10 पाटिकङ्क्वा – देवा वा मनुस्सा वा" ति ।
 - "दुस्सीलस्स, भिक्खवे, द्वे पटिग्गाहा निग्यो वा तिरच्छानयोनि वा।सीलवतो,भिक्खवे,द्वे पटिग्गाहा – देवा वामनुस्सा वा" ति।
- १०. "द्वाहं, भिक्खवं, अत्यवसं सम्पस्समानो अरञ्ज्ञवन-। पत्यानि पन्तानि सेनामनानि पटिसेवामि । कतमे हे ² अत्तनो च दिटुधम्ममुखविहार सम्पस्समानो, पच्छिम च जनत अनुकम्पमानो । इने खो अह, भिक्खवं, हे अत्यवसं सम्पस्समानो अरञ्ज्ञवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवामी" ति ।
- ११. "ढ्रे मे, भिक्खवे, धम्मा विज्जाभागिया । कतमे हे ? समयो च विपस्सना च । समयो, भिक्खवे, भावितो कमत्यमनुभोति ? वित्तं भावियति । वित्तं भावितं कमत्यमनुभोति ? यो रागो सो पही-यित । विपस्सना, भिक्खवे, भाविता कमत्यमनुभोति ? पञ्जा भावी-यित । पञ्जा भाविता कमत्यमनुभोति ? या ग्रविज्जा सा पहीयित । रागुपिकिलिट्ट वा, भिक्खवे, वित्तं न विमुच्चित, ग्रविज्जुपिकिलिट्ट वा पञ्जा न भावीयित । इति बेसे, भिक्खवे, रागिवरागा चेतोविमुत्ति, ग्रविज्जाविरागा पञ्जाविम्ती" ति ।

१. पटिमाहा – सी०, स्या० । २. ग्ररञ्जे वनपत्थानि – सी०, रो० । ३. इ.मा – रो० ।

¥ £

10

R 62

थ्र. समचित्तवग्गो

 "ग्रसप्पृरिसभूमि च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि' सप्पृरिसभूमि च। तं सुणाथ, साधकं मनसि करोथ। भासिस्सामी" ति। "एवं भन्ते" ति खो ते भिक्ख भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

"कतमा च, भिक्खवे, ग्रसप्परिसम्मि ? ग्रसप्परिसो, भिक्खवे, ग्रकतञ्ज होति ग्रकतवेदी । ग्रसन्भि हेतं, भिक्खवे, उपञ्जातं यदिदं ३ ग्रकतञ्ज्ञता ग्रकतवेदिता । केवला एसा, भिक्खवे, ग्रसप्परिसभमि यदिदं मकतञ्जूता मकतवेदिता । सप्पूरिसो च खो, भिक्खवे, कतञ्जु होति कतवेदी । सब्भि हेतं, भिक्खवे, उपञ्जातं यदिदं कतञ्जता कतवेदिता । केवला एसा, भिक्खवे, सप्परिसभूमि यदिदं कतञ्जता कतबेदिता" ति ।

- २. "द्विलाहं, भिक्खवे, न सुप्पतिकारं वदामि । कतमेसं द्विलं ? मात् च पित् च । एकेन, भिक्खवे, ग्रंसेन मातरं परिहरेय्य, एकेन ग्रंसेन पितरं परिहरेय्य वस्समतायुको वस्ससतजीवी सो च नेसं उच्छादनपरि-मद्दनन्हापनसम्बाहनेन । ते च तत्थेव मुत्तकरीसं चजेय्युं । न त्वेव, भिक्खवे, मातापित्नं कतं वा होति पटिकतं वा । इमिस्सा च, भिक्खवे, 15 महापथविया पहतरत्तरतनाय मातापितरो इस्सराधिपच्चे रज्जे पतिदा-पेय्य, न त्वेव, भिक्खवे, मातापित्नं कतं वा होति पटिकतं वा । तं किस्स हेत ? बहकारा, भिक्लवे, मातावितरो पूत्तानं ग्रापादका पोसका इमस्स लोकस्स दस्सेतारो । यो च खो, भिक्खवे, मातापितरो ग्रस्सद्धे सद्धा-सम्पदाय समादपेति निवेसेति पतिट्रापेति, दुस्सीले सीलसम्पदाय समाद- 20 पेति निवेसेति पतिद्वापेति, मच्छरी चागसम्पदाय समादपेति निवेसेति पतिद्रापेति, दूष्पञ्जे पञ्जासम्पदाय समादपेति निवेसेति पतिद्रापेति, एत्तावता खो, भिक्खवे, मातापित्नं कतं च होति पटिकतं चा" ति ।
- ३. ग्रथ लो ग्रञ्जतरो बाह्मणो येन भगवा तेनपसङ्ग्रीम ; उप-सङ्क्रमित्वा भगवता सिंद्ध सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं ...पे ०... एकमन्तं 25 निसिन्नो खो सो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवीच - "किंवादी भवं गीतमो किमक्खायी" ति ?

१. देसिस्सामि - सी०, रो०। २. तेसं - रो०। ३. पतिकत - रो०। ४. पहुत-सत्तरतनाय - सी०, स्था०, रो० ।

"किरियवादी चाहं, ब्राह्मण, फ्रकिरियवादी चा" ति । "यथाकथं पन भवं गोतमो किरियवादी च प्रकिरियवादी चा" ति ?

"ग्रकिरियं स्रो, ग्रहं, ब्राह्मण, वदामि कायदुच्चरितस्स वची-5 दुच्चरितस्स मनोदुच्चरितस्स, प्रनेकविहितानं पापकानं श्रकुसलानं श्रम्मानं श्रकिरियं वदामि । किरियं च स्रो ग्रहं, ब्राह्मण, वदामि काय-सुचरितस्स वचीसुचरितस्स मनोसुचरितस्स, ग्रनेकविहितानं कुसलानं श्रम्मानं किरियं वदामि । एवं स्रो ग्रहं, ब्राह्मण, किरियवादी च श्रकिरिय-वादी चां। ति ।

"ग्रभिक्कन्तं, भो गोतम ...पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु ग्रज्जतन्गे पाणुपेतं सरणं गतं" ति ।

४. श्रय खो श्रनायपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्किमः; उपसङ्किमत्वा भगवन्तं श्रीभवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो श्रनायपिण्डिको गहपति भगवन्त एतदबोच – "कति नृ खो, भन्ते, कोके दिक्खणेय्या, कत्य च दानं दातस्त्रं" ति ?

"द्वे सो, गहपति, लोके दिक्सिणेय्या – सेखो च असेखो च । इमे सो, गहपति, द्वे लोके दिक्सिणेय्या, एत्थ च दान दातव्य" ति । इदमवोच भगवा । इदं वत्वान सुगतो ग्रथापरं एतदवोच सत्था –

> "सेंसो ग्रसेंसो च इमिस्म लोके, ग्राहुनेय्या यजमानानं होन्ति । ते उज्जुभूना कायेन, वाचाय उद चेतसा । सेंतं तं यजमानानं, एत्य दिम्नं महप्फलं" ति ।।

५. एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा सावित्ययं विहरित जेतवने अनायिषिड्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा सारिपुत्तो सावित्ययं विहरित पुट्टारामे मिगारमातुपासादे । तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्ख् आमन्तेसि – "आवुसो भिक्ख्वे" ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्ख् आयस्मतो मारिपुत्तस्य पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवीच – "अञ्चत्तसंयोजनं च, आवुसो, पुग्गलं देसेस्सामि बहिद्धा-

R. 63

10

20

B. 64

१. बत्वा - सी०, रो०।

संयोजनं च । तं सुणाय, साधुक मनसि करोष; मासिस्सामी" ति । "एवमावृक्षो" ति स्रो ते भिन्न प्रायस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । भ्रायस्मा सारिपुत्तो एतदबोच — "कतमो चावृक्षो, प्रज्यस्तसंयोजनो पुग्गलो ? इषावृत्तो, भिन्न सीलबा होति, पातिमोन्नसंवरसंवृतो विहरित स्राचारगोचरसम्पन्नो, स्रणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय ५ सिन्नति सिन्नसापदेसु । सो कायस्स भेदा परं मरणा झञ्झततं देव-निकायं उपपज्जति । सो ततो चुतो ब्रागामी होति, स्रागन्ता इत्यतं । स्रथं वृच्चित, स्रावृत्तो, अञ्चत्तसंयोजनो पुग्गलो स्रागामी होति, स्रागन्ता इत्यतं ।

"कतमो चानुसो, बहिद्धासंयोजनो पुग्गलो ? इधानुसो, भिक्खु 10 ह.64 सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंनुतो विहरित ग्राचारगोचरसम्पन्नो, ग्रणुमत्तेसु वज्जेमु भयदस्सावी, समादाय सिक्खित सिक्खापदेसु । सो ग्रञ्जातरं सन्तं चेतोविमृत्ति उपसम्पज्ज विहरित । सो कायस्स भेदा परं मरणा ग्रञ्जातरं देविनिकायं उपपज्जित । सो ततो चुतो ग्रनागामी होति, ग्रनागन्ता इत्थत्तं । अयं वुच्चतावृसो, बहिद्धासंयोजनो पुग्गलो 15 ग्रनागामी होति, ग्रनागन्ता इत्थत्तं ।

"पुन च परं, भिक्खवे, सीलवा होति ...पे०... समादाय सिक्खिति सिक्खापदेषु । सो कामानंयेव निब्बिदाय विरागाय निरोधाय पिटपक्षो होति । सो भवानंयेव निब्बिदाय विरागाय निरोधाय पिटपक्षो होति । सो तण्हाक्खयाय पिटपक्षो होति । सो लोभक्खयाय पिटपक्षो होति । होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा अञ्जातरं देवनिकायं उपपज्जति । सो ततो चुतो अनागामी होति, अनागन्ता इत्यत्तं । अयं वृज्बतावुसो, बहिद्धा-संयोजनो पुगावो अनागामी होति, अनागन्ता इत्यत्तं । ति ।

श्रथ खो सम्बहुला समिचता देवता येन भगवा तेनुपसङ्क्रींससु; उपसङ्क्रीमत्वा भगवन्तं ग्रभिवादेत्वा एकमन्तं श्रद्वेषु । एकमन्तं ठिता 25 खो ता देवता भगवन्तं एतदवोचुं – "एसो, भन्ते, श्रायस्मा सारिपुत्तो पुट्यारामे मिगारमातुपासादे भिक्खूनं ग्रज्झत्तसंयोजनं च पुग्गलं देसेति बहिद्धासंयोजनं च । हद्वा, भन्ते, पितसा । सामु, भन्ते, भगवा येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्क्षमतु श्रनुकम्यं उपादाया" ति । श्रधिवासीस भगवा

१. सी॰, स्या॰, रो॰ पोत्वकेस नत्वि ।

R. 65

R 66

तुष्हीभावेन । अय स्त्रो भगवा – सेव्यवापि नाम बलवा पृरिसो सिम्म-ज्जितं वा बाहं पसारेच्य, पसारितं वा बाहं सिम्मञ्जेच्य, एवमेव – जेतवने अन्तरहितो पुज्बारामे भिगारमातुपासादे आयस्मतो सारिपुत्तस्स सम्मुखं पातुरहोसि । निसीदि भगवा पञ्जत्ते आसने । आयस्मा पि 5 स्त्रो सारिपुत्तो भगवन्तं अभिवादेखा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं स्त्रो आयस्मन्तं सारिपुत्तं भगवा एतदवोच –

"इघ, सारिपृत्त, सम्बद्धला समचित्ता देवता येनाहं तेनु-पसङ्क्रीमसु; उपसङ्क्रिमत्वा मं अभिवादेत्वा एकमन्तं अद्रसु। एकमन्तं ठिता खो, सारिपत, ता देवता म एतदवोचं – 'एसो, भन्ते, ग्रायस्मा सारिपुत्तो पुब्बारामे मिगारमात्पासादे भिक्ख्नं ग्रज्झत्तसंयोजनं च पुग्गलं देसेति बहिद्धासंयोजनं च । हट्टा, भन्ते, परिसा । साध, भन्ते, भगवा थेन ग्रायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्कमतु ग्रनुकम्पं उपादाया' ति । ता खो पन, सारिपुत्त, देवता दस पि हुत्वा वीसं पि हुत्वा तिसं पि हुत्वा बतालीसं प हत्वा पञ्जास पि हत्वा सिंदू पि हत्वा ग्रारमाकोटि-15 नित्दनमत्ते पि तिट्रन्ति, न च ग्रञ्जमञ्जं ब्याबाधेन्ति । सिया खो पन, सारिपुत्त, एवमस्स - 'तत्थ नृत तासं देवतानं तथा चित्तं भावितं येन ता देवता दस पि हत्वा वीसं पि हत्वा तिसं पि हत्वा चत्तालीस पि हत्वा पञ्जासं पि हत्वा सदि पि हत्वा ग्रारमाकोटिनितुदनमत्ते पि तिद्रन्ति न च ग्रञ्ञमञ्ज्ञं ब्याबाधेन्ती' ति । न स्रो पनेतं, सारिपुत्त, एवं दट्टब्बं । on इधेव खो, सारिपुत्त, तासं देवतान तथा चित्त भावितं, येन ता देवता दस पि हत्वा ... पे o... न च ग्रञ्जमञ्जं ब्याबाधेन्ति । तस्मातिह, सारिपुत्त, एव सिक्खितब्बं - 'सन्तिन्द्रिया भविस्साम सन्तमानसा' ति । एवं हि बो. सारिपुत्त, सिक्खितव्बं । सन्तिन्द्रियानं हि वो, सारिपुत्त, सन्तमानसानं सन्तंयेव कायकम्मं भविस्सति सन्तं वचीकम्मं सन्तं मनोकम्मं । सन्तंयेव 25 उपहारं उपहरिस्साम सब्रह्मचारीसू ति। एव हि वो, सारिपुत्त, सिक्खि-तब्बं । अनस्सु खो, सारिपुत्त, अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका ये इमं धम्मपरियायं न ग्रस्सोसं" ति ।

६. एवं मे सुतं । एकं समयं भ्रायस्मा महाकच्चानो वरणायं विहरित भद्दसारितीरं । भ्रथ खो भ्रारामदण्डो ब्राह्मणो येनायस्मा महा-

तुष्डि॰ — स्या॰ । २. समिष्टिजतं — स॰, स्या॰, रो॰ । ३. पमुसे — रो॰ ।
 रीसींत — सी॰, स्या॰, रो॰ । १. बत्ताडीसं — स्या॰; त्रतारीसं — सी॰, रो॰ ।
 स्याबायेनि — रो॰ । ७. कड्मदह्तीरे — सी॰, स्या॰, रो॰ ।

कच्चानो तेन्पसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्यता महाकच्चानेन सींद्र सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आरामदण्डो ब्राह्मणो आयस्मन्तं महाकच्चानं एतदवोच — "को नृ खो, भो कच्चान, हेतु को पच्चयो येन खत्तिया पि खत्तियोहि विवदन्ति, ब्राह्मणा पि ब्राह्मणेहि विवदन्ति, गहपतिका पि अ गहपतिकेहि विवदन्ती" ति ?

"कामरागाभिनिवेसविनिबन्धपिलगेधपरियृट्ठानज्झोसानहेतु खो, ब्राह्मण, खत्तिया पि खत्तियेहि विवदन्ति, ब्राह्मणा पि ब्राह्मणेहि विवदन्ति, गृहपतिका पि गृहपतिकेहि विवदन्ती' ति ।

"को पन, भो कच्चान, हेतु को पच्चयो येन समणा पि समणेहि 10 विवदन्ती" ति ?

"दिट्टिरागाभिनिवेसविनिबन्धपिनग्रेघपरियुट्टानज्झोसानहेतु खो, बाह्मण, समणा पि समणेहि विवदन्ती" ति ।

"श्रत्यि पन, भो कच्चान, कोचि लोकस्मि यो इमं चेव कामरागाभिनिवेसविनिबन्धपिलगेधपरियुट्टानज्झोसानं समितक्कन्तो, 15 इमं च दिद्विरागाभिनिवेसविनिबन्धपिलगेधपरियुट्टानज्झोसानं समित-ककन्तो" ति ?

"प्रत्यि, ब्राह्मण, लोकस्मि यो इमं चेव कामरागाभिनिवेस-विनिवन्वपिनगेवपरियुद्धानज्झोसानं समतिककन्तो, इमं च दिट्ठिरागाभि-निवेसविनिबन्वपिनगेवपरियुद्धानज्झोसानं समतिककन्तो" ति ।

"को पन सो, भो कच्चान, लोकस्मि यो इमं चेव कागरागा-भिनिवेसिविनिबन्धपिलगेषपरियुट्टानज्झोसानं समितक्कत्तो, इमं च दिट्टि-रागाभिनिवेसिविनिबन्धपिलगेषपरियुट्टानज्झोसानं समितक्कत्तो" ति ?

"श्रत्यि, ब्राह्मण, पुरस्थिमें जनपदेषु सावस्थि नाम नगरं । तत्य सो भगवा एतरहि विहरति श्ररहं सम्मासम्बुद्धो । सो हि, ब्राह्मण, 25 भगवा इमं चेव कामरागाभिनिवेसविनिबन्धपिनग्रेधपरियुट्टानज्झोसान समितकन्तो, इमं च दिट्टिरागाभिनिवेसविनिबन्धपिनग्रेधपरियुट्टानज्झो-सानं समितकन्तो" ति ।

एवं बुत्ते भारामदण्डी बाह्मणी उट्टायासना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा दिक्खणं जाणुमण्डलं पषवियं निहत्त्वा येन भगवा तेनञ्जींल 30 पणामेत्वा तिक्खत्तं उदानं उदानेसि —

१. प्रवियं - सी०, रो०।

R. 68

R 68

B. 69

"नमो तस्स भगवतो ध्ररहतो सम्मासम्बुद्धस्स, नमो तस्स भग-वतो श्ररहतो सम्मासम्बुद्धस्स, नमो तस्स भगवतो श्ररहतो सम्मा-सम्बुद्धस्स । यो हि सो भगवा इमं चेव कामरागाभिनिवेसविनिबन्धपलि-गेधपरियुट्टानज्झोसानं समितकन्तो, इमं च विद्विरागाभिनिवेसविनि-इन्वपिलगेधपरियुट्टानज्झोसानं समितिकन्तो ति ।

"ग्रभिकन्तं, मो कच्चान, ग्रभिक्कन्तं, भो कच्चान ! सेय्य-धापि, भो कच्चान, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मूब्हस्स वा मग्गं प्राचिक्क्षेय्य, ग्रन्थकारे वा तेलपज्जोतं धारेय्य —'चक्कु-मन्तो रूपानि दक्कन्ती' ति, एवमेवं भोता कच्चानेन श्रनेकपरियायेन 10 धम्मो पकासितो । एसाहं, भो कच्चान, तं भवन्तं गोतमं सरणं गच्छामि धम्मं च भिक्क्षुसङ्कं च । उपासकं मं भवं कच्चानो धारेतु ग्रज्जतग्गे पाण्येतं सरणं गतं" ति ।

७. एक समयं ब्रायस्मा महाकच्चानो मधुरायं विहरित गुन्धा-वने । श्रय खो कन्दरायनो ब्राह्मणो येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्काम, उपसङ्कामत्वा ब्रायस्मता महाकच्चानेन सिद्ध ... पे०... एकमन्तं निसिन्नो खो कन्दरायनो ब्राह्मणो ब्रायस्मन्तं महाकच्चानं एनदवोच — "मुतं मेतं, भो कच्चान, 'न समणो कच्चानो ब्राह्मणे जिण्णे बुद्धे महल्लके ब्रद्धगते वयोअनुप्पत्ते स्रिभवादिति वा पच्चुद्वेति वा ब्रासनेन वा निमन्तेती' ति । तियद, भो कच्चान, तथेव ? न हि भवं कच्चानो ब्राह्मणे जिण्णे बुद्धे महल्लके श्रद्धगते वयोअनुप्पत्ते अभिवादिति वा पच्चुद्वेति वा ब्रासनेन वा निमन्तेति । तियदं, भो कच्चान, न सम्पन्नमेवा'' ति ।

"अस्थि, ब्राह्मण, तेन भगवता जानता परसता अरहता सम्मा-सम्बुद्धेन बृद्धभूमि च श्रक्खाता दहरभूमि च । वृद्धो चे पि, ब्राह्मण, होति श्रासीतिको वा नावृतिको व वस्ससितिको वा जातिया, सो च कामे परिभुञ्जति काममञ्ज्ञावसित कामपिळाहेन परिडय्हति कामवित-क्केहि खञ्जति कामपरियेसनाय उस्सुको । अय खो सो बालो न थेरो-त्वेव सङ्ख्यं गच्छति । दहरो चे पि, ब्राह्मण, होति युवा मुसुकाळकेसो भद्रेन योब्बनेन समन्नागतो पठमेन वयसा । सो च न कामे परिभुञ्जति

१. अगवन्त — सी०, रो०। २. गुन्दवने — सी०; गुन्दावने — रो०। ३. बृद्धिमूमि — स्या०। ४. काममज्ज्ञे वसति — स्या०, रो०। ५-५ बालो त्वेव — सी०, रो०। ६. अहेन — रो०।

B. 70

न काममञ्ज्ञावसति, न कामपरिळाहेन परिडय्हति, न कामवितक्केहि खज्जति, न कामपरियेसनाय उस्सुको । अय क्षो सो पण्डितो येरोत्वेव सञ्ज्ञपं गच्छती'' ति ।

एवं वृत्ते कन्दरायनो ब्राह्मणो उट्टायासना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा दहरानं सर्ते भिक्खूनं पादे सिरसा वन्दित – "वृद्धा भवन्तो, अ वृद्धभूमियं ठिता । दहरा सर्यं, दहरमूमियं ठिता" ति ।

"ग्रभिक्कन्तं, भो कच्चान ...पे०... उपासकं मं भवं कच्चानो धारेतु ग्रज्जतम्मे पाणुपेतं सरणं गतं" ति ।

द्धः "यस्मि, भिक्खवे, समये बोरा बलवन्तो होन्ति, राजानो तिस्म समये दुब्बला होन्ति । तिस्म, भिक्खवे, समये रञ्जो न फासु 10 होति अतियातुं वा निय्यातुं वा पञ्चिन्तिमे वा जनपदे अनुसञ्ञातुं । ब्राह्मणगहरातिकानं पि तिस्म समये न फासु होति अतियातुं वा निय्यातुं वा बाहिरानि वा कम्मन्तानि पिटवेक्खितुं । एवमेव खो, भिक्खवे, यस्मि समये पापिभक्खू बलवन्तो होन्ति, पेसला भिक्खू तिस्म समये दुब्बला होन्ति । तिस्म, भिक्खवे, संमये पेसला भिक्खू तर्षस्म समये दुब्बला होन्ति । तिस्म, भिक्खवे, संमये पेसला भिक्खू तण्हीभूता तुण्हीभूता व 15 सङ्कमञ्जो सङ्कसायन्ति पञ्चिन्तिमे वा जनपदे अञ्चलित् । तियदं, भिक्खवे, होति बहुजनाहिताय बहुजनासुखाय, बहुनो जनस्स अनत्याय अहिताय दुक्खाय देवमनुस्सानं ।

"यर्सिम, भिक्खवें, समये राजानो बलवन्तो होन्ति, चौरा तस्मि समये दुब्बला होन्ति । तर्सिम, भिक्खवें, समये रञ्जो फासु होति प्रति- 20 यातुं वा निय्यातुं वा पच्चिन्तिमे वा जनपदे ग्रनुसञ्जातुं । ब्राह्मणगहपति- कानं पि तर्सिम समये फासु होति प्रतियातुं वा निय्यातुं वा वाहिरानि वा कम्मन्तानि पिटवेक्खितुं । एवमेव खो, भिक्खवें, यर्सिम समये पेसला भिक्खू बलवन्तो होन्ति, पापभिक्खू तर्सिम समये दुब्बला होन्ति । तर्सिम, भिक्खवें, समये पापभिक्खू तर्सिम समये दुब्बला होन्ति । तर्सिम, भिक्खवें, समये पापभिक्ष्तु तुण्हीभूता तुण्हीभूता व सङ्घ्रभण्डो सङ्कर्सायन्ति, 25 येन वा पन तेन पक्कपन्ति । तियदं, भिक्खवें, होति बहुजनहिताय बहुजनसुखाय, बहुनों जनस्स अल्याय हिताय सुखाय देवमनुस्सानंं 'ति ।

 "द्विषाहं, भिक्खवं, मिच्छापटिपत्ति न वण्णेमि, गिहिस्स वा पब्बजितस्स वा । गिही वा, भिक्खवं, पब्बजितो वा मिच्छापटिपन्नो मिच्छापटिपत्ताधिकरणहेतु न शाराधको होति ञायं धम्मं कुसलं ।

१. सुदं - सी॰, स्या॰, रो॰। २. मजन्ति - सी॰, स्या॰, रो०।

B. 71

"द्विश्नाहं, भिक्सवे, सम्मापटिपत्ति वण्णेमि, गिहिस्स वा पब्ब-जितस्स वा । गिही वा, भिक्सवे, पब्बजितो वा सम्मापटिपन्नो सम्मा-पटिपत्ताघिकरणहेतु झाराघको होति जायं धम्मं कुसलं" ति ।

१०. "ये ते, भिक्खवे, भिक्खू दुग्गहितेहि सुत्तन्तेहि ब्यञ्जनप्यतिक्पकेहि प्रत्यं च घम्मं च पटिवाहन्ति ते, भिक्ब्बे, भिक्क् बहुजनाहिताय पटिपन्ना बहुजनासुखाय, बहुनो जनस्स ग्रनत्थाय ग्रहिताय दुक्खाय
देवमनुस्तानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्खू ग्रपुञ्जं पसर्वन्ति, ते चिमं
सद्धमं ग्रन्तर्धापेन्ति ।

"ये ते, भिक्खवे, भिक्खू सुगाहितेहि सुत्तन्तेहि ब्युञ्जनप्ति10 रूपकेहि प्रत्यं च घम्मं च प्रनुलोमेन्ति ते, भिक्खवे, भिक्ख् बहुजनहिताय
पटिपन्ना वहुजनमुखाय, बहुनो जनस्स प्रत्याय हिताय सुखाय देवमनुस्तानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्ख् पुञ्जं पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं
प्रयन्ती" ति ।

प्र. परिसवग्गो

१. "द्वेमा, भिक्खने, परिसा । कतमा द्वे ? उत्ताना च 15 परिसा गम्भीरा च परिसा । कतमा च, भिक्खने, उत्ताना परिसा ? इध, भिक्खने, यस्सं परिसायं भिक्खू उद्धता होन्ति उन्नळा चपला मुखरा विकिण्णनाचा मुट्टस्सती असम्पनाना असमाहिता विक्भन्तिचत्ता पाक-तिन्द्रिया । अयं वुच्चित, भिक्खने, उत्ताना परिसा ।

"कतमा न, भिक्खने, गम्भीरा परिसा ? इध, भिक्खने, यस्सं परिसायं भिक्खू अनुद्धता होन्ति अनुभ्रद्धा अचपला अमुखरा भ्रविकिण्ण-नाचा उपट्टितस्सती सम्पनाना समाहिता एकग्गचित्ता संनृतिन्द्रिया। भ्रयं नुच्चित, भिक्खने, गम्भीरा परिसा। इमा खो, भिक्खने, द्वे परिसा। एतरगं, भिक्खने, इमामं द्विभं परिसानं यदिवं गम्भीरा परिसा" ति ।

२. "द्वेमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा द्वे ? वग्गा च परिसा 25. समग्गा च परिसा । कतमा च, भिक्खवे, वग्गा परिसा ? इघ, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्ख् भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना ग्रञ्ञमञ्ज्ञ मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति । ग्रयं वुच्चति, भिक्खवे, वग्गा परिसा ।

१. मुखसत्यीहि - रो॰ ।

B. 72

"कतमा च, भिक्खवे, सममा परिसा ? इध, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्खू समगा सम्मोदमाना अविवदमाना खीरोदकीभूता अञ्जामञ्ज्ञं पियचक्खूहि सम्परसन्ता विहरन्ति । अयं वृज्वति, भिक्खवे, समगा परिसा ।

"इमा स्रो, भिक्सवे, ह्वे परिसा । एतदम्गं, भिक्सवे, इमासं ६ द्विन्नं परिसानं यदिदं समग्गा परिसा" ति ।

३. "द्वेमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा द्वे ? अनग्गवती च परिसा अग्गवती च परिसा । कतमा च, भिक्खवे, अनग्गवती परिसा ? इध, भिक्खवे, यस्सं परिसायं थेरा भिक्ख् बाहुलिका होन्ति साथिलका, श्रोककमने पुब्बङ्कमा, पिववेके निक्खिलघुरा, न विरियं आरभन्ति 10 अप्पत्तस्स पत्तिया अनिधातस्स अधिगमाय असिन्छिकतस्स सन्धि-किरियाय । तेसं पन्छिमा जनता दिट्ठानुगति आपञ्जित । सा पि होति बाहुलिका साथिलका, श्रोककमने पुञ्बङ्कमा, पविवेके निक्खित्तपुरा, न विरियं आरभित अप्पत्तस्स पत्तिया अनिध्यक्ति । सा पि होति बाहुलिका साथिलका, श्रोककमने पुञ्बङ्कमा, पविवेके निक्खित्तपुरा, न विरियं आरभित अप्पत्तस्स पत्तिया असिन्छ-कतस्स सन्धिकिरियाय । अय वञ्चित, भिक्खवे, अनग्गवती परिसा । 15

"कतमा च, भिक्खवे, ध्रमावती परिसा ? इष, भिक्खवे, यस्सं परिसायं थेरा भिक्खू न बाहुलिका होन्ति न सायिलका, भ्रोक्कमने निक्छित्त-धुरा, पविवेके पुब्बङ्गमा, विरियं ध्रारभन्ति श्रप्पत्तस्स पत्तिया ध्रनधि-गत्तस्स प्रधिममाय असिब्ध्रकतस्स सिब्ध्रिकिरियाय । तेसं पिच्छ्रमा जनता विद्वानुगति आपण्जित । सा पि होति न बाहुलिका न सायिलका, भ्रोक्क- 20 मने न निक्छित्तपुरा, पविवेके पुब्बङ्गमा, विरियं आरभित अप्पत्तस्स पत्तिया अनिध्यतस्स प्रधिममाय असिब्धक्ततस्स सिब्धिकिरियाय । श्रयं वुच्वति, भिक्छवे, भ्रग्गवती परिसा । इमा खो, भिक्छवे, द्वे परिसा । एतदग्गं, भिक्छवे, इमासं द्विज्ञं परिसा । यदिदं भ्रग्गवती परिसा ।

४. 'द्वेमा, भिक्खबे, परिसा । कतमा द्वे ? ब्रनरिया च परिसा । कतमा, भिक्खबे, अनरिया परिसा ? इघ, भिक्खबे, यस्सं परिसायं भिक्खबं 'ति यथाभूतं नप्पजानन्ति, 'ब्रयं दुक्खसंमृदयो' ति यथाभूतं नप्पजानन्ति, 'ब्रयं दुक्खसमृदयो' ति यथाभूतं नप्पजानन्ति, 'ब्रयं दुक्खनिरोघो' ति यथाभूतं नप्पजानन्ति, 'ब्रयं दुक्खनिरोघो निपयाभूतं नप्पजानन्ति, 'ब्रयं दुक्खनिरोघ गामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं नप्पजानन्ति, । ब्रयं युक्खिति, भिक्खबे, धनरिया परिसा ।

B 73

R 73

"कतमा च, भिक्खवे, ग्ररिया परिसा ? इघ, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्ख् 'इदं दुक्खं ति यथाभूतं पजानिन्त, 'ग्रयं दुक्खसमुदयो' ति यथाभूतं पजानिन्त, 'ग्रयं दुक्खनिरोघो' ति यथाभूतं पजानिन्त, 'ग्रयं दुक्खनिरोघगोमनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानिन्त । ग्रयं दुक्खनिरोघगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानिन्त । ग्रयं व वृच्चिति, भिक्खवे, ग्रदिया परिसा । इमा खो, भिक्खवे, द्वे परिसा । एतदमं, भिक्खवे, इमासं द्विन्नं परिसानं यदिदं ग्रदिया परिसा'' ति ।

५. "द्वेमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा द्वे ? परिसाकसटो च परिसामण्डो च । कतमो च, भिक्खवे, परिसाकसटो ? इघ, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्ख् छन्दागाँत गच्छिन्ति, दोसागित गच्छिन्ति, मोहा-गाँत गच्छिन्ति, भयागाँत गच्छिन्ति । अयं बुच्चिति, भिक्खवे, परिसा-कसरो ।

"कतमो च, भिक्खवे, परिसामण्डो ? इघ, भिक्खवे, यस्स परि-सायं भिक्खू न छन्दार्गात गच्छन्ति, न दोसार्गात गच्छन्ति, न मोहार्गात गच्छन्ति, न भयार्गात गच्छन्ति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, परिसामण्डो । । इमा खो, भिक्खवे, द्वे परिसा । एतदग्गं, भिक्खवे, इमासं द्विश्लं परिसान यदिदं परिसामण्डो" ति ।

६. "द्वेमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा द्वे ? श्रोक्का वितिविनीता परिसा नो पटिपुच्छाविनीता, पटिपुच्छाविनीता परिसा नो श्रोक्का चित- विनीता । कतमा च, भिक्खवे, श्रोक्का चितविनीता परिसा नो श्रोक्का चितविनीता । कतमा च, भिक्खवे, श्रोक्का चितविनीता परिसा नो पटि- 20 पुच्छाविनीता ? इव, भिक्खवे, यस्स परिसायं भिक्ख् ये ते मुत्तत्ता तथा- गतभासिता गम्भीरा गम्भीरत्या लोकुत्तरा सुञ्जापिटसंयुत्ता तेसु भञ्जामित्तु न पुस्सुतन्ति न सोतं श्रोदहन्ति न श्रञ्जाचित्तं उपट्टेपीन्त न व ते धम्मे उग्गहेतब्बं परियापुणितब्बं मञ्जानित । ये पन ते सुत्तन्ता किता कोव्या चित्तक्वर परियापुणितब्बं मञ्जाचित्त अञ्जाचित्त उपट्टपिन्त, ते सम्मे उग्गहेतब्बं परियापुणितब्बं मञ्जानित, ते व तं धम्मे परियापुणित्वा न च्याप्तित ते सम्मे उग्गहेतब्बं परियापुणितब्बं मञ्जानित, ते व तं धम्मे परियापुणित्वा न च्यापित्ता ते प्रच्यापित्ता व प्रच्यापित्ता ते प्रच्यापित्ता ते प्रच्यापित्ता ते प्रच्यापित्ता ते प्रच्यापित्ता ते प्रच्यापित्ता ते पर्वाचित्तं व परिवाचरित्तं परियापुणित्वा न च्यापित्ता ते परिवाचरित्तं परियापुणित्वा न च्यापित्ता सम्भे परियापिता सम्भे सम्भे सम्भे स्वाचित्ते च व सङ्का न उत्तानीकरोन्ति, श्रनेकविहितेषु च कङ्का न विवरित्ते धम्मेस् कङ्कं न

परिसकसटो – सी॰, स्या॰, रो॰। २. कविकता – सी॰, स्था॰, रो०।

B. 74, R. 74

पटिविनोदेन्ति । भ्रयं वुच्चति, भिक्सवे, भ्रोक्काचितविनीता परिसा नो पटिपुच्छाविनीता ।

"स्तामा च, भिक्खवे, पिटपुच्छाविनीता परिसा नो घोक्का-चितविनीता? इघ, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्ख् ये ते सुत्तन्ता कविता कावेय्या चित्तक्खरा चित्तब्यञ्जना बाहिरका सावकभासिता क तेसु भञ्जमानेसु न सुस्सुसन्ति न सोतं घोदहन्ति न ग्रञ्जाचित्तं उपटु-पेन्ति, न च ते घम्मे उग्गहेतब्बं परियापुणितब्बं मञ्जान्ति । ये पन ते सुत्तन्ता तथागतभासिता गम्भीरा गम्भीरत्था लोकुत्तरा सुञ्जापिट-संयुत्ता तेसु भञ्जमानेसु सुस्सूसन्ति सोतं घोदहन्ति ग्रञ्जाचित्तं उपटु-पेन्ति, ते च धम्मे उग्गहेतब्बं परियापुणितब्बं मञ्जान्ति । ते तं धम्मं 10 परियापुणित्वा ग्रञ्जमञ्जा पिटपुच्छन्ति पिटिवचरन्ति । ते तं धम्मं 10 परियापुणित्वा ग्रञ्जमञ्जा पिटपुच्छन्ति पिटिवचरन्ति । दंदरं कयं, इमस्स को ग्रत्थों ति? ते ग्रविवटं चेव विवरन्ति, श्रमुत्तानीकतं च उत्तानीकरोन्ति, ग्रनेकविहित्तेसु च कङ्काठानियेसु धम्मेसु कङ्कं पिट-विनोदित्ति । ग्रयं बुच्चिति, भिक्खवे, प्रिटपुच्छाविनीता परिसा नो घोक्काचितविनीता । इमा खो, भिक्खवे, द्वे परिसा । एतदम्मं, भिक्खवे, 15 इमासं द्वितं परिसानं यदिदं पटिपुच्छाविनीता परिसा नो घोक्काचित-विनीता" ति ।

७. "द्वेमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा हे ? आमिसगर परिसा नो सद्धम्मगरु, सद्धम्मगरु परिसा नो आमिसगरु । कतमा च, भिक्खवे, आमिसगरु । एरिसा नो सद्धम्मगरु एरिसा नो सद्धम्मगरु । इत्र, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्ख् थ गिहीनं ब्रोदातवसनानं सम्मुखा धञ्ञामञ्जास्स वण्णं भासन्ति — 'असुको भिक्खु उभतोभागविमुत्तो, असुको पञ्जाविमुत्तो, असुको कायसिक्ख, असुको दिट्टिप्पत्तो, असुको सद्धाविमुत्तो, असुको वस्मानुसारी, असुको सद्धाविमुत्तो, असुको वस्मानुसारी, असुको सद्धानुसारी, असुको सामानुसारी, असुको सद्धानुसारी, असुको सीलवा कल्याणधम्मो, असुको दुस्सीलो पाप-धम्मो ति । ते तेन लाभं लभन्ति । ते तं गोभं लभित्वा गियता 25 मुल्खिता अञ्झोपन्ना धनादीनवैदस्साविनो अनिस्सरणपञ्जा परि-भञ्जन्ति । अयं वच्चति, भिक्खवे, आमिसगरु परिसा नो सद्धम्मगरु ।

"कतमा च, भिक्खवे, सद्धम्मगरु परिसा नो ग्रामिसगरु ? इघ, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्खु गिहीनं ग्रोदातवसनानं सम्मुखा ग्रञ्ञ-

१. पटिविचरन्ति – म॰। २. कङ्काठानीयेसु – सी॰, रो॰। ३. तेन – रो॰। ४. गविता – स्था॰।

B 75

मञ्जास्स वर्ष्णं न मासन्ति — 'असुको भिक्खु उभतोभागविमुत्तो, असुको पञ्जाविमुत्तो, असुको कायसिक्ख, असुको विट्टिप्पत्तो, असुको सद्धा-विमुत्तो, असुको कायसिक्ख, असुको विट्टिप्पत्तो, असुको सद्धा-विमुत्तो, असुको इस्सीलो पापचम्मो' ति । ते तेन लाभं लभन्ति । त ते तामं लभित्वा अयथिता अमुच्छिता अनज्ज्ञोपन्ना आदीनवदस्साविनो निस्सरणपञ्जा परिभुज्जन्ति । अयं वुच्चित, भिक्खवे, सद्धम्मगरु परिसा नो आमिसनगरु । इमा खो, भिक्खवे, द्वे परिसा । एतदमां, भिक्खवे, इमासं द्विश्नं परिसानं यदिदं सद्धम्मगरु परिसा नो आमिसनगरु ।

इ. "द्वेमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा द्वे ? विसमा च परिसा समा च परिसा । कतमा च, भिक्खवे, विसमा परिसा ? इध, भिक्खवे, यस्सं परिसायं अधम्मकम्मानि पवत्तन्ति धम्मकम्मानि नप्पवत्तन्ति, अविनयकम्मानि पवत्तन्ति विनयकम्मानि विप्पन्ति विमयकम्मानि विप्पन्ति विमयकम्मानि विप्पन्ति विमयकम्मानि विप्पन्ति विमयकम्मानि विप्पन्ति विमयकम्मानि विप्पन्ति विमयकम्मानि न विप्पन्ति । अयं वच्चति, भिक्खवे, विसमा परिसा । *

"कतमा च, भिक्खवे, समा परिसा ? इघ, भिक्खवे, यस्सं परिसाय धम्मकम्मानि पवत्तन्ति ग्रथम्मकम्मानि नप्प-वत्तन्ति, विनयकम्मानि पवत्तन्ति ग्रविनयकम्मानि नप्पवत्तन्ति, धम्मकम्मानि दिप्पन्ति ग्रथम्मकम्मानि न दिप्पन्ति, विनयकम्मानि व्यप्ति ग्रविनयकम्मानि न दिप्पन्ति । ग्रय वुच्चति, भिक्खवे, समा परिसा । इमा खो, भिक्चवे, द्वे परिसा । एतदमां, भिक्खवे, इमासं द्विन्नं परिसाल यदिवं समा परिसा" ति ।

 "ढेमा, भिक्खने, परिसा । कतमा ढे ? श्रधम्मिका च परिसा धम्मिका च परिसा । इमा खो, भिक्खने, ढे परिसा । एतदमां,
 भिक्खने, इसासं डिन्नं परिसानं यदिदं धम्मिका परिसा' ति ।

१०. "ढेमा, भिक्खवे, परिसा[ं]। कतमा ढें ? अधम्मवादिनी च परिसा घम्मवादिनी च परिसा । कतमा च, भिक्खवे, अधम्मवादिनी

१. सद्धम्मगरु – रो०। "एत्य रो० पोल्यके घय धियको पाठो दिस्तृति – 'विश्वमत्ता, मिन्स्यने, परिनाय ध्यम्मकम्मानि पवत्तित्व धम्मकम्मानि नय्यवत्तित्, प्रविनयकम्मानि पवर्तित्व विश्वमत्त्रानि, प्रविनयकम्मानि विश्वनित्व विश्वमत्त्वानित् , यदम्मकम्मानि विश्वनित्व विश्वमत्त्वानित्व विश्वमत्त्व विश्वमत्त्वानित्व विश्वमत्त्वानित्व विश्वमत्त्वानित्व विश्वमत्त्वानित्व विश्वमत्त्व विष्यस्य विश्वमत्त्व विष्यस्य विश्वमत्व विष्यस्य वि

परिसा ? इम, भिक्सने, यस्तं परितायं भिक्सू अधिकरणं आदियन्ति धिम्मकं वा अधिम्मकं वा । ते तं अधिकरणं आदियित्ता न नेव अञ्जामञ्जां सञ्जापेन्ति न च सञ्जाति उपवच्छन्ति, न च निज्ञापेन्ति न च निज्ञाति ते असञ्जाति अपवच्छन्ति। ते असञ्जातिवाला अनिज्ञान्तिवाला अपिटनिस्सम्यमन्तिनो तमेव अधिकरणं थामसा परामासा अभिनिविस्स उ
बोहरन्ति — 'इत्मेव सच्चं मोधमञ्जां' ति । अयं वुच्चति, भिक्सने,
अधम्मनादिनी परिसा ।

"कतमा च, भिक्खवे, धम्मवादिनी परिसा ? इध, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्ख् अधिकरणं आदियन्ति धम्मिकं वा अधिम्मकं वा । ते तं अधिकरणं आदियित्वा अञ्ञानञ्जं सञ्ज्ञापेन्ति चेव ।० सञ्ज्ञाति च उपगच्छिन्त, निज्झापेन्ति चेव निज्झित्त च उपगच्छिन्ति । ते सञ्ज्ञाति च उपगच्छिन्त । ते सञ्ज्ञाति का परिनिष्तस्यामन्तिनो, न तमेव अधिकरणं थामसा परामासा अभिनिविस्स वोहरन्ति – 'इदमेव सच्चं मोधमञ्ज्ञं' ति । अयं वृच्चित, भिक्खवे, धम्मवादिनी परिसा । इमा खो, भिक्खवे, छे परिसा । एतदम्मं, भिक्खवे, इमासं द्विष्नं परिसानं यदिदं धम्मवादिनी । परिसा । एतदम्मं, भिक्खवे, इमासं द्विष्नं परिसानं यदिदं धम्मवादिनी । परिसा ।

परिसवमाो पञ्चमो ।

तस्सुद्दानं

उत्ताना वग्गा अग्गवती, अरिया कसटो च पञ्चमो । भ्रोक्काचितआमिसं चेव, विसमा अधम्माधम्मियेन चा ति ।। पठमो पण्णासको समतो ।

६. पुग्गलवग्गो

१. "द्वेमे, भिनस्त्रने, पुग्गला लोके उप्पज्जमाना उप्पज्जित बहुजनिहताय बहुजनसुस्ताय, बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुस्ताय देव- 20 मनुस्सानं । कतमे दे ? तथागतो च अरहं सम्मासम्बुद्धो, राजा च चक्कवत्ती । इमे खो, भिक्खवे, द्वे पुग्गला लोके उप्पज्जमाना उप्पज्जित बहुजनहिताय बहुजनसुस्ताय, बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुस्ताय देवमनुस्सानं" ति ।

१. परामस्स - सी०, स्था०, री० ।

R 78

- . २. 'हेमे, भिक्सवे, पुगाला लोके उपपञ्जाना उपपञ्जानित अच्छिरियमनुस्सा । कतमे हे ? तथागतो च अरहं सम्मासम्बुद्धो, राजा च चक्कवती । इमें खो, भिक्सवे, हे पुगाला लोके उपपञ्जामाना उपपञ्जानित अच्छिरियमनस्सा'' ति ।
- ३. "डिम्नं, भिक्खने, पुगालानं कालकिरिया बहुनो जनस्स धनु-तथ्या होति । कतमेसं डिम्नं ? तथागतस्स च अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स, रञ्जो च चककवित्तस्स । इमेसं खो, भिक्खने, डिम्नं पुग्गलानं काल-किरिया बहुनो जनस्स धनुतथा होती" ति ।
- ४. "द्वेमे, भिक्खवे, थूपारहा । कतमे द्वे ? तथागतो च स्नरहं 10 सम्मासम्बुद्धो, राजा च चक्कवती । इमे खो, भिक्खवे, द्वे यूपारहा" ति ।
 - ५. "द्वेमे, भिक्खने, बुढा । कतमे द्वे ? तथागतो च ग्ररहं सम्मासम्बुढो, पच्चेकबुढो च । इमे खो, भिक्खने, द्वे बुढा" ति ।
- ६. "द्वेमे, भिक्तववे, प्रसिनया फलितया न सन्तसित । कतमे द्व ? भिक्त्यु च सीणासवो, हत्याजानीयो च । इमे स्तो, भिक्सवे, । इ प्रेसिनया फलित्या न सन्तसन्ती" ति ।
 - ७. "ढेमे, भिक्खवे, ब्रसनिया फलन्तिया न मन्तसन्ति । कतमे दे ? भिक्खु च खीणासवी, अस्माजानीयो च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे असिनिया फलन्तिया न सन्तमन्ती" ति ।
- 77 ६. "ढेमे, भिक्खवे, अमिनया फलिन्तया न मन्तमन्ति । कतमे 20 ढे ? भिक्खु च सीणासवो, मोहो च मिगराजा । इमे स्रो, भिक्सवे, ढे असिनया फलिन्तया न सन्तमन्ती" ति ।
 - ६. "ढ्रेमे, भिक्लवे, अत्थवसे सम्पस्समाना किपुरिसा मानुसि वाचं न भासन्ति । कतमे ढ्रे? मा च मुसा भणिम्हा, मा च परं अभूतेन अन्भाचिक्लिम्हा ति । इसे खो, भिक्लवे, ढ्रे अत्थवसे सम्पस्समाना 25 किपुरिसा मानुसि वाचं न भासन्ती" ति ।
 - १०. "द्वित्रं बम्मानं, भिक्खवे, ब्रातित्तो सप्पटिवानो मातुगासो कानं करोति । कतमस द्वित्रं ? मेथुनसमापत्तिया व विजायनस्स च ।

१ हत्वानानियो -स्या० । २. बब्बाजिन्सम्हा - बी० । ३. मेचुनबस्म ० - सी०,

12.79

B. 78

इमेसं स्त्रो, भिक्सवे, द्वित्रं घम्मानं अतित्तो अप्पटिवानो मातुगामो कालं करोती'' ति ।

११. "ग्रसन्तसन्तिवासं च वो. भिक्खवे. देसेस्सामि सन्तसन्त्रि-वासं च । तं सणाथ, साधकं मनसि करोध: भासिस्सामी" ति । "एवं भन्ते" ति स्रो ते भिक्स भगवतो पच्चस्सोसं । भगवा एतदबोच - 5 "कथं च. भिक्खवे, ग्रमन्तमन्त्रिवासो होति, कथं च ग्रमन्तो सन्निवसन्ति ? इध. भिक्खवे. थेरस्स भिक्खनो एवं होति - 'थेरो पि मं न वदेय्य. मज्झिमो पि मं न बदेय्य, नवी पि मं न बदेय्य: थेरम्पाहं न बदेय्यं, मज्जि-मम्पाहं न वदेय्यं, नवम्पाहं न वदेय्यं । थेरो चे पि मं वदेय्य ग्रहितान-कम्पी मं वदेय्य नो हितानकम्पी, नो ति नं वदेय्यं विहेठेय्यं पस्सम्पिस्सं 10 नप्पटिकरेय्यं । मज्जिमो चे पि मं वदेय्य ...पे०... नवी चे पि मं वदेय्य ग्रहितानकम्पी म बदेय्य नो हितानकम्पी, नो ति नं वदेय्यं विहेठेय्यं पस्स-म्पिस्स नप्पटिकरेय्यं । मज्ज्ञिमस्म पि भिवखनो एवं होति ...पे०... नवस्स पि भिक्कनो एवं होति - 'धेरो पि म न वदेख्य, मज्झिमो पि मं न बदेय्य, नबी पि मं न बदेय्य, थेरम्पाहं न बदेय्यं, मज्ज्ञिमम्पाहं न बदेय्यं, नवम्पाहं न वदेय्यं । थेरो चे पि मं वदेय्य ग्रहितानकम्पी मं वदेय्य नो हितानकम्पी नो ति नं वदेय्यं विहेठेय्यं पस्सम्पिस्स नप्पटिकरेय्यं । मज्जिमो चे पि म वदेय्य ... नवो चे पि मं वदेय्य ग्रहितानकम्पी मं वदेय्य नो हितानकम्पी, नो ति न वदेय्यं विहेठेय्यं पस्सम्पिस्स नप्पटिकरेय्यं । एवं खो. भिक्खवे. ग्रसन्तसन्निवासो होति, एवं च ग्रसन्तो सन्निवसन्ति । 20

"कथं च, भिक्खवे, सन्तसन्निवासो होति, कथं च सन्तो सन्नि-वसन्ति ? इथ, भिक्खवे, थेरस्स भिक्खुनो एवं होति — 'थेरो पि म वदेय्य, मिन्समो पि मं वदेय्य, नवो पि मं वदेय्य; थेरम्पाहं वदेय्य, मिन्समम्पाहं वदेय्यं, नवम्पाहं वदेय्यं । थेरो चे पि मं वदेय्यं हितानु-कम्पी मं वदेय्यं नो ब्रहितानुकम्पी, साधू ति नं वदेय्यं न नं विहेठेय्यं 23 पस्सम्पिस्स पिटकरेय्यं । मिन्समो चे पि मं वदेय्य ...पे०... नवो चे पि मं वदेय्यं हितानुकम्पी मं वदेय्यं नो ब्रहितानुकम्पी, साधू ति नं वदेय्यं न नं विहेठेय्यं पस्सम्पिस्स पिटकरेय्यं । मिन्समस्स पि भिक्खुनो एवं होति ...पे०... नवस्स पि भिक्खुनो एवं होति —'थेरो पि मं वदेय्य, मिन्समो

१ - ६ेसिस्सामि — सी०, स्था०। २. विहेसेव्यं पि — सी०, स्था०, रो०। ३. नं पस्थन्पिस्स — सी०, स्था०, रो०।

B 80

B 79

R 81 25

पि मं बदेय्य, नवो पि मं बदेय्य; थेरम्पाहं बदेय्यं, मज्ज्ञमम्पाहं बदेय्यं, नवम्पाहं बदेय्यं। थेरो चे पि मं बदेय्य हितानुकम्पी मं वदेय्य नो ग्रहि-तानुकम्पी, साथू ति नं बदेय्यं न नं विहेठेय्यं परसिम्परस पटिकरेय्यं। मज्ज्ञिमो चे पि मं बदेय्य ...पे o... नवो चे पि मं बदेय्य हितानुकम्पी मं वदेय्य नो ग्रहितानुकम्पी, साधू ति नं बदेय्यं न नं विहेठेय्य परसिम्परस पटिकरेय्यं। एवं बो, मिश्बबने, सन्तसिन्नवासो होति, एवं च सन्तो मन्निवसन्ती

१२. "अस्मि, भिक्खबे, प्रधिकरणे उभतो बचीसंसारो दिट्टि-पळातो चेतसो प्राधातो अप्पच्चयो अनुभिरद्धि अञ्जलं अब्भुसत्तं छिति, तस्मेतं, अधिकरणे पाटिकह्व — 'दीधत्ताय खन्ताय बाळताय संवतिस्साति, भिक्ख् च न फासु बिहुरिस्मित्ति' । यिभ्य च खा, भिक्खबे, प्रधिकरणे उभतो बचीसमारो दिट्टिपळारो चेनसा नाधानो प्रप्यच्यो अनियदि अञ्चल सुबूपमन्तं होति, तन्मेत, भिक्खबे, प्रधिकरणे पाटिकह्व — 'न दीधताय खरलाय बाळजाय गर्शनस्मित्, भिक्खु च फासु बिहुरिस्सन्ती'' ति ।

७. सहवग्गा

१ "द्वेभानि, भिश्नवे, मुखानि । कत्यानि द्वे ? गिहिमुख च पव्यजितमुखें । इतानि खो, भिश्ववे, द्वे मुखानि । एतदम्मं, भिश्ववे, इमेस द्विभ मुखान यदिर पट्यजितमुख्" ति ।

२ "ढेमानि, भिनस्त्रवे, मुलानि । कनमानि हे ? कामसुस्तं च १० नेम्बस्मभुख ४ । इमानि स्रो, भिनस्त्रवे, हे मुलानि । एतदम्गं, भिनस्त्रवे, इमेसं द्वित्र मुलान बदिद नेक्तस्ममुख' ति ।

३. "ढेमानि, भिक्सबे, मुखानि । कतमानि हे ? उपिधसुसं च निरुपियुन च । इमानि सो, भिक्सबे, हे मुखानि । एतदमां, भिक्सबे, इमेसं द्विस्न मुखान यदिद निरुपिधसुसं" नि ।

४ "ढेमानि, भिक्ववे, मुखानि । कतमानि हे ? सासवसुखं च अनामवमुखं च । इमानि खो, भिक्खवे, हे सुखानि । एतदम्मं, भिक्खवे, इमेसं द्वित्रं मुखानं यदिदं ग्रनासवसुखं" ति ।

१. दिट्टिपलामा - मी०, स्या०। २ पन्नजासुस्तं - सी०, स्या०, रो०।

- ५. "द्वेमानि, भिक्खवे, सुखानि । कतमानि द्वे ? सामिसं च सुखं निरामिसं च मुखं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे सुखानि । एतदम्मं, भिक्खवे, इमेसं द्विश्रं सुखानं यदिदं निरामिसं भुखं" ति ।
- ६. "द्वेमानि, भिक्खवे, सुलानि । कतमानि द्वे ? प्ररियसुलं च प्रनिरयसुलं च । इमानि लो, भिक्खवे, द्वे सुलानि । एतदम्गं, भिक्खवे, ऽ इमेस द्वित्रं सुलानं यदिदं ग्रिरियमुलं" ति ।
- ७. "द्वेमानि, भिक्खवे, मुखानि । कतमानि द्वे ? कायिकं च मुखं चेतिसकं च मुखं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे मुखानि । एतदमां, भिक्खवे, इमेसं द्विष्ठं मुखानं यदिदं चेतिसकं मुखं" ति ।
- द्र. ''द्वेमानि, भिक्खवे, मुखानि । कतमानि द्वे ? सप्पीतिकं 10 च मुखं निप्पीतिकं च मुखं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे मुखानि । एत-दगं, भिक्खवे, इमेसं द्वित्रं मुखानं यदिदं निप्पीतिकं सुखं' ति ।
- "ढ्रेमानि, भिक्खवे, सुखानि । कतमानि ढ्रे ? सातमुखं च उपेक्षामुखं च । इसानि खो, भिक्खवे, ढ्रे मुखानि । एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं ढिन्नं मुखानं यदिदं उपेक्खामुखं" ति ।
- १० "ढेमानि, भिक्खवे, सुलानि । कतमानि ढे ? समाधि-सुलं च असमाधिमुखं च । इमानि लो, भिक्खवे, ढे सुलानि । एतदमां, भिक्खवे, इमेसं द्विभं सुलानं यदिदं समाधिसुलं" ति ।
- ११. "ढेमानि, भिक्लवे, मुखानि । कतमानि हे ? सप्पीतिका-रम्मणं च सुखं निप्पीतिकारम्मणं च सुखं । इमानि खो, भिक्खवे, हे 20 प्र.82 सुखानि । एतदमां, भिक्लवे, इमेसं द्वित्रं मुखान यदिदं निप्पीतिका-रम्मणं सुखं" ति ।
- १२. "द्वेमानि, भिक्खवे, सुखानि । कतमानि द्वे ? साता-रम्मणं च सुखं उपेक्खारम्मणं च सुखं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे सुखानि । एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं द्विम्नं सुखानं यदिदं उपेक्खारम्मणं सुखं" ति । 25
- १३ "ढ्रेमानि, भिक्खवे, मुखानि । कतमानि ढ्रे ? रूपारम्मणं च मुखं ग्ररूपारम्मणं च मुखं । इमानि खो, भिक्खवे, ढ्रे मुखानि । एतरमा, भिक्खवे, इमेसं द्वित्रं मुखानं यदिदं ग्ररूपारम्मणं सुखं" ति ।

८. सनिमित्तवग्गो

- "सनिमित्ता, भिक्खवे, उप्यज्जन्ति पापका अकुसला धम्मा, नो अनिमित्ता । तस्सेव निमित्तस्स पहाना एवं ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।
- "सुनिदाना, भिक्खने, उप्पज्जन्ति पापका अकुसला धम्मा,
 नो ग्रनिदाना । तस्सेव निदानस्स पहाना एव ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।
 - ३. "सहेतुका, भिक्खवे, उप्पज्जित्त पापका अकुसला धम्मा, नो म्रहेतुका । तस्सेव हेतुस्स पहाना एव ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।
- ४ "ससङ्खारा, भिक्खवे, उप्पज्जन्नि पापका अकुसला धम्मा,
 नो असङ्खारा । तेसयेव सङ्खारान पहाना एव ते पापका अकुसला धम्मा
 न होन्ती" ति ।
- 8 ध. ५. "सप्यच्वया, भिक्खवे, उप्यज्जन्ति पापका स्रकुसला धम्मा, नो स्रप्यच्वया । तस्सेव पच्चयस्म पहाना एवं ते पापका स्रकुसला धम्मा 15 न होन्ती" ति ।
- इ.83 ६. "सरूपा, भिक्खने, उप्पज्जिन पापका अकुसला धम्मा, नो प्ररूपा । तस्सेव रूपस्स पहाना एव ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।
 - "सर्वेदना, भिक्खने, उप्पज्जिन्त पापका अकुसला धम्मा,
 नो अवेदना । तस्यायेव वेदनाय पहाना एव ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।
 - इ. "ससञ्जा, भिक्लवे, उप्पच्चित्त पापका अकुसला धम्मा,
 नो प्रसञ्जा। तस्सायेव सञ्जाय पहाना एवं ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।
 - १५ ६. "सिवञ्ञाणा, भिक्खवे, उप्पञ्जन्ति पापका अकुसला धम्मा, नो ग्रविञ्ञाणा । तस्सेव विञ्ञाणस्स पहाना एवं ते पापका अकुसला बम्मा न होन्ती" ति ।

१०. "सङ्कतारम्मणा, भिक्तवे, उप्पञ्जन्ति पापका अकुसला धम्मा, नो असङ्कतारम्मणा । तस्सेव सङ्कतस्स पहाना एवं ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती'' ति ।

६ धम्मवग्गो

- १. "द्वेमे, भिक्खवे, घम्मा । कतमे द्वे ? चेतोविमुत्ति च पञ्जाविमृत्ति च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे घम्मा" ति ।
- २. "ढेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे ढे ? पग्गाहो च ग्रविक्खेपो च । इमे खो, भिक्खवे, ढे धम्मा" ति ।
- ३. "देमे, भिक्सवे, घम्मा। कतमे देे? नामंच रूपंच। в. ६ इ.मे लो, भिक्सवे, देधम्मा" ति।
- ४ "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा। कतमे द्वे? विज्जाच विमुत्ति 10 च। इमे खो, भिक्खवे, द्वेधम्मा" ति।
- ४. "ढेमे, भिक्खने, धम्मा । कतमे ढे ? भवदिट्ठि च विभवदिट्ठि च । इमे खो, भिक्खने, ढे धम्मा" ति ।
- ६. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? ग्रहिरिकं च ग्रनो-त्तप्प च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ति ।
- ७. "ढेमे, भिक्खवे, घम्मा। कतमे ढे? हिरी च क्रोत्तप्पंच।
 इमे खो, भिक्खवे, ढेघम्मा" ति।
- इ. "द्वेमे, भिक्खने, धम्मा । कतमे दे ? दोवचस्सता च पाप-मित्तता च । इमे खो, भिक्खने, दे घम्मा" ति ।
- "ढेमें, भिक्खवें, धम्मा । कतमे ढे ? सोवचस्सता च 20 कल्याणमित्तता च । इमे खो, भिक्खवें, ढे धम्मा" ति ।
- १०. "ढेमे, भिक्खवे, घम्मा । कतमे हे ? घातुकुसलता च मनसिकारकुसलता च । इमे खो, भिक्खवे, ढे घम्मा" ति ।
- ११. "द्वेमे, भिक्लने, घम्मा । कतमे द्वे ? ग्रापत्तिकुसलता च भ्रापत्तिबद्वानकुसलता च । इमे खो, भिक्लवे, द्वे घम्मा" ति ।

R 85

१०. बालवग्गो

- १. "द्वेमे, भिक्खवे, बाला । कतमे द्वे ? यो न यनागतं भारं वहति, यो च त्रागतं भारं न वहति । इमे खो, भिक्खवे, द्वे बाला" ति ।
- २. "ढ्रेमे, भिक्सवे, पण्डिता । कतमे हे ? यो च अनागतं मारं न वहति, यो च आगतं मारं वहति । इमे स्तो, भिक्तवे, हे पण्डिता" ति ।
 - इ. "द्वेमे, भिक्सबे, बाला। कतमे द्वे ? यो च ग्रकिप्यं किप्यय-सञ्जी, यो च किप्यये अकिप्ययसञ्जी। इमे खो. भिक्सबे, द्वे बाला" ति।
- ४ "द्वेमे, भिक्सने, पण्डिता । कतमे हे ² यो च श्रकण्यिय 10 श्रकण्यियसञ्जी, यो च कण्यिये कण्यियसञ्जी । डमे खो. भिक्सने, दे पण्डिता" ति ।
 - "हेमे, भिक्खबे, बाला । कतमे हे ⁷ यो च चनापत्तिया प्रापत्तिसञ्जी. यो च आपत्तिया ग्रनापत्तिसञ्जी । इमे खो. भिक्खबे, हे बाला" ति ।
- १५ ६ "द्वेमे, भिक्खबे, पण्डिता । कतमे द्वे यो च अनापत्तिया अनापत्तिस्या अनापत्तिस्या अपिन्यञ्जी । इमे खो, भिक्खबे, द्वे पण्डिता" ति ।
 - ७ "हेमे, भिक्लवे, बाजा । कतमे हे ? यो न ग्रधम्मे धम्म-सञ्जी, यो च धम्मे यधम्मसञ्जी । इमे खा, भिक्लवे, हे बाला' ति ।
- इ. "द्वेमे, भिक्खबे, पण्डिता। कतमे द्वे? यां य घम्मे धम्म-सञ्जी, यो च अ्रघम्मे अ्रघम्मसञ्जी। इमे स्रो, भिक्सवे, द्वे पण्डिता" ति।
- धं देंमें, भिक्कवे, बाला। कनमें द्वे? यो च प्रविनये विनय-सञ्जी, यो च विनये प्रविनयसञ्जी। इमें खो, भिक्खवे, द्वे
 वाला" ति।
 - १०. "ढेमे, मिक्सके, पण्डिता । कतमे हे ? यो च ग्रविनये अविनयसञ्जी, यो च विनये विनयसञ्जी । इमे खो, भिक्सके, हे पण्डिता" ति ।

B. 84

- ११. "द्विन्नं, भिक्खने, ज्ञासना वडुन्ति । कतमेसं द्विन्नं ? यो च न कुक्कुच्चायितब्बं कुक्कुच्चायित, यो च कुक्कुच्चायितब्बं न कक्कुच्चायित । इमेसं खो, भिक्खने, द्विन्नं ग्रासना वङन्ती" ति ।
- १२. "द्विषं, भिक्खने, आसवा न नदुन्ति । कतमेसं द्विष्तं ? यो च न कुक्कुच्चायितव्यं न कुक्कुच्चायित, यो च कुक्कुच्चायितव्यं कुक्कु-च्चायित । इमेसं स्रो, भिक्खने, द्विष्तं आसवा न वद्वन्ती" ति ।
- १३. "हिन्नं, भिक्खवे, ग्रासवा वडुन्ति । कतमेसं हिन्नं ? यो च ग्रक्तिपये किप्यसञ्जी, यो च किप्यये ग्रकिप्यसञ्जी । इमेसं खो, भिक्खवे, हिन्नं ग्रासवा वडुन्ती" ति ।
- १४. "द्विसं, भिक्खवे, ग्रासवा न वङ्गन्ति । कतमेसं द्विसं ? यो 10 च ग्रकप्पिये ग्रकप्पियसञ्जी, यो च कप्पिये कप्पियसञ्जी । इमेसं खो, भिक्खवे, द्विसं ग्रासवा न बङ्गन्ती" ति ।
- १५. "द्विन्नं, भिक्सवे, आसवा वड्डन्ति । कतमेसं द्विन्नं ? यो च आपत्तिया अनापत्तिसञ्जी, यो च अनापत्तिया आपत्तिसञ्जी । इसेमं लो, भिक्सवे, द्विन्नं आसवा वड्डन्ती" ति ।
- १६ "दिन्नं, भिम्बन्नं, ज्ञासना न बङ्गन्ति । कतमेसं द्विष्नं ? यो च ज्ञापत्तिसः ज्ञापत्तिसञ्जी, यो च जनापत्तिसा अनापत्तिसञ्जी । इसेसं लो. भिक्ष्वदे, द्विनं ग्रासना न बङ्गन्ती" ति ।
- १७. "द्विलं, भिक्खने, आसवा बहुन्ति । कतमेसं द्विलं ? यो च प्रथम्मे धम्मसञ्जी, यो च धम्मे अधम्मसञ्जी। इमेसं खो,भिक्खने, 20 द्विलं ग्रासवा बहुन्ती" ति ।
- १८. "द्वितं, भिक्लवे, ग्रासवा न बहुन्ति । कतमेसं द्वितं ? यो च धम्मे वम्मसञ्जी, यो च ग्रवम्मे ग्रवम्मसञ्जी । इमेसं खो, भिक्लवे, द्वित्रं ग्रासवा न बहुन्ती" ति ।
- १६. "द्विलं, भिक्खने, आसना नडुन्ति । कतमेसं द्विलं ? यो 25 ह. 85 च प्रविनये निनयसञ्जी, यो च निनये प्रविनयसञ्जी । इमेसं खो, भिक्खने, द्विलं आसना नडुन्ती" ति ।
 - २०. "द्विशं, भिक्खवे, मासवा न वडुन्ति । कतमेसं द्विशं ? यो

च ग्रविनये ग्रविनयसञ्जी,यो च विनये विनयसञ्जी । इमेसंस्रो, भिन्स्वते,हिन्नंग्रासवान बङ्गन्ती''ति ।

दुतियो पण्णासको समत्तो ।

११. आसादुष्पजहवग्गो

- p. 86 १. "द्वेमा, भिक्खवे, ग्रासा दुप्पजहा । कतमा द्वे ? लाभासा च जीवितासा च । इमा खो, भिक्खवे, द्वे ग्रासा दुप्पजहां" ति ।
- प्र.87 5 २. "द्वेमे, भिक्खवे, पुग्गला दुल्तभा लोकिस्म । कतमे द्वे ? यो च पुथ्वकारी, यो च कतञ्ज्ञ कतवेदी । इमे खो, भिक्खवे, द्वे पुग्गला दुल्लभा लोकिस्मि" ति ।
 - इ. "ढेमे, भिक्खवे, पुग्गला दुल्लभा लोकस्मि । कतमे हे ? तित्तो च तप्पेता च । इमे खो, भिक्खवे, हे पुग्गला दुल्लभा 10 लोकस्मि" ति ।
 - ४. "द्वेमे, भिक्खके, पुम्मला दुत्तप्या । कतमे द्वे ? यो च लद्धं लद्धं निक्खपति, यो च लद्धं लद्धं विस्सज्जेति । इमे खो, भिक्खके, द्वेपुम्मला दुत्तप्यया" ति ।
 - ४. "द्वेमे, भिक्सवे, पुग्गला मृतप्यया । कतमे द्वे ? यो च 15 लर्द्धलर्द्धन निक्सिपति, यो चलद्धलर्द्धन विस्सञ्जेति । इमे खो, भिक्सवे, द्वेपुग्गला मृतप्यया" ति ।
 - ६. "ढेमे, भिक्खवे, पच्चया रागस्स उप्पादाय । कतमे डे ? सुर्भानिमत्तं च श्रयोनिसो च मनसिकारो । इमे खो, भिक्खवे, ढे पच्चया रागस्स उप्पादाया" ति ।
 - 20 ७. "ढेमे, भिन्खवे, पच्चया दोसस्स उप्पादाय । कतमे हे ? पटिष्वनिमित्तं च प्रयोनिसो च मनसिकारो । इमे खो, भिक्खवे, हे पच्चया दोसस्स उप्पादाया" ति ।
 - इ. "द्वेसे, भिक्खवं, पच्चया मिच्छादिट्टिया उप्पादाय । कतमे
 द्वे ? परतो च घोसो अयोनिसो च मनसिकारो । इमे खो, भिक्खवे,
 द्वे पच्चया मिच्छादिट्टिया उप्पादाया" ति ।

B. 88

R . 89

- "द्वेमे, भिक्सके, पच्चया सम्मादिद्विया उप्पादाय । कृतमे हे ? परतो च घोसो, योनिसो च मनसिकारो । इमे खो, भिक्सके, हे पच्चया सम्मादिद्विया उप्पादाया" ति ।
- १०. "द्वेमा, भिक्खवे, म्रापत्तियो । कतमा द्वे ? लहुका च म्रापत्ति, गरुका च म्रापत्ति । इमा खो, भिक्खवे, द्वे म्रापत्तियो" ति ।

११. "द्वेमा, भिक्खवे, ग्रापत्तियो । कतमा द्वे ? दुटठुल्ला च ग्रापत्ति, ग्रदुट्ठुल्ला च ग्रापत्ति । इमा खो, भिक्खवे, द्वे ग्रापत्तियो" ति ।

१२. "द्वेमा, भिक्खवे, ग्रापत्तियो। कतमा द्वे ? सावसेसा च ग्रापत्ति, ग्रनवसेसा च ग्रापत्ति । इमा खो, भिक्खवे, द्वे ग्रापत्तियो" ति ।

१२. आयाचनवम्गो

 "सद्धो, भिक्लवे, भिक्लु एवं सम्मा भाषाचमानो भाषा- 10 वेथ्य — 'तादिसो होमि यादिसा सारिपुत्तभोग्गल्लाना' ति । एसा, भिक्लवे, नुला एतं पमाणं नम सावकानं भिक्लूनं यदिदं सारिपुत्त-मोग्गल्लाना" ति ।

२. "सद्धा, भिक्खने, भिक्खुनी एव सम्मा आयाचमाना आया-चेय्य — 'तादिसी' होमि यादिसी खेमा च भिक्खुनी उप्पलवण्णा चा' ति । 15 एसा, भिक्खने, तुना एतं पमाणं मम साविकानं भिक्खुनीनं यदिदं खेमा च भिक्खुनी उप्पलवण्णा चा" ति ।

३. "सद्धो, भिक्खवे, उपासको एवं सम्मा आयाचमानो आया-चय्य – 'तादिसो होमि यादिसो चित्तो च ग्रहपित हत्यको च आळवको' ति । एसा, भिक्खवे, तुला एतं पमाणं मम सावकानं उपासकानं यदिदं 20 चित्तो च ग्रहपित हत्यको च आळवको'' ति ।

४. "सद्धा, भिक्खने, उपासिका एवं सम्मा भ्रायाचमाना भ्राया-चेय्य – 'तादिसी होमि यादिसी खुज्जुत्तरा च उपासिका वेळुकण्डिकया" च नन्दमाता' ति । एसा, भिक्खने, तला एतं पमाणं मम साविकानं

१. आयाचमानो – रो०। २. ताविद्या – ती०, स्या०, रो०। ३. बेळकष्टकिया –

र. आवावनाता - राज्य र. सावसा - साव, स्वाव, राज्य ३. बहुक्य सीव, स्याव, रोज्य

उपासिकानं यदिदं खुज्जुत्तरा च उपासिका वेळ्कण्डिकया च नन्द-माता" ति ।

भ. "द्रीहि. भिक्खवे. धम्मेहि समन्नागतो बालो म्रव्यत्तो" ग्रसप्परिसो खतं उपहतं ग्रतानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो च विञ्यनं, वहं च ग्रपञ्ञां पसवति । कतमेहि द्वीहि ? ग्रननविच्च क्रवरियोगाहेत्वा ग्रवण्णारहस्स वण्णं भासति, ग्रननविच्च ग्रपरियो-गाहेत्वा वण्णारहस्स अवण्णं भासति। इमेहि खो, भिक्खवे, द्वीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो ग्रन्थत्तो ग्रसप्परिसो खतं उपहतं ग्रत्तानं परिहरित, सावज्जो च होति सान्वज्जो च विञ्जूनं, बहुं च अपुञ्जं पसवती ति ।

"द्रीहि, भिक्लवे, धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो सप्प-रिसो अक्खतं अनपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति अननवज्जो च विञ्जनं, वहं च पुञ्ञां पसवति । कतमेहि द्वीहि ? ग्रन्विच्च परियोगाहेत्वा ग्रवण्णारहस्स ग्रवण्णं भासति, ग्रनविच्च परियोगाहेत्वा वण्णारहस्स वण्णं भासति । इमेहि खो, भिक्खवे, द्वीहि धम्मेहि समन्ना-15 गतो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहतं अनानं परिहरति, अनवज्जो च होति अननवज्जो च विञ्जनं, वहं च पुञ्ञां पसवती" ति ।

६. "द्वीहि, भिक्लवे, धम्मेहि समन्नागतो वालो ग्रव्यत्तो ग्रसप्प-रिसो खतं उपहतं ग्रतानं परिहरित, सावज्जो च होति सानवज्जो च विञ्जनं, वहं च ग्रपञ्ञं पसर्वति । कतमेहि द्वीहि ? ग्रननविच्च 20 अपरियोगाहेत्वा अप्पसादनीये ठाने पसादं उपदंसेति, अननविच्च अपरियो-गाहेत्वा पसादनीये ठाने अप्पसादं उपदंसेति । इमेहि खो, भिक्खवे, द्वीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो ग्रव्यत्तो ग्रसप्परिसो खतं उपहत ग्रतानं परिहरति, सावज्जो च होति सानवज्जो च विञ्जनं, बहुं च ग्रपुञ्जां पसवती ति ।

B. 89, 25 R. 90

"द्वीहि, भिक्खवे, धम्मेहि['] समन्नागतो पण्डितो वियत्तो सप्यु-रिसो ग्रक्खतं ग्रनुपहतं ग्रनानं परिहरति, ग्रनवज्जो च होति ग्रननु-वज्जो च विञ्जूनं, बहुं च पुञ्ञां पसवति । कतमेहि द्वीहि ? विच्च परियोगाहेत्वा अप्पसादनीये ठाने अप्पसाद उपदसेति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा पसादनीये ठाने पसादं उपदंसेति । इमेहि खो, भिक्खवे,

१. ब्रब्यत्तो - रो०। २. व्यक्तो - सी०, स्वा०; व्यक्तो - रो०। ३. रो० पोत्वके नत्यि ।

R. 91

B. 90

द्वीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो सप्पृरिसो अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहरित, अनवज्जो च होति अननवज्जो च विञ्जनं. बहं च पञ्जं पसवती" ति ।

७. "द्वीस, भिक्खवे, मिच्छापटिपज्जमानो बालो ग्रब्यत्तो ग्रसप्परिसो खतं उपहतं ग्रतानं परिहरित, सावज्जो च होति सान्वज्जो ३ च विञ्जुनं, बहुं च अपुञ्ञां पसवति । कतमेसु द्वीसु ? मातरि च पितरि च । इमेसु स्रो, भिक्सवे, द्वीसु मिच्छापटिपज्जमानो बालो भ्रव्यत्तो ग्रसप्परिसो खतं उपहतं श्रत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सान्वज्जो च विञ्जूनं, बहुं च प्रपुञ्ञां पसवती ति ।

"द्वीस, भिक्खवे, सम्मापटिपञ्जमानो पण्डितो वियत्तो सप्परिसो 10 ग्रक्खतं ग्रनुपहतं ग्रतानं परिहरित, ग्रनवज्जो च होति ग्रननवज्जो च विञ्चनं, बहुं च पूञ्ञां पसवित । कतमेसु द्वीसु ? मातिर च पितिर च । इमेस खो, भिक्खदे, द्वीस सम्मापटिपज्जमानो पण्डितो वियत्तो मप्परिसो अन्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति अननु-वज्जो च विञ्जनं, बहुं च पुञ्जं पसवती" ति ।

द. "द्वीम्, भिक्खवे, मिञ्छापटिपज्जमानो बालो ध्रव्यत्तो ग्रसप्प-रिसो खतं उपहतं ग्रतानं परिहरति, सावज्जो च होति सानवज्जो च विञ्चन, बहुं च अपुञ्ञां पसर्वति । कतमेसु द्वीसु ? तथागते च तथागतसावके च । इमेस खो. भिक्खवे, मिच्छापटिपज्जमानो बालो भ्रव्यत्तो भ्रसप्परिसो खतं उपहतं भ्रतानं परिहरति, सावज्जो च होति 20 सानुवज्जो च विञ्जूनं, बहुं च ग्रपुञ्ञां पसवती ति ।

"द्वीस, भिक्खवे, सम्मापटिपज्जमानो पण्डितो वियत्तो सप्पूरिसो श्रक्खतं श्रनुपहतं श्रतानं परिहरति, श्रनवज्जो च होति श्रननुवज्जो च विञ्चनं, बहुं च पुञ्ञां पसवति । कतमेस् द्वीसु ? तथागते च तथागत-सावके च । इमेसु खो, भिक्खवे, द्वीसु सम्मापटिपज्जमानो पण्डितो 25 वियत्तो सप्पुरिसो अन्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति ग्रननुवज्जो च विञ्जूनं, बहुं च पुञ्ञां पसवती" ति ।

ध. "ढेमे, भिक्खवे, घम्मा । कतमे दे ? सचित्तवोदानं च न च किञ्चि लोके उपादियति । इमे खो. भिक्खवे. दे घम्मा" ति ।

१. भनतानं - रो॰ ।

B. 91

१०. "ढ्रेमे, भिक्खवे, अम्मा । कतमे हे ? कोघो च उपनाहो च । इमे खो, भिक्खवे, हे अम्मा" ति ।

११. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? कोधविनयो च उपनाहविनयो च । इमे स्रो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ति ।

१३. दानवग्गो

१. "द्वेमानि, भिनखते, दानानि । कतमानि द्वे ? ग्रामिसदानं च धम्मदानं च । इमानि खो, भिनखते, द्वे दानानि । एतदग्गं, भिन्खते, इमेसं द्वित्रं दानानं यदिदं धम्मदानं" ति ।

२. "द्वेमे, भिक्खवे, यागा । कतमे द्वे ? ग्रामिसयागो च धम्म-यागो च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे यागा । एनदम्मं, भिक्खवे, इमेसं द्विष्ठं क यागानं यदिद धम्मयागो' ति ।

इ. "द्वेमे, भिक्खवे, चागा । कतमे द्वे ? ब्रामिमचागो च घम्मचागो च । इमे लो, भिक्खवे, द्वे चागा । एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं दिश्लं चागानं यदिदं धम्मचागों" ति ।

४. "ह्रेमे, भिक्खवे, परिच्वागा । कतमे ह्रे ? आमिसपरि-15 च्चागो च धम्मपरिच्चागो च । इमे खो, भिक्खवे, ह्रे परिच्चागा । एतदम्गं, भिक्खवे, इमेस द्वित्रं परिच्चागानं यदिद धम्मपरिच्चागो" ति ।

५. "ढेमे, भिक्खने, भोगा । कतमे हे ? ब्रामिसभोगो च धम्मभोगो च । इमे खो, भिक्खने, हे भोगा । एतदग्गं, भिक्खने, इमेसं ढिजं भोगान यदिव धम्मभोगो" ति ।

20 ६. "ढेमे, भिक्खवे, सम्भोगा । कतमे ढे ? श्रामिससम्भोगो च धम्मसम्भोगो च । इमे लो, भिक्खवे, ढेसम्भोगा । एतदमां, भिक्खवे, इमेस ढिल्लं सम्भोगान यदिदं धम्मसम्भोगो" ति ।

७. "ढ्रेमे, भिक्खवे, संविभागा । कतमे द्वे ? आमिससंविभागो च धम्मसविभागो च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे संविभागा । एतदम्मं, अभक्खवे, इमेस ढिल्लं संविभागानं यदिदं धम्मसंविभागो" ति ।

- द. "द्वेमे, भिक्खवे, सङ्ग्रहा । कतमे द्वे ? म्रामिससङ्ग्रहो च घम्मसङ्ग्रहो च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे सङ्ग्रहा । एतदम्गं, भिक्खवे, इमेसं द्विन्नं सङ्ग्रहानं यदिदं घम्मसङ्ग्रहो" ति ।
- ६. "ढेमे, भिक्खवे, अनुग्गहा । कतमे ढे ? आभिसानुग्गहो च धम्मानुग्गहो च । इमे खो, भिक्खवे, ढे अनुग्गहा । एतदम्गं, भिक्खवे, ऽ इमेसं ढिन्नं अनुग्गहानं यदिदं धम्मानुग्गहो" ति ।
- १०. "द्वेमा, भिनस्वने, अनुकम्पा । कतमा द्वे ? आमिसानुकम्पा च धम्मानुकम्पा च । इमा स्त्रो, भिनस्वने, द्वे अनुकम्पा । एतदग्गं, भिनस्वने, इमासं द्वित्रं अनुकम्पानं यदिदं धम्मानुकम्पा" ति ।

१८. सन्धारवरगो

- १. "द्वेमे, भिक्खने, सन्यारा । कतमे द्वे ? म्रामिससन्यारो 10 R.93 च धम्मसन्यारो च । इमे खो, भिक्खने, द्वे सन्यारा । एतदग्गं, भिक्खने, इमेसं द्विनं सन्यारानं यदिदं धम्मसन्यारो" ति ।
- २. "द्वेमे, भिक्सवे, एटिसन्यारा । कतमे द्वे ? ग्रामिसपटि-सन्यारो च धम्मपटिसन्यारो च । इमे स्रो, भिक्सवे, द्वे पटिसन्यारा । एतदग्गं, भिक्सवे, इमेसं द्वित्रं पटिसन्यारानं यदिदं धम्मपटि- 15: सन्दारो" ति ।
- इ. "द्वेमा, भिक्खवे, एसना । कतमा द्वे ? आमिसेसना च धम्मेसना च । इमा खो, भिक्खवे, द्वे एसना । एतदमां, भिक्खवे, इमासं द्विष्ठं एसनानं यदिदं धम्मेसना" ति ।
- ४. "द्वेमा, भिक्खवे, परियेसना । कतमा द्वे ? झामिसपरि- 20 येसना च वम्मपरियेसना च । इमा खो, भिक्खवे, द्वे परियेसना । एत-दमा, भिक्खवे, इमासं द्वित्रं परियेसनानं यदिदं वम्मपरियेसना" ति ।
- ४. "द्वेमा, भिक्खवे, परियेट्टियो । कतमा द्वे ? झामिसपरि-येट्टि च धम्मपरियेट्टि च । इमा खो, भिक्खवे, द्वे परियेट्टियो । एतदमां, भिक्खवे, इमासं द्वित्रं परियेट्टीनं यदिदं धम्मपरियेट्टी" ति ।
- ६. "ढ्रेमा, भिक्खवे, पूजा । कतमा द्वे ? आमिसपूजा च घम्म-पूजा च । इमा खो भिक्खवे, द्वे पूजा । एतदमां, भिक्खवे, इमासं द्विञं पूजानं यदिदं घम्मपूजा" ति ।

- "द्वेमानि, भिक्खने, ब्रातिषेय्यानि । कतमानि द्वे ? म्रामि-सातिषेय्यं व धम्मातिषेय्यं च । इमानि खो, भिक्खने, द्वे ग्रातिषेय्यानि । एतदग्गं, भिक्खने, इमेसं द्वित्रं म्रातिषेय्यानं यदिदं धम्मातिषेय्यं" ति ।
- "द्वेमा, भिक्खवे, इद्वियो । कतमा हे ? ग्रामिसिद्धि च
 धिम्मिद्धि च । इमा खो, भिक्खवे, हे इद्वियो । एतदम्मं, भिक्खवे, इमासं
 द्विलं इद्वीनं यदिदं धिम्मद्वी" ति ।
- ६. "द्वेमा, भिक्खवे, वृद्धियो'। कतमा द्वे? घ्रामिसवृद्धि च घम्मवृद्धि च । इमा खो, भिक्खवे, द्वे वृद्धियो। एतदग्गं, भिक्खवे, इमासं द्वित्रं वृद्धीनं यदिदं घम्मवद्धी' ति ।
- B. 93 10 १०. "द्वेमानि, भिन्सवे, रतनानि । कतमानि द्वे ? स्रामिसरतनं च धम्मरतनं च । इमानि स्रो, भिन्सवे, द्वे रतनानि । एतदग्गं, भिन्नवे, इमेसं द्विस्रं रतनानं यदिदं धम्मरतनं" ति ।
 - ११. "डेमे, भिक्खने, सिन्नचया । कतमे हे ? आमिससिन्नचयो च धम्मसिन्नचयो च । इमे खो, भिक्खने, हे सिन्नचया । एतदमां, ।
 15 भिक्खने, इमेसं द्वित्रं सिन्नचयानं यदिदं धम्मसिन्नचयों ति ।
 - १२. 'द्वेमानि, भिक्खवे, वेपुल्लानि । कतमानि द्वे ? ग्रामिस-वेपुल्लं च धम्मवेपुल्लं च । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे वेपुल्लानि । एत-दमां, भिक्खवे, इमेसं द्विन्नं वेपुल्लानं यदिदं धम्मवेपुल्लं' ति ।

१५. समापात्तग्गो

- १. "ढेंमे, भिक्लवे, धम्मा । कतमे ढें ? समापत्तिकुसलता 20 च समापत्तिबुट्टानकुसलता च । इमे स्रो, भिक्लवे, ढे धम्मा" ति ।
 - २. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? ग्रज्जवं च महवं च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ।
 - ३. "ढेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? खन्ति च सोरच्चं च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ।

१. बृद्धियो - स्या०, रो० । २. धाज्यवं - स्या० ।

B. 94

R. 95

- ४. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? साकल्यं च पृटि-सन्थारो च । इमे लो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ।
- ४. 'ढेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? ग्रहिंसा च सोचेय्यं च । इमे खो. भिक्खवे, दे धम्मा" ।
- ६ "ढेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे दे ? इन्द्रियेसु ब्रगुत्तद्वारता ⁵ च भोजने ग्रमत्तञ्जता च । इमे खो, भिक्खवे, दे धम्मा" ।
- ७. "ढ्रेमे, भिक्खवे, घम्मा । कतमे द्वे ? इन्द्रियेसु गुत्तद्वारता च भोजने मत्तञ्जूता च । इमे खो, भिक्खवे, ढ्रे घम्मा'' ।
- द्ध. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? पटिसङ्खानबलं च भावनावलं च । इमे खो. भिक्खवे, द्वे धम्मा" ।
- ध. "द्वेमे, भिक्खवें, धम्मा। कतमे द्वें? सतिवलं च समाधिवलं च। इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा"।
- १०. "ढेमे, भिक्खवे, घम्मा । कतमे ढे ? समधो च विपस्सना च । इमे खो, भिक्खवे, ढे धम्मा" ।
- ११. "ढेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे हे ? सीलविपत्ति च दिट्टि- 15 विपत्ति च । इमे स्रो, भिक्खवे, हे धम्मा" ।
- १२. "हेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे हे ? सीलसम्पदा च दिट्टि-सम्पदा च । इमे खो, भिक्खवे, हे धम्मा" ।
- १३. "ढेमे, भिक्लवे, घम्मा । कतमे हे ? सीलविसुद्धि च दिद्विविसुद्धि च । इमे खो, भिक्लवे, हे घम्मा"।
- १४. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? दिट्टिविसुद्धि च यथादिटिस्स च पधानं । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा"।
- १५. "ढेमे, भिक्खने, घम्मा । कतमे ढे ? ग्रसन्तुद्विता च कुसलेसु धम्मेसु, ग्रप्यटिवानिता च पघानिस्म । इमे खो, भिक्खने, ढे घम्मा" ।
- १६. "ढेमे, भिक्खवे, घम्मा । कतमे हे ? मुटुस्सच्चं च ग्रसम्प- 25 जञ्ज च । इमे खो, भिक्खवे, हे धम्मा"।

१. मृद्धसच्यं - सी०, री० ।

१७. "द्वेमे, भिक्खवे, घम्मा। कतमे द्वे ? सित च सम्पज्ञां च। इमे खो, भिक्खवे, द्वे घम्मा" ति।

ततियो पण्णासको समलो ।

१६. कोधवग्गो

(१) कोधपेय्यालं

१-५. "ढेमे, भिक्खने, धम्मा । कतमे द्वे ? कोधो च उप-नाहो च... पे०... मक्खो च पलासो च ... इस्सा च मच्छरियं च ... माया च साठेय्यं च ... ब्राहिरिकं च ब्रमोत्तप्पं च । इमे खो, भिक्खने, द्वे धम्मा"।

६-१०. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? अक्कोधो च अनुपनाहो च ... अमक्खो च अपशासो च ... अनिस्सा च अमच्छिरियं च ... अमाया च असाठेय्यं च ... हिरी च झोत्तप्यं च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ।

११-१४. "द्वीहि, भिक्खने, धम्मेहि समप्तागतो हुक्खं विहरित । कतमेहि द्वीहि? कोधेन च उपनाहेन च .. मक्खेन च प्रनासेन च ... इस्साय च मच्छरियेन च ... मावाय च साठेब्येन च . ग्रहिन्किन च अनोत्तप्पेन च । इमेहि खो, भिक्खने, द्वीहि चम्मेहि समन्नागतो दुक्खं विहरिती" ति ।

१६-२०. "ढीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो मुख विहरति । कतमेहि ढीहि ? प्रक्कोघेन च अनुपनाहेन च .. प्रमक्खेन च अपनासेन च .. अनिस्साय च अमच्छिरियेन च .. प्रमायाय च असाठेय्येन च ... हिरिया च ओत्तप्येन च । इमेहि खो, भिक्खवे, ढीहि धम्मेहि समन्नागतो सुखं विहरती" ति ।

२१-२५. "ढेमे, भिक्खवे, घम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय संवतन्ति । कतमे ढे ? कोधो च उपनाहो च . मक्खो च पलासो च .. इस्सा च मच्छिरियं च .. माया च साठेय्यं च ... श्रहिरिकं च ग्रनोत्तप्पं च । इमे खो, भिक्खवे, ढे धम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय 25 संवतन्ती" ति ।

R. 96

B. 95

१. पळासो - रो०।

२६-३०. "द्वेमे, भिक्खते, घम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय संदत्तन्ति । कतमे द्वे ? अक्कोषो च अनुपनाहो च ... अमक्खो च अपलासो च ... अनिस्सा च अमच्छरियं च ... अमाया च असाठेय्यं च ... हिरी च ग्रोत्तप्यं च । इमे खो, भिक्खते, द्वे धम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय संवत्तन्ती''ति ।

३१-३५. "द्वीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खत्तो एवं निरये । कतमेहि द्वीहि ? कोषेन च उपनाहेन च ... मक्खेन च पलासेन च ... इस्साय च मच्छिरियेन च ... मायाय च साठेय्येन च .. ग्रहिरिकेन च श्रनोत्तप्पेन च । इमेहि खो, भिक्खवे, द्वीहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खत्तो एवं निरये" ।

३६-४०. "द्वीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्छत्तो एवं सग्गे। कतमेहि द्वीहि ? श्रक्कोघेन च श्रनुपनाहेन च ... श्रमक्छेन च प्रपनासेन च ... श्रनिस्साय च श्रमच्छेरियेन च ... श्रमायाय च श्रसाठेय्येन च .. हिरिया च श्रोत्तप्येन च । इमेहि खो, भिक्खवे, द्वीहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्छतो एवं सग्गे"।

४१-४४. "द्वीहि, भिक्खने, धर्मोह समन्नागतो इधेकच्चो कायस्म भेदा परं मरणा ग्रपायं दुर्मात विनिपातं निरयं उपपज्जति। कतमेहि द्वीहि? कोधेन च उपनाहेन च ... मक्खेन च पलासेन च ... इस्साय च सच्छिरियेन च ... मायाय च साठेस्येन च ... ग्रहिरिकेन च अनोतप्पेन च । इमेहि खो, भिक्खने, द्वीहि धर्मोहि समन्नागतो इधेकच्चो थ कायस्स भेदा परं मरणा ग्रपायं दुर्मात विनिपातं निरयं उपपज्जती" ति ।

४६-५०. "द्वीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समझागतो इघेकच्चो कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सम्मं लोकं उपपज्जति । कतमेहि द्वीहि ? अक्कोघेन च अनुपनाहेन च ... अमक्खेन च अपलासेन च ... 25 अनिस्साय च अमच्छरियेन च ... अमायाय च असाठेय्येन च ... हिरिया च श्रोत्तप्पेन च । इमेहि खो, भिक्खवे, द्वीहि धम्मेहि समझागतो इघे-कच्चो कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सम्मं लोकं उपपज्जती" ति ।

२. प्रकुससपेय्यासं

४१-१००. "ढेमे, भिक्खने, घम्मा अकुसला ... । ढेमे, भिक्खने, घम्मा कुसला ... । ढेमे, भिक्खने, घम्मा सावज्जा ... । ढेमे, भिक्खने, ॐ ४०१-१२

B. 97

20

R. 99

धम्मा ग्रनवज्जा ... । हेमे, भिक्खवे, घम्मा दुक्खद्रया ... । हेमे, भिक्खवे, धम्मा सखद्रया ... । द्वेमे, मिक्खवे, धम्मा दुक्खविपाका ... । द्वेमे, भिक्लवे, घम्मा सलविपाका ... । द्वेमे, भिक्लवे, घम्मा सब्याबज्झा ... । द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा ग्रब्याबज्झा । कतमे द्वे ? ग्रक्कोघो च ग्रन्पनाहो 5 च ... ग्रमक्लो च ग्रवलासो च ... ग्रनिस्सा च ग्रमच्छिरियं च .. ग्रमाया च ग्रसाठेय्यं च ... हिरि च ग्रोत्तप्यं च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा ग्रज्याबज्या" ति ।

१७. अत्थवसवग्गो १. विनयपेरयानं

१-१०. "द्वेमे. भिक्खवे, ग्रत्थवसे पटिच्च तथागतेन सावकानं सिक्खापदं पञ्जातं । कतमे हे ? सङ्घमटठनाय सङ्कपामनाय ... in दम्मङ्कनं प्रगालानं निग्गहाय, पेसलानं भिक्खनं फास्विहाराय . दिट्ट-धिसकानं ग्रासवानं संवराय, सम्परायिकान ग्रासवान पटिघाताय ... दिटधम्मिकानं वेरान संवराय, सम्परायिकानं वेरान पटिघाताय ः दिट्ट-धम्मिकानं वज्जानं सवराय, सम्परायिकानं वज्जानं पटिघाताय .. दिट्ट-धम्मिकानं भयानं संवराय, सम्परायिकान भयान पटिघाताय 15 धिमकान अकुसलानं धम्मानं संवराय, सम्पराधिकानं अकुसलान धम्मानं पटिघाताय ... गिहीनं अनुकम्पाय, पापिच्छान भिक्खन पक्खपच्छेदाय ... म्रप्यसन्नानं पसादाय, पसन्नानं भिय्योभावाय .. सद्धम्मद्वितिया विनया-नुगाहाय । इमे खो, भिक्खवे, द्वे ग्रत्थवसे पटिच्च तथागतेन सावकानं सिक्खापदं पञ्जात्तं" ति ।

११-३००. "द्वेमे, भिक्खवे, ग्रत्थवसे पटिच्च तथारातेत सावकानं पातिमोक्खं पञ्जत्तं ... पे०... पातिमोक्खद्देसो पञ्जत्तो ... पातिमोक्खट्रपनं पञ्ञत्तं ... पवारणा पञ्जत्ता ... पवारणट्रपनं पञ्ञात्तं ... तज्जनीयकम्मं पञ्ञात्तं ... नियस्सकम्मं पञ्जातं ... पब्बाज-नीयकम्मं पञ्जत्तं ... पटिमारणीयकम्मं पञ्जत्तं ... उक्लेपनीयकम्मं 25 पञ्जत्तं ... परिवासदानं पञ्जातं ... मृलाय पटिकस्सनं पञ्जातं ...

१ सम्यापज्या - सी०, स्या०; सम्यापज्या - रो०।

मानत्तदानं पञ्जतं ... ग्रब्भानं पञ्जतं ... ग्रोसारणीयं पञ्जतं ... निस्सारणीयं पञ्जातं ... उपसम्पदा पञ्जाता ... ञातिकमां पञ्जातं ... ञत्तिद्वितयकम्मं पञ्जत्तं ... ञत्तिचतृत्यकम्मं पञ्जतं ... ग्रपञ्जले पञ्जलं ... पञ्जले ग्रनपञ्जलं ... सम्मखाविनयो पञ्जातो ... सतिविनयो पञ्जातो ... ग्रमब्हविनयो पञ्जातो ... पटि- 5 ञ्जातकरणं पञ्जत्तं ... येभ्य्यसिका पञ्जत्ता ... तस्सपापियसिका पञ्जाता ... तिणवत्थारको पञ्जातो । कतमे द्वे ? सङ्कसुटठताय. सङ्कफामताय ... दुम्मइक्नं पुग्गलानं निग्गहाय, पेसलानं भिक्खनं फामुविहाराय ... दिद्रधरिमकानं मासवानं संवराय, सम्परायिकान ग्रासवानं पटिघाताय ... दिट्टघम्मिकानं वेरानं संवराय, सम्परायिकानं 10 वेरानं पटिघाताय ... दिट्टघम्मिकानं वज्जानं संवराय, सम्परायिकानं वज्जानं पटिघाताय ... दिद्वधिम्मकानं भयानं संवराय, सम्परायिकानं भयानं पटिघाताय ... दिद्धस्मिकानं अकुसलानं घम्मानं संवराय, सम्परा-यिकानं अकसलानं धम्मानं पटिघाताय ... गिहीनं अनकम्पाय, पापिच्छानं भिक्लनं पक्लपच्छेदाय ... ग्रप्पसन्नानं पसादाय, पसन्नानं भिय्योभावाय ... 15 सद्धम्मद्रितिया, विनयानगाहाय । इमे खो, भिक्खवे, हे अत्थवसे पटिच्च तथागतेन सावकानं तिणवत्थारको पञ्जातो" ति ।

R. 100

२. रागपेब्यालं

१. "रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्ञाय द्वे धम्मा भावेतब्बा । कतमे द्वे ? समधो च विपस्सना च । रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्ञाय इमे द्वे धम्मा भावेतब्बा" ति ।

२-१०. "रागस्स, भिक्खवे, परिञ्ञाय ... परिक्खयाय ... पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... वागाय ... पटिनिस्सम्पाय हे धम्मा भावेतब्बा ... पे०... ।

११-१७०. "दोसस्स ... पे०... मोहस्स ... कोघस्स ... उपना-हस्स ... मक्खस्स ... पलासस्स ... इस्साय ... मच्छिरयस्स ... मायाय ... 25 साठेय्यस्स ... धम्भस्स ... सारम्भस्स ... मानस्स ... श्रीतमानस्स ... मदस्स ... पमादस्स ... श्रीभञ्जाय ... परिञ्जाय ... परिक्खयाय ... पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ... पटिनिस्समाय हे धम्मा भावेतब्बा । कतमे हे ? समषो च विपस्सना च । पमादस्स, भिक्खवे, पढिनिस्समाय इमे हे धम्मा भावेतब्बा" ति ।

इदमवोचे भगवा। अत्तमना ते भिक्खू भगवतो भासितं 5 अभितन्द्ं ति ।

बुकनिपाती निद्विती '

---- :0,----

१-१. सी०, स्या०, रो० पोत्यकेस् मस्यि ।

३. तिकनिपातो

१. बालवग्गो

 भयकुत्तं। एवं मे सुतं। एकं समयं भगवा सावित्ययं विहरित जेतवने भ्रनाथिपिष्डकस्स भारामे। तत्र क्षो भगवा भिक्क् भ्रामन्तेसि — "भिक्खवो" ति। "भदन्ते" ति ते भिक्क् भगवतो पच्च-स्सोसुं। भगवा एतदवोच —

B. 99, R. 101

"यानि कानिचि, भिक्खवे, भयानि उप्पज्जन्ति सब्बानि तानि । बालतो उप्परजन्ति. नो पण्डिततो । ये केचि उपहवा उप्परजन्ति सब्बे ते बालतो उप्परजन्ति, नो पण्डिततो । ये केचि उपसम्मा उप्प-ज्जन्ति सब्बे ते बालतो उप्पज्जन्ति. नो पण्डिततो । सेय्यथापि. भिक्खवे. नळागारा वा तिणागारा वा ग्राग्गिमत्तो कटागारानि पि डहति उल्लिता-विजनानि निवातानि फिसतमाळानि पिहितवातपानानि: एवमेव खो. 10 जिक्सके. ग्रानि कानिचि भगानि उप्पज्जन्ति सब्बानि तानि बालतो उप्प-ज्जन्ति, नो पण्डिततो । ये केचि उपद्वा उप्पज्जन्ति सब्बे ते बालतो ज्यानजनित, नो पण्डिततो । ये केचि उपसम्मा उप्यज्जन्ति सङ्घे ते बालतो ज्ञान्जित, नो पण्डिततो । इति खो, भिक्खबे, सप्पटिभयो बालो, ग्रप्पटिभयो पण्डितो । सउपहवो बालो, ग्रनपहवो पण्डितो । सउप-सम्मो बालो, ग्रनपसम्मो पण्डितो । नित्य, भिक्खवे, पण्डिततो भयं, नित्य पण्डिततो उपद्वो, नित्य पण्डिततो उपसम्गो । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिविखतब्बं - 'येहि तीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो वेदितब्बो ते तयो धम्मे ग्रभिनिवज्जेत्वा, येहि तीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो ते तयो धम्मे समादाय वत्तिस्सामा' ति । एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खि- 🔐 तब्बं''ति।

B, 100

 सक्सणसुतं । "कम्मलक्खणो, भिक्खवं, बालो, कम्म-लक्खणो पण्डितो, भ्रपदानसोमनी" पञ्जा ति । तीहि, भिक्खवं, धम्मेहि समन्नागतो बालो वेदितब्बो । कतमेहि तीहि ? कायदुञ्चरितेन, वची-

R. 102

१. उपसम्मा – सी०, रो० । २. नळागारो –सी०। ३. घम्मिमुक्को – सी०, स्या०, रो० । ४. दहरि – रो० । १. घपदाने सोमति – स्या०, रो० ।

दुच्चरितेन, मनोदुच्चरितेन । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्ना-गतो बालो वेदितब्बो ।

"तीहि, भिक्सबे, धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो । कतमेहि तीहि ? कायसुबिरतेन, वचीसुबिरतेन, मनोसुबिरतेन । इमेहि अो, भिक्सबेन, तीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो । तस्मातिह, भिक्सबेन, एवं सिक्स्तित्वं — 'येहि तीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो वेदिन तब्बो ते तयो धम्मे प्रभिनिवज्जेत्वा, येहि तीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो ते तयो धम्मे समादाय वित्तस्सामा' ति । एवं हि वो, भिक्सबेन, सिक्स्तितब्बें' ति ।

३. चिन्तीसुसं । "तीणिमानि, भिक्खवे, बालस्स बाललक्खणानि बालनिमत्तानि बालापदानानि'। कतमानि तीणि ? इध, भिक्खवे, बालो दुञ्चिन्तित्विन्ती च होति दुञ्मासितभासी च दुक्कटकम्मकारीं च। नो चेदं', भिक्खवे, बालो दुञ्चिन्तित्विन्ती च अभिवस्स दुञ्मासितभासी च दुक्कटकम्मकारी च, केन नं पण्डिता जानेय्युं – 15 'बालो अयं भवं अ्रतप्पुरिसो' ति ? यस्मा च खो, भिक्खवे, बालो दुञ्चिन्तित्विन्ती च होति दुञ्मासितभासी च दुक्कटकम्मकारी च तस्मा नं पण्डिता जानेत्व – 'बालो अय भवं असप्पुरिसो' ति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि बालस्स बाललक्खणानि बालनिमिन्नानि बालापदानानि ।

"तीणिमानि, भिक्खने, पण्डितस्स पण्डितलक्खणानि पण्डितनिमित्तानि पण्डितापदानानि । कतमानि तीणि ? इध, भिक्खने, पण्डितो
सुचिन्तितचिन्ती च होति सुभासितभासी च मुकतकम्मकारी च । नो
वेदं , भिक्खने, पण्डितो सुचिन्तितिचन्ती च ग्रभविस्स सुभासितभासी
च सुकतकम्मकारी च, केन नं पण्डिता जानेथ्यु – 'पण्डितो ग्रयं भवं

18.103 25 सण्युरिसो' ति ? यस्मा च खो, भिक्खने, पण्डितो सुचिन्तितिचन्ती
च होति सुभासितभासी च सुकतकम्मकारी च तस्मा नं पण्डिता जानन्ति
– 'पण्डितो ग्रयं भवं सप्पुरिसो' ति । इमानि खो, भिक्खने, तीणि
पण्डितस्स पण्डितलक्खणानि पण्डितनिमित्तानि पण्डितापदानानि ।
तस्मातिह ... सिक्खितक्खं" ति ।

१. बालपदानानि - रो०। २. दुक्कतकम्मकारी - सी०। ३. चेतं - स्या०।

B. 102

R 104

25

४. प्रण्वपसुतं। "तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समक्षागतो बालो वेदितक्वो । कतमेहि तीहि ? ग्रज्वयं ग्रज्वयतो न पस्सति, ग्रज्वयं ग्रज्वयतो दिस्वा यथाधम्मं नप्पटिकरोति, परस्स खो पन ग्रज्वयं देसेन्तस्स यथाधम्मं नप्पटिमण्हाति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समक्षागतो बालो वेदितक्वो ।

"तीहि, भिक्सवे, घम्मेहि समक्षागतो पण्डितो वेदितब्बो । कतमेहि तीहि ? ग्रन्चयं ग्रन्चयतो पस्सिति, ग्रन्चयं ग्रन्चयतो दिस्वा यथाधम्मं पटिकरोति, परस्स स्त्रो पन ग्रन्चयं देसेन्तस्स यथाधम्मं पटि-गण्हाति । इमेहि स्त्रो, भिक्सवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो । तस्मातिह ... सिक्सितब्बं" ति ।

४. प्रयोनिसोसुसं । "तीहि, भिक्खने, धम्मेहि समन्नागतो बालो विदतव्यो । कतमेहि तीहि ? ब्रयोनिसो पञ्हं कत्ता होति, अयोनिसो पञ्हं विस्सज्जेता होति, परस्स खो पन योनिसो पञ्हं विस्सज्जितं परि-मण्डलेहि पदव्यञ्जनेहि सिलिट्टेहि उपगतेहि नाब्भनुमोदिता होति । इमेहि खो, भिक्खने, तीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो वेदितव्यो ।

"तीहि, भिक्सवे, धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो । कतमेहि तीहि ? योतिसो पञ्हं कत्ता होति, योतिसो पञ्हं विस्सज्जेता होति, परस्स खो पन योतिसो पञ्हं विस्सज्जेत परिमण्डलेहि पद-ब्यञ्जनेहि सिलिट्टेहि उपगतेहि श्रव्भनुमोदिता होति । इमेहि खो, भिक्सवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो । तस्मातिह ... 20 सिक्सिलब्बें' ति ।

६. अकुसलसुत्तं । "तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो बालो वंदितब्बी । कतमेहि तीहि ? अकुसलेन कायकम्मेन, अकुसलेन वची-कम्मेन, अकुसलेन मनोकम्मेन । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो वेदितब्बी ।

"तीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो । कतमेहि तीहि ? कुसलेन कायकम्मेन, कुसलेन वचीकम्मेन, कुसलेन मनोकम्मेन । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो । तस्मातिह ... सिक्खितब्बे" ति ।

१ पदव्यञ्जनेहि - रो०।

B. 103

R. 105 15

७. सावज्जमुनं । "तीहि, भिक्तत्वे, घम्मेहि समक्षागतो बालो वेदितब्बो । कतमेहि तीहि ? सावज्जेन कायकम्मेन, सावज्जेन वची-कम्मेन, सावज्जेन मनोकम्मेन ... पे०... अनवज्जेन कायकम्मेन, अन-वज्जेन वचीकम्मेन, अनवज्जेन मनोकम्मेन ... । तस्मातिह ... ५ मिक्कनळं" ति ।

इ. सब्याबक्सपुत्तं । "तीहि, भिक्सवे, घम्मेहि समझागतो बालो वेदितब्बो । कतमेहि तीहि ? सब्याबज्झेन कायकम्मेन, सब्या-यज्झेन वचीकम्मेन, सब्याबज्झेन मनोकम्मेन ... पे०... प्रब्याबज्झेन काय-कम्मेन, प्रव्यावज्झेन वचीकम्मेन, प्रब्याबज्झेन मनोकम्मेन । इमेहि, १० खो. भिक्सवे. तीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो ।

"तस्मातिह, भिक्सवे, एवं सिक्सितब्ब — 'येहि तीहि धम्मेहि समझागतो बालो वेदितब्बो ते तयो धम्मे अभितवज्जेत्वा, येहि तीहि धम्मेहि समझागतो पण्डितो वेदितब्बो ते तयो धम्मे समादाय बन्तिस्सामा' ति । एवं हि वो भिक्सवे, सिक्सितब्बं'' ति ।

8. खत्तसुतं । "तीहि, भिक्खवं, धम्मेहि समन्तागतो वालो प्रव्यक्तो असप्पुरिसो खतं उपहतं अत्तानं परिहरित, मावज्जो च होति सानुबज्जो च विञ्चूनं, बहुं च अपुञ्जं पसवित । कतमेहि तीहि ? कायदुज्जरितेन, वचीदुज्जरितेन, मानोदुज्जरितेन । डमेहि खो, भिक्खवं, तीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो अव्यक्तो असप्पुरिसो खतं उपहतं अत्तानं परिहरित, सावज्जो च होति सानुबज्जो च विञ्जून, बहुं च अपुञ्जं पसवित ।

"तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समझामतो पण्डितो वियत्तो सप्पु-रिसो अक्खतं अनुपहतं अतानं परिहर्रात, अनवज्जो च होति अननुवज्जो च विञ्जूनं, बहुं च पुञ्जां पसवित । कतमेहि तीहि ? कायसुचरितेन, 25 वचीसुचरितेन, मनोसुचरितेन । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्भेहि समझामतो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहर्रात, अनवज्जो च होति अननुवज्जो च विञ्जूनं, बहुं च पुञ्जां पसवती" ति।

१०. मलसुत्तं । "तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो तयो अ मले ग्रप्यहाय यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि तीहि ? दुस्सीको

१. सब्यापज्झेन - सी०, स्या०; सब्यापक्झेन - रो०। २. शब्यको - सी०, रो०।

च होति, दुस्सील्यमलं चस्स ग्रप्यहीनं होति; इस्सुकी च होति, इस्सामलं चस्स ग्रप्पहीनं होति; मच्छरी च होति, मच्छरमलं चस्स ग्रप्पहीनं होति । इमेहि खो, भिक्खने, तीहि चम्मेहि समन्नागतो इमे तयो मसे ग्रप्पहाय यथाभतं निक्खितो एवं निरये ।

"तीहि, भिक्खने, घम्मेहि समक्षागतो तयो मले पहाय यथामतं उ निक्लितो एवं सग्गे। कतमेहि तीहि? सीलवा च होति, दुस्सील्यमलं चस्स पहीनं होति; ग्रनिस्मुकी च होति, इस्सामलं चस्स पहीनं होति; ग्रमच्छरी च होति, मच्छेरमलं चस्स पहीनं होति। इमेहि खो, भिक्खने, तीहि धम्मेहि समन्नागतो इमे तयो मले पहाय यथामतं निक्खितो एवं सग्गे" ति।

बालवग्गो पठमो ।

R. 106

तस्सुद्दानं

भयं लक्खणिवन्ती च, ग्रन्चयं च श्रयोनिसो। अकुसलं च सावज्जं, सब्याबज्झखतं मलंति।।

२. रथकारवग्गो

१. ञातसुतं । "तीहि, भिक्खने, धम्मेहि समन्नागतो जातो' भिक्ख बहुजनम्रहिताय पटिपन्नो होति बहुजनदुक्खाय , बहुनो जनस्स म्रान्त्याय महिताय पुक्खाय देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? म्रान्नुलोमिके 15 कायकम्मे समादपेति, ग्रान्नुलोमिके वचीकम्मे समादपेति, ग्रान्नुलोमिकेकु धम्मेषु समादपेति । इमेहि खो, भिक्खने, तीहि धम्मेहि समन्नागतो जातो भिक्ख बहुजनम्रहिताय पटिपन्नो होति बहुजनदुक्खाय, बहुनो जनस्स मनत्थाय महिताय दुक्खाय देवमनूस्सानं ।

"तीहि, भिनखने, घम्मेहि समन्नागतो ज्ञातो भिनखु बहुजन- 20 हिताय पटिपन्नो होति बहुजनसुखाय, बहुनो जनस्स म्रत्याय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? मनुलोमिके कायकम्मे समाद-पेति, म्रनुलोमिके वचीकम्मे समादपेति, म्रनुलोमिकेसु बम्मेसु समाद-पेति । इमेहि खो, भिनखने, तीहि बम्मेहि समन्नागतो ज्ञातो भिनखु

१. जातको - सी०, स्था०, रो०। २. बहुवनासुसाय - सी०, स्था०, रो०। भ ०१ - १३

बहुजनहिनाय पटिपन्नो होति बहुजनसुसाय, बहुनो जनस्स म्रत्थाय हिताय सुस्राय देवमनुस्सानं'' ति ।

B. 105

२. सारणीयमुनं । "तीणिमानि, भिक्खने, रञ्जो खत्तियस्स मुद्धावित्तस्स यावजीवं सारणीयानि भवन्ति । कृतमानि तीणि ?
यिस्म, भिक्खने, परेसे राजा खत्तियो मुद्धाविसत्तो जातो होति । इदं,
भिक्खने, पर्टमं रञ्जो खत्तियस्स मुद्धाविस्तस्स यावजीवं सारणीयं होति ।

"पुन च परं, भिक्खवे, यिंस्म पदेसे' राजा खत्तियो मुद्धावसित्तो होति । इरं, भिक्खवे, दुर्तियं रञ्जो खत्तियस्स मुद्धावसित्तस्स यावजीवं 10 सारणीयं होति ।

"पुन च परं, भिक्खवे, यिंम पदेसे राजा खत्तियो मुढाविततो सङ्गामं प्रभिविजिनित्वा विजितसङ्गामो तमेव सङ्गामसीसं प्रज्ञाः वसति । इदं भिक्खवे, तितयं रञ्जो खत्तियस्स मुढाविसत्तस्स याव-जीवं सारणीयं होति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि रञ्जो खत्तियस्स । मढाविस्तस्स यावजीवं सारणीयानि भवन्ति ।

R. 107

"एवमेव खो, भिक्खवे, तीणिमानि भिक्खुस्स यावजीव सारणी-यानि भवन्ति । कतमानि तीणि ? यहिंम, भिक्खवे, पदेसे भिक्खु केस-मस्सुं फ्रोहारेत्वा कासायानि वत्यानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारिय पव्यक्तितो होति । इदं, भिक्खवे, पटमं भिक्खुम्स यावजीव सारणीय 20 होति ।

"पुत च परं, भिक्खत्रे, यिंग्म पदेसे भिक्षत्रु 'इदं दुक्खं' ति यथा-भूतं पजानाति, 'श्रयं दुक्खतमुदयो' ति यथाभूतं पजानाति, 'श्रयं दुक्ख-निरोधो' ति यथाभूत पजानानि, 'श्रयं दुक्खिनरोधगामिनो पटिपदा' ति ययाभूतं पजानाति । इदं, भिक्खत्रे, दुतियं भिक्खुस्त यावजीवं सारणीयं इतित ।

"पुन च परं, भिक्खने, यहिम पदेसे भिक्खु धासवानं खया श्रनासनं चेतोविमृत्ति पञ्ञाविमृत्ति दिट्टेन घम्मे सयं श्रभिञ्ञाा सच्छिकत्वा उपसम्पञ्ज विहरति । इदं, भिक्खने, तितयं भिक्खुस्स यावजीनं सारणीयं होति । इमानि खो, भिक्खने, तीणि भिक्खुस्स १० यावजीनं सारणीयानि भवन्ती" ति ।

१. परेसु - रो० ।

३. श्रासंसमुतं । "तयोमे, भिक्सवे, पुमाला सन्तो संविज्ज-माना लोकिस्म । कतमे तयो ? निरासो, ग्रासंसो, विगतासो । कतमो च, भिक्खवे पुग्गलो निरासो ? इष, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो नीचे कुले पच्चाजातो होति, चण्डालकुले वा वेनकुले वा नेसादकुले वा रथकारकुले वा पुक्कुसकुले वा दिलहे ग्रप्पन्नपानभोजने किसरवृत्तिके, ऽ यत्थ किसरेन घासच्छादो लब्मितं । सो च होति दुब्बण्णो दुहसिको ग्रोकोटिमको बव्हाबाधो काणो वा कुणी वा खञ्जो वा पक्खहतो वा, न लाभी ग्रप्नस्स पानस्स वत्थस्स यानस्स मालागन्धविलेपनस्स सेय्या-वसथपदीपय्यस्स । सो सुणाति – 'इत्यन्नामो किर खित्तयो खित्तयेहि खित्तयाभिसेकेन ग्रभिसित्तो' ति । तस्स न एवं होति – 'कुदास्सु' नाम 10 ममं पि खित्तया खित्तयाभिसेकेन ग्रभिसिञ्चस्सन्ती' ति ! ग्रयं वुच्चित, भिनस्ववे, पुग्गलो निरासो ।

"कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो आसंसो ? इघ, भिक्खवे, रञ्जो खित्यस्स मुद्धाविस्तस्स जेट्टो पुत्तो होति आभिसेको अनिभिस्त्तो अवलप्पत्तो । सो सुगाति — 'इत्यक्षामो किर खित्यो खित्योहि 15 खित्याभिसेकेन अभिस्तितो ति। तस्स एवं होति — 'कुदास्सु नाम ममं पि खित्या खित्याभिसेकेन अभिसिञ्जिक्सन्ती' ति ! अयं वुच्चित, भिक्खवे, पुग्गलो आसंसो ।

"कतमो न, भिन्सबने, पुग्गलो निगतासो? इघ, भिन्सबने, राजा होति खत्तियो मुद्धाविसत्तो । सो सुणाति – 'इत्यन्नामो किर खत्तियो 20 खत्तियेदि खत्तियाभिसेकेन ग्रभिसित्तो' ति । तस्स न एवं होति – 'कुयास्सु नाम मर्म पि खत्तिया खत्तियाभिसेकेन ग्रभिसिञ्चिस्सन्ती' ति ! तं किस्स हेतु ? या हिस्स, भिन्सबने, पुत्र्बे अनभिसित्तस्स ग्रभिसेकासां सां पटि-प्यस्सद्धा । ग्रयं युज्बति, भिन्सबने, पुगालो निगतासो । इमे खो, भिनस्बने, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना भिक्खूमु । कतमे तयो ? निरासो, आसंसो, विगतासो । कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो निरासो ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो दुस्सीलो होति पापघम्मो ग्रसुचि सङ्कस्सरसमाचारो पटिच्छन्नकम्मन्तो ग्रस्समणो R. 108

R. 106

B. 107

१. समित - रो॰ । २. बङ्गाबाची - स्वा॰, रो॰ । ३. क्वास्यु - स्या॰ । ४. मचल-पत्ती - सी॰, रो॰ । ४-४. समित्रेका सास्य - स्या॰; समित्रेकासा सास्य - सी॰, रो॰ ।

समणपटिञ्जो ग्रबहाचारी ब्रह्मचारिपटिञ्जो ग्रन्तोपति ग्रवस्सती कसम्बजातो । सो सुणाति - 'इत्यन्नामो' किर भिक्ख ग्रासवानं खया ग्रनासवं चेतोविमत्ति पञ्जाविमत्ति दिद्रेव धम्मे सयं ग्रिभञ्जा सच्छि-करवा उपसम्पञ्ज विहरती' ति । तस्स न एवं होति - 'कुदास्स नाम 5 ग्रहं पि ग्रासवानं खया ग्रनासवं चेतोविमत्ति पञ्जाविमत्ति दिद्देव धम्मे सयं ग्रभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सामी' ति ! श्रयं वच्चति, भिक्खवे. पग्गलो निरासो ।

"कतमो च. भिक्खवे, पुग्गलो ग्राससो ? इध, भिक्खवे, भिक्ख सीलवा होति कल्याणघम्मो । सो मुणाति - 'इत्थन्नामो किर भिक्ख 10 ग्रासवानं खया ग्रनासवं चेतोविमत्ति पञ्जाविमत्ति दिटेव धस्त्रे सर्य

ग्रभिञ्जा सन्छिकत्वा उपसम्पर्ज विहरती' ति । तस्स एवं होति-'कुदास्सु नाम ग्रहं पि ग्रासवानं खया ग्रनासवं चेतोविमत्ति पञ्ञा-विमत्ति दिद्रेव धम्मे सयं ग्रभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विह-रिस्सामी' ति ! अयं वृच्चति, भिक्लवे, पूग्गलो आससो।

"कतमो च, भिक्खवे, प्रगलो विगतासो? इध, भिक्खवे, भिक्ख 15 भरहं होति खीणासवो । सो सुणाति – 'इत्यन्नामो किर भिक्ख भ्रासवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति विद्वेव धम्मे सयं स्रिभ-ञ्ञा सञ्चित्रत्वा उपसम्पञ्ज विहरती' ति । तस्स न एवं होति – 'क्दास्स नाम ब्रहं पि ब्रासवानं खया ...पे०... सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज 20 विहरिस्सामी ति ! तं किस्स हेतु ? या हिस्स, भिक्खवे, पृब्वे ग्रविमुत्तस्स विमत्तासा सा³ पटिप्पस्सढा । ग्रयं वृच्चित, भिक्खवे, पूगालो विगतासो । इमें खो, भिक्खवे, तयो पूम्मला सन्तो सविज्जमाना भिक्खुमू" ति ।

४. चक्कवित्तमुत्तं। "यो पि सो, भिक्खवे, राजा चक्कवत्ती धिमाको धम्मराजा सो पि न ग्रराजकं चक्कं वत्तेती" ति । एवं बुत्ते B. 108 25 ग्रञ्जातरो भिक्ख भगवन्तं एतदवोच - "को पन, भन्ते, रञ्जो चक्क-वित्तस्स धम्मिकस्स धम्मरञ्जो राजा" ति ? "धम्मो, भिक्ख," ति भगवा अवीच - "इष, भिक्ख, राजा चक्कवत्ती धम्मिको धम्मराजा धम्मंयेव निस्साय धम्मं सक्करोन्तो धम्मं गरुं करोन्तो धम्मं ग्रपचाय-मानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिकं रक्खावरणगुल्ति संवि-

R. 109

१. अन्तोपूती – रां । २. इत्थिनामो – रां ० । ३. सास्स – सी०, स्या०, रो० । ४. पवत्तेवी - स्थाव ।

B. 109

दहित प्रत्योजनिस्स । पुन च परं, विस्तु, राजा चक्कवत्ती धम्मको धम्मराजा धम्मयेव निस्साय धम्मं सक्करोत्तो धम्मं प्रथमायमानो धम्मद्रजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिक रक्षावरणगुर्ति संविदहित सित्तयेषु, अनुयन्तेषु, वलकायम्मि, ब्राह्मणगहपतिकेषु,
नेगमजानपदेषु, समणबाह्मणेषु, मिगपक्खीसु । स खो सो विक्खु राजा 5
चक्कवत्ती धम्मिको धम्मराजा धम्मयेव निस्साय धम्मं सक्करोत्तो धम्मं गर्छ करोन्तो धम्म प्रपचायमानो धम्मद्रजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिक रक्खावरणगुर्ति संविदहित्वा धन्तोजनिस्स, ब्राह्मणगहपतिकेनु, नेगमजानपदेषु, समणबाह्मणेषु, मिगपक्खीसु, धम्मेनेव 10
चक्क वर्त्ति । त होति चक्क ग्रप्यटिवत्तियं केनचि मनुस्सभूनेन पच्चविश्वकेत पाणिता ।

"एवमेव खो, भिक्खु, तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो विम्मको वम्मराजा घम्मयेव निस्साय धम्मं सक्करोत्तो धम्मं प्रश्ने करोन्तो धम्मं प्रप्रचायमानो घम्मद्धजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिकं रक्ष्वावरण- 15 गुत्ति संविदहित कायकम्मस्म — 'एवरूपं कायकम्मं सेवितव्दं, एवरूपं कायकम्मं न सेवितव्दं ति ।

"पुत च परं, भिक्कु, तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो धम्मिको धम्मराजा धम्मयेव निस्साय धम्मं सक्करोन्तो धम्मं गर्र करोन्तो धम्मं प्रपचायमानो धम्मद्धजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मकं रक्कावरण- 20 गुत्ति संविदहात वचीकम्मास्म – 'एवरूपं वचीकम्मं सेवितब्बं, एवरूपं वचीकम्मं सेवितब्बं, एवरूपं वचीकम्मं सेवितब्बं, एवरूपं सनोकम्मं सेवितब्बं, एवरूपं सनोकम्मं सेवितब्बं, एवरूपं सनोकम्मं सेवितब्बं, एवरूपं सनोकम्मं न सेवितब्बं, एवरूपं सनोकम्मं न सेवितब्बं, एवरूपं सनोकम्मं

"स खो सो, भिक्खु, तथागती अरहं सम्मासम्बुद्धो धम्मिको धम्मराजा धम्मंयेव निस्साय धम्मं सक्करोन्तो धम्मं गरं करोन्तो धम्मं प्रज्ञायमानो धम्मद्धजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिकं रक्खावरण-गृत्ति संविदहित्वा कायकम्मर्सिम, धम्मिकं रक्खावरणगृत्ति संविदहित्वा कायकम्मर्सिम, धम्मकं रक्खावरणगृत्ति संविदहित्वा मनोकम्मर्सिम, धम्मकं रक्खावरणगृत्ति संविदहित्वा मनोकम्मर्सिम, धम्मेनेव अनुत्तरं धम्मचककं पवत्तेति । तं होति चक्कं प्रपटिवत्तियं

१. बनुयुत्तेसु - सी॰, रो॰।

समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनिय वा लोकस्मि" ति ।

 सचेतनसुतं। एकं समयं भगवा बाराणिसयं बिहरित इसि-पतने मिगदाये। तत्र स्तो भगवा भिक्कू धामन्तिम — "भिक्सवो" ति ।
 "भदन्ते" ति ते भिक्कू भगवतो पच्चस्सीस्। भगवा एतढवोच — "भूत-पुद्धं, भिक्सवे, राजा धहोसि सचेतनो नाम । ग्रथ स्तो, भिक्सवे, राजा सचेतनो रथकारं धामन्तिम — 'इतो में, सम्म रथकार, छन्नं मासान धच्चयेन सङ्काभो भविस्सित । सिक्ससिति में, सम्म रथकार, नवं चक्कयुगं कातुं ति? 'सक्कोमि देवा' ति स्तो, भिक्सवे, रथकारो रञ्जो ।
 सचेतनस्स पच्चस्सीसि । ग्रथ स्तो, भिक्सवे, रथकारो छिह मासेहि छारत्तूनेहि एकं चक्कं निट्ठापेमि । ग्रथ स्तो, भिक्सवे, राजा सचेतनो रथकारं धामन्तिम — 'इतो में, सम्म रथकार, छन्नं दिवसानं ग्रच्चयेन सङ्कामो भविस्सिति, निट्ठितं नवं चक्कयुगं ति?

'इमेहि खो, देव, छहि मासेहि छारत्तूनेहि एकं चक्कं निट्ठितं'

15 ति।

'सिक्बस्सिस पन में, सम्म ग्यकार, इमेहि छहि दिवसेहि दुतियं चक्कं निट्ठापेतु' ति ? 'सक्कोमि देवा' ति खो, भिक्खवे, रथकारो छहि दिवसेहि दुतियं चक्कं निट्ठापेत्वा नव चक्कयुग आदाय येन राजा सचेतनो तेनुषसञ्जमि; उपसङ्कीमत्वा राजानं सचेतनं एतदवोच – 'इदं ते, देव, 20 नवं चक्कयुगं निट्ठित' ति ।

'यञ्च ते इदं, सम्म रथकार, चक्कं छहि मासेहि निट्ठितं छारतू-नेहि यञ्च ते इदं चक्कं छहि दिवसेहि निट्ठितं, इमेसं कि नानाकरणं ? नेसाहं' किञ्चि नानाकरणं पस्सामी' ति ।

'ग्रत्थेसं, देव, नानाकरणं । पस्सतु देवो नानाकरणं' ति ।

"अय खो, भिक्खवे, रथकारो यं ते चक्कं छहि दिवसेहि निट्ठितं तं पवत्तेसि। तं पवित्ततं समानं यावितका ग्रमिसङ्क्षारस्स गति तावितकं गल्वा चिङ्गुलायित्वा भूमियं पर्पति । यं पन तं चक्कं छहि सासेहि निट्ठितं छारत्तूनेहि तं पवत्तेसि। तं पवित्ततं समानं यावितका ग्रमि-सङ्कारस्स गति तावितिक गल्वा श्रनखाहतं मञ्जे श्रद्वासि ।

B. 110 25 R. 112

१. पवेतनो — सी॰, स्था॰ रो॰ । २. सक्तसि — सी॰, स्था॰, रो० । ३. नेसं — स्था॰, रो॰ ।

B. 111

R. 113

'को नु खो, सम्म रथकार, हेतू को पच्चयो यमिदं चक्कं छहि दिवसेहि निद्तिं तं पवत्तितं समानं यावतिका ग्रभिसङ्कारस्स गति ताव-तिकं गन्त्वा चिळगलायित्वा भिमयं पपति ? को पन, सम्म रथकार. हेतू को पच्चयो यमिदं चक्कं छहि मासेहि निद्रितं छारत्तमेहि तं पवत्तितं समानं यावतिका ग्राभसङ्कारस्स गति तावतिकं गन्त्वा ग्रक्खाहतं मञ्जे 5 ग्रदासी' ति ?

'यिमदं, देव, चक्कं छिह दिवसेहि निट्टितं तस्स नेमि पि सबङ्का सदोसा सकसावा, ग्ररा पि सबङ्का सदोसा सकसावा, नामि पि सबङ्का सदोसा सकसावा । तं नेमिया पि सबञ्चता सदोसत्ता सकसावता, ग्ररानं पि सब दूता सदोसत्ता सकसावत्ता, नाभिया पि सबङ्कता सदोसत्ता सकसावता पर्वतितं समानं यावतिका अभिसद्भारस्य गति तावतिकं गन्त्वा चिङ्गालाथित्वा भिमयं पपति । यं पन तं, देव, चक्कं छिह मासेहि निट्टिनं छारत्तनेहि तस्स नेमि पि अवङ्का अदोसा अकसावा, अरा पि ग्रवङ्का ग्रदोसा ग्रकसावा, नाभि पि ग्रवङ्का ग्रदोसा ग्रकसावा । तं नेमिया पि अवङ्कता अदोसत्ता अकसावता, अरानं पि अवङ्कता अदो- 15 सत्ता ग्रकसावता. नाभिया पि ग्रवङ्कता ग्रदोसत्ता ग्रकसावता पर्वाततं समानं यावतिका ग्रभिसङ्खारस्स गति तावतिकं गन्तवा अक्खाहतं मञ्जे अदासी' ति।

"सिया खो पन, भिक्खवे, तुम्हाकं एवमस्स - 'ग्रञ्जो नून तेन समयेन सो रथकारी भ्रहोसी' ति ! न खो पनेतं, भिक्खवे, एवं 20 दद्रव्वं । ग्रहं तेन समयेन सो रथकारो ग्रहोसि । तदाहं', भिक्खवे, कुसलो दारुवङ्कानं दारुदोसानं दारुकसावानं । एतरिह स्त्रो पनाहं, भिक्खवे, अरहं सम्मासम्बद्धी कूसली कायवद्भानं कायदोसानं काय-कसावानं, कूसलो वचीव द्वानं वचीदोसानं वचीकसावानं, कूसलो मनो-व द्वानं मनोदोसानं मनोकसावानं । यस्स कस्सचि, भिक्खवे, भिक्खस्स 25 वा भिक्लिनिया वा कायवड्डो अप्पहीनो कायदोसो कायकसावी, वचीवङो ग्रप्पतीनो वचीदोसो वचीकसावो, मनोवङ्को ग्रप्पतीनो मनोदोसो मनो-कसावो, एव पपतिता ते. भिक्खवे, इमस्मा धम्मविनया, सेय्यथापि तं चक्कं छहि दिवसेहि निद्वितं ।

१. नामी - रो॰ । २. तदा पनाडं - सी॰, रो॰ ।

10

B. 112

R. 114 25

"तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं — 'कायवङ्कं पजिहस्साम कायदोसं कायकसावं, वचीवङ्कं पजिहस्साम वचीदोसं वचीकसावं, मनो-वङ्कं पजिहस्साम मनोदोसं मनोकसावं' ति । एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं'' ति ।

६. अवण्णकसुत्तं । "तीहि, भिक्खने, घम्मेहि समन्नागती भिक्खु अवण्णकपटिपदं पटिपन्नो होति, योनि चस्स आरद्धा होति आसवानं खयाय । कतमेहि तीहि ? इध, भिक्खने, भिक्षु डन्द्रियेसु गुत्तद्वारो होति, भोजने मत्तञ्ज होति, जागरियमनयत्तो होति ।

"कथं च, भिक्खवे, भिक्ख इन्द्रियेमु गुत्तद्वारी होति ? इध,

15 भिक्खवे, भिक्खु वक्खुना रूपं दिस्ता न निमित्तगाही होति नानुष्यञ्ज-नगाही । यत्वाधिकरणमेन' वक्खुन्दियं असंबुतं विहरन्तं अभिज्ञा-दोमनस्सापापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्युतस्स संवराय पटिपज्जति, रक्खित वक्खुन्दियं, वक्खुन्दियं सवरं आपज्जति । सोतेन सद्दं मुत्वा ... धानेन गन्धं धायित्वा .. जिव्हाय रस सायित्वा .. कायेन फोष्टुब्बं कृतित्वा ... मनसा धम्मं विञ्ञाय न निमित्तगाही होति नानुष्यञ्ज-नगाही । यत्वाधिकरणमेनं मिनिद्वयं असंबुत विहरन्तं अभिज्ञा-दोमनस्मा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्युतस्स संवराय पटि-पज्जित, रक्खित मिनिद्वयं, मिनिद्वयं संवरं आपज्जित । एवं खो, भिक्खते, भिक्ख इन्द्रियेस् गत्तद्वारो होति ।

"कथं न, भिक्खनें, भिक्खु भोजने मत्तव्यू होति ? इध, भिक्खनें, भिक्खु पटिसङ्खा योनिसो आहारं आहारेति – 'नेव दबाय न मदाय न मण्डनाय न विभूतनाय, यावदेव इमस्स कायस्स ठितिया यापनाय विहिंसूपरितयां ब्रह्मचिरयानुम्महाय, इति पुराणं च वेदनं पटिहङ्खामिं, नवं च वेदनं न उप्पादेस्सामि, यात्रा च मे भिवस्सिति

१. प्रपण्णकतं पटिपदं –सी०, रो० । २. बत्वाधिकरणमेतं – सी० । ३. विहिसुप-रतिया – स्था० । ४. पटिसङ्कामि – रो० ।

भनवज्जता च फासुविहारो चा'ति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु मोजने मत्तकमू होति ।

"कथं च, भिक्खवे, भिक्खु जागरियं अनुयुत्तो होति ? इस, भिक्खवे, भिक्खु दिवसं चङ्कमेन निसज्जाय आवरणीयेहि धम्मेहि चित्तं परिसोधेति, रित्तया पटमं यामं चक्क्रमेन निसज्जाय आवरणीयेहि ' उ धम्मेहि चित्तं परिसोधेति, रित्तया मिज्क्रमं यामं दिक्खणेन परसेन सीहसेय्यं कप्पेति पादे पादं अञ्चाधाय सतो सम्पजानो उट्टानसञ्जं मनिस करित्वा, रित्तया पण्डिमं यामं पच्चुट्टाय चक्क्रमेन निसज्जाय आवरणीयेहि धम्मेहि चित्तं परिसोधेति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु जागरियं अनुयुत्तो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्ना 10 गती भिक्खु अपण्णकपटिपदं पटिपन्नो होति, योनि चस्स आरद्धा होति आसवानं खयाया" ति ।

अत्तब्धाबाधपुत्तं । "तयोमे, भिक्सवे, धम्मा अत्तब्धावाधाय पि संवत्तन्ति, परव्यावाधाय पि संवत्तन्ति, उभयव्यावाधाय पि
संवत्तन्ति । कतमे तयो ? कायदुच्चरितं, वचीदुच्चरितं, मनोदुच्चरितं । इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मा अत्तब्धावाधाय पि संवत्तन्ति,
परव्यावाधाय पि संवत्तन्ति, उभयव्यावाधाय पि संवत्तन्ति । तयोमे,
भिक्खवे, धम्मा नेवत्तव्यावाधाय पि संवत्तन्ति, न परव्यावाधाय पि
संवत्तन्ति, न उभयव्यावाधाय पि संवत्तन्ति । कतमे तयो ? कायसुर्वारतं, वचीसुर्वरितं, मनोसुर्वरितं । इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मा 20 B.118
नेवत्तव्यावाधाय पि संवत्तन्ति, न परव्यावाधाय पि संवत्तन्ति, न उभयश्र्यावाधाय पि संवत्तन्ती" ति ।

इ. वेबलोकसुत्तं। "सचे वो, भिक्खवे, ग्रञ्ञातित्थया परि-ब्बाजका एवं पुच्छेय्युं – 'देवलोकूपपितया, आबुसो, समणे' गोतमे' ब्रह्मचित्यं वृस्सथा' ति ? ननु तुम्हे, भिक्खवे, एवं पुट्ठा अट्टीयेय्याथ 25 हरायेय्याथ जिगुच्छेय्याथा" ति ?

"एवं, भन्ते"।

"इति किर तुम्हे, भिक्सवे, दिब्बेन आयुना श्रट्टीयय हरायथ जिनुच्छय, दिब्बेन वण्णेन दिब्बेन सुखेन दिब्बेन यसेन दिब्बेनाधि-

१. बावरांशवेहि - स्याः । २. बारको - रोः । ३. समनो गोतमो - स्याः, रोः ।

पतेच्येन झट्टीयथ हरायथ जिगुच्छथ; पगेव खो पन, भिक्खवे, तुम्हेहि कायदुच्चरितेन झट्टीयितब्बं हरायितब्बं जिगुच्छितब्बं, वचीदुच्चरितेन ... मनोदुच्चरितेन झट्टीयितब्बं हरायितब्बं जिगुच्छितब्बं" ति ।

६. पटमपापांणकसुतं। "तीहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समझागतो गपापणको अभव्बो अनिधगतं वा भोगं अधिगन्तं, अधिगतं वा भोगं फार्ति' कात्'। कतमेहि तीहि ? इब, भिक्खवे, पापणिको पुव्बण्ड-समयं न सक्कच्चं कम्मन्तं अधिद्वाति, मण्झिन्हिकसमयं न सक्कच्चं कम्मन्तं अधिद्वाति, सायन्हसमयं न सक्कच्चं कम्मन्तं अधिद्वाति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि अङ्गेहि समझागतो पापणिको अभव्बो अनिधगतं 10 वा भोगं अधिगन्तं, अधिगतं वा भोगं फार्ति कात्ं।

"एवमेव खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्ख् अभव्यो स्रतिषातं वाकुसलं वस्मं प्रिधिगत्तुं, अधिगतं वाकुसलं धम्मं फाति कातु । कतमेहि तीहि ? इघ, भिक्खवे, भिक्खु पुब्बण्हसमयं न सक्कच्च समाधिनिमित्तं अधिट्ठाति, मञ्ज्ञन्हिकसमयं न सक्कच्च ममाधिनिमित्तं अधिट्ठाति, सायन्हसमयं न सक्कच्चं समाधिनिमित्तं अधिट्ठाति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खं अभव्यो अनिधगतं वाकुसलं धम्म अधिगन्तुं, अधिगतं वाकुसलं धम्मं फाति कातु ।

"तीहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समझागतो पापणिको भव्वो छन्धिगत वा भोगं अधिगन्तुं, अधिगतं वा भोगं फाति कातु । कतमेहि तीहि ? 20 इश, भिक्खवे, पापणिको पुट्यण्हसमय सक्कच्चं कम्मन्तं अधिद्वाति, मज्ज्ञिन्हरूकसमयं ...पे०... सायन्हसमयं सक्कच्च कम्मन्तं अधिद्वाति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि अङ्गेहि समझागतो पापणिको भव्यो अनिधगतं वा भोग अधिगन्तुं, अधिगतं वा भोगं फाति कातुं ।

"एवमेव लो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समझागतो भिक्खु 25 भव्बो अनिधगतं वा कुसलं धम्मं अधिगन्तुं, अधिगतं वा कुसलं धम्मं फाति कातुं । कतमेहि तीहि ? इघ, भिक्खवे, भिक्खु पुब्बण्हसमय सक्कच्चं समाधिनिमित्तं अधिट्ठाति, मण्झिन्हिकसमयं ... पे०... सायन्ह-समयं सक्कच्चं समाधिनिमित्तं अधिट्ठाति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि

B. 114, R. 116

१-१. फातिकतु - सी०; फातिकातु - स्या०, रो० । २. मञ्जान्तिकसमयं - सी०, स्या०, रो० । ३. सायष्ट्र० - सी०, स्या०, रो० ।

33. 216 2

षम्मेहि समन्नागतो भिक्लु भव्यो प्रनिवगतं वा कुसलं घम्मं श्रविगन्तुं, प्रविगतं वा कुसलं धम्मं फार्ति कातुं'' ति ।

१०. बुसियपापणिकपुत्तं । "तीहि, भिक्सवे, अङ्गेहि समझागतो पापणिको निचरस्येव महत्तं वेपुल्लत्तं पापुणाति भोगेसु । कतमेहि तीहि ? इष, भिक्सवे, पापणिको चक्सुमा च होति विघुरो च निस्सय- उ सम्पन्नो च । कयं च, भिक्सवे, पापणिको चक्सुमा होति ? इष, भिक्सवे, पापणिको पणियं जानाति – 'इदं पणियं एवं कीतं, एवं विक्कयमानं, एत्तकं मूलं भिवस्ति, एत्तको उदयो' ति । एवं सो, भिक्सवे, पापणिको चक्सुमा होति ।

"कथं च, भिक्खवे, पापणिको विघुरो होति ? इध, भिक्खवे, 10 पापणिको कुसलो होति पणियं केतुं च विक्कतुं च । एवं खो, भिक्खवे, पापणिको विघरो होति ।

"कथ व, भिक्खवे, पापणिको निस्सयसम्पन्नो होति ? इध भिक्खवे, पापणिको ये ते गहपती वा गहपतिपुत्ता वा झड्ढा महद्धना महाभोगा ते एवं जानित – 'श्रयं खो भवं पापणिको वक्खुमा विघुरो 15 व पटिवलो पुत्तवारं व पोसेतुं, अम्हाकं च कालेन कालं अनुप्पवातुं' ति । ते नं भोगेहि निपतन्ति – 'इतो, सम्म पापणिक, भोगे करित्वा' पुत्तवारं च पोसेहि, अम्हाकं च कालेन कालं अनुप्पवेहीं ति । एवं खो, भिक्खवे, पापणिको निस्सयसम्पन्नो होति । इसेहि खो, भिक्खवे, तीहि अन्नेहि समन्नागतो पापणिको निवरस्सेव महत्तं वेपुल्लत्तं पापुणाति 20 भोगेसु ।

"एवमेव खो, भिक्खने, तीहि घम्मेहि समन्नागतो भिक्खु न चिरस्सेव महत्तं वेपुल्लतं पापुणाति कुसलेसु धम्मेसु । कतमेहि तीहि ? इध, भिक्खने, भिक्खु चक्खुमा च होति विधुरो च निस्सयसम्पन्नो च । कयं च, भिक्खने, भिक्खु चक्खुमा होति ? इध, भिक्खने, भिक्खु 'इदं 25 दुक्झं ति यथाभूतं पजानाति, 'भ्रयं दुक्खसमृद्यो' ति यथाभूतं पजानाति, 'भ्रयं दुक्खनिरोधो' ति यथाभूतं पजानाति, 'भ्रयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खने, भिक्खु चक्खुमा होति । R. 117

B. 115

१. पापनिको – सी०, स्था०, रो० । २. ते मं – सी०, स्था०, रो० । ३. निमन्तन्ति – रो० । ४. हरिस्या – स्था०, सी० । १. बहुन्तर्त्त – सी०, रो० ।

R 118

B. 116

"कथं च, भिक्खवे, भिक्खु विघुरो होति ? इघ, भिक्खवे, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुमलानं घम्मानं पहानाय, कुसलानं घम्मान उपसम्पदाय, थामवा दव्हपरककमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु घम्मेसु । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु विघुरो होति ।

"कथं च, भिक्खवे, भिक्खु तिस्सयसम्पन्नो होति ? इष, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्ख् बहुस्मृता आगतागमा धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा ते कालेन कालं उपस ड्वमित्या परिषुच्छति पिनपञ्हति — 'इरं, भन्ते, कथं, इमस्स को अत्थों ति ? तस्स ते आयस्मन्तो स्रविवदं चेव विवरन्ति, अनुत्तानीकत च उत्तानीकरोन्ति, अनेविविहतेमु च कङ्काा ठानियेमुं धम्मेमु कङ्क्ष पर्टिविनोदेन्ति । एव लो, भिक्खवे, भिक्खु निस्मथसम्पन्नो होति । इमेहि लो, भिक्कवे, तीहि धम्मेह समस्रागनो निष्रस्सेव महन वेपुल्लन पापुणाति इसलेम धम्मेसुं' ित ।

पठमभाणवारो निहितो । रयकारवन्गो दतियो ।

तस्मुद्दानं

ञातो मारणीयो भिक्त्व, चक्कवनी सचेननो । अपण्णकत्ता देवो च, दुवे पापणिकेन चा ति ॥

३. पुग्गलवग्गो

१. सिमिद्धसुतं । एवं मे मृत । एकं समय भगवा सावित्थयं विहरित जेनवने प्रनाथिगिण्डकम्म प्रारामे । अत्र को आयस्मा च सिमिद्धो आयस्मा च महाकोट्टिको येनायस्मा साग्युतो तेनुपसङ्कासिसु; उपत्रक्विमत्वा आयस्माना साग्युत्तेन मिद्ध सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कथं मारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदिमु । एकमन्तं निसिन्नं 20 को आयस्मनं मीदि आयस्मा सारियुत्तो एतदवीच —

"तयोमे, ब्रावुसो समिद्ध, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतम तयो ? कायसिस्सि, दिट्टिप्पतो, सद्धाविमुत्तो । इसे सो, ब्रावुसो,

रै. कञ्चहानियेषु – स्था०; कञ्चहानीयेषु – रो०। २. **वरणीयो – स्था०**। ३. **हे** — स्था०। ४. तविट्टो – सी०, स्था०, रो०।

तयो पुग्गला सन्तो संविञ्जमाना लोकस्मि । इमेसं, ब्रावुसो, तिष्णं पुग्गलानं कतमो ते पुग्गलो समित ग्रभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा" ति ?

"तयोमे, ब्रावुसो सारिपुत्त, पुम्पाला सन्तो संविज्जमाना लोकरिम । कतमे तयो ? कायसिक्स, दिट्टिप्पत्तो, सद्घाविमुत्तो । इमे खो, ग्रावुसो, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । इमेसं, 5 ग्रावसो, तिष्णं पुग्गलानं य्वायं पुग्गलो सद्धाविमुत्तो, श्रयं मे पुग्गलो समित इमेसं तिष्णं पूगालानं ग्राभिकन्ततरो च पणीततरो च। तं किस्स हेत् ? इमस्स, ग्रावसो, पुग्गलस्स सद्धिन्द्रयं ग्रधिमत्तं" ति ।

श्रथ खो श्रायस्मा सारिपुत्तो श्रायस्मन्तं महाकोद्रिकं एतदवोच -"तयोमे, श्रावुसो कोट्टिक', पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । 10 n 117 कतमे तयो ? कायमिक्ल, दिट्टिप्पत्तो, सद्घावमत्तो । इमे स्रो, ग्रावसो, तयो पुग्गला सन्तो संविज्ञमाना लोकस्मि । इमेसं, श्रावसो, तिण्णं पूगालान कतमो ते पूगालो खमित ग्रिभिक्कन्ततरो च पणीततरो ਚਾ" ਰਿ ?

"तयोमे, श्रावुसो सारिपुत्त, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना 15 लोकस्मि । कतमे तयो ? कायमक्खि, दिट्टिप्पत्तो, सद्घाविमुत्तो । इमे खो, ग्रावसो, तयो पुरगला सन्ता संविज्जमाना लोकस्मि । इमेसं, श्रावुमो, तिण्णं पुग्गलान व्वाय पुग्गलो कायसक्लि, ग्रयं मे पुग्गलो समित इमेसं तिण्णं पुग्गलानं ग्रभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । तं किस्स हेत ? इमस्स, ग्रावसो, पुग्गलस्स समाधिन्द्रियं ग्रधिमत्तं" ति ।

ग्रथ खो आयस्मा महानोद्रिको ग्रायस्मन्तं सारिपुत्तं एतदबोच -"तयोमे, ग्रावमो सारिपुत्त, पुग्गला सन्तो संविज्यमाना लोकस्मि । कतमे तयो ? कायसक्खि, दिट्टिप्पत्ती, सद्धाविमृत्ती । इमे खो, ग्रावसी, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । इमेस, आवुसो, तिष्णं पुग्गलानं कतमो ते पुग्गलो स्वमति अभिक्कन्ततरो च पणीनतरो 25 चा" ति ?

"तयोमे, ग्रावुसो कोट्टिक, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे तयो ? कायसिक्त, दिट्ठिप्पत्तो, सद्घाविमुत्तो । इमे खो, ग्रावुसो, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । इमेसं, ब्रावसो, तिण्णं पुग्गलानं य्वायं पुग्गलो दिद्विप्पत्तो, ग्रयं मे पुग्गलो समित अ

१. कोट्रित - सी०, स्वा०, रो०।

इमेसं तिष्णं पुग्गलानं ग्रभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । तं किस्स हेतु ? इमस्स, ग्रावसो, पुग्गलस्स पञ्जिनिदयं ग्रधिमत्तं" ति ।

श्रथ खो ग्रायस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्तां च सिमढं ग्रायस्मन्तं च महाकोद्विकं एतदवोच — "ब्याकतं खो, त्रावुसो, प्रन्हेहि सब्बेहेब उ यथासकं पटिभान । आयामावुसो, येन भगवा तेनुपसङ्कामस्साम; उपसङ्कामित्वा भगवतो एतमत्थं आरोचेस्साम । यथा नो भगवा व्या-करिस्सिति तथा नं धारेस्सामा" ति । "एवमावुसो" ति खो आयस्मा च समिढो आयस्मा च महाकोद्विको आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्च-स्सोस् । अथ को यस्मा च सारिपुत्तो आयस्मा च समिढो आयस्मा

ग्व महाकांद्रिको येन भगवा तेनुपसङ्काममु, उपसङ्घीमत्वा भगवन्त स्राभवादेत्वा एकमन्त निसीदिमु । एकमन्त निसिन्नो खो स्रायस्मा सारिपुत्तो यावतको स्रहोसि झायस्मता च मामद्वेन झायस्मता च महा-कोट्रिकेन सिंड कथासत्त्वापो तं सब्बं भगवतो श्रारोचेसि ।

"न ब्वेत्य, सारिपुत्त, मुकरं एकंसेन व्याकातु – 'ग्रयं इमेसं 15 तिष्णं पुग्गलान ग्रमिककन्ततरो च पणीततरो च' ति । ठान हेतं. सारिपुत्त, विज्ञति व्यायं पुग्गलो सद्घाविमुत्तो स्वास्से ग्रग्हनाय पटिपन्नो, व्याय पुग्गलो कायसिक्व स्वास्म सकदागामी वा ग्रनागामी वा, यो चाय पुग्गलो विद्विष्यत्तो सोपस्म सकदागामी वा ग्रनागामी वा।

"न रूबेत्य, सारिपुत्त, मुकर एकंसन व्याकातु – 'ग्रय इमेस विकणं पुग्गलान ग्रभिक्कननरो व पणीततरो चा' ति । टान हेतं, सारि-पुत्त, विज्जति व्यायं पुग्गलो कायसिन्ध स्वास्स श्रग्हत्ताय पटिपन्नो, व्यायं पुग्गलो सद्धाविमृतो स्वास्स सकदागामी वा श्रनागामी वा, यो वायं पुग्गलो दिद्विष्यनो सोपस्स सकदागामी वा श्रनागामी वा।

"न स्वेत्था सारिपुत, मुकर एकंसेन व्याकातू – 'ग्रय इमेसं विषणं पुम्मलानं ग्रिभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा'ति । ठानं हेतं, सारि-पुत्त, विज्जति व्वायं पुम्मलो दिद्विप्यत्तो स्वास्स अरहत्ताय परिषक्षो, व्वायं पुम्मलो सद्धाविमुत्तो स्वास्स सकदागामी वा अनागामी वा, यो चायं पुम्मलो कायसम्बिस सोपस्स सकदागामी वा अनागामी वा।

"न स्वेत्य, सारिपुत्त, सुकर एकसेन ब्याकातुं – 'ग्रयं इमेसं ³⁰ तिष्णं पुमालानं ग्रभिककत्ततरो च पणीततरो चा" ति ।

R 120

B. 118

१. स्वायं - स्या०, रो०।

२. ियसानसुतं । "तयोमे, भिन्नस्वे, गिलाना सन्तो संविज्ज-माना लोकिस्म । कतमे तयो ? इध, भिन्नस्वे, एकच्चो गिलानो लभन्तो वा सप्पायानि भोजनानि ग्रलभन्तो वा सप्पायानि भोजनानि, लभन्तो वा सप्पायानि भेसज्जानि ग्रलभन्तो वा सप्पायानि भेसज्जानि, लभन्तो वा पतिरूपं उपट्ठाकं ग्रलभन्तो वा पतिरूपं उपट्ठाकं नेव ऽ बुट्ठाति तम्हा आवाधा ।

R. 121 B. 119

"इघ पन, भिक्खवे, एकच्चो गिलानो लभन्तो वा सप्पायानि भोजनानि ग्रलभन्तो वा सप्पायानि भोजनानि, लभन्तो वा सप्पायानि भेसज्जानि ग्रलभन्तो वा सप्पायानि भेसज्जानि, लभन्तो वा पतिरूपं उपट्ठाकं ग्रलभन्तो वा पतिरूपं उपट्ठाकं बृट्ठाति तम्हा आवाधा ।

"इध पन, भिक्लबे, एकच्चो गिलानो लभन्तो व सप्पायानि भोजनानि नो ब्रलभन्तो लभन्तो व सप्पायानि भेसज्जानि नो ब्रलभन्तो, लभन्तो व पनिरूपं उपद्राकं नो ब्रलभन्तो बुद्राति तम्हा ब्राबाधा ।

"तत्र, भिक्ववे, व्वायं गिलानो लभन्तो व सप्पायानि भोज-नानि नो म्रलभन्तो, लभन्तो व सप्पायानि भेसज्जानि नो म्रलभन्तो, लभन्तो व पनिष्पं उपट्ठाकं नो म्रलभन्तो बुट्ठाति तम्हा माबाधा, इसं स्रो, भिक्ववे, गिलानं पटिज्ब गिलानभक्तं मनुञ्जातं गिलानभेसज्जं अनुञ्जातं गिलानुपट्ठाको मनुञ्जातो । इसं च पन, भिक्खवे, गिलानं पटिज्ब म्रज्जे पि गिलाना उपट्ठातब्बा । इसे खो, भिक्खवे, तथो गिलाना सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, तयोमे गिलानूपमा पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकरिंम । कतमे तथो ? इव, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लभन्तो वा तथागतं दस्सनाय भ्रतभन्तो वा तथागतं दस्सनाय, लभन्तो वा तथागतप्यवेदितं धम्मविनयं सवनाय भ्रतभन्तो वा तथागतप्यवेदितं धम्मविनयं सवनाय नेव भ्रोक्कमति नियामं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं ।

"इध, पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लभन्तो वा तथागतं दस्सनाय श्रलभन्तो वा तथागतं दस्सनाय, लमन्तो वा तथागतप्पवेदितं धम्मविनयं सवनाय श्रलभन्तो वा तथागतप्पवेदितं धम्मविनयं सवनाय श्रोक्कमति नियामं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं ।

१. पटिक्यं - स्या॰, रो॰ ।

"इघ पन. भिक्खवे, एकच्चो पूम्मलो लभन्तो व तथागतं दस्सनाय नो ग्रलभन्तो, लभन्तो व तथागतप्पवेदितं धम्मविनयं सवनाय नो ग्रलभन्तो ग्रोक्कमति नियामं कुसलेस् धम्मेस् सम्मत्तं ।

B. 120, R. 122

20

"तत्र, भिक्खवे, य्वायं पुग्गलो लभन्तो व तथागतं दस्सनाय 5 नो ग्रलभन्तो, लभन्तो व तथागतप्पवेदितं धम्मविनयं सवनाय नो ग्रलभन्तो ग्रोक्कर्मात नियाम कुसलेगु घम्मेस सम्मत्तं, इमं खो भिक्लवे, पूगाल पटिच्च धम्मदेसना अनुङ्जाता । इमं च पन, भिक्लवे, पूगालं पटिच्च ग्रञ्जेस पि धम्मो देसेतब्बो ।

"इमें खो. भिक्खवे, तयो गिलानुपमा पूगाला सन्तो संविज्ज-10 माना लोकस्मि 'ति।

३. राङ्गारन्तां । "तयोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्ज-माना लोकिस्म । कतमे तयो ? इथ, भिक्खवे, एकच्चे। पगाला सब्या-बज्झे कायसङ्घार अभिसङ्करोति, मध्यावण्झं वचीसङ्घार अभिसङ्घ-राति, सब्यावज्झ मनोसङ्खार अभिसङ्खरोति । सो मब्यावज्झ काय-मङ्कारं ग्रभिसङ्गरित्वा, सब्याबज्झं वचीमङ्कार ग्रभिसङ्गरित्वा, सब्या-बज्झं मनोसह्खारं ग्रभिसङ्खरित्वा सब्याबज्झं लोक उपपज्जित । तमेनं सब्याबज्झं लोकं उपपन्न समानं सब्याबज्झा फरसा पूर्सान्त । सो सब्याबज्झेहि फस्मेहि फुट्टो समानो मब्याबज्झे बेदनं बेदयति एकन्त-दक्खं, सेय्यथापि सत्ता नेरियका ।

"द्ध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो यव्यावज्झ कायसङ्खारं श्रभिसङ्खरोति, श्रव्यावज्झं वचीसङ्खारं श्रभिसङ्खरोति, श्रव्यावज्झ मनो-सङ्घारं ग्रभिसङ्घरोति । सो ग्रन्याबज्झं कायसङ्घारं ग्रभिसङ्घरित्वा, ग्रव्यावज्झ वचीसङ्खारं ग्रभिसङ्खरित्वा, ग्रव्यावज्झ मनोसङ्खारं ग्रभि-सह्गरित्वा भ्रव्याबज्झ लोकं उपपञ्जति । तमेनं भ्रव्याबज्झं लोकं उप-25 पन्नं समानं ग्रब्यावज्झा फस्सा फुसन्ति । सो ग्रब्यावज्झेहि फस्सेहि फट्टो समानो अब्यावज्झं वेदनं वेदयति एकन्तमूखं, सेय्यथापि देवा सुभिकण्हा।

"इष पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सव्यावज्झं पि म्रब्यावज्झं पि कायसङ्खारं ग्रभिसङ्खरोति, सब्यावज्झं पि ग्रब्यावज्झं पि वचीसङ्खारं अभिसङ्खरोति, सब्याबज्झं पि ग्रव्याबज्झं पि मनोसङ्खारं ग्रिभसङ्ख-

१. सब्यापज्झं - सी०, स्या०. सम्यापज्झं - री०।

B. 121

४. बहुकारसुतं । "तयोमे, भिक्खवे, पुग्गला पुग्गलस्स बहु- १० कारा । कतमे तयो ? यं, भिक्खवे, पुग्गलं श्रागम्म पुग्गलो बुढं सरणं गतो होति, धम्मं सरण गतो होति, सङ्घं सरण गतो होति; श्रय, भिक्खवे, पुग्गलो इमस्स पुग्गलस्स बहुकारो ।

"पुन च परं, भिक्सवे, यं पुगान ग्रागम्म पुगालो 'इद हुक्खं' ति
यथाभूतं पजानाति, 'भ्रयं हुक्खसमृदयो' ति यथाभूतं पजानाति, 'भ्रयं ।
हुक्विनरोधो' नि यथाभूतं पजानाति, 'भ्रयं हुक्खिनरोधगामिनी
पिटपदा' नि यथाभूतं पजानाति; भ्रयं, भिक्खवे, पुगालो इमस्स
पुगानस्म वहकारो ।

"पुनं च परं, भिक्खवे, यं पुग्गलं भ्रागम्म पुग्गलो भ्रासवानं खया अनामवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति विट्ठेव धम्मे सय भ्रभिञ्ञा 20 सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति, अय, भिक्खवे, पुग्गलो इमस्स पुग्ग-लस्स वहुकारो । इमे खो, भिक्खवे, तयो पुग्गला पुग्गलस्स बहुकारा ।

"धर्मोह च पन, भिवखवे, तीहि पुगालेहि इमस्स पुगालस्स नत्यञ्जो पुगालो बहुकारो ति वदामि । इमेस पन, भिवखवे, तिण्णं पुगालानं इमिना पुगालेन न सुप्पतिकारं वदामि, यदिदं ग्रभिवादन- 23 पञ्चुट्ठानग्रञ्जलिकम्मसामीचिकम्मचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानपञ्चय-भेसज्जपरिक्सारानुप्पदानेना" ति ।

 बिक्डपमसुतं। "तयोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्ज-माना लोकस्मि। कतमे तयो? ग्रस्कूपमचित्तो पुग्गलो, विज्जूपम-चित्तो पुग्गलो, विज्ञूपम- अल्लो। कतमो च, भिक्खवे, ग्रस्कूपम- अ

१. सुष्पटिकारं - रो०, स्था० । २. अस्कुपम० - स्था० ।

B 122

25

चित्तो पुग्गलो ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो कोधनो होति उपायास-बहुलो अप्पं पि बुत्तो समानो अभिसज्जित कृप्पति ब्यापज्जित पति-त्थीयति कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति । सेय्यथापि, भिनलवे , दुदारुको कट्टेन वा कठलाय वा घटितो भिय्योसोमत्ताय ग्रासवं देति: उ एवमेव खो, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो कोधनो होति उपायासबहलो ग्रप्पं पि वत्तो समानी ग्रभिसज्जित कृप्पति ब्यापज्जित पतित्थीयित कोपं च दोसं च ग्रप्पच्चयं च पातुकरोति । ग्रयं वच्चति, भिवखवे, ग्रहकपम-चित्तो पग्गलो ।

"कतमो च, भिक्खवे, विज्जपमिचत्तो पुग्गलो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो 'इदं दुक्खं' ति यथाभतं पजानाति, 'श्रयं दुक्खसमदयो' ति यथाभतं पजानाति, 'ग्रयं दुक्खनिरोधो' ति यथाभतं पजानाति. 'ग्रयं दक्खिनरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । सेय्यथापि भिक्खवे, चक्खमा पूरिसो रत्तन्धकारितमिसायं विज्जन्तरिकाय हपानि पस्सेय्य. एवमेव खो, भिक्खबे, इधेकच्चो पूमालो 'इदं दुक्खं' ति यथा-15 भूतं पजानाति .. पे० .. 'ग्रयं दुक्खानरोधगामिनी पटिपदा' ति यथा-भूतं पजानाति । स्रयं वुच्चति, भिक्खवे, विज्जूपमित्रनो पुरालो । "कतमो च, भिक्खवे, वजिरूपमचित्तो पूगालो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुमालो ग्रासवानं खया ग्रनामव चेतोविमुन्ति पञ्जाविमुत्ति . दिटेव धम्मे सयं ग्रभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पञ्ज विहर्गत । सेय्य-20 थापि, भिक्खवे, विजयस्स नित्थि किञ्चि प्रभेजजं मणि वा पासाणो

उपसम्पज्ज विहर्रात । ग्रय वृच्चित, भिक्खवे, विजिरुपर्माचनो पुगालो । "इमे खो, भिक्खवे, तयो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि" ति ।

वा: एवमेव लो, भिक्तवे, इयंकच्चो पूग्गलो ग्रामवान लया ... पे०...

६. सेवितब्बयुत्तं । "नयोमे, भिक्खवं, पुग्गला मन्तो सविजज-माना लोकिस्म । कनमे तयो ? ग्रत्थि, भिनम्बवे, पूग्गलो न सेवितस्बो न भजितब्बो न पियरुपासिनब्बो । त्रात्थि, भिक्खवे, पुगालो सेवितब्बो भजितब्बो प्रयस्पासितब्बो । ग्रत्थि, भिक्सवे, पुग्गलो सक्कत्वा गरुं R. 125 कत्वा सेवितब्बो भजितब्बो पयिरुपासितब्बो । कतमो च, भिक्खवे, B 123 30 पुग्गलो न सेवितब्बो न भजितब्बो न पीयरुपासितब्बो ? इघ, भिक्खने,

१ पटिट्रीयति - रो०। २. नाम - रो०।

एकच्चो पुगालो हीनो होति सीलेन समाधिना पञ्जाय । एवरूपो भिक्खवे, पुगालो न सेवितन्बो न भीजतन्बो न पयिरूपासितम्बो ग्रञ्जत्र ग्रनहृया ग्रञ्जत ग्रनुकम्मा ।

"कतमो च, भिक्सवे, पुग्गलो सेवितब्बो भजितब्बो पयिरुपासि-तब्बो । इध, भिक्सवे, एकच्बो पुग्गलो सरिसो होति सीलेन समा-धिना पञ्जाय । एक्स्पो, भिक्सवे, पुग्गलो सेवितब्बो भजितब्बो पयिरुपासितब्बो । तं किस्स हेतु ? सीलसामञ्जागतानं सतं सीलकथा च नो भविस्सिति, सा च नो पवित्तिनी भविस्सिति, सा च नो फामु भविस्सिति । समाधिसामञ्जागतानं सतं समाधिकथा च नो भविस्सिति, सा च नो पवित्तिनी भविस्सिति, सा च नो फामु भविस्सिति । पञ्जा-सामञ्जागतानं सतं पञ्जाकथा च नो भविस्सिति, सा च नो पवित्तिनी भविस्सिति, सा च नो फामु भविस्सिति । तस्मा एक्सपो पुग्गलो सेवितब्बो भजितब्बो पयिरुपासितब्बो ।

"कतमो न, भिक्यवं, पुग्गलो सक्कत्वा गरं कत्वा सेवितब्बो भिजतब्बो पियश्यासिनव्बो? इघ, भिक्खवं, एकच्चो पुग्गलो ग्रधिको 15 होति सीलेन समाधिना पञ्ञाय । एवरूपो, भिक्खवं, गुग्गलो सक्कत्वा गरं कत्वा सेवितब्बो भिजतब्बो पियश्यासिनव्बो । तं किस्स हेतु ? इति अपिपूर वा सीलक्खन्यं पिर्पूरेस्सामि, पर्पूरं वा सीलक्खन्यं तत्थ तत्थ पञ्जाय अनुग्गहेस्सामि, अपिपूरं वा साधिक्खन्यं परिपूरेस्सामि, परिपूरं वा साधिक्खन्यं तत्थ तत्थ पञ्जाय अनुग्गहेस्सामि, अपिपूरं 20 वा पञ्जावक्षन्यं परिपूरेस्सामि, परिपूरं वा पञ्जाक्षन्यं तत्थ तत्थ पर्पूरं वा पञ्जाक्षन्यं तत्थ तत्थ पर्पूरं वा पञ्जाक्षन्यं परिपूरेस्सामि, परिपूरं वा पञ्जाक्षन्यं तत्थ तत्थ पर्पूरं वा पञ्जाक्षन्यं परिपूरेस्सामि, परिपूरं वा पञ्जाक्षन्यं परिपूरेस्सामि, परिपूरं वा पञ्जाक्षन्यं परिपूरेस्सामि, परिपूरं वा पञ्जाक्षन्यं परिपूरेस्सामि, परिपूरं वा पञ्जावक्षन्यं परिपूरेस्सामि, परिपूरं वा पञ्जावक्षन्यं परिपूरेस्सामि, परिपूरं वा पञ्जावक्षन्यं परिपूरेस्सामि, परिपूरं वा पञ्जावक्षन्यं सक्करवा गरं कत्वा सेवितब्बो भिजतब्बो पियश्यासितब्बो । इमे बो, भिक्खवे, तयो प्रगाला सन्तो संविञ्जमाना लोकस्मि ति ।

"निहीयति पुरिसो निहीनसेवी, न च हायेथ कदाचि तुल्यसेवी। सेट्टमुपनमं उदेति खिप्पं, तस्मा ग्रत्तनो उत्तरि प्रजेषा" ति।

 ७. जिगुच्छितब्बमुतं । "तयोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो в. 124 संविज्जमाना लोकिस्म । कतमे तयो ? ग्रत्थि, भिक्खवे, पुग्गलो 30

१. पवत्तनी - रो० । २. बनुम्महिस्सामि - रो० । ३. परिपूरिस्सामि - रो० ।

जिगच्छितब्बो न सेवितब्बो न भजितब्बो न प्रयिष्ठ्यासितब्बो । ग्रतिथ. भिक्खवे, पुग्गलो ग्रज्झ्पेक्खितब्बो न सेवितब्बो न भजितब्बो न पिय-रुपासितब्बो । ग्रत्थि, भिनखवे, पुगालो सेवितब्बो भजितब्बो पयिरुपासि-तब्बो। कतमो च, भिक्खवे, पुगालो जिगुच्छितब्बो न सेवितब्बो न भजितब्बो न पियरुपासितब्बो ? इध, भिन्छवे, एकच्चो पुग्गलो दुस्सीलो होति पापधम्मो ग्रमुचि सङ्क्स्यरसमाचारो पटिच्छन्नकम्मन्तो, ग्रस्स-मणो समणपटिञ्ञो. ग्रब्रह्मचारी ब्रह्मचारीपटिञ्जो, ग्रन्तोपृति ग्रव-स्मतो कमम्बजातो । एवरूपो, भिक्खवे, प्रगलो जिग्चित्रव्यो न सेवितब्बो न भजितब्बो न पियरुपासितब्बो । त किस्स हेतु ? कि ग चा पि, भिक्खवे, एवरूपस्स पुग्गलस्स न दिट्ठानुगति आपण्जित, अथ स्रो नं पापको कित्तिसहो ग्रद्भगच्छति - 'पापिमत्तो पुरिसपुग्गलो पाप-सहायो पापसम्पवङ्गो' ति । सेय्यथापि, भिक्तवने, ग्रहि गथगतो कि चा पि न दसति , ग्रथ लो न मक्लेनि एवसेव लो, भिक्लवं, कि चा पि एवरूपस्स पुग्गलस्स न दिट्रानुगति आपञ्जति, ग्रथ खो न पापको 15 कित्तिसद्दो ग्रव्भग्गच्छित – 'पार्यमित्तो पुरिसपुग्गला पापसहायो पाप-सम्पवद्भो ति । तस्मा एवरूपो गुगालो जिगुन्छितव्बो न सेवितव्बो न

भजिनब्बो न परिवर्शामिनव्बो ।

"कनमो न प्रिक्शामिनव्बो ।

"कनमो न भिक्कव, पुग्गलो अग्रमुपेक्विनव्बो न मेविनव्बो न भजिनव्बो न परिवर्शामिनव्बो ।

"कनमो न भिक्कव, पुग्गलो अग्रमुपेक्विनव्बो न मेविनव्बो न भजिनव्बो न परिवर्शामिनव्बो । इस, भिक्कव, एकच्चो पुग्गलो कुप्पित व्यापञ्जित पतित्थीयित, कोप च दोम च अपण्डचय च पातु-करोति । सेय्यथापि, भिक्कव, रुट्टाक्को कहुन वा कठलाय वा घट्टितो भिय्योमोमनाय आमव देति, एवमेव ब्यो, भिक्कव रे ०००० । सेय्य-यापि, भिक्कव, तिन्दुकालान केट्टेन वा कठलाय वा घट्टित भिय्योमो
25 मनाय विच्चटायित चिटिचटायित, एवमेव ब्यो भिक्कव ०००० । सेय्य-परिवर्शित भिक्कव, गुवक्यो कहुन वा कठलाय वा घट्टितो भिय्योमो
25 मनाय विच्चटायित चिटिचटायित, एवमेव ब्यो भिक्कव ०००० । सेय्य-परिवर्शित प्रकृषो कुटेन वा कठलाय वा घट्टितो भिय्योसेय्यवापि, भिक्कव, गुवक्यो कुटेन वा कठलाय वा घट्टितो भिय्योसोमताय दुग्गल्यो होति एवमेव ब्यो, भिक्कव, इथेकच्चो पुग्गलो कोयतो होति उपायासवहलो, अप्य पि बुत्तो समानो अभिसज्जित कुप्पित व्यापञ्जित पतित्थीयित, कोप च दोस च अप्यच्चयं च पातुकरोति ।

30 एवसपो, भिक्कव, पुग्गलो अञ्जुपेक्वितब्बो न सेवितब्बो न भिजतब्बो

१. डमति – स्या॰, रो॰ । २. दुट्टाक्का – सी॰ । ३. तिष्युकालात – रो॰ ।

15

R 128

B 126

न पिरुपासितब्बो । तं किस्स हेतु ? अक्कोसेय्य पि मं परिभासेय्य पि मं अनत्यं पि मं करेय्या ति । तस्मा एवरूपो पुग्गलो अज्ञ्जुपेक्सितब्बो न सेवितब्बो न भजितब्बो न पयिरुपासितब्बो ।

"कतमो च, भिक्सवे, पुग्गलो सेवितब्बो भजितब्बो पिय-रुपासितब्बो ? इघ, भिक्सवे, एकच्चो पुग्गलो सीनवा होति कल्याण- 5 धम्मो । एवरूपो, भिक्सवे, पुग्गलो सेवितब्बो भजितब्बो पियरुपासि-तब्बो । त किस्स हेतु ? किञ्चा पि, भिक्सवे, एवरूपस्स पुग्गलस्स न दिट्ठानुगति प्रापञ्जति, ग्रथ स्त्रो नं कल्याणो कित्तिसहो ग्रब्भुग्गच्छति - 'कल्याणमित्तो पुरिसपुग्गलो कल्याणसहायो कल्याणसम्पवङ्को' ति । तस्मा एवरूपो पुग्गलो सेवितब्बो भजितब्बो पयिरुपासितब्बो ।

''इमे खो, भिक्खवे, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ति ।

> "ितहीयित पुरिसो निहीनसेवी, न च हायेथ कदाचि तुल्यसेवी। मेट्टमुपनमं उदेति खिप्प, तम्मा ग्रननो उत्तरि भजेथा" ति।।

द गूयभाणीमुत्तं । "तयोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्ज-माना लोकिस्म । कतमे तयो ? गूयभाणी, पुण्कभाणी, मधुभाणी । कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो गूयभाणी ? इद्य, भिक्खवे, एकञ्चो पुग्गलो सभगतो वा परिसग्गतो वा ञातिमञ्झगतो वा पुग्मञ्झगतो वा 20 राजकुलमञ्झगतो वा अभिनीतो सिक्खपुट्टो — 'एहस्भो' पुरिस, यं जानासि त वदेही' ति । सो अजानं वा आह 'जानामी' ति, जानं वा आह 'न जानामी' ति, अपस्स वा आह 'पस्सामी' ति, पस्सं वा आह 'न पस्सामी' ति; इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आमिसिकिञ्चिक्खहेतु वा सम्प्रजानमुसा भासिता होति । अयं वृच्चिति, भिक्खवे, पुग्गलो गूथ- 25 भाणी ।

"कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो पुप्फभाणी ? इघ, भिक्खवे, एकज्जो पुग्गलो सभग्गतो वा परिसग्गतो वा ज्ञातिमञ्झगतो वा पूग-मज्झगतो वा राजकुलमज्झगतो वा भ्रभिनीतो सक्खिपुट्टो – 'एहम्भो

१ समागतो – स्था॰ । २. परिसगतो – स्था॰ । ३. एव मो – रो०; एह मो – स्था॰ ।

पुरिस, यं पजानासि तं बदेही' ति, सो अजानं वा आह 'न जानामी' ति, जानं वा आह 'जानामी' ति, अपस्सं वा आह 'न पस्सामी' ति, परसं वा आह 'पस्सामी' ति, इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आमिसिकिञ्चिक्त हेतु वा न सम्पजानमुसा भासिता होति। अयं वुच्चति, भिक्खवे, उपगलो पप्फभाणी।

"कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो मधुभाणी ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो फरुसं वाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति; या सा वाचा नेला कण्णमुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरी बहुजनकन्ता बहुजनमनापा तथारूपं वाचं भासिता होति । अयं वृच्चित, भिक्खवे, 10 पुग्गलो मचुभाणी । इमे स्वो, भिक्खवे, तथो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकिस्म" ति ।

ह. ब्रम्बसुतं । "तयोमे, भिक्ववं, पुगाला सन्तो संविज्जमाना लोर्कास्म । कतमे तयो ? अन्धो, एकचक्ख्, द्विचक्ख् । कतमो च, भिक्खवं, पुगालो ग्रन्थो ? इघ, भिक्ववं, एकच्चस्स पुगालस्स तथारूप चक्ख् न होति यथारूपेन चक्खुना अनिधगत वा भोग अधिगच्छेय्य प्रधिगतं वा भोग फार्ति करेट्य; तथारूपं पिस्स चक्खु न होति यथारूपेन चक्खुना कुसलाकुमले धम्मे जानेट्य, सावज्जानवज्जे धम्मे जानेट्य, हीतप्पणीते धम्मे जानेट्य, कण्हमुक्कसप्पटिभागे धम्मे जानेट्य। ग्रय बुच्चित, भिक्ववं, पुगालो ग्रन्थो ।

"कतमो व, भिक्खवे, पुमालो एकचवन् ? इघ, भिक्खवे, एकच्चस्स पुमालस्स तथारूपं चक्च् होति यथारूपेन चक्च्ना झर्नाधगत वा भोगं प्रधिगच्छेय्य अधिगतं वा भोगं फाति करेय्य, तथारूपं पनस्स चक्च् न होति यथारूपेन चक्च्यना कुसलाकुसले धम्मे जानेय्य, सावज्जानवज्जे धम्मे जानेय्य, हीनपाणीते धम्मे जानेय्य, कण्हसुक्क- मप्पटिभागे धम्मे जानेय्य। प्रयं वृच्चति, भिक्खवे, पुगालो एकच्चच ।

"कतमो च, भिक्सवे, पुग्गलो द्विचक्खु ? इघ, भिक्सवे, एक-च्चम्म पुगानस्त तथारूपं चक्खु होति यथारूपेन चक्खुना प्रनिधातं वा भोगं प्रविगच्छेय्य, ग्रविगतं वा भोगं फाति करेय्य; तथारूपं पिस्स चक्खु होति यथारूपेन चक्खुना कुसलाकुसले धम्मे जानेय्य, मावज्जान-

B 127

१. जानासि – सी०, स्था०। २. फस्सा – रो०। ३ नेळा – रो०, स्था०। ४–४. तषारुपस्स – स्था०; तथारूपं पिस्स – रो०।

5

10

15

R. 130

B 128

वज्जे धम्मे जानेय्य, हीनप्पणीते धम्मे जानेय्य, कण्हसुक्कसप्पटिभागे धम्मे जानेय्य । भ्रयं वुच्चति, भिक्सवे, पुग्गलो द्विचक्सु ।

"इमे खो, भिक्खवे, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ति ।

"न चेव मोगा तथारूपा, न च पुञ्जानि कुन्नति ।

उभयत्य किलगाही, ग्रन्थस्स हतचन्छुनो ।।

"ग्रयापरायं धन्सातो, एकचन्छु च पुगलो ।

धम्माधम्मेन सठोसो, मोगानि परियेसित ।।

"थेय्येन कूटकम्मेन, मुसावादेन चूभयं ।

कुसलो होति सङ्घातुं, कामभोगी च मानवो ।

इतो सो निरयं गन्त्वा, एकचन्छु विहञ्जाति ।।

"द्विचन्छु पन प्रवस्तातो, सेट्ठो पुरिसपुगालो ।

धम्मलद्विह मोगेहि, उट्ठानाधिगतं धनं ।।

उपीत सट्टकं ठानं, यत्य गन्त्वा न सोचित ।।

"ग्रन्ध च एकचक्खु च, ग्रारका परिवज्जये। द्विचक्खुं पन सेवेच, सेट्टं पुरिसपुग्गलं" ति ।।

१०. श्रवकुण्जमुतं । "तयोमे, भिक्सवे, पुग्गला सन्तो संविज्ज-मार्गा लोकस्म । कतमे तयो ? श्रवकुण्जपञ्जो पुग्गलो, उच्छङ्ग-पञ्जो पुग्गलो, पुग्पञ्जो पुग्गलो । कतमो च, भिक्सवे, श्रवकुण्ज- 20 पञ्जो पुग्गलो ? इघ, भिक्सवे, एकच्चो पुग्गलो ग्रारामं गन्ता होति श्रमिक्सवणं भिक्सूनं सन्तिके धम्मस्सवनाय । तस्स भिक्सू धम्मं देसेन्ति श्रादिकत्याणं मण्झेकत्याणं परियोसानकत्याणं सात्यं सव्यञ्जनं, केवल-परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मवरियं पकासेन्ति । सो तस्मि अरोति, न परियो- 25 सानं मनसि करोति, वृद्धितो पि तम्हा श्रासना तस्सा कथाय नेवादि मनसि करोति, न गज्यं मनसि करोति, न परियोसानं मनसि करोति ।

१ कॉलमाही - स्था॰, रो॰। २. संसद्धी - सी॰, स्था॰, रो॰। ३. सहातु - स्था॰। ४ थम्म - रो॰। १. ॰ मनसो - सी॰, स्था॰; ध्रव्ययमनसो - रो॰। ६ संविज्यमानो - रो॰।

R 131

सेय्यथापि भिक्खवे, कूम्भो निक्कूज्जो तत्र उदकं ग्रासित्तं विवद्गति, नो सण्ठाति: एवमेद्र खो, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो ग्रारामं गन्ता होति ग्रभिक्लणं भिक्लनं सन्तिके धम्मस्सवनाय । तस्स भिक्ल धम्मं देसेन्ति ग्रादिकल्याणं मज्झेकल्याण परियोसानकल्याण सात्थं सब्यञ्जनं केवल-5 परिपुष्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरियं पकासेन्ति । सो तस्मि ग्रासने निसिन्नो तस्सा कथाय नेवादि मनसि करोति, न मज्झं मनसि करोति, न परियो-

सानं मनिस करोति, वृद्धिनो पि तम्हा ग्रासना तस्सा कथाय नेवादि मनसि करोति, न मज्झ मनसि करोति, न परियोसानं मनसि करोति । ग्रयं वच्चति, भिक्खवे, ग्रवकुरुजपञ्जो पुमालो । "कतमो च, भिक्खवे, उच्छङ्कपञ्जो पूगालो ? इथ, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो ग्रारामं गन्ता होति ग्रिभक्लणं भिक्लनं सन्तिके . धम्मस्सवनाय । तस्म भिक्न धम्मं देमेन्ति स्रादिकल्याण मञ्झेकल्याणं परियोसानकल्याणं शात्थं सब्यञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्ध ब्रह्मचित्य पकासेन्ति । मो तस्मि ग्रासने निसिन्नो तस्मा कथाय ग्राहि वि 15 मनसि करोति, मज्झं पि मनिम करोति, परियोसान पि मनिम करोति, वदिनो च खो तम्हा ग्रामना तस्सा कथाय नेवादि मनिम करोति, न मज्ज्ञं मनिम करोति, न परियोगान मनीस करोति । सेय्यथापि, भिक्खवे, प्रिस्टन उच्छङ्गे नानाखज्जकानि ग्राकिण्णानि --तिजा तण्ड्ला मोदका वदरा । सो तम्हा ग्रामना वृद्दहन्तो सतिसम्मोसा B 129 20 पिकरेटेय । एवमेव खो, भिक्क्ववे, इथेकच्चो पूर्गलो ग्राराम गन्ता होति ग्रभिक्कण भिक्कन मन्तिके धन्मस्मवनाय । तस्म भिक्क धन्मं देमेन्ति ग्रादिकल्याणं मञ्झेकल्याण परियोनानकल्याण सात्थ मञ्यञ्जन, केवलपरिष्ण्ण परिसूद्ध ब्रह्मचरियं पकासेन्ति । सो तस्मि यासने निसिन्नो तस्सा कथाय ग्रादि वि मनिस करोति, मज्झं वि मनिस करोति, परियो-25 सान वि मनिम करोति ; बृद्धितो व स्त्रो तस्हा ग्रासना तस्सा कथाय नेवादि मनिय करोनि, न मज्झ मनिस करोति, न परियोगान मनीस करोति । ग्रयं बुच्चित, भिक्खवे, उच्छङ्गयञ्जो पूमालो ।

"कनमो च, भिक्कववे, पुधुपञ्जो पुग्गलो ? इघ, भिक्लवे, एकच्चो पुगालो ग्राराम गन्ना होति ग्रिभिक्खणं भिक्खून सन्तिके धम्म-१० स्सवनाय । तस्स भिक्ख् धम्म देसेन्ति म्रादिकल्याणं मज्झेकल्याणं परि-योसानकल्याण सात्यं सब्यञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्ध ब्रह्मचरियं

15

20 B. 130

25

पकासेन्ति । सो तिस्म आसने निसिन्नो तस्सा कथाय आदि पि मनिस करोति, मज्झं पि मनिस करोति, पिरयोसानं पि मनिस करोति, वृद्धितो पि तम्हा आसना तस्सा कथाय आदि पि मनिस करोति, मज्झं पि मनिस करोति, पिरयोसानं पि मनिस करोति, पिरयोसानं पि मनिस करोति, पिरयोसानं पि मनिस करोति । सेय्यथापि, भिक्सवे, कुम्भो उक्कुज्जो तत्र उदकं आमित्तं मण्डाति नो विबद्धित, एवमेव खो, भिक्सवे, इधेकज्वो पुग्गलो आरामं गन्ता होति अभिक्सजं भिक्स्कृतं सन्तिक धम्मस्सवनाय । तस्स भिक्स्कृ धम्मं देसेन्ति आदिकल्याणं मज्झेकल्याणं पिरयोसानकल्याणं सात्य स्वयञ्जनं, केवलपिरपुण्णं परिसुद्धं झ्रह्यचरिय पकांसीन्त । सो तिस्म आसने निमिन्नो तस्सा कथाय आदि पि मनिस करोति, पुज्जो पि मनिस करोति, पुज्जो पि मनिस करोति, पर्योसान पि मनिस करोति, पुज्जो पि मनिस करोति, पर्योसानं पुग्ननो ।

"इमे खो, भिक्खवे, नयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिति ।

"प्रवकुण्जपञ्जो पुरिसो, दुम्मेघो प्रविचक्खणो । प्रभिक्खणं पि चे होति, गन्ता भिक्खून सन्तिके ।।
"प्रादि कथाय मण्डां च, परियोसानं च तादिसो ।
उग्गहेतुं न मक्कोति, पञ्जा हिस्स न विज्जित ।।
"उच्छङ्कपञ्जो पुरिसो, सेय्यो एतेन वुच्चित ।
प्रभिक्खणं पि चे होति, गन्ता भिक्खून सन्तिके ।।
"प्रादि कथाय मज्ज्ञं च, परियोसानं च तादिसो ।
निसिन्नो ग्रासने तर्सिम, उग्गहेत्वान व्यञ्जनं ।
बुद्वितो नप्पजानाति, गहितं पिस्स मुस्सित ।।
"पृष्पुण्ज्ञो च पुरिसो, सेय्यो एतेहि वुच्चित ।
प्रभिक्खणं पि चे होति, गन्ता भिक्खून सन्तिके ।।
"प्रादि कथाय मज्ज्ञं च, परियोसानं च तादिसो ।
निसिन्नो ग्रासने तर्सिम, उग्गहेत्वान व्यञ्जनं ।।
"प्रादि कथाय मज्ज्ञं च, परियोसानं च तादिसो ।
निसिन्नो ग्रासने तर्सिम, उग्गहेत्वान व्यञ्जनं ।।
"प्रारित सेट्ठसङ्कूप्पो, ग्रव्यगमानयो नरो ।
प्रमानुष्पम्पण्टिपन्नो, दुक्बस्यन्तकरो सिया" ति ।।

R 132

B 131

स्सहानं

सिमद्ध गिलान सङ्खारा, बहुकारा विजरेन च । सेवि जिगुच्छ गृथभाणी, ग्रन्थो च ग्रवक्रजता ति ।।

४. देवदत्तवग्गो

१. सबह्यकपुतं । "सबह्यकानि, भिक्खवे, तानि कुलानि येसं पुत्तान मानापितरो अञ्ज्ञापारे पूजिता होन्ति । सपुब्बाचरियकानि, जिल्लखे, तानि कुलानि येसं पुत्तान मानापितरो अञ्ज्ञागारे पूजिता होन्ति । साहुनेय्यानि, भिक्खवे, तानि कुलानि येस पुत्तानं मानापितरो अञ्ज्ञागारे पूजिता होन्ति । 'बह्यां नि, भिक्खवे, मानापितृन एन अधिव वचनं । 'पुष्टवाचित्या' ति, भिक्खवे, मानापितृन एन अधिव वचनं । 'पुष्टवाचित्या' ति, भिक्खवे, मानापितृन एन अधिव वचनं । ति, भिक्खवे, मानापितृन एन अधिव वचनं । ति, भिक्खवे, मानापितृन एन अधिव वचनं । ति किस्स । वहेतु वि वहुकारा, भिक्खवे, मानापित्रो पुत्तान, आपादका पोसका, इसस्त लोकस्स वस्सतारो ति ।

"ब्रह्मा िन मातापितरो, पुब्बाचित्या ित बुच्चरे । ग्राहुनेय्या च पुतान, पजाय ग्रानुकम्पका ।। "तस्मा हि ने नमस्सेय्य, सक्करेय्या च पण्डितो । ग्राप्तेन ग्राथ पानेन. बत्थेन सप्यनेन च । उच्छादनेन ने स्हापनेन ने, पादान घोषनेन च ।। "तार्या ने पारिचरियाया, मातापितुमु पण्डिता । इवेब न पसंसन्ति, पेच्च सम्मे पसोदती" ित ।।

२. श्रानन्दसुतं । यथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा 20 तेनुपनङ्कीम; उपसङ्कीमत्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच – "सिया नु खो, भन्ते, भित्रखुनो तथास्पो ममाधिपटिलाभो यथा इमस्मि च सविञ्ञाणके काये अहङ्कारममङ्कारमानानुसया नास्सु, वहिद्धा च मव्वनिमित्तम् अहङ्कारममङ्कारमानानुसया नास्सु, यं च चेतोविमुर्तिः

१. साहुतेय्यकाति - सी॰, स्या॰, रो॰ । २-२. सक्करेय्याथ - सी॰, स्या॰, रो॰ । १-३. उच्छादने नहापने - सी॰; उच्छादेन न्हापनेन - रो॰ । ४-४. ताथ - स्या॰; नाय॰ -रो॰ । ४. परिचरियाथ - सी॰, स्या॰, रो॰ ।

в 132

25

पञ्ञाविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरतो ग्रहङ्कारममङ्कारमानानुसया न होन्ति तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरेय्या" ति ?

"सिया, श्रानन्द, भिक्कुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा इमिस्स च सिवञ्जाणके काथे श्रहङ्कारममङ्कारमानानुसया नास्सु, बहिद्धा च सब्बनिमित्तेषु श्रहङ्कारममङ्कारमानानुसया नास्सु, यं च ज चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरतो श्रहङ्कारममङ्कारमानानुसया न होन्ति तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरेय्या" ति ।

"यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटि-लाभो यथा इमिस्स च सिवञ्ञाणके काये अहङ्कारममङ्कारमानानुसया 10 नास्सु, बहिद्धा च सब्बिनिमित्तेसु अहङ्कारममङ्कारमानानुसया नास्सु; यं च चेतोबिमुत्ति पञ्जाबिमुत्ति उपमम्पञ्ज बिहरतो अहङ्कारममञ्जार-मानानुसया न होन्ति तं च चेतोबिमुत्ति पञ्जाबिमुत्ति उपमम्पञ्ज बिहरेक्या" ति ?

"इधानन्द, भिक्कुनो एवं होति – 'एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं 15 है. 133 मब्बमङ्कारममधो सब्बूपिधपटिनिस्समो तष्ट्राक्क्षयो विराणो निरोधो निब्बान' ति । एवं स्तो, आनन्द, सिया भिक्कुनो तथारूपो समाधि-पटिनाभो यथा इमिस्म च सिवञ्जाणके काये श्रहङ्कारममङ्कारमानानुसया नास्मु, यहिद्धा च सब्बनिमित्तेमु श्रहङ्कारममङ्कारमानानुसया नास्मु; यं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरतो श्रहङ्कार- 20 ममङ्कारमानानुसया न होन्ति तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरत्या ति ।

"इदं च पन मेतं, ब्रानन्द, सन्धाय भासितं पारायने पुण्णकपञ्हे– 'सङ्काय लोकस्मि परोपरानि', यस्सिञ्जितं नित्य कुहिञ्चि लोके । सन्तो विघूमो ग्रनीषो' निरासो, ग्रतारि सो जाति जरं ति कमी'" ति ।।

 सारिपुत्तपुत्तं । ग्रथ स्रो ग्रायस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्क्रीम; उपसङ्क्रीमत्वा भगवन्तं ग्रीभवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं स्रो ग्रायस्मन्तं सारिपुत्तं भगवा एतदवीच – "सङ्क्रित्तेन ॐ

१. परोवरानि – सी०, रो०। २. बनियो – स्था०, रो०।

पि सो श्रहं, सारिपुत्त, घम्मं देसेय्यं, वित्यारेन पि सो श्रहं, सारिपुत्त, घम्मं देसेय्यं; सङ्क्षित्तवित्यारेन पि सो श्रहं, सारिपुत्त, धम्मं देसेय्यं; ग्रञ्ञातारो च दल्लभा" ति ।

"एतस्स, भगवा, कालो, एतस्स, सुगत, कालो यं भगवा सिह्ध-त्रेन पि घम्मं देसेय्य, वित्थारेन पि घम्मं देसेय्य, सिङ्कत्तवित्थारेन पि धम्मं देसेय्य । भविस्सन्ति घम्मस्स ग्रञ्जातारो" ति ।

"तस्मातिह, सारिपुत्त, एवं सिक्खितव्यं – 'इमिस्म च सिवञ्ञाणके कार्ये ग्रहङ्कारममङ्कारमानानुसया न भविस्सन्ति, वहिद्धाः
च सब्बनिमित्तेसु ग्रहङ्कारममङ्कारमानानुसया न भविस्मन्ति, यं च

В. 153 10 चेतोविमृत्ति पञ्ञाविमृत्ति उपसम्पञ्ज विहरतो श्रहङ्कारममङ्कारसानानस्या न होन्ति त च चेतोविमृत्ति पञ्ञाविमृत्ति उपसम्पञ्ज

विहरिस्सामा' ति । एवं हि स्रो. मारिपुत्त, मिनिस्तितव्व ।

"यतो च स्रो, सारिपुत्त, भिन्नसुतो इमस्मि च सविङ्ञाणके
काये अहङ्कारममङ्कारमानानुसया न होन्ति, बहिद्धा च सव्बनिमित्तेसु
। अहङ्कारममङ्कारमानानुसया न होन्ति, य च चेतोविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति
उपसम्पज्ज विहरतो अहङ्कारममङ्कारमानानुसया न होन्ति नं च चेतोविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति उपसम्पज्ज विहरति. अयं वृच्चित, सारिपुत्त —
"भिन्नसु अच्छेच्छि तण्हं, विवत्तिय सयोजन, सम्मा मानाभिसमया अन्तमकामि दन्नस्त । इद च पन मेत, सारिपुत्त, सन्धाय भासितं पारावने"

20 उदयपञ्हे -

R. 134

'पहानं काममञ्जानं', दोमनस्मान कृभयं। धीनस्सं च पनूदनं, कुक्कुज्ज्ञानं निवारण ॥ 'उपेक्खासतिसमृद्धं, धम्मनक्कपुरेजवं। ग्रञ्जाविमोक्चं पत्रूमि, प्रविज्जाय पभेदनं''' ति ॥

४. निदानसुत्तं । "तीणिमानि, भिक्खवे, निदानानि कम्मानं ममुदयाय । कनमानि तीणि ? लोभो निदानं कम्मानं समुदयाय, दोसो निदान कम्मान समुदयाय, मोहो निदानं कम्मानं समुदयाय ।

"यं, भिक्खने, लोभपकतं कम्म लोभज लोभनिदानं लोभसमुदयं, यत्यस्स स्रतभावो निब्बत्तति तत्य तं कम्मं विपच्चति । यत्थ तं कम्मं

१. प्रच्छेरिज — स्था०। २. वाबत्तिय — सी०, रो०। ३. पारायणे — सी०। ४. कामच्छेन्दानं — रो०। ४. चित्रस्थ — स्व०।

B. 134

R. 135

विपच्चित तत्थ तस्स कम्मस्स विपाकं पटिसंवेदेति, दिट्ठे वा धम्मे उपपज्जे वा अपरे वा परियाये ।

"यं, भिक्खवे, दोसपकतं कम्मं दोसजं दोसिनदानं दोससमुदयं, यत्थस्स ग्रत्तभावो निब्बत्तति तत्थ तं कम्मं विपच्चति । यत्थ तं कम्मं विपच्चति तत्थ तस्स कम्मस्स विपाकं पटिसंवेदेति, दिट्ठे वा धम्मे उपपण्ज 5 वा ग्रपरे वा परियाये ।

"यं, भिक्खवे, मोहपकतं कम्मं मोहजं मोहनिदानं मोहसमुदयं, यत्यस्स ग्रत्तभावो निब्बत्तति तत्थ तं कम्मं विपच्चति । यत्थ तं कम्मं विपच्चति तत्थ तस्स कम्मस्स विपाकं पटिसंवेदेति, दिट्टे वा धम्मे उपपज्ज वा ग्रपरे वा परियाये ।

"सेय्यथापि, भिक्कवे, बीजानि अलण्डानि अपूर्तीनि अवातातप-हतानि मागदानि मुखसियनानि मुखेने मुपिकम्मकताय भूमिया निक्कितानि । देवो च सम्माधार अनुप्पवेच्छेय्य । एवस्सु तानि, भिक्कवे, बीजानि बुद्धि विक्लिन्ह वेपुल्न आपज्जेय्युं । एवमेव स्त्रो, भिक्कवे, यं लोभपकतं कम्मं तोभजं लोभनिदानं लोभसमुद्यं, यत्यस्स 15 अत्तभावो निब्बत्तति तत्य तं कम्मं विपच्चति । यत्य तं कम्मं वपच्चिति तत्य तस्स कम्मस्स विपाकं पटिसंवेदेति, दिट्ठे वा धम्मे उपपज्ज वा

"यं दोसपकतं कम्मं ... पे०... यं मोहपकतं कम्मं मोहज मोहनिदान मोहसमुदयं, यत्थस्स अत्तभावो निब्बत्तति तत्थ तं कम्म 20 विपच्चति । यत्थ तं कम्मं विपच्चति तत्थ तस्स कम्मस्स विपाकं पटि-संवेदेति, विट्ठे वा धम्मे उपपज्ज वा अपरे वा परियाये । इमानि खो, भिक्कवे, तीणि निदानानि कम्मानं समुदयाय ।

"तीणिमानि, भिक्खवे, निदानानि कम्मानं समुदयाय । कत-मानि तीणि ? अलोभो निदानं कम्मानं समुदयाय, अदोसो निदानं 25 कम्मानं समुदयाय, अमोहो निदानं कम्मानं समुदयाय ।

"यं, भिक्खवे, ग्रलोभपकतं कम्मं ग्रलोभजं ग्रलोभनिदानं ग्रलोभ-समुदयं, लोभे विगते एवं तं कम्मं गहीनं होति उच्छिन्नमूलं तालावत्युकतं ग्रनभावञ्कृतं ग्रायत्ति ग्रनुप्पादयम्म ।

१. उप्पञ्चे - रो०; उपपञ्चे - सी०, स्था० । २. वृद्धि - स्था०, रो० । १. प्रनमावकतं - सी०, रो० ।

"यं, भिक्खवे, ग्रदोसपकतं कम्मं ग्रदोसजं ग्रदोसनिदानं ग्रदोस-समुदर्य, दोसे विगते एवं तं कम्मं पहीनं होति उच्छिन्नमूलं तालावत्युकतं अनभावकृतं भार्यीत अनुष्पादधम्मं ।

ंदां, भिनस्तने, प्रमोहपकतं कम्मं प्रमोहनं ग्रमोहनिदानं प्रमोह-मसुदयं, मोहे निगते एवं तं कम्मं पहीनं होति उच्छिन्नमूलं तालावत्युकतं अनभाव इतं आर्थात अनुष्पादयम्मं ।

संस्थ्यथापि, भिक्खने, बीजानि अखण्डानि अपूर्तानि अवाता-तपहतानि सारादानि सुखसयितानि । तानि पुरिसो अग्गिना डहेय्य । अग्गिना डहित्वा मसि करेय्य । मसि करित्वा महावाते वा 10 ओफुणेय्य निदया वा सीधसोताय पवाहेय्य । एवस्सु तानि, भिक्खने, बीजानि उन्छित्रभूलानि तात्वस्युक्तानि अनभाव द्भृतानि प्रार्थान अनु-प्यादधममानि । एवमेव खो, स्वन्तने, य अलोभपनत कम्म प्रत्नोभज अलोभनिदानं अलोभमपुदय, लोभे विगते एव त कम्म पहीन होति उन्छित्रभूतं तालावत्युक्त अनभाव द्भृतं प्रायित अनुपादधमः ।

"य अदोसपकतं कम्मं ...पे० . यं अमोहपकत कम्म अमोहजं अमोहजिदानं अमोहसमुदय, मोहे दिगते एवं त कम्म पृष्ठीन होनि ...पे०.. आयति अनुप्पादघम्म । इमानि खो, भिक्यवे, तीणि निदानानि कम्मान समूदयाया ति ।

> "लोभजं दोसज चेव, मोहजं चाणि विह्मु । य तेन पकतं कम्मं, प्रप्पं वा यदि वा वहु । इषेव त वेदनियं, वत्यु ग्रञ्ज न विज्जीत ।। "तस्मा लोभं च दोसं च, मोहज चाणि विह्मु । विज्जं जप्पादयं भिक्खु, सख्वा दुग्गतियो जहें" ति ।।

५. हत्यकपुतं । एवं मे मुत । एकं समयं भगवा ब्राळिवयं विहरित गोमगो सिसपावने पण्णसन्यरे । अय लो हत्यको ब्राळवको जङ्काविहारं अनुचङ्कममानो अनुविचरमानो ग्रह्म भगवन्तं गोमगो सिसपावने पण्णसन्यरे निसिन्नं । दिस्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिः, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो लो हत्यको ब्राळवको भगवन्तं एतदवीच — "कच्चि, मन्ते, अभवा सुल्यसदित्या" ति ?

R. 136

20

B. 135

रै. सारदानि - स्वा॰, रो॰ । २. श्रोषुनेय्य - सी॰, श्रोषुनेय्य - रया॰; श्रोपुनेय्य -रो॰ । ३-३. ० नापविद्यु - म॰ ।

B. 136

R. 137

15

20

25

देवंद तवाम "एवं, कुमार, सुखमसियत्थं। ये च पन लोके सुखं सेन्ति, ग्रहं तेसं ग्रञ्जतरो" ति ।

"सीता. भन्ते, हेमन्तिका रत्ति, अन्तरद्रको हिमपातसमयो, खरा गोकण्डकहना भिम, तनको पण्णसन्थरो, विरळानि हक्खस्स पत्तानि, सीतानि कासायानि वत्यानि, सीतो च वेरम्भो वातो वायति । उ ग्रथ च पन भगवा एवमाह - 'एवं, कूमार, सूखमसयित्थं । ये च पन लोके मुख सेन्ति, ग्रहं तेसं ग्रञ्जातरो''' ति ।

"तेन हि, कुमार, तञ्जेवेत्य पटिपुच्छिस्सामि । यथा ते लमेय्य तथा नं व्याकरेय्यासि । तं कि मञ्जासि, कुमार, इधरस गह-पतिस्य या गहपतिपुत्तस्स वा कृटागार उल्लित्तावलित्तं निवातं फुसि- 10 तमाळ पिहितवातपान । तत्रस्स पल्लाको गोणकत्यतो पटिकत्थतो पटलिकत्थतो कदिनिमिगपवरपच्चत्थरणो सउत्तरच्छदो उभतो लोहित-कपधानो, नेजपादीपो चेत्य झायेय्य; चतस्सो च पजापतियो मनापा-... मनापेन पच्चपदिना ग्रस्सु । तं कि मञ्जसि, कुमार, सूखं वा सो सयेय्य नो वा? कथं बाते एत्थ होती "ति?

"मखं सो, भन्ते, संयंध्य । ये च पन लोके सुखं सेन्ति, सो तेसं भ्रज्ञातरों" नि ।

"तं कि मञ्ञासि, कुमार, श्रिपि नु तस्स गहपतिस्स वा गहपति-पुत्तस्स वा उष्पज्जेय्युं रागजा परिळाहा कायिका वा चेतिसका वा येहि सो रागजेहि पिळाहेहि परिडय्हमानो दुवलं सयेय्या'' ति ?

"एवं, भन्ते" ति ।

"येहि लो सो, कुमार, गहपति वा गहपतिपुत्तो वा रागजेहि पिरळाहेहि परिडय्हमानो दुक्खं सयेय्य, सो रागो तथागतस्स पहीनो उच्छिन्नमुलो तालावत्युकतो ग्रनभावङ्कतो ग्रायति ग्रनुप्पादधम्मो । तस्माहं मुखमसियत्यं ।

"तं कि मञ्ञासि, कुमार, ग्रपि नु तस्स गहपतिस्स वा गहपति-पुत्तस्स वा उप्पज्जेय्युं दोसजा परिळाहा ... पे०... मोहजा परिळाहा कायिका वा चेतिसका वा येहि सो मोहजेहि परिळाहेहि परिडय्हमानो दुक्लं संयेय्या'' ति ?

१. पण्णसन्थारो - रो॰। २. विरलानि - रो॰। ३-३. वेरम्मवातो - सी॰. स्या०, रो०। ४. फूसितम्पतं - सी०।

10

"एवं, भन्ते" ति ।

"ये हि खो सो, कुमार, गहपति वा गहपतिपुत्तो वा मोहजेहि B. 137 परिळाहेहि परिडय्हमानो दुक्लं सर्येय्य, सो मोहो तथागतस्स पहीनो उच्छिन्नम्लो तालावत्युकतो ग्रनभावङ्कतो ग्रायति ग्रनुप्पादधम्मो । R. 138 तस्माहं सुखमसियत्थं ति ।

"सब्बदा वे सखं सेति, ब्राह्मणो परिनिब्बुतो । यो न लिम्पति कामेस, सीतिभतो निरूपि ।। "सब्बा ग्रासत्तियो छेत्या, विनेय्य हदये दरं। उपमन्तो मुखं सेति, सन्ति पप्पृय्य चेतसो" ति ।।

इ. देवदूतसूत्तं । "तीणिमानि, भिक्खवे, देवदूनानि । कत-मानि तीणि ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो कायेन दुच्चरित चरति, वाचाय दुच्चरितं चरति, मनसा दुच्चरित चरित । सो कायेन दुच्चरित चरित्वा, -वाचाय दुच्चरित चरित्वा, मनसा दुच्चरितं चरित्वा कायस्म भेदा परं मरणा अपायं दुग्गति विनिपातं निग्यं उपपज्जिति । तमेन, भिनखवे, 15 निरयपाला नानाबाहास गहेत्वा यमस्स च्ङ्ञो दस्मेन्ति – 'भ्रय, देव, पुरिसो ग्रमत्तेय्यो ग्रपेत्तेथ्यो ग्रसामञ्जो ग्रब्रह्मञ्जो, न कुले जेट्रापचार्या । इमस्स देवो दण्डं पणेतु ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा पठमं देवदून समनुयुञ्जति समनु-गाहति समनभागति - 'ग्रम्भो, पुरिस, न त्वं ग्रह्म मनुस्सेम् पठम देवदूतं 20 पातूभृतं ति ? सो एवमाह - 'नाइसं, भन्ते' ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा एवमाह - 'ग्रम्भो पुरिस, न त्वं श्रद्दस मनस्सेम् इत्थि वा पुरिसं वा ग्रासीतिकं वा नावृतिकं वा वस्स-सतिकं वा जातिया जिण्णं गोपानसिव कुं भोग्गं दण्डपरायणं पवेधमानं गच्छन्त ग्रातुर गतयोब्बन खण्डदन्त पनितकेसं विल्नं खल्लितसिरं 25 वलितं तिलकाहतगत्तं ति ? सो एवमाह - 'ग्रहसं, भन्ते' ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा एवमाह - 'ग्रम्भो, पूरिस, तस्स ते विञ्जुस्स सतो महल्लकस्स न एतदहोसि - ग्रहं पि खोम्हि जराधम्मो जरं ग्रनतीतो, हन्दाहं कल्याणं करोमि, कायेन वाचाय मनसा' ति ? सो एवमाह - 'नासक्खिस्सं", भन्ते । पमादस्सं, भन्ते' ति ।

B. 138

R. 139

१. लिप्पति - स्या०, रो० । २ निरयापासा - रो० । ?. नवृतिकं - स्या०, रो० । ४ सनितं सिरो - सी०, रो०; सनितसिरं - स्वा०। ५. नाहं सिवससस - रो०।

15

B. 139

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा एवमाह - 'ग्रम्भो, पुरिस, पमाद-ताय न कल्याणमकासि कायेन वाचाय मनसा । तम्ब त्वं. ग्रम्भो परिस. तथा करिस्सन्ति यथा तं पमत्तं । तं खो पन ते एतं पापकम्मं नेव मातरा कतं, न पितरा कतं, न भातरा कतं, न भगिनिया कतं, न मित्तामच्चेहि कतं, न ज्ञातिसालोहितेहि कतं, न देवताहि कतं, न समणबाह्यणेहि 5 कतं: ग्रथ खो तयावेतं पापकम्मं कतं त्वञ्जेवेतस्म विपाकं परि-संबेदिस्ससी " ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा पठमं देवदूतं समनुष्ठिजत्वा समनुगाहित्वा समनुभासित्वा, दुतियं देवदूतं समनुयुञ्जति समनुगाहित समनभासति - 'ग्रम्भो परिस, न त्वं ग्रह्स मनस्सेसु दूतियं देवदुतं पात-भतं ति ? सो एवमाह – 'नाहसं, भन्ते' ति ।

"तमेनं. भिक्खवे. यमो राजा एवमाह - 'ग्रम्भो पुरिस, न त्वं ग्रहस मनस्सेस इत्थि वा पुरिसं वा ग्रावाधिक दुक्खितं बाव्हगिलान, सके मत्तकरीसे पलिपन्नं सेमानं, ग्रञ्जेहि बट्टापियमानं, ग्रञ्जेहि सवेसियमान' ति ? सो एवमाह - 'ग्रह्सं, भन्ते' ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा एवमाह - 'ग्रम्भो पुरिस, तस्स ते विज्ञस्स सतो महल्लकस्स न एतदहोसि - ग्रहं पि खोम्हि व्याधि-धम्मो ब्याधि ग्रनतीतो, हन्दाहं कल्याणं करोमि कायेन वाचाय मनसा' ति ? सो एवमाह - 'नासन्खिस्सं, भन्ते । पमादस्सं, भन्ते' ति ।

"तमेनं. भिक्खवे, यमो राजा एवमाह - 'ग्रम्भो पुरिस, पुमाद- 20 R. 140 ताय न कल्याणमकासि कायेन वाचाय मनसा । तग्य त्वं, ग्रम्भो पूरिस, तथा किरस्सन्ति यथा तं पमत्तं । तं खो पन ते एतं पापकम्मं नेव मातरा कतं, न पितरा कतं, न भातरा कतं, न भगिनिया कतं, न मित्तामच्चेहि कत, न ज्ञातिसालोहितेहि कतं, न देवताहि कतं, न समणबाह्मणेहि कतं: ग्रथ खो तयावेतं पापकम्मं कतं । त्वञ्जेवेतस्स विपाकं पटि- 25 संवेदिस्ससी' ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा दृतियं देवदूतं समन्युञ्जित्वा समनुगाहित्वा समनुभासित्वा, ततियं देवदृतं समनुयुञ्जति समनुगाहित समनुभासति - 'भ्रम्भो पुरिस, न त्वं श्रद्दस मनुस्सेसु ततियं देवदृतं पातुभतं' ति ? सो एवमाह - 'नाइसं, भन्ते' ति ।

१. पटिसंवेदियसी - रो०। २. ब्याधिधम्मो - रो०। म०१ - १७

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा एवमाह — 'ग्रम्भो पुरिस, न त्वं ग्रद्स मनुस्सेनु इत्थि वा पुरिसं वा एकाहमतं वा द्वीहमतं वा तीहमतं वा उद्धुमातकं विनीलकं विपुब्बकजातं ति ? सो एवमाह — 'ग्रद्सं, भन्ते' ति ।

"तमेनं, भिनखने, यमो राजा एनमाह – 'ग्रम्भो पुरिस, तस्स ते विञ्जुस्स सतो महल्लकस्स न एतदहोसि – म्रहं पि खोम्हि मरण-धम्मो मरणं ग्रनतीतो, हन्दाहं कल्याणं करोमि कायेन वाचाय मनसा' ति ? सो एनमाह – 'नासिन्खस्सं, भन्ते । पमादस्सं, भन्ते' ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा एवमाह — 'ग्रम्भो पुरिस, पमाद10 ताय न कल्याणमकासि कायेन वाचाय मनसा । तन्म त्वं, ग्रम्भो पुरिस, तथा करिस्सन्ति यथा तं पमत्तं । तं हो पन ते एतं पापकम्मं नेव मातरा कतं, न पितरा कतं, न भातरा कतं, न भातरा कतं, न भित्तामच्चेहि कतं, न ज्ञातिसाजोहितहि कतं, न देवताहि कतं, न समणबाह्मणेहि कतं, न्रथ्य हो तथावेत पापकम्म कत । त्वञ्जेवेतस्स । वियाकं पटिसंबेदिस्समों ति ।

"तमनं, भिक्खने, यमो राजा तितयं देवहूत समनुपृष्टिजत्वा समनु-गाहित्वा समनुभासित्वा तुष्ही होति । तमनं, भिक्षक्व, निरयपाला पञ्चिमधवन्थनं नाम कारण करोन्ति । तत्त प्रयोखिल हत्थे गमेन्ति । तत्तं प्रयोखिल दुतियस्मि हत्थे गमेन्ति । तत्तं प्रयोखिल पादे गमेन्ति । वत्त प्रयोखिल दुतियस्मि पादे गमेन्ति । तत्त प्रयोखिल मञ्जो उरस्मि गमेन्ति । सो तत्य दुक्खा नित्यां खरा कटुका वेदना वेदियति, न च ताव कालं करोति याव न तं पापकम्मं व्यन्तीहोनि ।

"तमेनं, भिन्नवने, निरयपाला सकड्वित्वा कुघारीहि" तच्छेन्ति । सो तत्य दुनवा निव्वा सग कटुका वेदना वेदियनि, न च ताव कालं करोति ²⁵ याव न तं पापकम्मं व्यक्तीहोति ।

"तमेन, भिक्खवे, निरयपाला उद्धंपारं अधोसिरं गहेत्वा" वासीहि तच्छेन्ति ... पे०... । तमेन, भिक्खवे, निरयपाला रखे योजेत्वा आदित्ताय भूमिया सम्पञ्जितिताय सजीतिभूताय सारेन्ति पि पच्चासारेन्ति पि ...पे०...। तमेन, भिक्खवे, निरयपाला महन्तं अङ्कारपञ्चतं आदित्तं सम्पञ्ज-

R 141

B. 140

१ प्रयोशील – रो०। २ निया – सी०। ३. शाप कम्मं – सी०। ४. सबै-मिला – सी०, स्वा०, रो०। १ कुठारीहि – सी०, स्वा०, रो०। ६. तच्छन्ति – सी०, स्वा०, रो०। ७. ठनेला – स्वा०, रो०।

लितं सजोतिभूतं भ्रारोपेन्ति पि भ्रोरोपेन्ति पि ... पे ०... । तमेनं, भ्रिक्सवे, निरयपाला उद्धंपादं भ्रघोत्तिरं गहेत्वा तत्ताय लोहकुम्भिया पिक्सपन्ति, भ्रादित्ताय सम्पज्जलिताय सजोतिभूतायं । सो तत्य फेणुदेहकं पञ्च-मानो सिंक पि उद्धं गञ्छति, सींक पि प्रघो गञ्छति, सींक पि तिरयं गञ्छति । सो तत्य दुक्सा तिब्बा सरा कटुका वेदना वेदियति, न च वित्रयं साने करोति याव न तं पापकम्मं ब्यन्तीहोति । तमेनं, भिक्सवे, निरयपाला महानिरये पिक्सपन्ति । सो सो सो पन, भिक्सवे, महानिरयो—

"चतुक्कण्णो चतुद्धारो, विभक्तो भागसो मितो । भ्रयोपाकारपरियन्तो, भ्रयसा पटिकुष्जितो ।। "तस्स भ्रयोमया भूमि, जिलता तेजसा युता । समन्ता योजनसतं, करिरत्वा तिट्टित सब्बदा" ति ।।

10 R. 142

20 B, 141

25

७. यमराजयुत्तं। "भूतपूब्यं, भिनसवने, यमस्स रञ्जो एतद-होसि — 'ये किर, भो, लोके पापकानि कम्मानि करोन्ति ते एवरूपा विविधा कम्मकारणा करीयन्ति । अही वताहं मनुस्सत्तं लभेय्यं, तथा-गतो च लोके उप्पञ्जेय्य अरहं सम्मासम्बुद्धो, तं चाहं भगवन्तं पिय-रुपासेय्यं । सो च मे भगवा धम्मं देसेय्य, तस्स चाहं भगवतो धम्मं आजानेय्यं ति । तं स्त्रो पनाहं, भिनस्बने, न अञ्ज्ञस्स समणस्स वा बाह्यणस्स वा सुत्वा एवं वदामि, अपि च स्त्रो, भिनस्बने, यदेव मे सामं ज्ञातं सामं विद्धं सामं विदितं तदेवाहं बदामी ति ।

"बोदिता देवदूर्तेहि, ये पमञ्जल्त माणवा ।
ते दीघरत्तं सोचन्ति, हीनकायूपगा नरा ।।
"ये च स्रो देवदूर्तेहि, सन्तो सप्पुरिसा इष ।
बोदिता नप्पमञ्जन्ति, प्ररियधम्मे कुदाचनं ।।
"उपादाने भयं दिस्वा, जातिमरणसम्भवं ।
अनुपादा विमुच्चन्ति, जातिमरणसङ्ख्ये ।।
"ते प्रप्पमता" सुखिनो', दिदुधम्माभिनिब्बुता ।
सब्बवरभयातीता, सब्बदुक्स उपच्चगु" ति ।।

द्र. चतुमहाराजसुतं । "श्रट्ठमियं, भिक्सवे, पक्सस्स चतुश्रं महाराजानं ग्रमच्चा पारिसज्जा इमं लोकं ग्रमृविचरन्ति – कच्चि बहू

 ^{&#}x27;सो तत्य फेनुहेहरू पश्चती' ति प्रविको पाठो तीन, स्वान, रो॰ पोल्बकेचु विस्तरि ।
 फेनुहेहरू – तीन, स्वान, रो॰ ।
 सेनप्ता – स्वान, रो॰ ।
 पुषिता – तीन, स्वान, रो॰ ।

मनस्सा मनुस्सेस् मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्जा ब्रह्मञ्जा कुले जेट्टा-पवायिनो उपोस्थं उपवसन्ति पटिजागरोन्ति प्रञ्जानि करोन्ती' ति । चातुर्हीस, भिक्खवे, पक्खस्स चतुन्नं महाराजानं पुत्ता इमं लोकं मनु-विचरन्ति – कच्चि बहु मनुस्सा मनुस्सेसु मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्जा 5 ब्रह्मञ्ञा कुले जेट्टापचार्यिनो उपासर्थे उपवसन्ति पटिजागरोन्ति पुञ्ञानि करोन्ती' ति । तदहु, भिक्खवे, उपोसथे पन्नरसे चत्तारो महा-राजानो सामञ्जेव इमं लोकं अनुविचरन्ति - 'कच्चि बहु मनुस्सा मनस्सेम् मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्जा ब्रह्मञ्जा कुले जेट्ठापचायिनो उपोस्तयं उपवसन्ति पटिजागरोन्ति पुञ्ञानि करोन्ती' ति ।

"सचे, भिक्खवे, ग्रप्पका होन्ति मनुस्सा मनुस्सेसु मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्जा ब्रह्मञ्जा कूले जेट्रापचायिनो उपोसथं उपवसन्ति पटिजाग-रोन्ति पुञ्जानि करोन्ति । तमेनं, भिक्खवे, चत्तारो महाराजानो देवानं तार्वितसानं सधम्माय सभाय मन्निसिन्नानं सन्निपतितानं ग्रारोचेन्ति -'ग्रप्पका खो, मारिसा, मनुस्सा मनुस्सेसु मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्जा 15 ब्रह्मञ्जा कुले जेट्टापचायिनो उपोसच उपवसन्ति पटिजागरोन्ति पञ्जानि करोन्ती' ति ।

B. 142

20

R. 143

10

"तेन खो, भिक्खवे, देवा तावतिसा ग्रनत्तमना होन्ति -'दिब्बा वत भो काया परिहायिस्सन्ति, परिपरिस्सन्ति ग्रसर-काया'ति।

"सचे पन, भिक्खवे, बहु होन्ति मनुस्सा मनुस्सेसु मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्जा ब्रह्मञ्जा कुले जेट्रापचायिनो उपासथं उपवसन्ति पटिजाग-रोन्ति पञ्जानि करोन्ति । तमेनं, भिक्खवे, चत्तारो महाराजानो देवानं तावितसानं सधम्माय सभाय सन्निसिन्नानं सन्निपतितानं भारोचेन्ति -'बहु खो, मारिसा, मनुस्सा मनुस्सेसु मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्ञा ब्रह्मञ्ञा 25 कुले जेट्टापचायिनो उपोसयं उपवसन्ति पटिजागरोन्ति पुञ्जानि करोन्ती' ति । तेन, भिक्खवे, देवा तावर्तिसा श्रत्तमना होन्ति - 'दिब्बा वत, भो, काया परिपूरिस्सन्ति, परिहायिस्सन्ति असूरकाया' ति ।

"भतपुब्बं, भिक्लवे, सक्को देवानमिन्दो देवे तावतिसे धनुनय-मानी तायं वेलायं इमं गाथं अभासि -

१. पटिजागरेन्ति - रो॰ ।

B. 143

R. 145

30

20

'वातुर्ह्स' पञ्चदिसं', या च पक्सस्स भ्रद्वमी । पाटिहारियपक्सं च, भ्रद्वञ्जसुसमागतं । उपोसमं उपबसेय्य, योपिस्सं मादिसो नरो' ति ।।

"सा खो पनेसा, भिक्खवे, सबकेन देवानमिन्देन गाथा दुग्गीता न सुगीता दुब्भासिता न सुभासिता । तं किस्स हेतु ? सक्को हि, ऽ भिक्खवे, देवानमिन्दो भवीतरागो भवीतदोसो भवीतमोहो ।

"यो च खो सो, भिनखते, भिनखु ग्ररहं खीणासवो वृसितवा ब्रह्मचरियो भे कतकरणीयो ब्रोहितभारो अनुप्पत्तसदत्वो परिन्खीणभव-संयोजनो सम्मदञ्जा विभृत्तो, तस्स खो एतं, भिन्खने, भिन्खुनो कल्लं वचनाय –

> ' वातुर्हीस पञ्चदिसि, या च पक्खरस ग्रहुमी । पाटिहारियपक्खं च, श्रहुङ्गसुसमागतं । उपोसयं उपवसेय्य, थोपिस्स मादिसो नरो'ति ।।

"तं किस्स हेतु ? सो हि, भिक्खवे, भिक्खु वीतरागो वीत-दोसो वीतमोहो ति ।

"भूतपुट्यं, भिनम्बने, सक्को देवानमिन्दो देवे तावतिसे अनु-नग्रमानो तायं वेलायं इमं गाथं अभासि -

> 'वातुर्द्दार पञ्चदिस, या च पक्सस्स श्रद्धमी । पाटिहारियपक्सं च, श्रद्धङ्कसुसमागतं । उपोसयं उपवसेय्य, योपिस्स मादिस्रो नरो'ति ।।

"सा खो पनेसा, भिक्सवे, सक्केन देवानमिन्देन गाथा दुग्गीता न सुगीता दुब्मासिता न सुभासिता । तं किस्स हेतु ? सक्को हि, भिक्सवे, देवानमिन्दो अपरिमुत्तो जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्सेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि, अपरिमुत्तो दुक्सस्मा ति वदामि ।

"यो च खो सो, भिक्खबे, भिक्खु ग्ररहं खीणासको वृत्तितवा 25 कतकरणीयो ग्रोहितभारो अनुप्पत्तसदत्यो परिक्खीणभवसंयोजनो सम्म-दञ्जा विमुत्तो, तस्स खो एतं, भिक्खबे, भिक्खुनो कल्लं वचनाय –

'नातुर्हीस पञ्चर्दीस, या च पन्सस्स भ्रटुमी। पाटिहारियपन्सं च, भ्रटुङ्गसुसमागतं। उपोसचं उपनसेय्य, योपिस्स मादिसो नरो'ति।।

१-१. चातुर्सी पञ्चवसी - रो॰ । २. योगस्स - सी॰, स्वा॰, रो॰ । ३. स्या॰, रो॰ पोल्कमेसु न दिस्सति ।

R. 146

25

"तं किस्स हेत ? सो हि, भिक्खवे, भिक्ख परिमत्तो जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि, परि-मत्तो दुक्खस्मा ति वदामी" ति ।

 सुबुमालसूत्तं । "सुबुमालो ग्रहं, भिन्खवे, परमसुबुमालो ग्रच्चन्तसलमालो । मम सदं, भिक्लवे, पित् निवेसने पोक्लरणीयो कारिता होन्ति । एकत्थ सूदं, भिक्खवे, उप्पलं वप्पति , एकत्थ पद्मं, एकत्य पण्डरीकं, यावदेव ममत्याय । न खो पनस्साहं, भिक्खवे, प्रका-सिकं र चन्दनं धारेमि । कासिकं, भिक्खवे, सू में तं वेठनं होति, कासिका कञ्चका, कासिकं निवासनं, कासिको उत्तरासङ्को । रित्तन्दिवं खो 10° पन मे ' स तं3, भिक्खवे, सेतच्छत्तं घारीयति – 'मा नं फुसि सीतं वा उण्हें वा तिणं वा रजो वा उस्सावो वा' ति ।

"तस्स मय्हं, भिक्खवे, तयो पासादा ग्रहेस - एको हेमन्तिको, एको गिम्हिको, एको वस्सिको । सो खो ग्रहं, भिक्खवे, वस्सिके पासादे वस्सिके चत्तारो मासे निष्पृरिसेहि तुरियेहि परिचारयमानो न हंटापासाद 15 ग्रोरोहामि । यथा स्रो पन, भिक्सवे, ग्रञ्जेस निवेसने दासकम्मकर-पोरिसस्स कणाजकं भोजनं दीयति विलङ्कदृतिय, एवमेवस्य मे, भिक्खवे, पित निवेसने दासकम्मकरपोरिसस्स सालिमसोदनो दीयति ।

"तस्स मय्ह, भिक्खवे, एवरूपाय इद्धिया समञ्चागतस्स एवरूपेन च सुखमालेन एतदहोसि - 'ग्रस्मुतवा खो पूथज्जनो ग्रत्तना जराधम्मो 20 समानो जरं अनतीतो परं जिण्णं दिस्वा अट्टीयति हरायति जिगच्छति ग्रतानंयेव ग्रतिसित्वा, ग्रहं पि खोम्हि जराधम्मो जरं ग्रनतीतो । ग्रहं चेव स्रो पन जराधम्मो समानो जरं ग्रनतीतो परं जिण्णं दिस्वा ग्रहीयेय्यं हरायेय्य जिग्च्छेय्यं न मेतं ग्रस्स पतिरूपं' ति । तस्स मय्हं, भिन्सवे. इति पटिसञ्चित्त्वतो यो योब्बने योब्बनमदो सो सब्बसो पहीयि ।

"म्रस्तुतवा खो पुयुज्जनो म्रत्तना व्याधिधम्मो समानो ब्याधि अनतीतो परं व्याधितं दिस्वा अट्टीयति हरायति जिगुच्छति अलानयेव प्रतिसित्वा - 'ग्रहं पि खोम्हि व्याधिधम्मो व्याधि ग्रनतीतो, ग्रहं चेव सो पन व्याधिधम्मो समानो व्याधि अनतीतो परं व्याधिक दिस्वा अडी-येय्यं हरायेय्यं जिग्च्छेय्यं, न मेतं ग्रस्स पतिरूपं' ति । तस्स मय्हं, भिक्खवे, इति पटिसञ्चिक्सतो यो ब्रारोग्ये ब्रारोग्यमदो सो सब्बसो पहीयि ।

१. प्रफति - सी०, रो०। २. कासिकं - स्वा०। ३-३. सु मे तं-सी०, स्या०, रो॰ । ४. निवेसनेस - सी॰, रो॰ ।

B. 145

"श्रस्तुतवा खो पुषुज्जनो श्रस्ता मरणधम्मो समानो मरणं श्रनतीतो परं मदं दिस्वा श्रट्टीयति हरायति जिगुच्छति श्रसानंयेव श्रीति-सित्वा — 'श्रहं पि खोम्हि मरणधम्मो, मरणं श्रनतीतो, श्रहं चेव खो पन मरणधम्मो समानो मरणं श्रनतीतो परं मतं दिस्वा श्रट्टीयेय्यं हरायेय्यं जिगुच्छेय्यं, न मेतं श्रस्त पतिक्पं' ति । तस्स मय्हं, भिवखवे, इति पटि- क्ष्मिन्वखतो यो जीवित जीवितमदो सो सब्बसो पृष्ठीयो ति ।

"तयोमे, भिक्खवे, मदा । कतमे तयो ? योब्बनमदो, श्रारोग्य-मदो, जीवितमदो । योब्बनमदमत्तो वा, भिक्खवे, श्रस्सुतवा पुयु-जजनो कायेन दुच्चरितं चरित, वाचाय दुच्चरितं चरित, मनसा दुच्चरितं चरित । सो कायेन दुच्चरितं चरित्वा, वाचाय दुच्चरितं चरित्वा, 10 मनसा दुच्चरितं चरित्वा कायस्स भेदा परं मरणा श्रपायं दुग्गितं विनि-पातं निरय उपपज्जित । ग्रारोग्यमदमत्तो वा, भिक्खवे, श्रस्सुतवा पुयुज्जनो ... पे०... जीवितमदमत्तो वा, भिक्खवे, श्रस्सुतवा पुयुज्जनो कायेन दुच्चरितं चरित्व, वाचाय दुच्चरितं चरित्वा, मनसा दुच्चरित चरित । सो कायेन दुच्चरितं चरित्वा, वाचाय दुच्चरितं चरित्वा, 15 मनसा दुच्चरितं चरित्वा कायस्स भेदा परं मरणा श्रपायं दुग्गितं विनि-पातं निरयं उपपज्जित । योब्बनमदमत्तो वा, भिक्खवे, भिक्खु सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्ति । ग्रारोग्यमदमत्तो वा, भिक्खवे, मिक्खु ... पे०... जीवितमदमत्तो वा, भिक्खवे, भिक्खु सिक्खं पच्चक्खाय हीना-यावत्ति ति ।

> "व्याधिषमा जराधम्मा, अथो मरणधिमानो । यथाधम्मा तथासन्ता', जिगुच्छन्ति पुथुज्जना ।।
> "अहं चेतं जिगुच्छेय्यं, एवंधम्मेमु पाणिमु ।
> न मेतं पतिरूपस्स, मम एवंविहारिनो ।।
> "सीहं एवं विहरन्तो, ज्ञत्वा धम्मं निरूपीध ।
> आरोग्ये योब्बर्नास्म च, जीवितस्मि च ये मदा ।।
> "सब्बे मदे अभिभोस्मि, नेक्खम्म दट्डु क्षेमतं ।
> तस्स मे अहु उस्साहो, निब्बानं अभिपस्सतो ।।
> "नाहं भक्बो एतरिह, कामानि पटिसेवितुं ।
> अनिवत्ति भविस्सामि, ब्रह्मचरियपरायणो" त ।।

25

30

R. 147

१०. श्राधिपतेय्यसत्तं । "तीणिमानि, भिक्सवे, ग्राधिपते-B. 146 य्यानि । कतमानि तीणि ? ग्रत्ताधिपतेय्यं, लोकाधिपतेय्यं, धस्माधि-पतेय्यं । कतमं च, भिक्खवे, ग्रताधिपतेय्यं ? इघ, भिक्खवे, भिक्ख ग्ररञ्जागतो वा स्वस्तमलगतो वा सञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्जिन-⁵ क्खति - 'न खो पनाह चीवरहेत् अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो। न विण्डपातहेत, न सेनासनहेत, न इतिभवाभवहेतु ग्रगारस्मा ग्रनगारियं पब्बजितो । अपि च खोम्हि म्रोतिण्णो जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि, दक्खोतिण्णो दक्खपरेतो । ग्रप्पेव नाम इमस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स ग्रन्तिकिरिया पञ्जायेथा R 148 10 ति । श्रहं चेव खो पन यादिसके कामे श्रोहाय श्रगारस्मा श्रनगारियं पब्बजितो तादिसके वा कामे परियेसेय्यं ततो वा पापिइतरे, न मेतं पतिरूपं' ति । सो इति पटिसञ्चिक्वति – 'ग्रारद्धं खो पन मे विरियं भविस्सति ग्रसल्लीनं, उपदिता सति ग्रसम्मुद्रा, पस्सद्धो कायो ग्रसारद्धो, समाहितं चित्तं एकमां' ति । सो ग्रतानंयेव ग्रधिपति करित्वा श्रकुसलं

गजहित, कुसलं भावेति, सावञ्जं पजहित, अनवञ्जं भावेति, मुद्धं अत्तानं परिहरित । इदं वुच्चिति, भिनस्ववे, अत्ताधिपतेय्यं । "कतमं च, भिनस्ववे, लोकाधिपतेय्यं ? इघ, भिवस्ववे, भिनस्व

ग्ररञ्जातो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागाग्यतो वा इति पटिमञ्जि क्खति – 'न खो पनाहं चीवरहेतु ग्रगाग्स्मा ग्रनगार्त्य पव्बजितो । न १० पिण्डपातहेतु, न सेनासनहेतु, न इतिभवाभवहेतु ग्रगारस्मा ग्रनगारियं पव्बजितो । ग्रपि च खोम्हि ग्रोतिण्णो जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि, दुक्खोतिण्णो दुक्खपरेतो । ग्रप्पेव नाम इमस्स केवनस्स दुक्खक्खन्यस्स ग्रन्तकिरिया पञ्जायेषा' ति । ग्रहं चेव खो पन एवं पव्बजितो समानो कामवितक्कं वा वितक्केय्यं,

23 ब्यापादवितक्क वा वितक्केय्यं, विहिसावितक्कं वा वितक्केय्यं, महा खो पनाय लोकसिन्नवासो । महन्तिस्म खो पन लोकसिन्नवासे सन्ति समण-बाह्मणा इद्धिमन्तो दिब्बवक्खका परिचत्तिवहुनो । ते दूरतो पि पस्सन्ति, श्रासन्ना पि न दिस्सन्ति, चेतसा पि चित्तं जानन्ति । ते पि सं एव जानेय्यं-

'पस्सय, मो, इमं कुलपुत्त सद्धा अगारस्मा अनगारियं पब्खजितो समानो अ वोकिण्णो विहरित पापकेहि अकुसलेहि वम्मेही' ति । देवता पि स्रो स्रित इद्धिमन्तिनियो दिवनस्कुका परिचत्तविद्वुनियो । ता दूरतो पि पस्मिल सामका कि व

पस्सन्ति, आसन्ना पि न दिस्सन्ति, बेतसा पि बित्तं जानन्ति । ता पि

B. 147

R. 149

मं एवं जानेय्युं - 'पस्सथ, मी, इमं कुलपुत्तं सद्धा ग्रगारस्मा ग्रनगारियं पब्बजितो समानो बोकिण्णो विहरति पापकेहि अकुसलेहि धम्मेही' ति । सो इति पटिसञ्चिक्खति – 'ग्रारद्वं खो पन मे विरियं भविस्सति ग्रसल्लीनं, उपद्रिता सति ग्रसम्मद्रा, पस्सद्धो कायो ग्रसारद्धो, समाहितं चित्तं एकमां' ति । सो लोकंयेव ग्रिषपित करित्वा ग्रकुसलं पजहित, 5 कसलं भावेति. सावज्जं पजहति, अनवज्जं भावेति, सुद्धं अत्तानं परि-हरति । इदं वच्चति, भिक्खवे, लोकाधिपतेय्यं ।

"कतमं च. भिक्खवे, धम्माधिपतेय्यं ? इघ, भिक्खवे, भिक्ख ग्ररञ्जागतो वा रुक्खमलगतो वा सञ्जागारगतो वा इति परिसञ्चि-क्लित - 'न खो पनाहें चीवरहेतु ग्रगारस्मा ग्रनगारियं पब्बजितो । न पिण्डपातहेत्, न सेनासनहेत्, न इतिभवाभवहेत् अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो । अपि च खोम्हि श्रोतिण्णो जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि, दुक्खोतिण्णो दुक्खपरेतो । श्रप्येव नाम इमस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स श्रन्तिकिरिया पञ्जायेथा ति । स्वाक्लातो भगवता धम्मो सन्दिदिको ग्रकालिको एहिएस्सिको 🚜 ग्रोपनेय्यिको पच्चत्तं बेदितब्बो विञ्जही ति । सन्ति खो पन में सन्नह्म-चारी जान पस्सं विहरन्ति । अहं चेव स्तो पन एवं स्वाक्खाते धम्मविनये पव्वजितो समानो कूसीतो विहरेय्यं पमत्तो, न मेतं ग्रस्स पतिरूपं ति । सो इति पटिसञ्चिक्खति - 'ग्रारद्धं खो पन मे विरिय भविस्सति ग्रसल्लीनं, उपट्टिता सति ग्रसम्मुद्रा ', पस्सद्धो कायो ग्रसारद्धो, समाहितं 20 वित्तं एकमां ति । सो धम्मंयेव अधिपति करित्वा अकसलं पजहति. कसलं भावेति, सावज्जं पजहति, अनवज्जं भावेति, सुद्धं अत्तानं परि-हरिन । इदं वृच्चति, भिक्खवे, धम्माधिपतेय्यं । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि माधिपतेय्यानी ति ।

> "नित्य लोके रहो नाम, पापकम्मं पकुञ्जतो। ग्रता ते पूरिस जानाति, सच्चं वा यदि वा मुसा ।। "कल्याणं वत भो सक्खि, ग्रतानं ग्रतिमञ्जासि । यो सन्तं प्रत्तनि पापं, ग्रतानं परिगृहसि ।।

"पस्सन्ति देवा च तथागता लोकस्मि बालं विसमं चरत्तं।

B. 148

25

30

R. 150

१. भ्रपम्मदा - सी०: भ्रप्पमदा - स्या० ।

घ०१ – १८

10

B. 149

तस्मा हि अत्ताधिपतेय्यको च, लोकाधिपो च निपको च झायो ॥ "धम्माधिपो च अनुषम्मचारी, न हीयति सच्चपरक्कमो मुनि ॥ पसय्ह मारं अभिभुय्य अन्तकं, यो च फुसी जातिक्खयं पथानवा ॥ सो तादिसो लोकविद्र सुमेथो, सञ्चेस् धम्मेस् अतम्मयो मुनी" ति ॥

देवदूतवग्गो चतुत्थो ।

तस्सुद्दानं

ब्रह्म ग्रानन्द सारिपुत्तो, निदान हत्थकेन च। दूता दुवे च राजानो, मुखुमालाधिपतेय्येन चा ति।।

प्र. चूळवग्गो

१. सम्मुखीभावसुतं । "ितण्ण, भिक्खवं, सम्मुखीभावा नद्धो कुलपुत्तो बहुं पुञ्ज पसवित । कतमेस तिण्ण ? सद्धाय, भिक्खवं, सम्मुखीभावा सद्धो कुलपुत्तो बहु पुञ्ज पसवित । देव्यथम्मस्म, भिक्खवं, सम्मुखीभावा सद्धो कुलपुत्तो बहु पुञ्जं पसवित । दिक्खणेय्यान, । भिक्खवं, सम्मुखीभावा सद्धो कुलपुत्तो बहु पुञ्जं पसवित । इमेस खो, भिक्खवं, तिण्णं सम्मुखीभावा सद्धो कुलपुत्तो बहुं पुञ्जं पसवित । इमेस खो, भिक्खवं, तिण्णं सम्मुखीभावा सद्धो कुलपुत्तो बहुं पुञ्जं पसवित । इमेस खो, भिक्खवं, तिण्णं सम्मुखीभावा सद्धो कुलपुत्तो बहुं पुञ्जं पसवित ।

 तहानमुत्तं । "तीहि, भिक्चवं, ठानेहि सद्धो पसन्नो बेदि-तब्बो । कतमेहि तीहि ? सीलवन्तान दस्सनकामो होति, सद्धम्मं ति सोतुकामो होति, विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगार अब्झावसित मुत्त-चागो पयतपाणि वोस्सम्मरतो याचयोगो दानसंविभागरतो । इमेहि खो, भिक्खवं, तीहि ठानेहि सद्धो पसन्नो वेदितब्बो ।

"दस्सनकामो सीलवतं, सद्धम्मं सोतुमिच्छति । विनये मच्छेरमलं, स वे सद्धो ति वच्चती" ति ।।

रै. प्रताधिपको सतो चरे - सी०, स्वा०, रो० । २. सीलवत - रो० । ३. बिनेम्य -सी०, रो० । ४-४. सचे - रो० ।

20

R. 151

इ. श्रस्थवससुर्त । "तयो, भिक्खवे, श्रस्थवसे सम्पस्समानेन श्रलमेव परेसं वम्मं देसेत् । कतमे तयो ? यो घम्मं देसेति सो श्रत्थप्यिट-संवेदी च होति घम्मप्यिटसंवेदी च । यो चम्मं सुणाति सो श्रत्थप्यिट-संवेदी च होति घम्मप्यिटसंवेदी च । यो चेव घम्मं देसेति यो च घम्मं सुणाति उभो श्रत्थप्यिटसंवेदिनो च होन्ति घम्मप्यिटसंवेदिनो च । इमे असो, भिक्खवे, तयो श्रत्थप्यदेसंवेदिनो च सम्पस्समानेन श्रलमेव परेसं घम्मं देसेतं" ति ।

४. कथापवित्तसुतं । "तीहि, भिक्खवे, ठानेहि कथा पवित्तनी होति । कतमेहि तीहि ? यो धम्मं देसेति सो प्रत्यप्यटिसवेदी च होति धम्मप्यटिसवेदी च । यो धम्मं सुणाति सो प्रत्यप्यटिसवेदी च होति 10 धम्मप्यटिसवेदी च । यो चेव धम्मं देसेति यो च धम्मं सुणाति उभो प्रत्यप्यटिसवेदिनो च होन्ति धम्मप्यटिसवेदिनो च । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि ठानेहि कथा प्रवित्तनी होती" ति ।

४. पण्डितपुन्नं । ,"तीणिमानि, भिक्खवे, पण्डितपञ्ञत्तानि सप्पुरिसपञ्जातानि । कतमानि तीणि ? दानं, भिक्खवे, पण्डित- 15 पञ्जातं सप्पुरिसपञ्जातं । पञ्जजातं भिक्खवे, पण्डितपञ्जाता सप्पुरिसपञ्जाता । मातापितूनं, भिक्खवे, उपट्ठानं पण्डितपञ्जातं सप्पुरिसपञ्जातं । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि पण्डितपञ्जातानि सप्परिसपञ्जातानी ति ।

"सिब्स दानं उपञ्जातं, ग्रीहंसा संयमो दमो । मातापितु उपटुानं, सन्तानं ब्रह्मचारिनं ।। "सतं एतानि ठानानि, यानि सेवेच पण्डितो । ग्रिरियो दस्सनसम्पन्नो, स लोकं अजते सिवं" ति ।।

६. सीलबन्तसुसं । "यं, भिक्खवे, सीलबन्तो पब्बिजता गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरन्ति । तत्व मनुस्सा तीहि ठानेहि बहुं 25 पुञ्ञां पसवन्ति । कतमेहि तीहि ? कायेन, वाचाय, मनसा । यं, भिक्खवे, सीलवन्तो पब्बिजता गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विह-रन्ति । तत्व मनुस्सा इमेहि तीहि ठानेहि बहुं पुञ्ञां पसवन्ती" ति ।

 सङ्कललक्कणयुक्तं । "तीणिमानि, भिक्सवे, सङ्कलस्स सङ्कललक्कणानि । कतमानि तीणि ? उप्पादो पञ्ञायित, वयो ३० पञ्ञायति, ठितस्स ग्रञ्जायतं पञ्जायति । इमानि स्रो, भिक्सवे, तीणि सङ्खतस्स सङ्खलनक्षणानीं' ति ।

द्रः असङ्क्षतलस्यगमुतं । "तीणिमानि, भिनस्ये, असङ्क्षतस्य असङ्क्षतलनस्यणानि । कतमानि तीणि ? न उप्पादो पञ्जायति, न इ वयो पञ्जायति, न ठितस्स अञ्जायत्त पञ्जायति । इमानि स्रो, भिनस्ये, तीणि असङ्कृतस्य असङ्कृतलनस्यणानी" ति ।

१. पब्बतराज्युत्तं । "हिमवन्तं, भिन्खवे, पब्बतराजं निस्साय महासाला तीहि बङ्गीहि बङ्गिन्तः । कतमाहि तीहि ? साखापत्तपलासेन बङ्गिन्त, तचपपटिकाय बङ्गिन्त, फेम्युसारेन बङ्गीन्तः । हिमवन्तं, भिन्खवे, 10 पब्बतराजं निस्साय महासाला इमाहि तीहि बङ्गीहि बङ्गीन्तः ।

"एवमेव सो, भिक्सवे, सद्धं कुतर्पात निस्साय मन्तो जनो तीहि बङ्कीहि वङ्कति । कतमाहि तीहि ? सद्धाय वङ्कति, सीलेन बङ्कति, पञ्जाय बङ्कति । सद्धं, भिक्सवे, कुनपति निस्साय मन्तो जनो इमाहि तीहि बङ्कीहि बङ्कती ति ।

"यथा पि पब्बतो सेलो, अरञ्ञास्म ब्रहावते ।
तं रुक्ता' उपनिस्साय, बङ्गुन्ते ते वनप्पती ।।
"तथेव सीलसम्पन्नं, सद्ध कुलपति इध ।
उपनिस्साय बङ्गुन्ति, पुत्तदारा च बन्धवा ।
अमञ्जा ञातिसङ्घा च, ये चम्स अनुजीविनो ।।
"त्यास्म सीतवतो सीलं, चागं मुचिरतानि च ।
पस्ममानानुकुब्बन्ति, अन्तमस्वं' विचक्खणा ।।
"इच सम्मं चरित्वान, मम्मं मुगतिगामिनं ।
नित्नो देवलोकस्मि, मोदन्ति कामकामिनो" ति ।।

१० श्रातप्पकरणीयमुत्तं । "तीहि, भिक्सवे, ठानेहि श्रातप्प करणीयं । कतमेहि तीहि ? श्रनुप्पन्नानं पापकानं श्रकुसलानं धम्मानं श्रनुप्पादाय श्रातप्पं करणीयं, श्रनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उपायाय श्रातप्पं करणीयं, उपप्नानं सारीरिकानं वेदनानं वुक्सानं तिब्बानं खरानं कटुकानं श्रसातानं श्रमनापानं पाणहरानं श्रधिवासनाय श्रातप्पं करणीयं । इमेहि तीहि, भिक्सवे, ठानेहि श्रातप्पं करणीयं ।

B. 151

15

20

R 153

रै. रुस्तं – रो० ! २. वनस्पति – सी०, रो० । ३. वे मदन्ति – सी०, स्था०, रो० ।

B. 152

25

"यतो स्रो. भिक्खवे. भिक्ख अनप्पन्नानं पापकानं अकसलानं धम्मानं ग्रनप्पादाय ग्रातप्पं करोति, ग्रनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पा-दाय ग्रातप्यं करोति. उप्पन्नानं सारीरिकानं वेदनानं दक्खानं तिब्बानं खरानं कटकानं ग्रसातानं ग्रमनापानं पाणहरानं श्रविवासनाय ग्रातप्पं करोति । अयं वच्चति, भिक्खवे, भिक्ख आतापी निपको सतो सम्मा 5 दक्खस्स ग्रन्तिकरियाया" ति ।

११. महाचोरसुसं । "तीहि, भिक्खवे, ग्रङ्गेहि समन्नागतो महाचोरो सन्धि पि छिन्दति, निल्लोपं पि हरति, एकागारिकं पि करोति, परिपन्थे पि तिद्वति । कतमेहि तीहि ? इघ, भिक्खवे, महाचोरो विसमिनिस्सितो च होति, गहननिस्सितो च होति, बलविनिस्सितो च 10 होति । क्यं च. भिक्खवे, महाचोरो विसमनिस्सितो होति ? इध. भिक्लवे. महाचोरो नदीविद्ग्णं वा निस्सितो होति पब्बतविसमं वा । एव खो, भिक्खवे, महाचोरो विसमनिस्सितो होति ।

"कथं च. भिक्खवे. महाचोरो गहननिस्सितो होति ? इध. भिक्खवे, महाचोरो तिणगहनं वा निस्सितो होति, रुक्खगहनं वा रोधं 15 . 8. 154 वा महावनसण्डं वा । एवं लो, भिक्खवे, महाचोरो गहननिस्सितो होति ।

"कथं च, भिक्खवे, महाचोरो बलविनस्सितो होति ? इध भिक्खवे, महाचोरो राजानं वा राजमहामत्तानं वा निस्सितो होति । तस्स एवं होति - 'सचे मं कोचि किञ्च वक्खति, इमे मे राजानो वा 🦡 राजमहामत्ता वा परियोधाय ग्रत्थं भणिस्सन्ती' ति । सचे नं कोचि किञ्च ग्राह, त्यास्स राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय ग्रत्थं भणन्ति । एवं खो, भिक्खवे, महाचोरो बलवनिस्सितो होति । इमे खो, भिक्खवे, तीहि अञ्जेहि समन्नागतो महाचोरो सन्धि पि छिन्दति. निल्लोपं पि हरति, एकागारिकं पि करोति, परिपन्थे पि तिट्रति ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, तीहि मङ्गोहि समन्नागतो पापभिक्खु खतं उपहतं ग्रत्तानं परिहरित, सावज्जो च होति सानवज्जो च विञ्जनं. बहं च अपूज्ञां पसवित । कतमेहि तीहि ? इघ, भिक्खवे, पापभिक्ख विसमिनिस्सितो च होति गहननिस्सितो च बलवनिस्सितो च ।

१. गेवं - सी०, रो०। २. बम्बेडि - सी०, रो०।

B. 153

R. 155

B. 154

पसवती'' ति ।

"कथं च, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमिनिस्सितो होति ? इध, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, विसमेन वचीकम्मेन समन्नागतो होति, विसमेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति । एवं खो, भिक्खवे, पापभिक्ख विसमिनिस्सितो होति ।

वचाकम्मन समक्षागता हाति, ।वसमन मनाकम्मन समक्षागता हाति । एवं खो, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमनिस्सितो होति । इध, भिक्खवे, पापभिक्खु निच्छादिट्ठिको होति, अन्तमगाहिकाय दिट्ठिया समझागतो होति । एवं खो, भिक्खवे, पापभिक्खु गहननिस्सितो होति । "कयं च, भिक्खवे, पापभिक्खु वलवनिस्सितो होति । इध, भिक्खवे, पापभिक्खु राजानं वा राजमहामत्तानं वा निस्सितो होति । तस्स एवं होति – 'सचे मं कोचि किञ्च वक्खति, इमे मे राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय अत्यं भणिस्सन्ती' ति । सचे नं कोचि किञ्च आह, त्यास्य राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय अत्य भणित्त । एवं खो, भिक्खवे, पापभिक्खु बलवनिस्सितो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो पापभिक्खु खत उपहतं अतानं परिहरति, सावज्जो च होति सान्वज्जो च विञ्चनं, बहं च अपुञ्चं

च्ळवग्गो पञ्चमो ।

तस्सुद्दानं

सम्मुखी ठानत्थवसं, पवत्ति पण्डित सीलव । सङ्कृतं पब्बतातप्पं, महाचोरेनेकादसा ति ॥

पठमपण्णासको समत्तो ।

६. श्रह्मणवरगो

१. पठमहेबाह्मणमुत्तं । अय खो हे बाह्मणा जिण्णा वृद्धा महल्लका अद्धगता वयोअनृप्यता वीसवस्ससितका जातिया येन भगवा तेनुपसङ्क्रीमसु; उपसङ्क्षमित्वा भगवता सिंह सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कथं सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीह्म । एकमन्तं निसिन्ना खो ते ब्राह्मणा भगवन्तं एतदवोच् — "मयमस्सु, भो गोतम, ब्राह्मणा

१. वृहा - रो॰ । साराणीयं - सी॰, स्या॰, रो॰ ।

15

25

R. 156

जिण्णा बुद्धा महल्लका ग्रद्धगता वयोग्रनुप्पत्ता वीसवस्ससतिका जातिया : ते चम्हा स्रकतंकत्याणा स्रकतंकुसला स्रकतभीरुत्ताणा । स्रोवदत् नो भवं गोतमो, ग्रनुसासत् नो भवं गोतमो यं ग्रम्हाकं ग्रस्स दीघरत्तं हिताय सुखाया" ति ।

"तम्ब तुम्हे ब्राह्मणा जिण्णा वृद्धा महल्लका ग्रद्धगता वयोग्रन्- 5 प्यता वीसवस्ससितका जातिया; ते चत्य अकतकल्याणा अकतक्सला ग्रकतभीक्ताणा । उपनीयति खो ग्रयं, ब्राह्मणा, लोको जराय ब्याधिना मरणेन । एवं उपनीयमाने खो. ब्राह्मणा, लोके जराय ब्याधिना मरणेन, यो इब कायेन संयमो वाचाय संयमो मनसा संयमो, तं तस्स पेतस्स ताणं ब लेणं च दीपंच सरणंच परायणंचा ति ।

> "उपनीयति जीवितमप्पमाय, जरूपनीतस्य न सन्ति ताणा। एत भयं मरणे पेक्खमानो. पुञ्जानि कयिराथ सुखावहानि ॥

"योध कायेन संयमो. वाचाय त तस्स ऐतस्स सुखाय होति, यं जीवमानो पकरोति पूञ्ञां'' ति ।।

२. इतियद्वेबाह्मणसूतं । श्रथ खो हे बाह्मणा जिण्णा वदा महत्त्रका ग्रद्धगता वयोग्रनुष्पत्ता वीसवस्ससतिका जातिया येन भगवा तेन्पसङ्क्ष्मिसु, उपसङ्क्षमित्वा भगवन्तं ग्रभिवादेत्वा एकमन्तं निसी- 20 दिस । एकमन्तं निसिन्ना खो ते ब्राह्मणा भगवन्तं एतदवीचुं - "मय-मस्स, भो गोतम, ब्राह्मणा जिण्णा वृद्धा महल्लका ग्रद्धगता वयोग्रन्पत्ता वीसवस्ससतिका जातिया; ते चम्हा अकतकल्याणा अकतकृसला अकतभीरुताणा । श्रोवदतु नो भवं गोतमो, अनुसासतु नो भवं गोतमो यं ग्रम्हाकं ग्रस्स दीघरत्तं हिताय सुखाया" ति ।

"तम्घ तुम्हे, ब्राह्मणा, जिण्णा वृद्धा महल्लका श्रद्धगता वयो-अनुप्पत्ता वीसवस्ससितिका जातिया; ते चत्य अकतकत्याणा अकतकूसला प्रकतभीरुताणा । घादित्तो स्रो प्रयं, ब्राह्मणा, लोको जराय व्याधिना मरणेन । एवं म्रादित्ते खो, बाह्मणा, लोके जराय ब्याधिना मरणेन. यो इच कार्येन संयमो वाचाय संयमो मनसा संयमो, तं तस्स पेतस्स ताणं 🐝 च लेणं च दीपं च सरणं च परायणं चा ति ।

R. 157

B. 157

"म्रादित्तिस्म ग्रगारिस्म, यं नीहरित भाजनं । तं तस्स होति ग्रत्थाय, नो चयं तत्थ डय्हति ।। "एवं ग्रादित्तो खो लोको, जराय मरणेन च । नीहरेथेव दानेन, दिन्न होति सुनीहतं ।। "योघ कायेन संयमो, वाचाय उद चेतसा । तं तस्स पेतस्स सुखाय होति, यं जीवमानो पकरोति पुञ्जा" ति ।

३. अञ्ञातरबाह्मणसुतं । अथ खो अञ्ञातरो बाह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्किष्मः उपसङ्किमत्वा भगवता सिंह सम्मोदि ... पे० . एकमन्तं निसन्नो खो सो बाह्मणो भगवन्तं एतदवोच — "'सन्दिट्टको धम्मो सन्दिट्टको धम्मो' ति, भो गोतम, बुच्चति । कित्तावता नु खो, भो गोतम, सन्दिट्टको धम्मो होति अकालिको एहिपस्सिको ब्रोपनेय्यिको पच्चत्तं बेदितब्बो विञ्जूही" ति ?

"रत्तो खो, ब्राह्मण, रागेन अभिभतो परियादिव्यचित्तो अत्त-15 ब्याबाधाय पि चेतेति, परब्याबाधाय पि चेतेति, उभयव्याबाधाय पि चेतेति, चेतिसकं पि दुक्क दोमनस्सं पटिसंवेदेति । रागे पहीने नेवल-ब्याबाधाय पि चेतेति, न परब्याबाधाय पि चेतेति, न उभयब्याबाधाय पि चेतेति. न चेतिसक दुक्खं दोमनस्सं पटिसवेदेति । एव पि स्रो, ब्राह्मण. सन्दिद्रिको धम्मो होति .. पे०.. । दृद्रो खो, ब्राह्मण, दोसेन ग्रिभभतो परियादिन्नचित्तो ग्रत्तव्यावाधाय पि चेतेति, परव्याबाधाय पि चेतेति. उभयब्याबाधाय पि चेतेति, चेतसिकं पि दुक्वं दोमनस्सं पटिसवेदेति । दोसे पहीने नेवत्तब्याबाधाय पि चेतेति, न परव्याबाधाय पि चेतेति, न उभयब्याबाघाय पि चेतेति, न चेतिसकं दुक्खं दोमनस्सं परिसंवेदेति । एवं पि खो, ब्राह्मण, सन्दिट्टिको धम्मो होति .. पे०... । मूब्हो खो, 25 ब्राह्मण, मोहेन ग्रभिभूतो परियादिश्वचित्तो ग्रत्तव्यावाधाय पि चेतेति, परब्याबाधाय पि चेतेति, उभयव्याबाधाय पि चेतेति, चेतसिकं पि दूनसं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । मोहे पहीने नेवत्तव्याबाधाय पि चेतेति, न परब्याबाधाय पि चेतेति, न उभयव्याबाधाय पि चेतेति, न चेतिसकं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । एवं खो, ब्राह्मण, सन्दिट्टिको धम्मो होति

१. भञ्जात्र – रो०।

R. 158

म्रकालिको एहिपस्सिको भोपनेस्यिको पच्चत्तं देदितब्दो विञ्जूही" ति ।

"भ्रभिक्कन्तं, सो गोतम, ग्रभिक्कन्तं, सो गोतम ! सेय्यथापि, भो गोतम, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छकं वा विवरेय्य, मृब्हस्स वा मग्गं ग्राचिक्खेय्य, मन्धकारे वा तेलपञ्जोतं धारेय्य — 'चक्खुमन्तो स्पानि दक्खन्ती' ति; एवमेवं भोता गोतमेन ग्रनेकपरियायेन धम्मो उ पकासितो । एसाहं भवन्तं गोतमं सरणं गच्छामि धम्मं च भिक्खुसङ्खं च । उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अञ्जतमो पाणुपेतं सरणं गत" ति ।

४. परिध्वाजकसुत्तं । अथ खो अञ्ञातरो ब्राह्मणपरिव्वाजको येन भगवा तेनुपसङ्क्षीम, उपसङ्क्षीमत्वा ... पे०... एकमन्त निसिन्नो खो सो ब्राह्मणपरिव्याजको भगवन्तं एतदवीच — "'सन्दिट्ठिको धम्मो 10 सन्दिट्ठिको धम्मो ति, भो गोतम, वुच्चित । कित्तावता नु खो, भो गोतम, सन्दिट्ठिको धम्मो होति अकालिको एहिपस्सिको अपनिर्ययको पच्चत वेदितव्वो विञ्जूही" ति ?

"रत्तो खो, ब्राह्मण, रागेन श्रिभभूतो परिवादिश्रचित्तो श्रत-व्यावाधाय पि चेतेति, परव्याबाधाय पि चेतेति, उभयव्याबाधाय पि 15 चेतेति, चेतिसकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । रागे पहीने नेवत्त-व्याबाधाय पि चेतेति, न परव्याबाधाय पि चेतेति, न उभयव्याबाधाय पि चेतेति, न चेतिसकं दक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति ।

"रत्तो खो, ब्राह्मण, रागेन अभिभूतो परियादिश्वचित्तो कायेन दुज्बरितं चरित, वाचाय दुज्वरित नरित, मनसा दुज्वरितं चरित । 20 रागे पहीने नेव कायेन दुज्वरितं चरित, न वाचाय दुज्वरितं चरित, न मनसा दुज्वरितं चरित ।

१. श्रोपनविको - सी०, रो०। २. बोतमो - रो०।

ब्याबाधाय पि चेतेति, न परब्याबाधाय पि चेतेति, न उभयब्याबाधाय पि चेतेति, न चेतिसकं दुक्खं दोमनस्सं पिटसंवेतित । मूब्हो खो, ब्राह्मण, मोहेन प्रभिभृतो परियादिश्वचित्तो, कायेन दुच्चरितं चरित, वाचाय दुच्चरितं चरित, मनसा दुच्चरितं चरित । मोहे पहीने नेव कायेन 5 दुच्चरितं चरित, मनसा दुच्चरितं चरित । मोहे पहीने नेव कायेन 5 दुच्चरितं चरित, न वाचाय दुच्चरितं चरित, न मनसा दुच्चरितं चरित । मूब्हो खो, ब्राह्मण, मोहेन अभिभूतो परियादिश्वचित्तो अन्तत्यं पि यथा-मूतं नप्पजानाित, परत्यं पि यथाभूतं नप्पजानाित, परत्यं पि यथाभूतं नप्पजानाित, परत्यं पि यथाभूतं प्रवानाित, परत्यं पि यथाभूतं प्रवानाित, उभयत्यं पि यथाभूतं प्रवानाित, उभयत्यं पि यथाभूतं प्रवानाित, उभयत्यं पि यथाभूतं प्रवानाित । एव खो, ब्राह्मण, वित्विद्वेते धम्मो होित प्रकाितको एहिपस्सिको ग्रोपनिय्यको पच्चत्तं वेदितस्यो विज्वहीं प्रवार्ति ।

"ब्रभिक्कर्त्त, भो गोतम ... पे० . उपासक म भव गोतमो धारेतु ब्रज्जतमो पाणुपेतं सरणं गतं" ति ।

४. निब्बृतसुत्तं । अय खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो येन भगवा 15 तेनुपस इमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं ग्रीभवादेत्वा एकमन्तं निर्मादि । एकमन्त निसिन्नो खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवन्त एनदवोच — "सन्दि-ट्विकं निव्वानं सन्दिट्विकं निव्वानं ति, भो गोनम, बुच्चित । कित्तावता नु खो, भो गोतम, सन्दिट्विकं निव्वानं होति अवानिक एहिपस्सिक स्रोप-नेध्यिक पच्चतं वेदिनव्य विञ्जूही" ति ?

B 159, 20 R 159

नाध्यक पञ्चत वादनव्य विञ्जूहा । ति "

राण "रत्नो बो, ब्राह्मण, रागेन अभिमूनो परियादिक्षचित्तो अत्तब्यावाधाय पि चेतीन, परब्यावाधाय पि चेतीन, उभयव्यावाधाय पि
चेतीन, चेतिसकं पि दुक्खं दोमनस्स पिटमवेदीन । रागे पहीने नेवत्तव्यावाधाय पि चेतीन, न परव्यावाधाय पि चेतीन, न उभयव्यावाधाय
पि चेतीन, न चेतिमक दुक्खं दोमनस्सं पिटसंवेदीन । एव पि खो, ब्राह्मण,

हिन्द्रीकं निब्बानं होति । दुट्टो को ब्राह्मण . पे०... मूल्हो खो,
ब्राह्मण, मोहेन अभिमूनो परियादिक्षचित्तो अत्तव्यावाधाय पि चेतीन,
परव्यावाधाय पि चेतीन, उभयव्यावाधाय पि चेतीन, चेतिसकं पि दुव्खं
दोमनस्सं पिटसंवेदीन । मोहे पहीने नेवत्तव्यावाधाय पि चेतीन, न चरव्यावाधाय पि चेतीन, न चरव्यावाधाय पि चेतीन, न चरव्यावाधाय पि चेतीन, न चेतिसकं

इक्सं दोमनस्सं पिटसंवेदीन । एवं पि खो, ब्राह्मण, सन्दिद्विकं निब्बानं
होति ।

१. सन्दिद्विको - रो०!

"यतो खो अयं. ब्राह्मण, अनवसेसं रागक्खयं पेटिसंबेदेति. ग्रनवसेसं दोसक्खयं पटिसंबेदेति. ग्रनवसेसं मोहक्खयं पटिसंबेदेति: एवं खो. बाह्मण, सन्दिदिकं निब्बानं होति अकालिकं एहिपस्सिकं ग्रोप-नेटियकं पञ्चत्तं वेदितब्बं विञ्लही" ति ।

"ग्रभिक्कन्तं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो घारेत् 5 ग्रज्जतमो पाणपेतं सरणं गतं" ति ।

६. पलोकसत्तं । ग्रथ लो ग्रञ्जतरो बाह्मणमहासालो येन भगवा तेनपसङ्गि ... पे०... एकमन्तं निसिन्नो खो सो बाह्मणमहा-सालो भगवन्तं एतदवोच - "सतं मेतं, भो गोतम, पूब्बकानं ब्राह्मणानं वद्वानं महल्लकानं भ्राचरियपाचरियानं भासमानानं - 'पृब्बे सुदं भ्रयं 10 लोको अवीचि मञ्त्रे फुटो अहोसि मनुस्सेहि, कुक्कुटसंपातिका गाम-निगम राजधानियों ति । को न खो. भो गोतम. हेत को पच्चयो येनेतरहि मनस्सान खयो होति, तनत्तं पञ्जायति, गामा पि ग्रगामा होन्ति, निगमा पि अनिगमा होन्ति , नगरा पि अनगरा होन्ति, जनपदा पि ग्रजनपदा होन्ती" ति ?

15

"एतरहि, ब्राह्मण, मनुस्सा ब्रधम्मरागरत्ता विसमलोभाभिभृता मिच्छाधम्मपरेता । ते अधम्मरागरता विसमलोभाभिभता मिच्छा-धम्मपरेता तिण्हानि सत्थानि गहेत्वा ग्रञ्जमञ्जं जीविता वोरोपेन्ति, तेन वह मनस्मा कालं करोन्ति । ग्रयं पि खो, बाह्मण, हेतू ग्रयं पच्चयो येनेतरहि मन्स्सानं खयो होति, तन्तं पञ्जायति, गामा पि श्रगामा 20 होन्ति, निगमा पि अनिगमा होन्ति, नगरा पि अनगरा होन्ति, जनपदा पि. श्रजन पदा होन्ति ।

"पून च परं, ब्राह्मण, एतरिह मनुस्सा श्रधम्मरागरत्ता विसम-लोभाभिभता मिच्छाधम्मपरेता । तेसं ग्रथम्मरागरत्तानं विसमलोभाभि-भतानं मिच्छाधम्मपरेतानं देवो न सम्माधारं अनुप्पवेच्छति । तेन 25 दुब्भिक्खं होति दुस्सस्सं सेतद्विकं सलाकावत्तं । तेन बह मनस्सा कालं करोन्ति । अयं पि खो, बाह्मण, हेत् अयं पच्चयो येनेतरहि मन्स्सानं खयो होति, तनुत्तं पञ्जायति, गामा पि श्रगामा होन्ति, निगमा पि श्रनिगमा होन्ति, नगरा पि भ्रनगरा होन्ति, जनपदा पि भ्रजनपदा होन्ति ।

"पून च परं, बाह्मण, एतरिह मनुस्सा अधम्मरागरत्ता विसम- 30 लोभाभिभूता सिच्छाधम्मपरेता । तेसं सधम्मरागरतानं विसम-

B. 161

R 161

लोभाभिभूतानं मिच्छाधम्मपरेतानं यक्खा बाळे बमनुस्से ग्रोस्सज्जन्ति, तेन बहू मनुस्सा कालं करोन्ति । अयं पि खो, बाह्मण, हेतु अयं पच्चयो येनेतरिह मनुस्सानं खयो होति, तनुत्तं पञ्जायित, गामा पि अगामा होन्ति, निगमा पि अनिगमा होन्ति, नगरा पि अनगरा होन्ति, जनपदा 5 पि अजगपदा होन्ती' ति ।

"ग्रभिक्कन्तं, भो गोतम ...पे०... उपासकं मं भवं गोतमो घारेत ग्रज्जतम्मे पाणपेतं सरणं गतं" ति ।

७. बच्छगोत्तमुत्तं । श्रय लो बच्छगोत्तो परिव्वाजको येन भगवा तेनुपसङ्किमः; उपसङ्किमत्वा भगवता सिद्धं सम्मोदि । कम्मोदनीयं कथं सारणीयं बीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो लं वच्छगोत्तो परिच्वाजको भगवन्तं एनदवोच — "सुतं भेतं, भो गोतम, समणो गोतमो एवमाह — 'मय्हमेव दानं दातब्बं, नाञ्जेसं दानं दातब्बं; मय्हमेव सावकानं दानं दातब्बं, नाञ्जेसं सावकानं दानं दातब्बं; मय्हमेव सित्तं महफ्कतं, नाञ्जेसं दिन्नं महफ्कतं; मय्ह- । मेव सावकानं दिनं महफ्कतं ति ' ये ते, भो गोतम, एवमाहं मुं ... किच्च ते भोतो गोतमस्स बृत्तावादिनो च भवन्तं गोतमं श्रमूतेन ग्रम्भाविचलित् । गारब्हं ठामं श्रामच्छाति । गारब्हं ठामं श्रामच्छाति । गारब्हं ठामं श्रामच्छाति ? ग्रन्थमञ्जातका हि मयं भवन्तं गोतमं ग्रामच्छाति ? ग्रन्थमञ्जातका हि मयं भवन्तं गोतमं ग्रामच्छाति ? ग्रन्थमञ्जातका हि मयं भवन्तं गोतमं ग्रान्यं ति ।

20 "ये ते, बच्छ, एवमाहसु – 'समणो गोतमो एवमाह – मम्हमेव दानं दानब्बं ... पे०... नाञ्जेसं सावकानं दिस्न महप्फलं ति न मे ते वुत्तवादिनो । अव्भाविक्खन्ति च पन मं असता अभूतेन । यो खो, बच्छ, परं दानं ददन्तं वारीन सो तिष्णं अन्तरायकरो होति, तिष्णं पारिपित्यको । कतमेसं तिष्णं ? दायकस्स पुञ्जन्तरायकरो होति, पिट- गाहकानं लाभन्तरायकरो होति, पटि- उपहकानं लाभन्तरायकरो होति, पटि- व्यावक्ता वारीन सो त्यावक्ता वारीन सो त्यावक्ता वारीन सो त्यावक्ता वारीन सो स्मेसं निष्णं ?

"ग्रहं सो, पन, बच्छ, एवं बदामि — ये हि ते चन्दिनिकाय वा स्रोलिगल्ले वा पाणा, तत्र पि यो वालिघोवनं वा सरावघोवनं वा स्ट्रोति — B. 162 30 ये तत्य पाणा ते तेन^{ें} यापेन्तू ति, ततो निदानम्पाहं, वच्छ, पुरुष्टास्स

ग्रन्तरायकरो होति, तिष्णं पारिपन्थिको ।

१. वाले - सी०; वा - रो०। २. बेन - रो०।

15

20

25

R. 163

म्रागमं वदानि । को पन वादो मनुस्सभूते ! म्रपि चाहं, वच्छ, सील-वतो दिन्नं महप्फलं वदामि, नो तथा दुस्सीलस्स, सो च होति पञ्चङ्ग-विष्महोनो पञ्चङ्गसमन्नागतो ।

"कतमानि पञ्चञ्जानि पहीनानि होन्ति ? कामच्छन्दो पहीनो होति, ब्यापादो पहीनो होति, धीनिमर्द्धो पहीनं होति, उद्बच्चकुक्कुच्चं उ पहीनं होति, विचिकिच्छा पहीना होति । इमानि पञ्चञ्जानि विष्प-होनानि होन्ति ।

"कतमेहि पञ्चिह प्रङ्गेहि समझागतो होति? प्रसेक्खेन स्मानिक्खन्येन समझागतो होति, प्रसेक्खेन समझागतो होति, प्रसेक्खेन समझागतो होति, प्रसेक्खेन पञ्चाक्खन्येन समझागतो होति, प्रसेक्खेन विमृत्ति 10 क्खन्येन समझागतो होति, प्रसेक्खेन विमृत्ति । 10 क्खन्येन समझागतो होति, प्रसेक्खेन विमृत्ति । 10 क्खन्येन समझागतो होति । इति पञ्चङ्ग- विप्यहीने पञ्चक्समञ्जागते विभ्नं महम्मक्षागते विभ्नं महम्मक्ष्यं ति वदामी ति ।

"इति कण्हासु सेतासु, रोहिणीसु हरीसु वा ।
कम्मासासु सख्पासु, गोसु पारेवतासु वा ।।
"यासु कासुन्निं एतासु, दन्तो जायति पुज्जने ।
गोरख्ही बलसम्पन्नो, कल्याणजविनककमे ।
तमेव भारे युञ्जन्ति, नास्स वण्णं परिकक्षरे ।।
"एवमेव मनुस्सेसु, यहिंम किस्मिञ्च जातिये ।
खत्तिये बाह्मणे वेस्से, सुद्दे चण्डालपुक्कुसे ।।
"यासु कासुन्नि एतासु, दन्तो जायति सुब्बतो ।
धम्मद्रो सीलसम्पन्नो, सच्चवादी हिरीमनों ।।
"पहीनजातिमरणो, अह्मचरियस्स केवली ।
पन्नभारो विसंयुत्तो, कतिकच्चो धनासवो ।।
"पारण् सब्बबम्मानं, अनुपादाय निब्बतो ।
तिस्ययेव विरजे खेतो, विपुत्ता होति दिक्खणा ।।
"बाला च प्रविजानन्ता, दुम्मेषा अस्सुताविनो ।
बहिद्धा देन्ति" दानानि, न हि सन्ते उपासरे ।।

१. दुस्सीते - सी०, रो०। २. विनमिद्धं - म०। ३. पद्दीनाति - रो०। ४. ससेवेन - रो०। १. कासु च - सी०, रो०। ६. हिरियनो - सी०। ७. ददन्ति -सी०, रो०।

"ये च सन्ते उपासन्ति, सप्पञ्जे धीरसम्मते। सद्धा च नेसं सगते. मलजाता पतिद्विता।। "देवलोकं च ते यन्ति, कुले वा इघ जायरे। प्रनुपुडबेन निब्बानं, अधिगच्छन्ति पण्डिता" ति ॥

इ. तिकण्णसत्तं । अथ खो तिकण्णो ब्राह्मणो येन भगवा R. 163 5 तेनपसङ्क्रीमः; उपसङ्क्रीमत्वा भगवता सिंद्धः ... पे ० ... एकमन्तं निसिन्नो लो तिकण्णो ब्राह्मणो भगवतो सम्मला तेविज्जानं सूदं ब्राह्मणानं वण्णं भासति - "एवं पि तेविज्जा बाह्मणा, इति पि तेविज्जा बाह्मणा" ति । "यथाकथं पन, ब्राह्मण, ब्राह्मणा ब्राह्मणं तेनिज्जं पञ्जा-

10 पेन्ती" ति ?

25

B. 164

"इध. भो गोतम, ब्राह्मणो उभतो स्जातो होति मातितो च पितितो च, समृद्धगृहणिको याव सत्तमा पितामहयगा, अविखत्तो अनुपक्कूट्रो जातिवादेन, अज्झायको, मन्तधरो, तिण्ण वेदानं पारग् सनिघण्डकेटभानं साक्खरप्पभेदानं इतिहासपञ्चमानं, पदको, वेय्या-15 करणो, लोकायतमहापूरिसलक्खणेसु अनवयो ति । एवं खो, भो गोतम, ब्राह्मणा तेविज्जं पञ्जापेन्ती" ति ।

"ग्रञ्जाथा खो, ब्राह्मण, ब्राह्मणा ब्राह्मणं तेविज्ज पञ्जापेन्ति. ग्रञ्जाथा च पन ग्ररियस्स विनये तेविज्जो होती" ति ।

"यथा कथं पन. भो गोतम. ग्ररियस्स विनये तेविज्जो होति ? 20 साधु में भवं गीतमी तथा धम्मं देसेत् यथा ग्ररियस्स विनये तेविज्जो होती" ति ।

"तेन हि, ब्राह्मण, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि; भासि-स्सामी" ति । "एवं, भो" ति खो तिकण्णो ब्राह्मणो भगवतो पच्च-स्सोसि । भगवा एतदवीच -

"इध, ब्राह्मण, भिक्ख् विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसूखं पठमं झानं उपसम्पज्ज विहरति । वितक्कविचारानं वपसमा ग्रज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदि-भावं अवितक्कं अविचारं समाधिजं पीतिसुखं दुतियं झानं उपसम्पज्ज विहरित । पीतिया च विरागा उपेक्सको च विहरित सतो च सम्पn जानो, सुखं च कायेन पटिसंवेदेति, यं तं ग्ररिया ग्राचिक्खन्ति - 'उपेक्खको

१. तेस - रो०। २. पिततो - रो०।

R. 164

सितमा सुखिबहारी' ति तितयं झानं उपसम्पञ्ज विहरति । सुखस्स च पहाना दुन्खस्स च पहाना, पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं ऋत्यङ्गमा, प्रदुन्स्त्रमसुखं उपेन्स्तासितपारिसुद्धि चतुत्वं झानं उपसम्पञ्ज विहरति ।

"सो एवं समाहितं चित्ते परिमुद्धे परियोदाते अनङ्गणे विगत्पिक्कलेसे मुदुभूते कम्मिनये ठिते आनेक्जपत्ते पुव्वेनिवासानुस्सितजाणाय चित्तं प्रभिनिम्नामेति । सो अनेकिविहितं पुव्वेनिवासानुस्सितरित, सेय्यथीदं - एकं पि जाति द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो
पि जातियो चन्तर्सो पि जातियो दस पि जातियो वीस पि जातियो चतस्सो
पि जातियो चन्तर्रासं पि जातियो पञ्जासं पि जातियो जातिसतं पि
जातियो चन्तर्रासं पि जातियो पञ्जासं पि जातियो जातिसतं पि
जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि, अनेके पि संबट्टकप्पे अनेके पि
विवट्टकप्पे अनेके पि संबट्टिववट्टकप्पे - 'अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो
एवंवण्णो एवमाहारो एवंमुखदुक्खप्पटिसवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो
चुनो समुत्र उदपादि । तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंचण्णो एवमाहारो
एवंमुखदुक्खप्पटिमवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुनो इभूपपन्नो'
ति । इति साकारं सउद्देसं अनेकिविहितं पुब्वेनिवासं अनुस्सरित । 15
अयमस्स पठमा विञ्जा अविगता होति; अविज्ञा विहता, विज्ञा
उपपन्ना; तमो विहतो, आलोको उप्पन्नो यथा तं अप्यमत्तस्स आतापिनो
पहितनस्स विहरतो।

"सो एवं समाहितं चित्ते परिसुद्धे परियोदातं अनञ्जूणे विगत्पविकलंसे मुदुभूतं कम्मनियं ठिते झानेञ्जप्यत्ते सत्तानं चृतूपपातञाणाय 20
चित्तं अभिनिन्नामेति । सो दिब्बेन चक्कुना विमुद्धेन अतिवकत्त्तमानुसकैन सत्ते परसति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे,
सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति — 'इमे वत मोन्तो सत्ता कायदुव्वरितेन समन्नागता ... पे०... मनोदुच्चरितेन समन्नागता अरियानं
उपवादका मिच्छादिद्विका मिच्छादिद्विकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा 25
परं मरणा अपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उपपन्ना । इमे वा पन भोन्तो
सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता, वचीनुचरितेन समन्नागता, मनोसुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुपवादका सम्मादिद्विका सम्मादिद्विकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सम्मा
दिद्विकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगित सम्मा

B. 165.

१. विगतु० - सी०। २. कम्मनीये - रो०। ३. झानेज्यपत्ते - सी०, रो०। ४. सेम्पणियं - म०। ४. बीसति - रो०। ६. सो इति - रो०।

सते पस्तित चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सूवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दग्गते यथाकम्मपगे सत्ते पजानाति । श्रयमस्स द्विया विज्जा श्रविगता होति: अविज्ञा विहता, विज्ञा उपात्रा; तमो विहतो, आलोको उपाने यथा तं अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो ।

"सो एवं समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनङ्गणे विगत-पिकलेसे मद्भते कम्मनिये ठिते ग्रानेञ्जप्यत्ते ग्रासवानं खयञाणाय चितं ग्रभिनिश्नामेति । सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभतं पजानाति, 'ग्रयं दुस्तसमुदयो' ति यथाभृतं पजानाति, 'श्रयं दुक्खनिरोधो' ति यथाभृतं पजानाति, 'प्रय दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभतं पजानाति: 10 'इमे आसवा' ति यथाभृतं पजानाति, 'ग्रयं ग्रासवसमदयो' ति यथाभतं पंजानाति, 'ब्रथं स्नासवनिरोधो' ति यथाभूतं पंजानाति, 'ब्रथं ब्रासव-निरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभृतं पजानाति । तस्स एवं जानतो एव तस्सतो कामासवा पि वित्तं विमुच्चति, भवासवा पि चित्तं विमुच्चति. ग्रविज्जासवा पि जित्त विमुच्चति, विमुत्तस्मि विमुत्तमिति ञाणं छ होति । 'बीगा जाति, वृसित ब्रह्मचरिय, कतं करणीय, नापरं इत्थ-त्ताया' ति प जानाति । अयमस्स ततिया विज्ञा अधिगता होति , अविज्ञा विहता, विज्ञा उपान्ना, तमो विहतो, मालोको उपान्नो यथा तं ग्रप्प-मत्तस्य श्रातापिनो पहिनत्तस्य विहरतो ति ।

> "ग्रनच्चावचमीलस्स, निपकस्स च झायिनो। चित्तं यस्म वसीभूतं, एकमां सूसमाहितं ॥ "तं वे तमोनुदं धीर, तेविज्ज मच्चुहायिनं। हितं देवमनस्मानं, ब्राह सब्बप्पहायिनं²।। "तीहि विज्जाहि सम्पन्नं, ग्रमम्मुव्हिवहारिनं । बुढं अन्तिमदेहिनं, त नमस्सन्ति गीतमं।। "पूब्बेनिवासं यो वेदी, सग्गापायं च पस्सति । ग्रथो जातिक्लय पत्तो, ग्रभिञ्ञाबोसितो मनि ॥ "एताहि तीहि विज्जाहि, तेविज्जो होति बाह्मणो ।

B. 166 25

R. 166

20

तमहं बदामि तेविज्जं, नाञ्ञं लिपतलापनं ति ॥ "एवं खो, ब्राह्मण, ग्ररियस्स विनये तेविज्जो होती" ति ।

१ विगता - रो॰। २. सक्वपहायिनं - रो॰। ३. धन्तिममरीरं - सी॰, स्या॰,

"ग्रञ्ज्ञाया, भो योतम, बाह्यणानं तेविञ्जो, ग्रञ्ज्ञाया च पन ग्रिरियस्स विनये तेविञ्जो होति । इमस्स च पन, मो गोतम, ग्रिरियस्स विनये तेविञ्जस्स बाह्यणानं तेविञ्जो कसं नाम्बति सोळींस ।

"ग्रमिक्कन्तं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु भ्रज्जतमो पाणुपेतं सरणं गतं" ति ।

६. जाणुस्सोषिसुतं । प्रथ को जाणुस्सोणि ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्क्रीम; उपसङ्क्रीमस्वा भगवता सिंह ... पे०... एकमन्तं निसिन्नो को जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच – "यस्सस्सु भो गोतम, यञ्जो सहं वा थानियाको वा देय्यधम्मं वा, तेविज्जेसु ब्राह्मणेसु दानं ददेय्या" ति ।

"यथा कथं पन, ब्राह्मण, ब्राह्मणा तेविज्जं पञ्जापेन्ती" ति ?

"इघ खो, भो गोतम, ब्राह्मणो उभतो सुजातो होति मातितो च पितितो च संसुद्धगहणिको याव सत्तमा पितामहयुगा प्रविचत्तो प्रनु-पक्कुट्ठो जातिवादेन, अञ्झायको मन्तघरो, तिष्णं वेदानं पारम् सिन-घण्डुकेटुभानं साक्खरप्पमेदानं इतिहासपञ्चमानं, पदको, वेय्याकरणो, 15 लोकायतमहापुरिसलक्खणेसु श्रनवयो ति । एवं खो, भो गोतम, ब्राह्मणा तेविञ्जं पञ्जापेत्ती" ति ।

''ग्रञ्ञथा खो, ब्राह्मण, ब्राह्मण ब्राह्मणं तेविज्जं पञ्ञापेन्ति, ग्रञ्जथा च पन ग्ररियस्स विनये तेविज्जो होती'' ति ।

"यथा कथं पन, भी गोतम, ऋरियस्स विनये तेविञ्जो होति ? 20 साधु मे भवं गोतमो तथा धम्मं देसेतु यथा ऋरियस्स विनये तेविञ्जो होती" ति ।

"तेन हि, ब्राह्मण, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि; भासि-स्सामी" ति । "एवं, भो" ति खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवतो पच्च-स्सोसि । भगवा एतदबोच –

"इध पन, बाह्मण, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... चतुत्थं झानं उपसम्पञ्ज विहरति ।

"सो एवं समाहिते चित्ते परिसुढे परियोदाते बनङ्गणे विगत्-पिक्सलेसे सुदुमूते कम्मनिये ठिते धानेञ्जप्पत्ते पुळ्वेनिवासानुस्सति-ञाणाय चित्तं ब्रसिनिञ्जासेति । सो धनेकविहितं पुळ्वेनिवासं बनुस्सरति, ॐ

R. 167

B 167

संय्यपीदे - एकं पि जाति द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सउदेसं प्रनेकविहितं पुर्व्वेनिवासं प्रनुस्सरित । श्रयमस्स पठमा विज्जा अधिगता होति; प्रविज्जा विहता, विज्जा उप्पन्ना; तमो विहतो, श्रालोको उप्पन्नो यथा तं श्रप्यमत्तस्स श्रातापिनो पहितत्तस्स विहरतो ।

"सो एवं समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनञ्जणे विगतू-पिक्कलेसे मुदुभूते कम्मिनये ठिते आनेञ्जप्यत्ते सत्तानं चुतूपपातञ्चाणाय चित्तं अभिनिकामेति । सो दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिककन्तमानुसकेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति । अयमस्स दुतिया विज्जा अधि-गता होति; अविज्जा विहता, विज्जा उप्पन्ना; तमो विहतो, आलोको । उपान्नो यथा तं अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो ।

"सो एव समाहित चित्ते परिमुद्धे परियोदाते अनञ्जूणे विगत्-पिकलेसे मुदुभूते कम्मनिये टिते ग्रानेञ्जप्पत्ते ग्रासवानं खयञाणाय चित्तं ग्रिभिनन्नामेति । सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति पे०... 'श्रय दुक्खिनरोधगामिनी पिटपदा' ति यथाभूतं पजानाति; 'इमे 15 ग्रासवा' ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... 'श्रय ग्रासविनरोधगामिनी पिटपदा' ति यथाभूतं पजानाति । तस्स एव जानतो एव पस्सतो कामा-सवा पि चित्तं विमुच्चिति, भवासवा पि चित्तं विमुच्चिति, श्रविश्वासवा पि चित्तं विमुच्चिति, भवासवा पि चित्तं विमुच्चिति । 'खीण जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कत करणीयं, नापर इत्थत्ताया' ति पजानाति । 20 श्रयमस्स तितया विश्वा श्रविगता होति, ग्रविश्वा विहता, विश्वा उप्पन्ना; तमो विहतो, ग्रालोको उप्पन्नो यथा तं श्रपमत्तस्स ग्रातापिनो

"यो सीनब्बतमम्पन्नो, पहितत्तो समाहितो। चित्तं यस्म वसीभूत, एकम्य मुसमाहितं।। "पुब्बेनिवासं यो वेदी, सम्मापायं च पस्सित। अयो जातिक्खयं पत्तो, अभिञ्ञाबोसितो मृति।। "एताहि तीहि विज्जाहि, तैविज्जो होति ब्राह्मणो। तमहं वदामि तेविज्जं, नाञ्जं लिपतलापनं ति।। "एवं सो, ब्राह्मण, अरियस्स विनये तैविज्जो होती" ति।

B. 168

R. 168

25

पहितत्तस्स विहरतो ति ।

१. सेय्यविद - म० । २. सो - रो० । ३. एवमेष - रो० ।

15

B. 169

R. 169

"ग्रञ्जाबा, भी गीतम, ब्राह्मणानं तेविज्जो, ग्रञ्जाबा च पन ग्ररियस्स विनये तेविज्जो होति । इमस्स च. भो गोतम, ग्ररियस्स विनये तेविज्जस्स बाह्मणानं तेविज्जो कलं नाग्यति सोळसि ।

"ग्रभिक्कन्तं. भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेत ग्रज्जतम्मे पाणपेतं सरणं गतं" ति ।

१०. सङ्गरवस्तं । ग्रथ लो सञ्जारवी बाह्मणी येन भगवा तेनपसङ्कृति; उपसङ्कृतित्वा भगवता सिंह सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो स्रो सङ्गरवो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच - "मयमस्स, भो गोतम, ब्राह्मणा नाम । यञ्ज्ञां यजाम वि यजायेम वि । तत्र, भी गोतम, यो चेव यजित 10 यो च यजापेति सब्बे ते झनेकसारीरिकं पुञ्जाप्यटिपदं पटिपन्ना होन्ति. यदिदं यञ्जाधिकरणं । यो पनायं, भो गोतम, यस्स वा तस्स वा कला ग्रगारस्मा ग्रनगारियं पब्बजितो एकमत्तानं दमेति, एकमत्तानं समेति. एकमत्तानं परिनिब्बापेति, एवमस्सायं एकसारीरिकं पञ्जाप्यटिपढं पटिपन्नो होति, यदिदं पब्बज्जाधिकरणं" ति ।

"तेन हि, बाह्मण, तञ्जेवेत्य पटिपुच्छिस्सामि । यथा ते खमेय्य तथा नं व्याकरेय्यासि । तं कि मञ्जासि, ब्राह्मण, इघ तथागतो लोके उप्परजित ग्ररहं सम्मासम्बद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोक-विदु ग्रनत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्या देवमनस्सानं बुद्धो भगवा । सो एवमाह - 'एथायं मग्गो भ्रयं पटिपदा यथापटिपन्नो सहं सनत्तरं ब्रह्म- 20 चरियोगधं सयं ग्रभिञ्ञा सच्छिकत्वा पवेदेमि; एथ, तुम्हे पि तथा पटि-पज्जय, यथापटिपन्ना तुम्हे पि अनत्तरं ब्रह्मचरियोगघं सयं अभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्परुज विहरिस्सथा' ति । इति भ्रयं चेव सत्था धम्मं देसेति, परे च तथत्थाय पटिपज्जन्ति, तानि खो पन होन्ति अनेकानि पि सतानि अनेकानि पि सहस्सानि अनेकानि पि सतसहस्सानि ।

"तं कि मञ्जसि, ब्राह्मण, इच्चायं एवं सन्ते एकसारीरिका वा पुञ्जाप्यटिपदा होति ग्रानेकसारीरिका वा, यदिदं पब्बज्जा-धिकरणं" ति ?

"इच्चाय पि. भो गोतम, एवं सन्ते धनेकसारीरिका पुञ्ज-प्यटिपदा होति, यदिदं पब्बज्जाधिकरणं" ति ।

१. सोलींस - री० । २. व्याकरेय्यासि - सी०, री० ।

B 170

R. 170 20

25

एवं वत्ते मायस्मा भानन्दो सञ्जारवं बाह्मणं एतदबोच --"इमासं ते. ब्राह्मण. द्वित्रं पटिपदानं कतमा पटिपदा खमित श्रप्पत्थतरा च अप्पसमारम्भतरा च महप्फलतरा च महानिसंसतरा चा" ति ? एवं वत्ते सञ्जारवो ब्राह्मणो ग्रायस्मन्तं ग्रानन्दं एतदवोच - "सेय्यथापि 5 भवं गोतमो भवं चानन्दो । एते मे पुज्जा, एते मे पासंसा" ति ।

दितयं पि स्रो ग्रायस्मा ग्रानन्दो सञ्जारवं ब्राह्मणं एतदवोच -"न खो त्याहं, ब्राह्मण, एवं पुच्छामि - 'के वा ते पुज्जा के वा ते पासंसा' ति ? एवं खो त्याहं, ब्राह्मण, पुच्छामि - 'इमासं ते, ब्राह्मण, दिखं परि-पदानं कतमा पटिपदा समित अप्पत्यतरा च अप्पसमारमभतरा च मह-10 फलतरा च महानिसंसतरा चा" ति ? दृतियं पि स्त्रो सङ्कारवी काह्मणो आयस्मन्तं ग्रानन्दं एतदवीच - "सेय्यथापि भवं गीतमी भवं चानन्दी । एते में पूज्जा, एते में पासंसा" ति ।

. तितयं पि स्तो ग्रायस्मा ग्रानन्दो सङ्गारवं बाह्यणं एतदवोच 🗕 "न लो त्याहं, बाह्मण, एवं पुच्छामि - 'के वा ते पुज्जा के वा ते पाससा' 15 ति ? एवं स्तो त्याहं, बाह्मण, पुच्छामि - 'इमासं ते, बाह्मण, द्विष्ठं पटिपदानं कतमा पटिपदा समित ग्रप्पत्थतरा च ग्रप्पसमारम्भतरा च महप्फलतरा च महानिसंसतरा चा" ति ? ततियं पि खो सङ्गरको बाह्मणी ग्रायस्मन्तं ग्रानन्दं एतदवोच - "सेय्यथापि भवं गोतमो भवं चानन्दो । एते मे पूज्जा, एते मे पासंसा" ति ।

ग्रय सो भगवतो एतदहोसि - "याव ततियं पि स्त्रो सङ्गारवो बाह्मणो ग्रानन्देन सहधम्मिक पञ्हं पृट्टो संसादेति नो विस्सज्जेति । यन्तृनाहं परिमोचेय्यं''ति । ग्रथ स्रो भगवा सङ्कारवं द्वाह्मणं एतदवोच – "का^र न्वज्ज[°], ब्राह्मण, राजन्तेपुरे राजपूरिसानं[°] सिन्नसिन्नानं सिन्न-पतितानं अन्तराक्या उदपादी" ति ?

"श्रयं स्वज्ज, भो गोतम, राजन्तेपुरे राजपुरिसानं सिन्नसिन्नानं सन्निपतितानं ग्रन्तराकथा उदपादि - 'पुब्बे सुदं ग्रप्पतरा चेव भिक्ख् त्रहेसुं बहुतरा च उत्तरि मनुस्सघम्मा इद्धिपाटिहारियं दस्सेसुं; एतरिह पन बहुतरा चेव भिक्लू अप्पतरा च उत्तरि मनुस्सधम्मा इद्विपाटिहारिय दस्सेन्ती ति । अयं स्वज्ज, भो गोतम, राजन्तेपूरे राजपुरिसानं सन्नि-90 सिन्नानं सन्निपतितानं ग्रन्तराकथा उदपादी" ति ।

१. मप्पटुतरा – रो॰ । २-२. कानुम्ब – सी॰; का नुम्ब – रो॰ । ३. राजपरिसायं – सी॰, स्या॰, रो॰।

"तीणि खो इमानि, ब्राह्मण, पाटिहारियानि । कतमानि तीणि ? इद्विपाटिहारियं, आदेसनापाटिहारियं, अनसासनीपाटि-हारियं । कतमं च, बाह्मण, इद्विपाटिहारियं ? इघ, बाह्मण, एकच्ची ग्रनेकविहितं इद्धिविधं पच्चनुभोति - एको पि हत्वा बहुघा होति, बहुधा पि हत्वा एको होति: ग्राविभावं, तिरोभावं: तिरोक्डं तिरोपाकारं 5 तिरोपब्बतं ग्रसज्जमानो गच्छति, सेय्यथापि ग्राकासे: पथविया पि उम्मज्जनिमज्जं करोति, सेय्यथापि उदके; उदके पि अभिज्जमाने ध गच्छति, सेय्यथापि पथवियं: म्राकासे पि पल्लक्ट्रेन कमति, सेय्यथापि पक्सी सक्गो: इमे पि चन्दिमसरिये एवंमहिद्धिके एवंमहानभावे पाणिना परिमसति परिमज्जति, याव ब्रह्मलोका पि कायेन वसं वसेति'। 10 इदं वच्चति, ब्राह्मण, इद्विपाटिहारियं।

"कतमं च. ब्राह्मण, ग्रादेसनापाटिहारियं ? इध, ब्राह्मण, एकच्चो निमित्तेन ब्रादिसति - 'एवं पि ते मनो, इत्थं पि ते मनो, इति पि ते चित्तं' ति । सो वहं चे पि ग्रादिसति तथेव तं होति, नो ग्रञ्जाया ।

"इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो न हेव खो निमित्तेन झादिसति, 15 B. 171, भ्राप च खो मनस्सानं वा अमनस्सानं वा देवतानं वा सहं सत्वा आदि-सित - 'एवं पि ते मनो, इत्यं पि ते मनो, इति पि ते चित्तं' ति । सो बहं चे पि ग्रादिसति तथेव तं होति, नो ग्रञ्ज्या ।

"इच पन, ब्राह्मण, एकच्चो न हेव खो निमित्तेन म्रादिसति न पि मनुस्सानं वा श्रमनुस्सानं वा देवतानं वा सहं सूत्वा श्रादिसति, 20 ग्रपि च स्त्रो वितक्कयतो विचारयतो वितक्कविष्फारसहं सत्वा मादि-सित - 'एवं पि ते मनो. इत्थं पि ते मनो, इति पि ते चित्तं' ति । सो बहुं चे पि ग्रादिसति तथेव तं होति, नो ग्रञ्ज्या ।

"इध पन, ब्राह्मण, एकच्ची न हेव खी निमित्तेन आदिसति. न पि मनस्सानं वा ग्रमनुस्सानं वा देवतानं वा सद्दं सूत्वा ग्रादिसति, न 25 पि वितक्कयतो विचारयतो वितक्कविष्फारसद्दं सत्वा ग्रादिसति, ग्राप च खो ग्रवितक्कं ग्रविचारं समाधि समापन्नस्य चेतसा चेतो परिच्च पजानाति - 'यथा इमस्स भोतो मनोसङ्खारा पणिहिता इमस्स चित्तस्स अनन्तरा अमं नाम वितन्कं वितन्केस्सती" ति । सो बहं चे पि आदिसति तथेव तं होति, नो ग्रञ्ज्या । इदं वच्चति, ब्राह्मण, ग्रादेसनापाटिहारियं । 30

१. तिरोक्ट - म• । २. ग्रामिज्यमानो - रो• । ३. वितक्किस्सती - रो• ।

"कतमं च, ब्राह्मण, अनुसासनीपाटिहारियं ? इस, ब्राह्मण, एकच्चो एवमनुसासित – 'एवं वितवकेष, मा एवं वितवकियत्थः' एवं मनिस करोथ, मा एवं मनसाकत्थः ; इदं पजहृष, इदं उपसम्पज्ज विहरथा' ति । इदं वृच्चति, ब्राह्मण, अनुसासनीपाटिहारियं । इमानि खो, ब्राह्मण, तीणि पाटिहारियानि । इमेसं ते, ब्राह्मण, तिण्णं पाटिहारियानं कतमं पाटिहारियं खमित अभिक्कन्ततरं च पणीततरं चा" ति ?

"तत्र, भो गोतम, यदिदं पाटिहारियं इघेकच्चो अनेकिविहतं इद्विविद्यं पच्चनुभोति ... पे०... याव ब्राह्मलोका पि कायेन वसं वत्तेति, इदं, भो गोतम, पाटिहारियं यो व नं करोति सो व नं पटिसंवेदेति, यो व गं करोति तस्सेव तं होति । इदं मे, भो गोतम, पाटिहारियं मायासह-धम्मरूपं विय खायित ।

B 172

"यं पिदं, भो गोतम, पाटिहारियं इघेकच्चो निमित्तेन ब्रादिसति —
'एव वि ते मनो, इत्यं पि ते मनो, इति पि ते चित्तं' ति, सो बहुं चे पि

ग्रादिसति तथेव तं होति, नो ग्रञ्जाया। इघ पन, भो गोतम, एकच्चो

ा न हेव खो निमित्तेन ग्रादिसति, ग्राप च खो मनुस्सान वा ग्रमनुस्सानं
वा देवतानं वा सहं मुत्वा ग्रादिसति ... पे०... न पि मनुस्सानं वा ग्रमनुस्सानं वा देवतानं वा सहं मुत्वा ग्रादिसति, ग्राप च खो वितवक्यतो
विचारयतो वितवक्विप्फारसहं मुत्वा ग्रादिसति ... पे०... न पि वितक्कयतो विचारयतो वितवक्विप्फारसहं मुत्वा ग्रादिसति ... पे०... न पि वितक्कयतो विचारयतो वितवक्विप्फारसहं मुत्वा ग्रादिसति, ग्राप च खो

श्रावतक्कं ग्रविचारं समाधि समापन्नस्स चेतसा चेतो पिरच्च पजानाति—
'यथा इमस्स भोतो मनोसङ्खारा पणिहिता इमस्स चित्तस ग्रनत्राः
ग्रमहं नाम वितक्कं सतिने ति, सो बहुं चे पि ग्रादिसित तथेव
तं होति, नो ग्रञ्जाया। इदं पि, भो गोतम, पाटिहारियं यो व नं करोति
सो व नं पटिसवेदिति, यो व नं करोति तस्सेव तं होति। इदं पि मे, भो

गोतम, पाटिहारिय मायासहथ-महं विय खायति।

R. 172

"यं च खो इदं, भो गोतम, पाटिहारियं इधेकच्चो एवं झनु-सासित – 'एवं वितवकेष, मा एवं वितवकियत्थः; एवं मनिस करोष, मा एवं मनसाकत्थः; इदं पजहष, इदं उपसम्पञ्ज विहरशा' ति । इदमेव, भो गोतम, पाटिहारियं खमित इमेसं तिष्णं पाटिहारियानं प्रभिवकन्ततरं 90 च पणीतरं च ।

R. 173

"अच्छिरियं, भो गोतम, अब्भूतं, भो गोतम! यावसुभासितिमिदं भोता गोतमेन इमेहि च मयं तीहि पाटिहाि येहि समझागतं भवन्तं गोतमं धारेम । भवं हि गोतमो अनेकिविहितं इद्धिविधं पच्चनुभोति ... पे०... याव ब्रह्मलोका पि कायेन वसं वत्तेति, भवं हि गोतमो अवितवकं अविचारं समाधि समापश्रस्स चेतसा चेतो परिच्च पजानाति — 'यथा ऽ इसस्स भोतो मनोसङ्खारा पणिहिता इसस्स चित्तस्स अनन्तरा अम् नाम वितवकं वितवकेस्सती' ति । भवं हि गोतमो एवमनुसासित — 'एवं वितवकेष, मा एवं वितवक्रियत्य; एवं मनिस करोथ, मा एवं मनसाकत्य; इदं पजहय, इदं उपसम्पज्ज विहरशा'' ति ।

"श्रद्धा खो त्याहं, बाह्मण, आसज्ज उपनीय वाचा भासिता; 10 1.173 स्त्रिप च त्याहं स्थाकरिस्सामि । अहं हि, बाह्मण, अनेकिविहितं इद्धिविषं पच्चनुभोमि ... पे०... याव बह्मलोका पि कायेन वसं वत्तेमि । अहं हि, बाह्मण, अवितक्कं अविचारं समाधि समापश्रस्स चेतसा चेतो परिच्च पजानामि — 'यथा इमस्स भोतो मनोसङ्खारा पणिहिता, इमस्स नित्तस्स अनन्तरा अमुं नाम वितक्कं वितक्केस्सती' ति । अहं हि, बाह्मण, एवमनु । उसासामि — 'एवं वितक्केथ, मा एवं वितक्कियत्थ; एवं मनसि करोथ, मा एव मनसाकत्थ; इदं पजहथ, इदं उपसम्पज्ज विहरया'' ति ।

"ब्रत्थि पन, भो गांतम, ब्रञ्जो एकभिक्खु पि यो इमेहि तीहि पाटिहारियेहि समन्नागतो, ब्रञ्जात्र भोता गोतभेना" ति ?

"न खो, ब्राह्मण, एकंग्रेव सतं न द्वे सतानि न तीणि सतानि न 20 चत्तारि सतानि न पञ्च सतानि, श्रय खो भिय्योव, ये भिक्खू इमेहि तीहि पाटिहारियेहि समन्नागता" ति ।

"कहं पन, भो गोतम, एतरहि ते भिक्खू विहरन्ती'' ति ? "इमस्मियेव स्रो, ब्राह्मण, भिक्खसङ्के'' ति ।

"ग्रिभिक्तन्तं, भो गोतम, प्रभिक्तन्तं, भो गोतम ! सेट्यथापि 25 भो गोतम, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छक्षं वा विवरेय्य, मून्ह्रस् वा मन्गं प्राचिक्तस्य, ग्रन्थकारे वा तेलपज्जीतं घारेय्य – 'चक्कुमन्तो रूपाति दक्क्षन्ती' ति, एवमेवं भोता गोतमेन प्रनेकपरियायेन घम्मो पकासितो । एसाहं भवन्तं गोतमं सरणं गच्छामि, घम्मं च भिक्कुसङ्कं च । उपासकं मं भवं गोतमो घारेतु धज्जतम्ये पाणुपेतं सरणं गतं" ति । ३० बाह्यणवम्यो छक्को ।

स्सृहानं

हे बाह्यणा चञ्ञातरो, परिब्बाजकेन निब्बृतं । पलोकवच्छो तिकण्णो, सोणि सङ्कारवेन चाति ।।

७. महावग्गो

B. 174

१. तित्थायतमसुतं । "तीणिमानि, भिनस्बवे, तित्थायतनानि यानि पण्डितेहि समनुयुञ्जियमानानि समनुभाहियमानानि समनुभा-
कियमानानि परं पि गन्त्वा ग्रकिरियाय सण्ठहन्ति । कतमानि तीणि ? सिन्ति, भिनस्बवे, एके समणबाह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्टिनो — 'यं कि नायं पुरिसपुज्ञानो पटिसवेदेति सुलं ना दुनस्क ना अदुनस्कमसुलं ना सब्बं तं पुञ्ज्ञकतहेतू' ति । सन्ति, भिनस्बवे, एके समणबाह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्टिनो — 'यं कि नायं पुरिसपुज्ञानो पटिसवेदेति सुलं ना दुनसं ना अदुनस्कमसुलं ना सब्बं तं इस्सरनिम्मान्दे तेति । सन्ति, भिनस्बवे, एके समणबाह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्टिनो — 'यं कि नायं पुरिसपुज्ञानो पटिसवेदेति सुलं ना दुनसं ना ग्रदुनस्वमसुलं ना सब्बं तं ग्रहेतु-ग्रप्णच्च्या' ति ।

"तत्र, भिनस्ववे, ये ते समणब्राह्मणा एवंवादिनो एवदिट्टिनो —

'यं कि चायं पुरिसपुमालो पटिसंवेदेति सुखं वा दुक्खं वा अदुक्खमसुखं वा सब्बं तं पुब्बेकतहेतूं ति, त्याहं उपसङ्कमित्वा एवं वदामि — 'सच्चं किर तुम्हे आयस्मन्तो एववादिनो एवंदिट्टिनो — यं कि चायं पुरिसपुमालो पटिसंवेदिति सुखं वा दुक्खं वा अदुक्खममुखं वा सब्बं तं पुब्बेकतहेतूं ति ? ते च मे एवं पुट्टा 'आमा" ति पटिजानन्ति । त्याहं एवं वदामि — 'तेन
हारसमन्तो पाणातिपातिनो भिवस्सन्ति पुब्बेकतहेतु, अदिस्नादायिनो भविस्सन्ति पुब्बेकतहेतु, अब्रह्मचारिनो भविस्सन्ति पुब्बेकतहेतु, सुसावादिनो भविस्सन्ति पुब्बेकतहेतु, पिमुणवाचा भविस्सन्ति पुब्बेकतहेतु, फरुसवाचा भविस्सन्ति पुब्बेकतहेतु, अपिण्झालुनो भविस्सन्ति पुब्बेकतहेतु, ब्यापस्विस्ता' भवि
रहितु, अभिज्झालुनो भविस्सन्ति पुब्बेकतहेतु, अपापस्विस्ता' भवि
रसन्ति पुब्बेकतहेतु, मिच्छादिट्टिका भविस्सन्ति पुब्बेकतहेतु'।

१. ग्रामी - सी० । २. व्यापन्नविता - रो० ।

B. 175

20

R 175

"पूब्बेकतं स्रो पन, भिक्खवे, सारतो पच्चागच्छतं न होति छन्दो वा वायामो वा इदं वा करणीयं इदं वा स्रकरणीयं ति। इति करणीयाकरणीये खो पन सच्चतो बेततो ग्रन्पलब्भियमाने मुद्रस्सतीनं ग्रनारक्लानं विहरतं न होति पच्चत्तं सहधम्मिको समणवादो । ग्रयं सो मे, भिक्खवे, तेसू समणबाह्मणेस एवंवादीस एवंदिट्टीस पठमो 5 सहधम्मिको निग्गहो होति ।

"तत्र, भिक्खवे, ये ते समणबाह्यणा एवंवादिनो एवंदिदिनो -'यं कि चायं परिसपुग्गलो पटिसंवेदेति सखं वा दक्खं वा ग्रदक्खमसुखं वा सब्ब त इस्सरनिम्मानहेत' ति, त्याहं उपसङ्क्षमित्वा एवं वदामि -'सच्चं किर तुम्हे ग्रायस्मन्तो एवंवादिनो एवदिदिनो - यं कि चायं 10 पुरिसपुगालो पटिसंबेदेति सूखं वा दुक्खं वा अदुक्खमसूखं वा सब्बं तं इस्सरनिम्मानहेतु'ति ? ते च मे एवं पुट्टा 'आमा' ति पटिजाबिन्ति । त्याह एवं वदामि - 'तेनहायस्मन्तो पाणातिपातिनो भविस्सन्ति इस्सर-निम्मानहेत्, प्रविन्नादायिनो भविस्सन्ति इस्सरनिम्मानहेत्, अब्रह्म-चारिनो भविस्सन्ति इस्सरिनम्मानहेतु, मुसावादिनो भविस्सन्ति इस्सर- 15 निम्मानहेत. पिसणवाचा भविस्सन्ति इस्सरिनम्मानहेत्, फरुसवाचा भविम्सन्ति इस्सरिनम्मानहेत्, सम्फप्पलापिनो भविस्सन्ति इस्सर-निम्मानहेत. ग्रभिज्ञालनो भविस्सन्ति इस्सरनिम्मानहेत. ब्यापन्न-चित्ता भविस्सन्ति इस्सरनिम्मानहेत्, मिच्छादिद्विका भविस्सन्ति इस्सर-निम्मानहेत्'।

"इस्सरनिम्मान खो पन, भिक्खवे, सारतो पच्चागच्छतं न होति छन्दो वा वायामो वा इदं वा करणीय इदं वा अकरणीयं ति । इति करणीयाकरणीये खो पन सच्चतो थेततो अनुपलब्भियमाने मट्ट-स्सतीनं ग्रनारक्वानं विहरतं न होति पच्चत्तं सहधम्मिको समणवादो । श्रयं खो मे, भिक्खवे, तेसु समणबाह्मणेसु एवंबादीसु एवंदिट्रीसु द्तियो 25 सहधम्मिको निग्गहो होति ।

"तत्र, भिक्खवे, ये ते समणबाह्मणा एववादिनो एवंदिट्रिनो-'यं कि चायं परिसपुग्गलो पटिसंवेदेति सूखं वा दुनखं वा ग्रदुन्खमसूखं वा सब्बं तं श्रहेत्-ग्रप्पच्चयां ति, त्याहं उपसङ्क्षमित्वा एवं वदामि - 'सच्चं किर तम्हे श्रायस्मन्तो एवंवादिनो एवंदिदिनो - यं कि चायं परिस- » पुगालो पटिसंवेदेति सूखं वा दुक्खं वा ग्रदुक्खमसूखं वा सब्बं तं ग्रहेतू-

१. प्रसुखमदुक्तं - रो० ।

ष०१ – २१

в 176

10

क्रप्पच्चया' ति ? ते च मे एवं पुट्ठा 'भ्रामा' ति पटिजानन्ति । त्याहं एवं वदामि – 'तेनहायस्मन्तो पाणातिपातिनो भविस्सन्ति श्रहेतु-ग्रप्पच्चया ... पे०... मिच्छादिद्विका भविस्सन्ति श्रहेतुश्रप्पच्चया' ।

"अहेतु-अप्पच्चयं सो पन, भिक्सवे, सारतो पच्चागच्छतं न
होति छत्दो वा वायामो वा इदं वा करणीय इद वा अकरणीयं ति ।
इति करणीयाकरणीये सो पन सच्चतो थेततो अनुपलक्तियमाने मुदुस्ततीनं अनारक्खानं विहरत न होति पच्चत्त सहधीम्मको समणवादो ।
अयं सो में, भिक्सवे, तेसु समणबाह्मणेसु एवंवादीसु एवदिद्वीसु ततियो
सहधिम्मको निग्गहो होति ।

"इमानि खो, भिक्खवे, तीणि तित्यायतनानि यानि' पण्डितोहि समनुयुञ्जियमानानि समनुगाहियमानानि समनुभासियमानानि पर पि गन्त्वा ब्रकिरियाय सष्टहन्ति ।

"अयं खो पन, भिक्खबे, मया धम्मो देसिता अनिगाहितो असिक-निद्धो अनुपवज्जो अप्यटिकुट्टो समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि । करामो च, 15 भिक्खबे, मया धम्मो देसितो अनिगगहितो असीकिनिट्टो अनुपवज्जो अप्यटिकुट्टो समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि ? इमा छ धातुयो ति, भिक्खबे, मया धम्मो देसितो अनिगहितो असिकिनिट्टो अनुपवज्जो अप्यटिकुट्टो समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि । इमानि छ फम्मायननानी ति, भिक्खबे, मया धम्मो देसितो अनिगहितो असिकिनिट्टो अनुपवज्जो 20 अप्यटिकुट्टो समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि । इमे प्रदारम अनोपविचारा ति, भिक्खबे, मया धम्मो देसितो अनिग्गहितो असिकिन्द्रो अनुपवज्जो अप्यटिकुट्टो समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि । इमानि चत्तारि अन्यि-सञ्चानी ति, भिक्खबे, मया धम्मो देसितो अनिग्गहितो असिकिन्द्रो अनुपवज्जो अप्यटिकुट्टो समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि । इसानि चत्तारि अनिग्य-

"इमा छ धानुयो ति, भिक्खवे, मया धम्मो देसितो ग्रनिग्गहितो असंकिनिट्ठो अनुपवज्जो अप्पटिकुट्ठो समणेहि बाह्मणेहि विञ्जूही ति । इति स्रो पनेतं वृत्तं । कि वेतं पटिच्च वृत्तः ? ख्रियमा, भिक्सवे, धातुयो – पथवोधातु, आपोधातु, तेजोधातु, वायोधातु, आकासधातु, विञ्ञाणधातु । इमा छ धातुयो ति, भिक्सवे, मया धम्मो देसितो

R 176

महेनुप्रण्च्या – सी०, स्था०, रो० । २ यानि तानि – सी०, रो० । ३ पठवी-धातु – सी०, स्था०, रो० ।

B. 177

10

30

ग्रनिमाहितो असंकिलिट्टो धनुषवज्जो ग्रप्पटिकृट्टो समणेहि बाह्मणेहि विञ्यही ति । इति यं तं वत्तं, इदमेतं पटिच्च वत्तं ।

"इमानि छ फस्सायतनानी ति, भिक्खवे, मया घम्मो देसितो ग्रनिगाहितो ग्रसंकिलिट्टो ग्रन्पवज्जो ग्रप्पटिक्ट्रो समणेहि बाह्यणेहि विञ्जही ति । इति स्रो पनेतं वृत्तं । कि चेतं पटिच्च वृत्तं ? 5 खयिमानि, भिक्खवे, फस्सायतनानि - चक्खु फस्सायतनं, सोतं फस्सा-यतनं, घानं फस्सायतनं, जिव्हा फस्सायतनं, कायो फस्सायतनं, मनो फस्सायतनं । इमानि छ फस्सायतनानी ति. भिवस्ववे. मया घम्मो देसितो ग्रनिग्गहितो प्रसंकिलिट्टो धन्पवज्जो ग्रप्पटिक्ट्रो समणेहि बाह्मणेहि विञ्जूही ति । इति यं तं वृत्तं, इदमेतं पटिच्च वृत्तं ।

"इमे ग्रद्वारस मनोपविचारा ति, भिक्खवे, मया धम्मो देसितो अनिगाहितो असंकिलिट्टो अनपवज्जो अप्पटिकृट्टो समणेहि बाह्मणेहि विज्ञूही ति । इति स्त्रो पनेतं वृत्तं । कि चेतं पटिच्च वृत्तं ? चक्सुना रूपं दिस्व सोमनस्सद्वानियं रूपं उपविचरति दोमनस्सद्वानियं रूपं उप-विचरति उपेक्खाद्वानियं रूपं उपविचरति, सोतेन सहं सूत्वा ... चानेन 15 गन्धं घायित्वा ... जिव्हाय रसं सायित्वा ... कायेन फोटूब्बं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्ञाय सोमनस्सद्वानियं धम्मं उपविचरति दोमनस्स-ट्रानियं धम्मं उपविचरति उपेक्साट्रानियं धम्मं उपविचरति । इमे ग्रदारस मनोपविचारा ति. भिनखवे. मया घम्मो देसितो ग्रनिगाहितो ग्रसंकिलिट्रो ग्रनपवज्जो ग्रप्पटिक्ट्रो समणेहि बाह्मणेहि विञ्लही 20 ति । इति यं तं वत्तं, इदमेतं पटिच्च वत्तं ।

"इमानि चत्तारि प्ररियसच्चानी ति, भिक्खवे, मया धम्मो देसितो ग्रनिगाहितो ग्रसंकिलिट्ठो श्रनुपवज्जो ग्रप्पटिकुट्टो समणेहि बाह्मणेहि विञ्जूही ति । इति स्तो पनेतं वृत्तं । कि चेतं पटिच्च वत्तं ? छन्नं, भिक्खवे, घातूनं उपादाय गब्भस्सावकित्त होति; 25 भ्रोक्कन्तिया सति नामरूपं, नामरूपपच्चया सळायतनं, सळायतन-पच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना । वेदियमानस्स खो पनाहं, भिवस्रवे, इदं दुक्लं ति पञ्जापेमि, भ्रयं दुक्लसमदयो ति पञ्जापेमि, भ्रयं दुक्खनिरोधो ति पञ्जापेमि, धयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ति पञ्जापेमि ।

१. पञ्जपेति - म० ।

"कतमं च, भिक्खवे, दुक्खं प्ररियसच्चं ? जाति पि दुक्खा, जरा पि दुक्खा, व्याघि पि दुक्खों, मरणं पि दुक्खं, सोकपरिदेवदुक्ख-दोमनस्युपायासा पि दुक्खा, प्रियमेहि सम्पयोगो दुक्खो, पियेहि विष्ययोगो दुक्खों, यम्पिच्छं, न समित तं पि दुक्खं । सिक्क्षांन पञ्चुपादान-क्षक्या पि दुक्खा । इदं वृच्चति, भिक्खवे, दुक्खं प्ररियसच्चं ।

"कतमं न, भिक्सवे, दुक्खतमुदये श्रीरियसच्चे ? श्रविज्ञा-पच्चया सङ्खारा, सङ्खारपच्चया विञ्ञाणं, विञ्ञाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया सळायतनं, सळायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, बेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया जपादानं, उपादानपच्चया भवो, भव-१० चच्या जाति, जातिपच्चया जरामरणं सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा सम्भवन्ति । एवमेतन्स केवलस्स दुक्खक्वन्थस्स समुदयो होति । इदं वच्चित, भिक्सवे, दुक्खसमदयं श्ररियसच्चे ।

"कतमं न, भिक्सवे, दुक्खिनरोधं अरियसच्च ? अविज्जाय त्वेव असेसविरागिनरोधा सङ्क्षारिनरोधो, सङ्कारिनरोधा विञ्ञाण
ा निर्दोधो, विञ्ञाणिनरोधा नामरूपिनरोधो, नामरूपिनरोधा सळायतन
निर्दोधो, सळायतनिरोधा फस्सिनरोधो, फस्सिनरोधा वेदनािनरोधो, वेदनािनरोधो, उपादान
निरोधा भविनरोधो, भविनरोधा जातिनिरोधो, जातिनरोधो जगमरणं सोकपरिदेवदुक्खिनसम्भुपायासा निरुष्ठाना । एवमेतस्स केदलस्स

उक्सव्यवस्थास निरोधो होित । इदं वुच्चित, भिक्सववे, दुक्खिनरोधं

प्रात्रक्षा

"कतमं च, भिन्नवतं, दुन्वतिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं? अयमेव अरियो अट्टाङ्किको मगो, सेट्ययीदं - सम्मादिद्वि, सम्मासङ्कूप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्नतो, सम्माआजीवो, सम्मावाचाभो, सम्माक्षति, उत्तरमासमावि । इदं वृच्चित, भिन्नवे, दुन्वितिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं। 'इमानि चत्तारि अरियसच्चानी' ति, भिन्नवे, मया धम्मो देसितो अनिग्गहितो असंकितिट्ठो अनुपवज्जो अप्पटिकुट्ठो समर्णोह ब्राह्मणेहि विज्यूही ति । इति यं तं वृत्तं इदमेतं पटिच्च वृत्तं" ति ।

२ भयसुत्तं । "तीणिमानि, भिक्खवे, ग्रमातापुत्तिकानि

अस्मुतवा पुयुज्जनो भासति । कतमानि तीणि ? होति सो,

B. 178

D. 177

R. 178

१-१, २-२. म० पोत्वके नत्वि । ३. बुक्तसमृदयो - स्था० । ४. सेट्याधवं - म० ।

B. 179

भिक्खने, समयो यं महाभ्रागिडाहो वुद्वाति । महाभ्रागिडाहे खो पन, भिक्खने, वृद्विते तेन गामा पि डय्ह्नित निगमा पि डय्ह्नित नगरा पि डय्ह्नित । गामेसु पि डय्ह्मानेसु निगमेसु पि डय्ह्मानेसु नगरेसु पि डय्ह्-मानेसु तत्थ माता पि पुत्तं नप्पटिलभति, पुत्तो पि मातरं नप्पटिलभति । इदं, भिक्खने, पठमं भ्रमातापुत्तिकं भयं ति ग्रस्सुतवा पूषुण्जनो भासति । 5

"पुन च परं, भिक्खने, होति सो समयो यं महामेघो बुद्दाति ।
महामेघे खो पन, भिक्खने, बृद्दिते महाउदकवाहको सञ्जायति । महाउदकवाहके खो पन, भिक्खने, सञ्जायन्ते तेन गामा पि वृस्हिन्त निगमा
पि बृस्हिन्त नगरा पि बृस्हिन्त । गामेसु पि बृस्हमानेसु निगमेसु पि
बृस्हमानेमु नगरेसु पि बृस्हमानेमु तत्थ माता पि पुत्तं नप्पटिलभति, 10
पुत्तो पि मातरं नप्पटिलभति । इदं, भिक्खने, दुतियं ग्रमातापुत्तिकं भयं
ति ग्रस्मुतवा पुष्रज्जनो भासति ।

"पुन च परं, भिक्सवने, होनि सो समयो यं भयं होति अटिवसङ्कोपोरे, चक्कसमारूव्हा जानपदा परियायन्ति । भये खो पन, भिक्सवने, सित अटिवसङ्कोपे चक्कसमारूव्हेमु जानपदेमु परियायन्तेसु तत्थ माता पि 15 पुत्तं नप्पटिनभित, पुत्तो पि मानरं नप्पटिलभित । इदं, भिक्सवने, तितयं समातापुनिकं भयं ति अस्मुतवा पुयुज्जनो भासित । इमानि खो, भिक्सवने, तीणि अमातापुत्तिकानि भयानी ति अस्सुतवा पुयुज्जनो भासित ।

"तानि खो पनिमानि, भिक्खने, तीणि समातापुत्तिकानियेव 20 भयानि अमातापुत्तिकानि भयानी ति अस्सुतवा पुषुज्जनो भासति । कतमानि तीणि? होतिसो, भिक्खने, समयो यं महाश्रनिग्रहाहो बुट्टाति । महाश्रनिग्रहाहे बुट्टाति । महाश्रनिग्रहाहे खो पन, भिक्खने, बुट्टिते तेन गामा पि डय्हन्ति निगमा पि डय्हन्ति नगरा पि डय्हन्ति । गामेसु पि डय्हमानेसु निगमेसु पि डय्हमानेसु नगरेसु पि डय्हमानेसु होति सो समयो यं कदाचि करहिंच 25 माता पि पुतं पटिलभति, पुतो पि मातकं पटिलभति । इदं, भिक्खने, पठमं समातापुत्तिकंयेव भयं अमातापुत्तिकं भयं ति अस्सुतवा पुषुज्जनो भासति ।

"पुन च परं, भिक्खवे, होति सो समयो यं महामेघो बुट्टाति । महामेघे खो पन, भिक्खवे, बुट्टिते महाउदकवाहको सञ्जायति । महा ॐ

R. 179

B. 180

१. महाम्मिनाहो - रो० । २. बटवि-सङ्खेपो - रो०; बट्टवीसळकोपो - स्था० । ३. जनपदा - रो० । ४. जनपदेसु - रो० ।

20

R. 180

B. 181

उदकवाहके स्रो पन, भिक्सवे, सञ्जाते तेन गामा पि बुग्हिन्ति निगमा पि बुग्हिन्ति नगरा पि बृग्हिन्ति । गामेसु पि बृग्हिमानेसु निगमोसु पि बृग्हिमानेसु नगरेसु पि बुग्हमानेसु होति स्रो समयो यं कदाचि करहिष्म माता पि पुत्तं पटिलभित, पुत्तो पि मातरं पटिलभित । इदं, भिवस्रवे, इतियं समातापुत्तिकयेव भयं अमातापुत्तिकं भयं ति अस्सुतवा पुथुज्जनो भावति ।

"पुन च परं, भिक्खवे, होति सो समयो यं भयं होति श्रटिब-सङ्कोपो, चक्कसमारूव्हा जानपदा परियायन्ति । भये खो पन, भिक्खवे, मित अटविसङ्कोपे चक्कसमारूव्हेमु जानपदेमु परियायन्तेमु होति सो 10 समयो यं कदाचि करहिच माता पि पुत्तं पटिलभति, पुत्तो पि मातरं पटिलभति । इदं, भिक्खवे, तितयं समातापृत्तिकयेव भयं ग्रमाता-पृत्तिकं भय नि अस्मृतवा पुयुज्जनो भासति ।

"इमानि खो, भिक्खवे, तीणि समातापुनिकानियेव भयानि अमातापुतिकानि भयानी ति अस्सुतवा पुषुज्जनो भासति ।

"तीणिमानि, भिक्खवे, ग्रमातापुत्तिकानि भयानि । कतमानि तीणि ? जराभयं, व्याधिभयं, मरणभयं ति । न, भिक्छवे, माता पुत्तं जीरमानं एवं लभति – 'ब्रह् जीरामि, मा मे पुत्तो जीरी' ति, पुत्तो वा पन मातरं जीरमानं न एवं लभति – 'ब्रहं जीरामि, मा में माता जीरी' ति ।

"न, भिन्सबने, माता पुत्तं ब्याधियमानं एव लभित – 'ब्रह् ब्याधियामि, मा मे पुत्तो ब्याधियी' ति; पुत्तो वा पन मातर ब्याधियमानं न एवं लभित – 'ब्रह् ब्याधियामि, मा मे माता ब्याधियी' ति ।

"न, भिक्खवे, माता पुत्त भीयमानं एवं लभित – 'ब्रहं मीयामि, मा में पुत्तो मीयी' ति; पुत्तो वा पन मातरं मीयमानं न एवं लभित – ²⁵ 'ब्रहं मीयामि, मा में माता मीयी' ति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि अमातापुत्तिकानि भयानी ति ।

"श्रत्थि, भिक्खवे, मग्गो ग्रत्थि पटिपदा इमेसं च तिण्णं समाता-पुत्तिकानं भयानं इमेसं च तिण्णं ग्रमातापुत्तिकानं भयानं पहानाय समित-क्कमाय संवत्तति । कतमो च, भिक्खवे, मग्गो कतमा च पटिपदा १० इमेसं च तिण्णं समातापुत्तिकानं भयानं इमेसं च तिण्णं ग्रमातापुत्तिकानं

१ व्याधिमयं - मी०, रो०। २. मीव्यी - स्था०, रो०।

R 181

B. 182

भयानं पहानाय समितिकसाय संवत्ति ? ध्रयमेव श्रिरियो ग्रहुिक्कां मगा, सेय्यथीदं – सम्मादिद्धि, सम्मासङ्क्ष्मो, सम्मावाचा, सम्माक्क्ष्मन्तो, सम्माकाचा, सम्माक्क्ष्मन्तो, सम्माकाजीवो, सम्मावायामो, सम्मासित, सम्मासाधि । श्रयं सो, भिक्सवे, मगा श्रयं पटिपदा इमेसं च तिष्णं समातापुत्तिकानं भयानं इमेसं च तिष्णं श्रमातापुत्तिकानं भयानं पहानाय समितिकसमाय 5 संबत्तती" ति ।

३. बेनागपुरसुतं । एकं समयं भगवा कोसलेमु वारिक वरमानो महता भिक्कुसक्केन सिंद येन बेनागपुरं नाम कोसलानं ब्राह्मणगामो तदवसि । अस्सीसुं लो बेनागपुरिका ब्राह्मणगहपितका — "समणो खलु, भो, गोतमो सक्यपुत्तो सक्यकुला पव्यजितो बेनागपुरं अनुप्पत्तो । 10 तं लो पन भवन्तं गोतमं एवं कल्याणो कित्तिसहो अव्युग्गतो — 'इति पि सो भगवा अरहं ममासम्बुद्धो विज्ञाचरणसम्प्रको सुगतो लोकविद्द अनुत्तरो पुरिनदम्मसारिव सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा' ति । सो इमं लोकं मदेवकं समासक् सज्जद्धां सस्समणबाह्मणि पजं सदेवमनुस्सं सयं अभिज्ञा मिन्द्रकृत्वा पवेदित । सो धम्म देसीत आदिकत्याणं १६ मण्डेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्यं सव्यञ्जनं, केवलपरिपुष्णं परिसुद्धं ब्रह्मविरं पकासेति । साधु लो पन तथाल्यानं अरहतं दस्सनं होती'' ति ।

श्रथ खो वेनागपुरिका ब्राह्मणगहपतिका येन भगवा तेनुपसङ्क-मिसु; उपसङ्कित्स्वा ग्रप्पेकच्चे भगवन्तं श्रभिवादेत्वा एकमन्तं निसी- 20 विसु, ग्रप्पेकच्चे भगवता सिंद्ध सम्मोदिसु, सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु, प्रप्पेकच्चे येन भगवा तेनञ्जलि पगामेत्वा एकमन्तं निसीदिसु, प्रप्पेकच्चे नामगोत्तं सावेत्वा एकमन्तं निसीदिसु, श्रप्पेकच्चे तुण्हीभूता एकमन्तं निसीदिसु। एकमन्तं निसिन्नो स्रो वेनागपरिको वच्छानि। ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवीच — 25

"प्रच्छार्य, भो गोतम, प्रक्युतं, भो गोतम! याविञ्चदं भोतो गोतमस्स विष्पसन्नानि इन्द्रियानि, परिसुद्धो छविवण्णो परियोदातो । संय्यचापि, भो गोतम, सारदं बदरपण्डुं परिसुद्धं होति परियोदातं; एवभेव भोतो गोतमस्स विष्पसन्नानि इन्द्रियानि परिसुद्धो छविवण्णो परियो-दातो । संय्यचापि, भो गोतम, तालपक्कं सम्पति बन्धना प्रमुत्तं परि- %

१. सेय्यपियं - म० । २. साराणीयं -सी०, स्था०, रो० । ३. घटर ० - रो० । ४-४. बन्यनामूर्त - सी०, रो० ।

मुद्धं होति परियोदातं; एवमेव मोतो गोतमस्स विष्यसन्नानि इन्द्रियानि परियुद्धो छविवण्णो परियोदातो । संय्यवापि, भो गोतम, नेक्कं जम्बोनस् दक्कममारपुत्तमुपरिकम्मकतं उक्कामुखे मुकुसलसम्पहट्टं पण्डुकम्बले निक्वलं मासते व तपते च विरोचित च; एवमेव भोतो गोतमस्स व विष्यसन्नानि इन्द्रियानि परिमुद्धो छविवण्णो परियोदातो । यानि कानि, भो गोतम, उच्चासयनमहासयनानि, संय्यथीद — ग्रासन्दि पल्लक्ट्रोगोनको चित्तको पटिका पटिलका तूलिका विकतिका उहलोमी एकन्तन्तोमी कट्टिस्स कोसेय्य कुट्टकं हत्यत्यरं अस्सत्यरं रयत्यरं प्रजिनप्यवेणी कदिनिमापवरपच्चत्यरणं सज्ञत्तरस्थं उभतोलोहितकूपधानं, एवएयानं नून भव गोतमो उच्चासयनमहासयनान निकामलाभी ग्रिकच्छन्ताभी ग्रकमिरलाभी' ति ।

"यानि खो पन तानि, ब्राह्मण, उच्चासयनमहासयनानि, सेय्य-थीदं . . दुल्लभानि तानि पव्बजितानं लढा^र च पन न कप्पन्ति ।

"तीण खो, इमानि, बाह्यण, उच्चामयनमहासयनानि, येसाहं

एतरिह निकामलाभी अकिच्छलाभी अकिसिरलाभी । कतमानि नीणि ?

दिब्बं उच्चासयनमहासयनं, ब्रह्मं उच्चासयनमहासयनं, अर्थं उच्चासयनमहासयनं महासयनं । इमानि खो, ब्राह्मण, तीणि उच्चासयनमहासयनानि, येसाह

एतरिह निकामलाभी अकिच्छलाभी अकिसिरलाभी" ति ।

"कतम पन त, भो गोतम, दिब्बं उच्चासयनमहासयन, यस्स
20 भवं गोतमो एतरिह निकामलाभी अकिच्छलाभी अकिमरलाभी" ति ?

"इघाहं, ब्राह्मण, यं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरामि, सो पुट्टणहसमय निवासत्वा पत्तचीवरमादाय तमेव गामं वा निगमं वा पिण्डाय पित्सामि । सो पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिककन्तो वनन्तञ्जेव पिवसामि । सो पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिककन्तो वनन्तञ्जेव पिवसामि । सो यदेव तत्य होन्ति तिणानि वा पण्णानि वा तानि एकडम्रं सङ्करित्वा निसीदामि पल्लङ्कं सामुजित्वा उजुं कायं पण्णिषाय पिमुखं सर्ति उपटुपेत्वा । सो विविच्चेव कामेहि विविच्च स्रकुसलेहि धम्मेहि सविनक्कं सविचारं विवेक्कं पीतिसुखं पुटमं झानं उपसम्पज्ज विहरामि; वितक्कं विचारां व्यसमा स्रज्झतं सम्प्रसादनं चेतसो एकोदिभावं स्रविनक्कं प्रविचारं समाधिजं पीतिसुखं दुतियं झानं उपसम्पज्ज विहरामि;

30 पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरामि सतो च सम्पजानो सुखं च

R 182

B. 183

१-१. कुंबलसम्पहट्टं – स्वाः. रो० २. कादलि ० – सी०, स्वा०। ३ स**दा**नि – सी०, स्वा०। ४. पद्मारवामि – सी०, स्वा०, रो०।

в. 184

कायेन पटिसंवेदेमि, यं तं ग्रिंत्या ग्राचिक्खन्ति — 'उपेक्खको सितमा सुखिविहारी' ति तितयं झानं उपसम्पज्न विहरामि; सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुज्वेव सोमनस्सदोमनस्सानं ग्रस्वक्लमा अदुक्खमभुखं उपेक्खासितपारिगुर्द्धि चतुत्वं झानं उपसम्पज्न विहरामि । सो चे ग्रहं, ब्राह्मण, एवंभूतो चक्कमािम, दिब्बो में एसो तिस्म समये चङ्कमो होति । ऽ सो चे ग्रहं, ब्राह्मण, एवंभूतो तिद्यामि, दिब्बं में एतं तिस्म समये ठानं होति । सो चे ग्रहं, ब्राह्मण, एवंभूतो तिसीदामि, दिब्बं प तं तिस्म समये जानं होति । सो चे ग्रहं, ब्राह्मण, एवंभूतो सेव्यं कप्पीम, दिब्बं में एतं तिस्म समये उच्चासयनमहास्यनं होति । इदं खो, ब्राह्मण', दिब्बं उच्चासयनमहास्यनं, यस्साहं एतरिह निकामलाभी ग्रकिच्छ- 10 श.188 लाभी ग्रकसिरलाभी' ति ।

"ग्रन्छरियं, भो गौतम, ग्रन्भुतं, भो गोतम ! को चञ्जो . एवरूपस्स दिव्यस्स उच्चासयनमहासयनस्स निकामलाभी भविस्सति ग्रकिच्छलाभी ग्रकसिरलाभी, ग्रञ्ञत्र भोता गोतमेन !

"कतमं पन तं, भो गोतम, ब्रह्मं उच्चासयनमहासयनं, यस्स भवं 15 गोतमो एतरहि निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी" ति ?

"इघाहं, बाह्यण, यं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरामि, सो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तवीवरमादाय तमेव गामं वा निगमं वा पिण्डाय पविसामि । सो पच्छाभत्तं पिण्डपातपिटक्कन्तो वनन्तञ्जेव पविसामि । सो यदेव तत्य होन्ति तिणानि वा पण्णानि वा तानि एकण्डां 20 सङ्कृतित्वा निसीदामि पल्लङ्कं भाभुजित्वा उजुं कायं पणिषाय परिमुखं सितं उपप्टेपत्वा । सो मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरामि, तथा दुतियं, तथा ततियं, तथा चतुत्वं, हित उद्धमधो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं मेत्तासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्यतेन अप्यमाणेन अवेरेन अब्यावज्ज्ञेन फरित्वा विहरामि । करुणासहगतेन अत्या ... पे०... मृदितासहगतेन चेतसा ... उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरामि, तथा दुत्वं, इति उद्धमधो तिरियं सब्बधि एकं दिसं फरित्वा विहरामि, तथा दुत्वं, इति उद्धमधो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरामि, तथा दुत्वं, इति उद्धमधो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महम्मतेन अप्यमाणेन अवेरेन अब्यावज्ज्ञेन फरित्वा विहरामि। सो चे ग्रहं, बाह्यण, एकंमूतो चङ्कमामि, ब्रह्मा मे ऐसो तिरंस अव

रै. मत्वममा – रो०। २. तं ब्राह्मण – ती०, त्या०, रो०। ३. वर्तुरिय – ती०, रो०। ४. म्ब्यापञ्जेन – ती०, रो०। ५. ब्रह्मं – ती०; ब्रह्मो – रो०।

R 184

10

समये चक्रमो होति । सो चे ग्रहं, ब्राह्मण, एवंभतो तिद्रामि ... पे०... निसीदामि ... पे०... सेय्यं कप्पेमि. ब्रह्मं से एतं तस्मि समये उच्चासयन-महासयनं होति । इदं खो, बाह्मण, बह्मं उच्चासयनमहासयनं, यस्साहं एतरहि निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी" ति ।

"ग्रच्छरियं, भो गोतम, ग्रब्भतं, भो गोतम ! को चञ्चो एवरूपस्स ब्रह्मस्स उच्चासयनमहासयनस्स निकासलाभी भविस्सति ग्रकिन्छनाभी अकसिरलाभी, ग्रञ्ञत्र भोता गोतमेन !

"कतमं पन तं. भो गोतम, श्ररियं उच्चासयनमहासयनं यस्स भवं गोतमो एतरिह निकामलाभी मिकच्छलाभी मकसिरलाभी" ति ?

"इघाहं. बाह्मण, यं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरामि, सो पद्मण्डसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय तमेव गामं वा निगमं वा पिण्डाय पविसामि । सो पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिककतो वनन्तञ्जेव पविमामि । सो यदेव तत्थ होन्ति तिणानि वा पण्णानि वा तानि एकउद्य सङ्करित्वा निसीदामि पल्ल क्टूं आभुजित्वा उज् कायं पणिधाय परिमल B 185 13 सित उपद्रपेत्वा । सो एवं जानामि' - 'रागों में पहीनो उच्छिन्नमलो तालावत्युकतो अनभावङ्कतो आयति अनुप्पादधम्मो; दोसो मे पहीना उच्छिन्नमुलो तालावत्यकतो अनभावङ्कतो आर्यात ग्रनुप्पादधम्मोः मोहो में पहीनो उच्छिन्नमुलो तालावत्यकतो अनुभाव इतो भ्रायति मनपादधम्मी'। सो चे महं, बाह्मण, एवंभूतो चङ्गामि, मरियो मे 20 एमी तस्मि समये चडूमी होति । सो चं बहं, ब्राह्मण, एवंभतो तिट्रामि ... पे o ... निसीदामि ... पे o ... सेय्यं कप्पेमि, अग्यं मे एतं तस्मि समये उच्चासयनमहासयनं होति । इदं स्रो, ब्राह्मण, प्ररियं उच्चासयनमहा-सयनं, यस्साहं एतरहि निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी" ति ।

"ग्रच्छरियं, मो गोतम, भ्रब्भुतं, भो गोतम! को चञ्जो एव-25 रूपस्स ग्ररियस्स उच्चासयनमहासयनस्स निकामलामी भविस्सति ग्राह्म-च्छलाभी अकसिरलाभी, अञ्जात्र भोता गोतमेन !

"ग्रमिक्कन्तं, भो गोतम, ग्रमिक्कन्तं, भो गोतम ! सेय्यथापि, भो गोतम, निक्कृज्जितं वा उक्कृज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मन्हस्स वा मन्मं ग्रानिक्खेय्य, ग्रन्थकारे वा तेलपज्जीतं धारेय्य -30 'चक्खमन्तो रूपानि दक्खन्ती ' ति; एवमेवं स्त्रो भोता गोतमेन

१. पजानामि - सी०, स्या०, रो० । १. धनशावकतो - सी०, रो० । ३. दक्सिसी -सी॰, रो॰।

R 185

B 186

ग्रनेकपरियायेन धम्मो पकासितो । एते मयं भवन्तं मोतमं सरणं गच्छाम धम्मं च भिक्खुसङ्कं च । उपासके मो भवं गोतमो घारेतु ग्रज्जतम्मे पाणपेते सरणं गतें" ति ।

४. सरभकुतं । एवं मे सुतं । एकं समयं मगवा राजगहे विह-रित गिज्झकृटे पब्बते । तेन लो पन समयेन सरमो नाम परिब्बाजको ऽ प्रविरपक्कन्तो होति इमस्मा घम्मिवनया । सो राजगहे परिसिति' एवं वाचं भासित – "ग्रञ्ञातो मया समणानं सक्यपुत्तिकानं' घम्मो । ग्रञ्ञाय च पनाहं समणानं सक्यपुत्तिकानं चम्मं एवाहं तस्मा धम्म-विनया ग्रपक्कन्तो'' ति । ग्रथ लो सम्बहुता भिक्कू पुब्बक्ह्समयं निवा-सेत्वा पत्तचीवरमादाय राजगहं पिण्डाय पविधिसु । ग्रस्सोसुं लो ते 10 भिक्कू सरभस्स परिब्बाजकस्स राजगहे परिसित एवं वाचं भास-मानस्स – "ग्रञ्ञातो मया समणानं सक्यपुत्तिकानं चम्मो । ग्रञ्जाय च पनाहं नमणानं सक्यपुत्तिकानं चम्मे एवाहं तस्मा घम्मिवनया ग्रपक्कन्तो'' ति ।

श्रथ खो ते भिक्खू राजगहे पिण्डाय चिरत्वा पच्छाभत्तं पिण्ड- 15 पातपिटककन्ता पेन भगवा तेनुपसङ्क्रीमसु; उपसङ्क्रीमस्ता भगवन्तं श्रिभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिमु। एकमन्तं निसिश्रा खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं — "सरभो नाम, भन्ते, परिब्बाजको श्रीचरपककन्तो इसस्मा धम्मविनया। सो राजगहे पिरसित एवं वाचं भासित — 'श्रञ्जातो मया समणान सक्यपुत्तिकानं धम्मो । श्रञ्जाय च पनाहं समणानं १० सक्यपुत्तिकानं घम्मो । श्रञ्जाय च पनाहं समणानं १० सक्यपुत्तिकानं घम्मो । सन्ञ्जाय च पनाहं समणानं १० सक्यपुत्तिकानं घम्मे एवाहं तस्मा धम्मविनया अपककन्तो ति । साधु भन्ते, भगवा येन सिप्पिनिकातीरें परिब्बाजकारामो येन सरभो परिब्बाजको तेनुपसङ्क्षमत् अनुकम्पं उपादाया" ति ।

म्रिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन ।

श्रव स्त्रो भगवा सायन्ह्समय पटिसल्लाना बृद्धितो येन सिप्पि- 25 निकातीर परिब्बाजकारामो येन सरभो परिब्बाजको तेनुपसञ्जभि; उपसञ्जमित्वा पञ्जाते प्रासने निसीदि। निसज्ज स्त्रो भगवा सरभं परिब्बाजकं एतदवोच - "सञ्चं किरत्वं, सरभ, एवं वदेसि - 'ग्रञ्जातो मया समणानं सक्यपुत्तिकानं धम्मो। ग्रञ्जाय च पनाहं समणानं सक्य-

१. परिसर्ति – सी०, री०। २. वक्यपुरियामं – सी०, स्था०, री०। १. ० पटि-क्क्रतो – रो०। ४. स्थिनिया तीर्रं – स्था०। १. व्यवनोद्यति – रो०। ६. सायण्हसमयं – सी०,स्या०, रो०।

पुत्तिकानं घम्मं एवाहं तस्मा धम्मविनया अपक्कन्तो'" ति ? एवं वृत्ते सरभो परिब्बाजको तुण्ही अहोसि ।

दुतियं पि स्रो, सगवा सरसं परिब्बाजकं एतदवोच — "वर्षेहि, सरस, किन्ति ते अञ्जातो समणानं सक्यपुत्तिकानं धम्मो ? सचे ते अपरिपूरं भविस्सति, ग्रहं परिपूरेस्सामि । सचे पन ते परिपूरं भविस्सति, ग्रहं ग्रनुमोदिस्सामी" ति । दुतियं पि स्रो सरस्मो परिब्बाजको तुण्ही ग्रहोसि । तित्यं पि स्रो भगवा सरभं परिब्बाजकं एतदवोच — "वर्देहि, सरस, किन्ति ते अञ्जातो समजानं सक्यपुत्तिकानं धम्मो ? सचे ते स्परिपूरं भविस्सति, ग्रहं परिपूरेस्सामि । सचे पन ते परिपूरं भवि-रसति, ग्रहं ग्रनुमोदिस्सामी" ति । तितयं पि स्रो सरमो परिब्बाजको तण्ही ग्रहोसि ।

प्य स्रो ते परिव्याजका सरभं परिव्याजक एतदबीचुं — "यदेव स्रो त्वं, आबुसो सरभ', समण गोतमं याचेट्यासि तदेव ते समणो गोतमो पवारेति । वदेहानुसो सरभ, किन्ति ते अञ्जातो समणानं सवयपुन्ति-किन्ना धम्मो ? सर्चे ते अपरिपूरं भविस्सति, समणो गोतमो परिपूरेस्सति । सर्चे पन ते परिपूषं भविस्सति, समणो गोतमो अनुमोदिस्सती" ति । एवं वृत्ते सरभो परिव्याजको तुष्हीभूतो मङकुभूतो पत्तक्तन्यो अधोमुखो पज्झायन्तो अप्पटिभानो निसीदि ।

ग्रय स्रो भगवा नरभं परिव्याजकं तुण्हीभूतं मङकुभूतं पत्तक्सन्धं 20 श्रयोमुसं पज्जायन्तं ग्रप्पटिभानं विदित्वाते परिव्याजके एतदवोच —

"यो खो मं, पिञ्जाजका", एवं वदेव्य — 'सम्मासम्बुद्धस्स ते पिटजानतो इमे धम्मा अनिभसम्बुद्धा' ति, तमहं तत्व्य साधुकं समनुयुञ्जेव्यं समनुगाहेव्यं ममनुभानेव्यं । सो वत मया साधुकं समनुयुञ्जेव्यं समनुगाहेव्यानां समनुभासियमानो अट्ठानमतं अनवकासो यं
को तिण्णं ठानानं नाञ्जातर ठान निगच्छेव्य, अञ्जेन वा अञ्ज्ञं पिटचिरस्सित, बहिद्धा कथं अपनामेस्सिति, कोपं च तोसं च अप्पच्चयं, च
पातुकरिस्सिति, तुण्हीभूतो मङ्कुभूतो पत्तक्सन्यो अधोमुस्तो पज्ञायन्तो
अप्पटिभानो निसीदिस्सिति, सेथ्यथापि सरभो परिज्ञाजको ।

''यो स्रो मं, परिब्बाजका, एवं वदेय्य – 'स्रीणासवस्स ते पटि-जानतो इमे ग्रासवा ग्रपरिक्सीणा' ति. तमहं तत्य साधुकं समनुयुञ्जेय्यं

B. 187

R. 187

१. परिव्याजका राजगहका - रो० । २. रो० पोल्पके नरिव । ३. परिव्याजको -रो० । ४. तुन्हीमृतो वा - सी०, स्था०, रो० ।

B 188

R. 188

समनुगाहेय्यं समनुभासेय्यं । सो वत मया साधुकं समनुगुञ्जियमानो समनुगाहियमानो समनुभासियमानो ध्रष्टानमेतं अनवकासो यं सो तिष्णं ठानानं नाञ्जातरं ठानं निगच्छेय्य, अञ्जेन वा अञ्जां पटिचरिस्सितं, बहिद्धा कथं अपनामेस्सिति, कोपं च तोसं च अप्पच्चयं च पातुकरिस्सितं, तुष्हीभूतो मञ्जुभूतो पत्तक्खत्यो अघोमुखो पज्जायन्तो अप्पटिभानो अ निसीदिस्सितं, सेय्यथापि सरभो परिब्बाजको ।

"यो स्रो सं, परिब्बाजका, एवं वदेय्य — 'यस्स स्रो पन ते अत्याय धम्मो देसितो, सो न निय्याति तक्करस्स सम्मा दुक्खक्खयाया' ति, तमहं तत्य साधुकं समनुयुञ्जिय्यं समनुगाहेय्यं समनुभासेय्यं । सो वत मया साधुकं समनुयुञ्जिय्यं समनुगाहियमानो समनुभासियमानो अद्गान- १० मेतं अनवकासो यं सो तिष्णं ठानानं नाञ्जातरं ठानं निगच्छेय्य, अञ्जेन वा अञ्जं पटिचरिस्मति, बहिद्धा कयं अपनामेस्सति, कोपं च तोसं च अपचच्यं च पानुकरिस्सति, नुष्हीभूतो मङ्कुभूतो पत्तक्खन्यो अधोमुस्तो पज्जायन्तो अप्यटिभानो निसीदिस्सति, सेय्यपापि सरभो परिख्वाजको" ति । अथ सो भगवा सिप्पिनिका तीरे परिब्बाजकारामे तिक्सत्तुं सीह- 15 नादं नदित्वा वेहासं पक्कामि ।

श्रय खो ते परिब्बाजका श्रविरपक्कन्तस्स भगवतो सरभं परिब्बाजकं समन्ततो वाचायसिन्नतोदकेन' सञ्जम्भरिमकंषु — "सैय्यथापि,
श्रावुसो सरभ, वोहारञ्जे जरिसङ्गालो 'सीहनादं निदस्सामी' ति
सिङ्गालकंयेव नदित, भेरण्डकंयेव नदित; एवमेव खो त्वं, श्रावुसो सरभ, 20
श्रञ्जात्रेव समणेन गीतमेन 'सीहनादं निदस्सामी' ति सिङ्गालकंयेव
नदित मेरण्डकंयेव नदित । सैय्यथापि, श्रावुसो सरभ, श्रम्बुकसञ्चरी'
पुरिसकरिवतं' रिवस्सामी' ति श्रम्बुकसञ्चरिरवितयेव रवित; एवमेव
खो त्वं, श्रावुसो सरभ, श्रञ्जात्रेव समणेन गोतमेन 'पुरिसकरिवतं रिवस्सामी' ति, श्रम्बुकसञ्चरिरवितयेव रवित । सैय्यथापि, श्रावुसो सरभ, 25
अत्रभो सुञ्जाय गोसालाय गम्भीरं नदितव्यं मञ्जिति; एवमेव खो त्वं,
श्राबुसो सरभ, श्रञ्जात्रेव समणेन गोतमेन गम्भीरं नदितव्यं मञ्जिती'
ति । श्रथ खो ते परिव्याजका सरभं परिव्याजकं समन्ततो वाचायसिन्नतोदकेन सञ्जम्मरिमकंषु ति ।

१. बाबासस्तितेदकेन – सी० । २. घम्बकमह्रौ – सी०, स्वा०, रो० । ३. फुस्स-करवितं – सी०; पुस्सकरवितं – स्वा०, रो० ।

१. केसमुत्तिमुत्तं । एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा कोसलेसु वारिकं वरमानो महता भिक्खुसक्कृन सिद्धि येन केसमुत्तं नाम कालामानं निगमो तदवसिर । अस्सोसुं खो केसमुत्तिया कालामा – "समणो खलू, भो, गोतमो सक्यपुत्तो सक्यकुता पब्बीजतो केसमृत्तं अनुप्पत्तो । तं खो उ पन भवन्तं गोतमं एवं कल्याणो कित्तिसहो अञ्मुग्गतो – 'इति पि सो भगवा ... पे०... साधु खो पन तथारूपानं अरहतं दस्सनं होती'" ति ।

श्रथ सो कैसमृत्तिया कालामा येन भगवा तेनुपसङ्क्रीमसु; उपसङ्क्रीमत्वा श्रप्पेकच्चे भगवतां श्रभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु, श्रप्रेकच्चे भगवता सिंद्ध सम्भोदिसु, सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीति-त्वा सरेत्वा एकमन्तं निसीदिमु, श्रप्येकच्चे येन भगवा तेनञ्जलि पणामेत्वा एकमन्तं निसीदिमु, श्रप्येकच्चे नामगोत्तं सावेत्वा एकमन्तं निसीदिसु, श्रप्येकच्चे तुण्हीभूता एकमन्तं निसीदिमु । एकमन्तं निसिन्ना स्त्रो ते कैसमित्तया कालामा भगवन्तं एतदवीचं —

"सन्ति, भन्ते, एके समणबाह्यणा केसमुत्तं ग्रागच्छन्ति । ते सक्येव 15 वादं दीपेन्ति जोतेन्ति, परप्पवादं पन खुंसेन्ति वस्मेन्ति परिभवन्ति ग्रोमिन्ति करोन्ति । ग्रपरे पि, भन्ते, एके समणबाह्यणा केसमुत्तं ग्रागच्छन्ति । ते पि सक्येव वादं दीपेन्ति जोतेन्ति, परप्पवाद पन खुंसेन्ति वस्मेन्ति परिभवन्ति ग्रोमिन्स करोन्ति । तेमं नो, भन्ते, ग्रम्हाकं होतेव कह्वा होति विचिकिच्छा – 'को मु नाम इमेसं भवतं' समण-20 बाह्यणानं सच्चं ग्राह, को मसा" ति ?

"अलं हि वो, कालामा, किङ्क्षत्तुं अलं विचिकिच्छतुं। किङ्क्षतीयेव पन वो ठाने विचिकिच्छा उप्पन्ना। एय तुम्हे, कालामा, मा
अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा
तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा आकारपरिवितक्केन, मा दिद्विनिज्झानक्खहित्तया, मा भव्बरूपताय, मा समणो नो गरू ति। यदा तुम्हे, कालामा,
अत्तना व जानेय्याथ — 'इमे धम्मा अकुसला, इमे धम्मा सावज्जा, इमे
धम्मा विञ्जुगरहिना, इमे धम्मा समत्ता समादिक्षा अहिताय दुक्खाय
संवत्तनो' ति, अथ तुम्हे, कालामा, पजहेय्याथ ।

"तं कि मञ्जाय, कालामा, लोभो पुरिसस्स ग्रज्झतं उप्पज्ज-श मानो उप्पज्जित हिताय वा ग्रहिताय वा" ति ?

R 189

B. 190

१. केसपुत्त – सी०, स्था०, रो० । २. ब्रोपपर्निस – सी०, स्था०, रो० । ३. मकलान – सी०, स्था०, रो० ।

"ब्रहिताय, भन्ते"।

"लुढो पनायं, कालामा, पुरिसपुमालो लोभेन मभिभूतो परिया-दिम्नचित्तो पाणं पि हनति, प्रदिम्नं पि मादियति, परदारं पि गच्छति, मुसा पि भणति, परं पि तयत्ताय समादपेति, यं स होति दीघरत्तं महिताय दुक्लायां" ति ।

"एवं, भन्ते" ।

"तं कि मञ्जाय, कालामा, दोसो पुरिसस्स अज्ञ्ञतं उप्पज्ज-मानो उप्पज्जिति हिताय वा महिताय वा" ति ?

"ब्रहिताय, भन्ते"।

''दुट्टो पनायं, कालामा, पुरिसपुग्गलो दोसेन अभिभूतो परिया- 10 दिम्नचित्तो पाणं पि हनति, अदिम्नं पि आदियति, परदारं पि गच्छति, मुसा पि भणति, परं पि तथत्ताय समादपेति, यं स होति दीघरत्तं श्रहिताय दुक्खाया'' ति ।

"एवं, भन्ते"।

"तं कि मञ्जाय, कालामा, मोहो पुरिसस्स ग्रज्झत्तं उप्पज्जमानी 15 उप्पज्जिति हिताय वा म्रहिताय वा" ति ?

"ब्रहिताय, भन्ते"।

"मूब्ही पनायं, कालामा, पुरिसपुगालो मोहेन अभिभूतो परिया-दिश्रचित्तो पाणं पि हनति, अदिश्लं पि आदियति, परदार पि गच्छति, मुमा पि भणति, पर पि तथत्ताय समादपेति, यं सहोति दीघरत्तं अहिताय 20 दुक्खाया" ति ।

"एवं, भन्ते"।

"तं कि मञ्जाय, कालामा, इमे घम्मा कुसला वा प्रकुसला वा" ति ?

"श्रकुसला, भन्ते"।

"सावज्जा वा अनवज्जा वा" ति ?

"सावज्जा, भन्ते"।

"विञ्जुगरहिता वा विञ्जुष्पसत्या वा" ति ?

"विञ्जुगरहिता, भन्ते"।

"समत्ता समादिका प्रहिताय दुक्खाय संवत्तन्ति, नो वा ? so कथं वा एत्य होती" ति ?

B. 191

25

"समत्ता, भन्ते, समादिका ग्रहिताय दुक्खाय संवत्तन्ती ति । एवं नो एत्य होती'' ति ।

"इति खो, कालामा, यं तं अवीचुम्हा — 'एय तुम्हे, कालामा ! मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा उ तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा आकारपरिवितवकेन, मा दिद्विनिज्झानक्खिन्तया, मा भव्बरूपताय, मा समणो नो गरू ति । यदा तुम्हे कालामा अत्तना व जानेव्याय — 'इमे धम्मा अकुसला, इमे धम्मा सावज्जा, इमे धम्मा विज्ञुगरहिता, इमे धम्मा समत्ता समादिक्षा अहिताय दुक्खाय संवत्तन्ती ति, अथ तुम्हे, कालामा, पजहेय्याया' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं 10 पिटच्च वृत्त ।

"एघ तुम्हें, कालामा, मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेतु. मा नयहेतु. मा आकार-परिवित्तक्केन, मा विद्विनिज्झानकवित्त्या, मा भव्वरूपताय, मा समणो नो गरू ति । यदा तुम्हें, कालामा, अत्तना व जानेय्याथ – 'इमे धम्मा 15 कुमला, इमे धम्मा अनवज्जा, इमे धम्मा विञ्जूणमत्था, इमे धम्मा समत्ता समादिन्ना हिताय मुखाय संवत्तन्ती' ति, अथ तुम्हें, कालामा, उपसम्पज्ज विहरेय्याथ ।

"तं कि मञ्ञाय, कालामा, अलोभो पुरिसस्स ग्रज्झनं उपपञ्ज-मानो उपपञ्जति हिनाय वा ग्रहिताय वा" नि ?

"हिताय, भन्ते"।

20

25

R. 191

"अलुढो पनायं, कालामा, पुरिनपुग्गलो लोभेन अनिभभूतो अपरियादिश्रचितो नेव पाण हनति, न अदिश्र आदियति, न परदारं गच्छति, न मुसा भणित, न परं पि तथत्ताय समादपेति, यं स होति दीघरतं हिताय मुखाया" ति ।

"एवं, भन्ते"।

"तं कि मञ्ज्ञय, कालामा, ग्रदोसो पुरिसस्स ग्रज्झत्तं उप्पज्ज-मानो उपपज्जति ...पे०... ग्रमोहो पुरिसस्स ग्रज्झतं उप्पज्जमानो उप्पज्जति ...पे०... हिताय सुखाया" ति ।

"एवं भन्ते"।

"तं कि मञ्जय, कालामा, इमे धम्मा कुसला वा श्रकुसला वा" ति?

१. सी०, स्वा०, रो० पोत्वकेमु नत्वि ।

"कुसला, भन्ते"।

"सावज्जा वा ग्रनवज्जा वा" ति ?

"ग्रनवज्जा, भन्ते"।

"विञ्चगरहिता वा विञ्जूष्पसत्या वा" ति ?

"विञ्जपसत्था, भन्ते"।

"समत्ता समादिन्ना हिताय सुखाय संवत्तन्ति नो वा ? कथं वा एत्थ होती" ति ?

"समत्ता, भन्ते, समादिन्ना हिताय सखाय संवत्तन्ति । एवं नो एत्थ होती" ति ।

"इति खो, कालामा, यं तं अबोचुम्हा – 'एथ तुम्हे, कालामा ! 10 मा अनस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेत, मा नयहेतु, मा ग्राकारपरिवितक्केन, मा दिद्विनिज्झानवस्रन्तिया. मा भव्बरूपताय, मा समणो नो गरू ति । यदा तुम्हे, कालामा, श्रत्तना व जानेय्याथ - इमे धम्मा कुसला, इमे धम्मा अनवज्जा, इमे धम्मा विञ्ज-प्पसत्था, इमे धम्मा समत्ता समादिश्ना हिताय सुखाय संवत्तन्ती ति. अथ 15 तुम्हे, कालामा, उपसम्पज्ज विहरेय्याथा' ति, इति यं तं वृत्तं इदमेत पटिच्च बुत्त ।

"म लो सो. कालामा, ग्ररियसावको एव विगताभिज्झो विगत-ब्यापादी ग्रसम्मव्ही सम्पजानी पतिस्सती मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा बिहरति, तथा दृतिय, तथा तितय, तथा चतूत्थ, इति 20 उद्धमधो तिरियं सञ्बधि सञ्बत्तताय सञ्बावन्तं लोक मेत्तासहगतेन चेतसा विपूलेन महम्मतेन अप्पमाणेन अवेरेन अब्याबज्झेन फरित्वा विहरति । करुणासहगतेन चेतसा ... पे मुदितासहगतेन चेतसा ... पे०... उपेन्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दृतिय, तथा तितयं, तथा चतत्यं, इति उद्धमघो तिरियं सञ्बधि सव्बत्तताय 25 सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपूलेन महम्गतेन अप्पमाणेन भवेरेन भव्याबज्झेन फरित्वा विहरति ।

"स लो सो, कालामा, अरियसावको एवं अवेरिचत्तो एवं अव्या-बज्झिचत्तो एवं ग्रसंकिलिट्रचित्तो एवं विसुद्धिचत्तो । तस्स दिट्ठेव धम्मे चतारो अस्सासा अधिगता होन्ति । 'सचे खो पन अत्थि परो खोको, 20 श्रत्थि सुकतद्वकटानं कम्मानं फलं विपाको, श्रथाहे कायस्स भेदा परं

१ ठानमहं – सी॰, रो॰: ठानमेतं – स्था॰।

मरणा सुगींत समां लोकं उपपज्जिस्सामी' ति, ग्रयमस्स पठमो ग्रस्सासो ग्रांचगतो होति ।

"सचे सो पन नित्य परो लोको, नित्य सुकतपुत्रकटानं कम्मानं फलं विपाको, अथाहं दिट्ठेव धम्मे अवेरं अव्यावज्ञां अनीघ सुर्खि 5 अत्तानं परिहरामी' ति, अयमस्स दृतियो अस्सासो अधिगतो होति ।

"'(वचे खो पन करोतो करीयति पापं, न खो पनाहं कस्सचि पापं चेतिम । अकरोन्तं खो पन मं पापकम्मं कृतो दुक्खं फुसिस्सती' ति, अयमस्त तितयो अस्सासो अधिगतो होति ।

"'सचे खो पन करोतो न करीयित पापं, ग्रथाहं उभयेनेव विसुद्धं ग्रितानं समनुपस्सामी' ति, ग्रयमस्स चतुत्थो ग्रस्सासी ग्रधिगतो होति ।

"स सो सो, कालामा, प्ररियसावको एवं ग्रवेरिचलो एवं ग्रव्या-वज्जवित्तो एवं ग्रसंकिलिट्ट्रचित्तो एव विसुद्धचित्तो । तस्स दिट्टेव धम्मे इमे चतारो ग्रस्सासा ग्रविगता होन्ती" ति ।

"एनमेतं, भगना, एनमेतं, मुगत! स स्त्रो सो, भन्ने, प्रिय-। सानको एवं अनेरिचत्तो एवं अब्यानज्ज्ञिचित्तो एवं असिकिलिट्टचित्तो एवं विसुद्धिनत्तो। तस्स दिट्टेन घम्मे चत्तारो अस्सासा अधिगता होन्ति। 'सचे स्त्रो पन अस्थि परो लोको, अस्थि मुकतदुक्कटान कम्मानं फल विपाको, अयाहं कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सम्यं लोकं उपपिज्ज-स्तामी' ति, अयमस्स पठमो अस्सासो अधिगतो होति।

"सर्चे स्रो पन नित्य परो लोको, नित्य सुकतदुवकटान कस्मान फलं विशको, अथाहं दिट्टेव धम्मे अवेर अब्यावज्य अनीष सुन्ति अत्तान परिहरामी' ति, अयमस्स दुतियो अस्सासो अधिगतो होति ।

"सचे खो पन करोतो करीयित पाप, न खो पनाह - कस्सचि पापं चेतेमि, अकरोन्तं खो पन म पापकम्म कुतो दुक्ख फुसिस्सती' ति, अयमस्स तितयो अस्सासो अधिगतो होति ।

"सर्वे खो पन करोतो न करीयति पापं, अथाहं उभयेनेव विसुद्धं ग्रतानं समनुपत्सामी' ति, अयमस्स चतुत्थो ग्रस्सासो ग्रधिगतो होति । "स खो सो, भन्ते, ग्रिरयसावको एवं ग्रवेरचित्तो एवं ग्रव्या-बज्झवित्तो एवं ग्रसंकिनिटुचित्तो एवं विमुद्धचित्तो । तस्स विट्ठेव धम्मे १० इमें चत्तारो ग्रस्सासा ग्रधिगता होन्ति ।

R 193

B 194

B. 193

१ इदाह - सी०; इषाहं - स्या॰, रो०। २. सुखं - सी०।

R · 194

15

90

B. 195

"प्रभिक्कन्तं, भन्ते ...पे०... एते मयं, भन्ते, भगवन्तं सरणं गच्छाम धम्मं च भिक्लसङ्कं च। उपासके नो, भन्ते, भगवा धारेतू ग्रजनमो पाणपेते सरणं गते" ति ।

 साव्हसत्तं । एवं मे नृतं । एकं समयं श्रायस्मा नन्दको सावत्थियं विहरति पुब्बारामे मिगारमातुपासादे । अब स्रो सान्हो च 5 मिगारनता साणो व सेखुनियनत्ता येनायस्मा नन्दको तेनपसङ्घीमसः उपसङ्कितवा आयस्मन्तं नन्दकं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिस् । एकमन्तं निसिन्नं खो साव्हं मिगारनत्तारं ग्रायस्मा नन्दको एतदबोच -

"एथ तुम्हे, साव्हा, मा ग्रनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इति-किराय. मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेत्, मा नयहेत्, मा आकारपरि- 10 वित्तवकेत. मा दिद्वितिज्ञानवस्त्रतिया, मा भव्बरूपताय, मा समणो नो गरू ति । यदा तुम्हे, माञ्हा, ग्रत्तना व जानेय्याय 'इमे धम्मा अकुसला. इमे धम्मा सावज्जा, इमे धम्मा विञ्चारहिता, इमे धम्मा समत्ता समा-दिला ग्रहिताय दक्खाय संवत्तन्ती' ति, श्रथ तुम्हे साव्हा पजहेय्याथ । तं कि मञ्जाय, साब्हा, ग्रत्यि लोभो" ति ?

"एवं. भन्ते"।

"ग्रभिज्झानि स्रो ग्रहं, साव्हा, एतमत्यं वदामि । लुद्धो स्रो ग्रय, साव्हा, ग्रभिज्झालु पाणं पि हनति, ग्रदिश्चं पि ग्रादियति, परदारं पि गच्छति, मसा पि भगति, परं पि तथत्ताय समादपेति, यं स होति दीघरनं ग्रहिताय दक्खाया" ति ।

"एवं, भन्ते"।

"तं कि मञ्जाय, साव्हा, ग्रत्य दोसो" ति ?

"एवं. भन्ते"।

"व्यापादो ति स्तो ग्रहं, साव्हा, एतमत्यं वदामि । दुट्टो स्तो ग्रयं, साव्हा, ब्यापन्नचित्तो पाणं पि हनति , मदिन्नं पि मादियति, परदारं 23 पि गच्छति, मसा पि भणति, परं पि तबताय समादपेति, यं स होति दीघरतं ग्रहिताय दुक्खाया" ति ।

"एवं. भन्ते"।

"तं कि मञ्जाय, साव्हा, ग्रत्य मोहो" ति ?

"एवं. भन्ते"।

१. रोहणो - सी०, रो०; रोहनो - स्था०। २. पेखू ० - सी०, स्था०; पेख्णियनता रो० । ३. हन्ति - रो० ।

10

"अविज्जा ति सो अहं, साब्हा, एतमत्यं वदामि । मूब्हों सो अयं, साब्हा, अविज्जागतो पाणं पि हनति, अदिक्षं पि आदिसति, परदारं पि गच्छति, मुसा पि भणति, परं पि तथताय समादपेति, यं स होति दीघरत्तं अहिताय दुक्काया" ति ।

"एवं, भन्ते"।

"तं कि मञ्जाथ, साव्हा, इमे धम्मा कुसला वा श्रकुसला वा"ति ?

"ग्रकुसला, भन्ते"।

"सावज्जा वा अनवज्जा वा" ति ?

"सावज्जा, भन्ते"।

"विञ्जारहिता वा विञ्जुष्पसत्था वा" ति ?

"विञ्जारहिता, भन्ते"।

"समता समादिशा अहिताय दुक्खाय संवत्तन्ति, नो वा? कथं वा एत्य होती" ति?

R 195 15 "समत्ता, भन्ते, समादिन्ना ग्रहिताय दुक्खाय संवत्तन्ती ति । एवं नो एत्य होतीं" ति ।

"इति स्रो, साब्हा, यं तं अवोचुम्हा – 'एथ तुम्हे, साब्हा, मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेनु, मा नयहेनु, मा आकारपरिवितक्केन, मा दिट्टिनिज्झानक्खन्तिया, 20 मा भव्बरूपताय, मा नमणो नो गरू ति। यदा तुम्हे, माःहा, अत्तना व जानेय्याय – इमे धम्मा अकुसता, इमे धम्मा सावज्जा, इमे धम्मा विञ्चु-गरिहता, इमे धम्मा समत्ता समादिक्षा अहिताय दुक्खाय संवत्तन्ती ति, अथ तुम्हे, साव्हा, पजहेय्याया' ति, इति यं तं वृत्तं इदमेतं पटिच्च वृत्तं।

"एय[े] तुम्हें, सान्हां, मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इति-25 किराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा आकार-परिवितक्केन, मा विद्विनिज्झानक्खन्तिया, मा भव्बरूपताय, मा समणो नो गरू ति । यदा तुम्हे, सान्हा, अत्तना व जानेय्याथ – 'इमे घम्मा कुसला, इमे घम्मा अनवज्जा, इमे घम्मा विञ्जूपसत्या, इमे घम्मा समता समादिला हिताय सुखाय संवतन्ती' ति, अथ तुम्हे, सान्हा,

30 उपसम्पज्ज विहरेय्याथ ।

R 196

१. एवं - रो**ः**।

15

20

25

R. 196

"तं कि मञ्जाय, साब्हा, ग्रत्य ग्रलोभो" ति ?

"एवं. भन्ते"।

"ग्रनभिज्झाति स्रो ग्रहं, सान्हा, एतमत्यं वदामि । ग्रलुद्धो लो अयं, सान्हा, अनभिज्ञालु नेव पाणं हनति, न श्रदिन्नं श्रादियति, न परदारं गच्छति, न मुसा भणति, परं पि न तथताय समादपेति, यं स 5 होति दीघरत्तं हिताय सुखाया" ति ।

"एवं. भन्ते"।

"तं कि मञ्ञाय, साव्हा, ग्रत्य ग्रदोसो" ति ?

"एवं, भन्ते"।

"ग्रव्यापादो ति स्रो ग्रहं, सान्हा, एतमत्यं वदामि । श्रदृट्टो 10 लो ग्रयं, साज्हा , ग्रब्यापन्नचित्तो नेव पाणं हनति, न ग्रदिन्नं ग्रादियति, न परदारं गच्छति, न मुसा भणति, परं पि न तथताय समादपेति, यं स होति दीघरत्तं हिनाय मुखाया" ति ।

"एवं. भन्ते"।

"तं कि मञ्जाय, साव्हा, अस्य अमोहो" ति ?

"एवं. भन्ते"।

"विज्जा ति लो ग्रहं, साव्हा, एतमत्थं वदामि । ग्रमूव्हो खो भ्रयं, मान्हा, विज्जागतो नेव पाणं हनति, न भ्रदिश्नं भ्रादियति, न परदार गच्छति, न मुसा भणति, परं पि न तथताय समादपेति, यं स होति दीघरत्त हिताय सुखाया" ति । "एवं. भन्ते"।

"तं कि मञ्ञाय, साव्हा, इमे धम्मा कुसला वा प्रकुसला वा''ति?

"कुसला, भन्ते"।

"सावज्जा वा ग्रनवज्जा वा" ति?

"ग्रनवज्जा, भन्ते"।

"विञ्जारहिता वा विञ्जूष्पसत्था वा" ति ?

"विञ्जूप्पसत्था, भन्ते"।

"समता समादिक्षा हिताय सुलाय संवत्तन्ति, नो वा ? कथं वा एत्थ होती" ति ?

"समत्ता, भन्ते, समादिन्ना हिताय सुखाय संवत्तन्ती ति । एवं नो एत्य होती" ति ।

"इति स्रो, सान्हा, यं तं अवोचुम्हा' — 'एष तुम्हें, सान्हा, मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा आकारपरिवितक्केन, मा दिद्विनिष्झानक्सिन्तया, मा सबस्पताया, मा समणो नो गरू ति। यदा तुम्हें, साब्हा, श्रत्तना व उ जानेय्याथ — इमे घम्मा कुसला, इमे घम्मा अनवज्जा, इमे घम्मा विञ्चु-प्यसत्था, इमे घम्मा समत्ता समादिक्षा दीघरत्त हिताय सुखाय संवत्तन्ती ति, अथ तुम्हें, साब्हा, उपसम्पज्ज विहरेय्याथा' ति, इति यं तं बुत्तं इदमेतं पटिज्व वृत्तं।

"स खो सो, सान्हा, प्ररियसावको एवं विगताभिज्झो विगत
ग्वापादो प्रसम्मन्हो सम्पजानो पितस्सतो मेत्तासहगतेन चेतसा ...पे०...

करुणा ... मृदिता .. उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा बिहरित,

तथा दुतियं, तथा तिनयं, तथा चतुत्यं, इति उद्धमधो तिरियं सव्बधि

सञ्चतताय सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महम्गतेन

प्रथमाणेन प्रवेरेन ग्रव्यावज्झेन फरित्वा विहरित । सो एवं पजानाति —

प्रित्य इदं, श्रत्यि हीन, ग्रत्यि पणीतं, श्रत्यि इमस्स सञ्जागतस्स उत्तरि'

निस्सरणं ति । तस्म एवं जानतो एवं पस्सतो कामासवा पि चित्तं विमुच्चित, भवासवा पि चित्तं विमुच्चित, श्रवासवा पि चित्तं विमुच्चित विमुच्चित विमुच्चित ।

विमुच्चित निमुचर्सिम विमुच्चित शाणं होति । 'खीणा जाति, वुसितं

अद्याचित्यं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया' ति पजानाति ।

"सो एवं पजानाति – 'श्रह पुज्ये लोभो, तदहु श्रकुसलं, सो एतर्राह निन्य, इच्चेनं कुमलं. श्रहु पुज्ये दोमो . पे० .. श्रहु पुज्ये मोहो, तदहु श्रकुसलं, सो एतर्राह नित्य, इच्चेतं कुसलं ति । सो दिट्ठेव धरमे निच्छातो निज्युतो सीतिभृतो सुखप्पटिसंवेदी ब्रह्मभतेन श्रतना बिहरती" ति ।

७. कचावत्युसुनं । तीणिमानि, भिक्सवं, कथावत्यूनि । व्यक्तिमानि तीणि ? अतीतं वा, भिक्सवं, अद्धानं आरब्भ कथं कथेव्य — 'एवं अहोसि अतीतमद्धानं ति । अनागतं वा , भिक्सवं, अद्धानं आरब्भ कथं कथेव्य — 'एवं भविस्सति अनागतमद्धानं ति । एतरिह वा, भिक्सवं, पच्चुप्पन्नं अद्धानं आरब्भ कथं कथेव्य — 'एवं होति एतरिह पच्चुप्पन्न-मद्धानं ति ।

R 197

R. 197

१. भवोचुम्ह - स्या०, रो०। २. उत्तरि - डी०, स्वा०, रो०। ३. सुवपटिसंवेदी -सी०, स्या०, रो०।

B 198

R. 198

"कथासम्पयोगेन, भिक्लवे, पुग्गलो वेदितब्बो यदि वा कच्छो थदि वा प्रकच्छो ति । सचायं, भिक्खवे, पुगालो पञ्हं पुद्रो समानो एकंसब्याकरणीयं पञ्हं न एकंसेन ब्याकरोति. विभन्जब्याकरणीयं पञ्हं न विभाज ब्याकरोति. पटिपुच्छाब्याकरणीयं पञ्हं न पटिपुच्छा ब्याकरोति. ठपनीयं पञ्हं न ठपेति. एवं सन्तायं. भिक्खवे. पुगालो प्रकच्छो 5 होति । सचे पनायं, भिक्खवे, पुगालो पञ्हं पुट्टो समानो एकंसब्या-करणीयं पञ्हं एकंसेन ब्याकरोति, विभज्जब्याकरणीयं पञ्हं विभज्ज ब्याकरोति, पटिपुच्छाब्याकरणीयं पञ्हं पटिपुच्छा ब्याकरोति, ठपनीयं पञ्ह ठपेति, एवं सन्तायं, भिक्खवे, पुग्गलो कच्छो होति ।

"कथासम्पयोगेन, भिक्खवे, पूग्गलो वेदितब्बो यदि वा कच्छो 10 यदि वा श्रकच्छो ति । सचायं, भिक्खवे, पुगालो पञ्हं पूट्टो समानो ठानाठाने न सण्ठाति परिकप्पे न सण्ठाति ग्रञ्जातवादे न सण्ठाति पटिपदाय न सण्ठाति, एवं सन्ताय, भिक्खवे, पुगालो श्रकच्छो होति । सचे पनायं, भिक्खवे, पूग्गलो पञ्हं पुद्रो समानो ठानाठाने सण्ठाति परिकप्पे सण्ठाति ग्रञ्ञातवादे सण्ठाति पटिपदाय सण्ठाति, एवं सन्ताय, 😘 भिक्खवे, पूग्गलो कच्छो होति ।

"कथासम्पयोगेन, भिक्लवं, पुग्गलो वेदितब्बो यदि वा कच्छो यदि वा ग्रकच्छो ति । सचायं, भिक्सवे, पुग्गलो पञ्हं पुट्टो समानो ग्रञ्जेनञ्जा पटिचरति, बहिद्धा कथं अपनामेति, कोपं च दोस च ग्रप्प-च्चयं च पातकरोति, एव सन्तायं, भिक्खवे, पुग्गलो अकच्छो होति । 20 सचे पनायं, भिक्खवे, पुग्गलो पञ्ह पुद्रो समानो न भञ्जेनञ्ज' पॅटिचरति न बहिद्धा कथं प्रपनामेति, न कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातकरोति. एव सन्तायं, भिक्खवे, पूग्गलो कच्छो होति ।

"कथासम्पयोगेन, भिक्लवे, पुग्गलो वेदितब्बो यदि वा कच्छो यदि वा श्रकच्छो ति । सचायं, भिक्सवे, पुग्गलो पञ्हं पुट्टो समानो 25 अभिहरति अभिमद्दति अनुपजन्यति खलित गण्हाति, एवं सन्तायं. भिक्खवे, पुग्गलो अकच्छो होति । सचे पनायं, भिक्खवे, पुग्गलो पञ्हं पट्टो समानो नाभिहरति नाभिमदृति न अनपजन्धति न खलितं गण्डानि एवं सन्तायं, भिक्खवे, पुग्गलो कच्छो होति ।

"कथासम्पयोगेन, भिक्खवे, पुमालो वेदितब्बो यदि वा सउप- 30 B. 199 निसो यदि वा अनुपनिसो ति । अनोहितसोतो, भिक्सवे, अनुपनिसो

होति, ब्रोहितसोतो सउपनिसो होति । सो सउपनिसो समानो ब्रामिन जानाति एकं धम्मं, परिजानाति एकं धम्मं, पजहित एकं धम्मं, सिच्छ-करोति एकं धम्मं । सो ब्रभिजानन्तो एकं धम्मं, परिजानन्तो एकं धम्मं, पजहन्तो एकं धम्मं , सिच्छकरोन्तो एकं धम्मं सम्माविम्नि फुसति । 5 एतदत्था, भिक्सवे, कथा, एतदत्था मन्तना, एतदत्था उपनिसा;

R. 199

10

18

20

B. 200

एतदत्यं सोतावधानं, यदिदं अनुपादा चित्तस्स विमोक्खो ति । "ये विरुद्धा सल्लपन्ति, विनिविदा समस्सिता। ग्रनरियगणमासज्ज, ग्रञ्जोञ्ज्ञविवरेसिना ।। "दब्भासितं विक्खलितं. सम्प्रमोहं पराजयं । ग्रञ्जोञ्जास्माभिनन्दन्ति , तदिग्यो कथनाचरे ॥ "सचे चम्म कथाकामो, कालमञ्जाय पण्डितो । धम्मद्रपटिसयत्ता, या ग्ररियचरिता "त कथं कथयं घीरो, अविरुद्धो अनुस्मितो। मनसा, अपळासो' अभाहसो ॥ "अनुसुयायमानो सो, सम्मदञ्जाय भागति। स्भासितं अनुमोदेय्य, दृब्भट्टे नापमादये ॥ "उपारम्भंन सिक्खेय्य. खलित चन गाहये। नाभिहरे नाभिमहे, न वाच पयत भणे।। "ग्रञ्ञातत्थ पसादत्यं, सतं वे होति मन्तना । एवं लो ग्ररिया मन्तेन्ति, एसा ग्ररियान मन्तना । एतदञ्ञाय मेघावी, न समस्सेय्य मन्तये" ति ॥

प्रश्नातित्वयसुत्तं । "सन्ते, भिन्नवन्ने, अञ्ञातित्वया परिव्वाजका एवं पुन्छेस्यु – 'तयोमे, आवुसो, धम्मा । कतमे तयो ? रागो, दोसो, मोहो – इमें खो, आवुसो, तयो धम्मा । इमेसं, आवुसो, उत्ति । इमेसं, आवुसो, उत्ति । इमेसं, आवुसो, उत्ति । इमेसं, अवुसो, उत्ति । इमेसं, अवुसो, उत्ति । इमेसं, भिन्नवने । इमेसं, अवुसो, अवुस

१. ग्रञ्जमञ्ज विवरेसिनो – सी॰, रो॰। २. ग्रञ्जमञ्जाप्रनन्दिन – स्या॰; ग्रञ्जमञ्जास्त्रामि ॰ – सी॰, रो॰। ३. ग्रांदिवं वरिता – सी॰। ४. श्रनुपादिकेन – सी॰, रो॰; ग्रनुतिकेन – स्या॰। ४. ग्रपसासी – सी॰, रो॰। ६. श्रनुत्वयमानी – स्या॰, रो॰। ७. नावसादये – सी॰, रो॰। ६. ग्रांविप्यायो – सी॰; ग्रांविप्यायसो – स्या॰; ग्रांविप्यायसो –

15

20

B. 201

"भगवम्मूलका नो, भन्ते, घम्मा भगवन्नेतिका भगवम्पटि-सरणा। साधु बत, भन्ते, भगवन्तंयेव पटिभातु एतस्स भासितस्स श्रत्थो। भगवतो सत्वा भिक्सु धारेस्सन्ती" ति।

"तेन हि, भिन्नक्वे, सुणाय, साधुकं मनसि करोष; भासिस्साभी" ति । "एवं, भन्ते" ति स्रो ते भिन्नसू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा ३ एतदवोच –

"सचे, भिक्खवे, अञ्ञातित्यया परिब्बाजका एवं पुच्छेथ्यं —
'तयोमे, आवुसो, धम्मा । कतमे तयो? रागो, दोसो, मोहो — इमे खो,
आवुसो, तयो धम्मा; इमेसं, आवुसो, तिण्णं धम्मानं को विसेसो को
प्रधिप्पयासो कि नानाकरणं 'ति? एवं पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्ञा।०
तित्थियानं परिब्बाजकानं एवं ब्याकरेय्याथ — 'रागो खो, आवुसो,
अप्पसावज्जो दन्धविरागी, दोसो महासावज्जो खिप्पविरागी, मोहो
महासावज्जो दन्धविरागी' ति।

'को पनावुसो, हेतु को पच्चयो येन अनुष्पन्नो वा रागो उष्पज्जित उष्पन्नो वा रागो भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती' ति ?

'युर्भानिमत्तं तिस्स वचनीयं। तस्स सुप्रानिमित्त अयोनिसो मनित करोतो अनुष्पन्नो वा रागो उप्पज्जित उप्पन्नो वा रागो भिय्यो-भावाय वेपुल्लाय सवत्ति। अयं सो, आवुसो, हेतु अय पच्चयो येन अनुष्पन्नो वा रागो उप्पज्जित उप्पन्नो वा रागो भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्त्ती' ति।

'को पनावुसो, हेतु को पच्चयो येन अनुष्पन्नो वा दोसो उष्पज्जित उष्पन्नो वा दोसो भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती' ति ?

'पटिषिनिमित्तं तिस्स वचनीयं। तस्स पटिषिनिमित्तं स्रयोनिसो मनिस करोतो अनुष्पन्नो वा दोसो उप्पञ्जित उप्पन्नो वा दोसो भिरयो-भावाय वेपुल्लाय संवत्ति । अयं सो, आवुसो, हेतु अयं पच्चयो येन 25 अनुष्पन्नो वा दोसो उप्पञ्जित उप्पन्नो वा दोसो भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती' ति ।

'को पनावुसो, हेतु को पच्चयो येन ग्रनुष्पन्नो वा मोहो उष्पज्जित उष्पन्नो वा मोहो भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती' ति ?

'झयोनिसो मनसिकारो तिस्स वचनीयं । तस्स झयोनिसो अ मनसि करोतो अनुप्पन्नो वा मोहो उप्पज्जित उप्पन्नो वा मोहो भिय्यो-४०१-२४ R 201

B 202

भावाय वेपुत्लाय संवत्तति । अयं सो, आवसो, हेतु अयं पञ्चयो येन अनुष्पन्नो वा मोहो उपपज्जित उप्पन्नो वा मोहो भिय्योभावाय वेपुत्लाय संवत्तती' ति ।

'को पनावुसी, हेतु को पच्चयो येन अनुष्पन्नो चेव रागो नुष्प-ज्जित उप्पन्नो च रागो पहीयती' ति ?

'असुअनिमित्तं तिस्स वचनीयं। तस्स असुभनिमित्तं योनिसो मनिस करोतो अनुष्पन्नो चेव रागो नृष्पञ्जति उप्पन्नो च रागो पही-यति। अयं लो, आनुसो, हेतु अयं पञ्चयो येन अनुष्पन्नो चेव रागो नृष्पञ्जति उप्पन्नो च रागो पहीयती' ति।

, 'को पनायुसो, हेतु को पच्चयो येन श्रनुष्पन्नो चेव दोसो नुष्प-जनति उष्पन्नो च दोसो पहीयती' ति ?

'मेता बेतोविमुत्ती तिस्स वचनीय । तस्स मेत्त बेतोविमुत्ति योनिसो मनिस करोतो अनुष्पन्नो चेव दोसो नृष्पज्जित उप्पन्नो च दोसो पहीयित । अयं खो, आवुसो, हेतु अयं पच्चया येन अनुष्पन्नो चेव दोसो 15 नृष्पज्जित उप्पन्नो च दोसो पहीयती' ति ।

'को पनाबुसो, हेतु को पच्चयो येन अनुष्पन्नो चेव मोहो नुष्पज्जति उष्पन्नो च मोहो पहीयती' ति ?

'योनिसो मनसिकारो तिस्स वचनीयं। तस्स योनिसो मनसि करोतो प्रनुप्पन्नो चेव मोहो नुप्पन्जति उप्पन्नो च मोहो पद्दीयति। 20 अयं खो, आबुमो, हेतु अयं पच्चयो येन अनुष्पन्नो वा मोहो नृप्पन्जति उप्पन्नो च मोहो पद्दीयती''' ति।

६. अकुसलमूलसुतं । "तीणिमानि, भिक्सवे, अकुसलमूलािन । कतमानि तीणि ? लोभो अकुसलमूलं, दोसो अकुसलमूलं, मोहो अकुसलमूलं ।

25 "यदिए, भिक्खने, लोभो तदिए अकुसलमूलं; यदिए लुढो अभिसङ्खरोति कायेन वाचाय मनसा तदिए अकुसलं; यदिए लुढो लोभेन अभिभृतो परियादिक्षचित्तो परस्स असता दुक्खं उप्पादयित वधेन वा वन्यनेन वा जानिया वा गरहाय वा पव्याजनाय वा बलविम्ह बलत्थो इति पि तदिए अकुसलं । इतिस्समे लोभजा लोभिनिदाना लोभ-30 समुदया लोभपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ।

"यदिप, भिक्सवे, दोसो तदिप अकुसलभूलं; यदिप दुट्टो ग्रिभि-सङ्क्षरोति कायेन वाचाय मनसा तदिप अकुसलं; यदिप दुट्टो दोसेन अभिभूतो परियादिश्रचित्तो परस्स असता दुक्कं उप्पादयित विचेन वा बन्धनेन वा जानिया वा गरहाय वा पब्बाजनाय वा बलविम्ह बल्ल्यो इति पि तदिप अकुसलं। इतिस्समे दोसजा दोसनिदाना दोससमुदया उ दोसपञ्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति।

"यदिष, भिक्खने, मोहो तदिष अकुसलमूनं; यदिष मून्हो अभि-सङ्क्षरोति कायेन वाचाय मनसा तदिष अकुसलं; यदिष मून्हो मोहेन अभिभूतो परियादिअचितो परस्स असता दुक्खं उप्पादयित वधेन वा बन्धनेन वा जानिया वा गग्हाय वा पञ्चाजनाय वा बलविम्ह बलत्थो 10 इति पि तदिष अकुसलं । इतिस्समे मोहजा मोहिनदाना मोहसमुदया मोहपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति । एवरूपो चायं, भिक्सने, पुगालो वुच्चति अकानवादी ति पि, अभूतवादी ति पि, अनत्थ-वादी ति पि, अधम्मवादी ति पि, अविनयवादी ति पि ।

"कस्मा चार्य, भिक्खवे, एवरूपो पुग्गको वृच्चित श्रकालवादी 15 8.205 ति पि, श्रभूतवादी ति पि, अनत्थवादी ति पि, श्रभूतवादी ति पि, अनत्थवादी ति पि, श्रभूतवादी ति पि, अवित्यवादी ति पि, अवित्यवादी ति पि ? तथाहायें, भिक्खवे, पुग्गको परस्स श्रसता दुक्सं उप्पादयित वधेन वा बन्धनेत वा जानिया वा गरहाय वा पञ्चाजनाय वा बनविष्ट्र बन्द्रस्यो इति पि । भूतेन स्रो पत वुच्चमानो अव- जानाति, नो पटिजानाति; अभूतेन वुच्चमानो न आतप्पं करोति, तस्स 20 निब्बेटनाय इतिपेतं अतच्छं इतिपेतं अभूतं ति । तस्मा एवरूपो पुगालो वुच्चति श्रकालवादी ति पि, अभूतवादी ति पि, अनत्थवादी ति पि, अधम्म- वादी ति पि, श्रविन्यवादी ति पि ।

"एवरूपो, भिक्खवे, पुग्गलो लोमजेहि पापकेहि सकुसलेहि घम्मोहि ग्रभिमृतो परियादिश्रचित्तो दिट्ठे चेव घम्मे दुक्खं विहरति, 25 सविधातं सउपायासं सपरिळाहं । कायस्स च भेदा परं मरणा दुग्गति पाटिकह्वा ।

"दोसजेहि ...प०... मोहजेहि पापकेहि श्रकुसलेहि धम्मेहि श्रभिभूतो परियादिन्नचित्तो दिट्ठे चेव धम्मे दुक्खं विहरित, सविधातं सउपायासं सपरिळाहं। कायस्स च भेदा परं मरणा दुग्गति पाटिकङ्का। अ

१. उपबहति – सी०, स्वा०, रो० । २. तबाहवं – सी०, स्वा०, रो० ।

B 204

सेय्यथापि, भिक्खने, सालो वा घवो वा फन्दनो वा तीहि मालवालताहि उद्धस्तो परियोनद्वो अनयं आपज्जति, व्यसनं आपज्जति, अनयव्यसनं भागज्जिति; एवमेव स्रो, भिक्खवे, एवरूपो पुग्गलो लोभजेहि पापकेहि अकुसलेहि धम्मेहि अभिभूतो परियादिक्षचित्तो दिट्टे चेव धम्मे दृक्स 5 विहरति, सविघातं सउपायासं सपिरळाहं । कायस्स च भेदा परं मरणा दग्गति पाटिकङ्का ।

"दोसजेहि ... पेo... मोहजेहि पापकेहि अकुसलेहि धम्मेहि ग्रभिमतो परियादिश्वचित्तो दिद्रे चेव धम्मे दुक्खं विहरति सविधातं सउपायासं सपरिळाहं । कायस्स च भेदा परं गरणा दुगाति पाटिकाला । 10 इमानि खो, भिक्खवे, तीणि अक्सलम्लानी ति ।

"तीणिमानि, भिक्खवे, कुसलमलानि । कतमानि तीणि ? ग्रलोभो कुसलमुलं, ग्रदोसो कुसलमुलं, ग्रमोहो कुसलमुलं ।

"यदपि, भिक्खवे, अलोभी तदपि कुसलमूलें; यदपि अलुद्धो ग्रिभसङ्गरोति कायेन वाचाय मनसा तदपि कसखं: यदपि अलदो 15 लोभेन ग्रनभिभतो अपरियादिश्वचित्तो न परस्स श्रसता दुक्खं उप्पादयँति वधेन वा बन्धनेन वा जानिया वा गरहाय वा पञ्जाजनाय वा बलविम्ह बलत्थो इति पि तदपि कुसलं । इतिस्समे अलोभजा अलोभनिदाना प्रजीभसमुदया अलोभपच्चया अनेके कुसला धम्मा सम्भवन्ति ।

"यदपि, भिक्लवे, ग्रदोसो तदपि कुसलमूलं, यदपि श्रदुट्टो 20 ग्रिभसङ्खरोति कायेन वाचाय मनसा तदिप कुमलं; यदिप श्रदुद्दो दोसेन . श्रनभिभतो ग्रपरियादिल्लचित्तो न परस्म ग्रसता दुक्ख उप्पादयति वघेन वा बन्धनेन वा जानिया वा गरहाय वा पब्बाजनाय वा बलविम्ह बलत्थी इति पि तदपि कुसलं । इतिस्समे बदोसजा ब्रदोसनिदाना ब्रदोस-समुदया ग्रदोसपच्चया ग्रनेके कुसला धम्मा सम्भवन्ति ।

"यदपि, भिक्खवे, अमोहो तदपि कुसलमूलं; यदपि अमृब्हो ग्रभिसङ्खरोति कायेन वाचाय मनसा तदपि कुसलं; यदपि ग्रमुव्हो मोहेन अनिभृतो अपरियादिश्वचित्तो न परस्स असंता दुक्खं उप्पादयति वधेन वा बन्धनेन वा जानिया वा गरहाय वा पब्बाजनाय वा बलविन्ह बलत्थो इति पि तदपि कुसलं । इतिस्समे अमोहजा अमोहनिदाना अमोहसमदया अमोहपच्चया अनेके कुसला धम्मा सम्भवन्ति । एवरूपो

25

उदसेतो – स्था०; उदसेता – रो०। २. कुसलं – सी०, स्था०, रो०।

चायं, भिक्खवे, पुग्गलो वृच्चित कालवादी ति पि, भूतवादी ति पि, भ्रत्यवादी ति पि. भ्रम्मवादी ति पि. विनयवादी ति पि।

"कस्मा चायं, भिक्खवे, एवरूपो पुग्गलो वुच्चित कालवादी ति पि, भूतवादी ति पि, अत्यवादी ति पि, अस्यवादी ति पि, अम्मवादी' ति पिं, विनयवादी ति पि, त्याहायं, भिक्खवे, पुग्गलो न परस्स असता दुवसं उप्पादयित उ विभेन वा बन्धनेन वा जानिया वा गरहाय वा पब्बाजनाय वा बलविन्ह बलत्यो इति पि। भूतेन लो पन वुच्चमानो पटिजानाति नो अवजानाति; अभूतेन बुच्चमानो आतप्यं करोति तस्स निब्बेठनाय — 'इतिपेतं अतच्छं, इतिपेतं अभूतं' ति । तस्मा एवरूपो पुग्गलो बुच्चित कालवादी ति पि, अत्यवादी ति पि, धम्मवादी ति पि, विनयवादी ति पि।

"एवरूपस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स लोभजा पापका अकुसला धम्मा पहोना उन्छिन्नमूला तालावत्युक्ता अनभावङ्कृता आयिति अनुप्पादधम्मा। दिद्वेव धम्मे सुखं विहरति अविधातं अनुपायासं अपरिळाहं। दिद्वेव धम्मे परिनिब्बायित।

"दोसजा ... पे०... परिनिब्बायित । मोहजा ... पे०... परिनि- 13 ब्बायित । सेय्यथापि भिक्खवे, सालो वा धवो वा फन्दनो वा तीहि मालुवालताहि उद्धस्तो परियोनद्धो । अथ पुरिसो आगच्छेय्य कुदाल- पिटके आदाय । सो तं मालुवालतं मूले छिन्देय्य, मूले छेत्वा पित- खणेय्य, पिलखणित्वा मूलानि उद्धरेय्य, अन्तमसो उसीरनाळिमत्तानि पे पि । सो तं मालुवालतं सण्डाखण्डिकं छिन्देय्य, सण्डाखण्डिकं छेत्वा 20 फालेय्य, फालेत्वा सकिलकं सकिलकं करेय्य, सकिलकं सकिलकं करित्वा वातातये विसोसेव्य, वातातये विसोसेत्वा अन्तिना इहेत्यां, अन्तिना इहित्वा मीस करेय्य, मिस करित्वा महावाते वा ओफुणेय्य विद्या वा वातातये विसोसेव्य । एवमस्से ता, भिक्खवे, मालुवालता उच्छिक्ष-मूला तालावत्युकता अनभावक्कृता आयित अनुप्पादममा । एवमेव 25 खो, भिक्खवे, एककपस्त पुग्गलस्त लोभजा पापका अकुसला सम्मा पहीना उच्छिक्षमूला तालावत्युकता सनभावक्कृता आयित अनुप्पादममा । हिट्ठेव धम्मे सुखं विहरित अविषातं अनुपायसं अपरिळाहं । विट्ठेव धम्मे सुखं विहरित अविषातं अनुपायसं अपरिळाहं । विट्ठेव धम्मे पुर्शन्विवाति ।

B. 205

R. 205

१-१. म॰ पोत्पके नित्य । २. कुहालिय्डकं - सी॰, स्था॰, रो॰ । ३ उसीरनाळ मत्तानि - सी॰, स्था॰; उसीरनालमत्तानि - रो॰ । ४. बहेय्य - सी॰, रो॰ । ४. एवसस्सु - मी॰ ।

B 206

"दोसजा ...पे o... मोहजा पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्युकता अनभावन्द्वता आर्थात अनुप्पादधम्मा । दिट्ठेव धम्मे सुखं विहरति ग्रविधातं अनुपायासं अपरिक्ठाहं । दिट्ठेव धम्मे परिनिब्बायति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि कुसलमूलानी" ति ।

१०. उपोसबसुतं । एवं मे मुतं । एकं समयं भगवा साव-रिवयं विहरित पुब्बारामे मिगारमातुपासादे । श्रथ खो विसाखा मिगार-माता तदहुपोसथे येन भगवा तेनुपसङ्क्रीम; उपसङ्क्रीमत्वा भगवन्तं ग्राभवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो विसाखं मिगारमातरं भगवा एतदवोच – "हन्द कुतो नु त्वं, विसाखं, ग्रागच्छसि 10 दिवा दिवस्सा" ति ?

> "उपोसथाहं, भन्ते, ग्रज्ज उपवसामी" ति । "तयो सोमे. विसासे, उपोसथा । कतमे तयो ? गोपालकः-

पोसयो, निगण्ठुपोसयो, अग्युपोसयो । कयं च, विसासे, गोपालकुपोसयो होति ? सेय्ययापि, विसासे, गोपालको सायन्हसमये सामिकानं गावो । वित्यातेत्वा हित पटिसञ्चिक्सति — 'अण्ज स्रो गावो अमुकस्मि च अमुकस्मि च पदेसे पानीयानि पिनिमुं, इसे दानि गावो अमुकस्मि च अमुकस्मि च पदेसे पानीयानि पिनिमुं, हे दानि गावो अमुकस्मि च अमुकस्मि च पदेसे पानीयानि पिनिमुं, हे से दानि गावो अमुकस्मि च अमुकस्मि च पदेसे पानीयानि पिनिस्सन्ती' ति, एवमेव स्रो, विसासे, इधेकच्चो उपोसिथिको इति पटिसञ्चिक्सति — 'अहं स्वज्ज स्थासे हे विद च भोजनीयं भुञ्जि, स्त्रे दानाहं इद विद च सावानीयं सादिस्सामि, इद विद च भोजनीयं भुञ्जि, स्त्रे दानाहं इद विद च सावानीयं सादिस्सामि, इद विद च भोजनीयं भुञ्जिस्सामी' ति । यो तेन' अभिज्ञानहरणतेन चेतता दिवस अतिनामेति । एवं विसासे, गोपालकुपोसथो होति । एवं उपबृत्यो स्रो, विसासे, गोपालकुपोसथो होति । एवं उपबृत्यो स्रो, विसासे, गोपालकुपोसथो होति । एवं उपबृत्यो स्रो, विसासे, गोपालकुपोसथो होति । सहानिसंसो न महाजुतिको न महाविष्फारो ।

"कथं च, विसाखे, निगण्डुपोसथो होति ? प्रस्थि, विसाखे, निगण्डा नाम समणजातिका । ते सावकं एवं समादपेन्ति – 'एहि त्वं, ग्रम्भो पुरिस, ये पुरस्थिमाय दिसाय पाणा परं योजनसतं तेसु दण्डं निक्खि-पाहि; ये पच्छिमाय दिसाय पाणा परं योजनसतं तेसु दण्डं निक्खिपाहि; ये उत्तराय दिसाय पाणा परं योजनसतं तेसु दण्डं निक्खिपाहि; ये दक्खि-

निस्पादेखा – स्वा॰, रो० । २. झमुस्मि – रो॰ । ३. झपंसु – सी॰, रो॰ ।
 रे- तैन लोमेन – सी॰, स्वा॰, रो० ।

णाय दिसाय पाणा परं योजनसतं तेस दण्डं निविखपाही' ति । इति एकच्चानं पाणानं अनुद्वयाय अनुकम्पाय समादपेन्ति, एकच्चानं पाणानं नानदृयाय नानुकम्पाय समादपेन्ति । ते तदहपोसथे सावकं एवं समाद-पेन्ति - 'एहि त्वं, अम्भो पुरिस, सब्बचेलानि निक्खिपत्वा एवं वदेहि -नाहं क्वचिन करसचि किञ्चनतिस्म, न च मम क्वचिन कत्थिचि 5 किञ्चनतत्थी" ति । जानन्ति स्रो पनस्स मातापितरो - 'ग्रयं ग्रम्हाकं पत्तो' ति; सो पि जानाति - 'इमे मय्हं मातापितरो' ति । जानाति खो पनस्स पुत्तदारो - 'अयं मय्हं भत्ता' ति; सो पि जानाति - 'अयं मय्हं पत्तदारों ति । जानन्ति स्रो पनस्स दासकम्मकरपोरिसा - 'अयं भ्रम्हाकं ग्रय्यो' ति: सो पि जानानि - 'इमे मय्हं दासकम्मकरपोरिसा' हि । 10 इति यस्मि समये सच्चे समादपेतब्बा मुसावादे तस्मि समये समादपेन्ति । इदं तस्स मसावादरिम बदामि । सो तस्सा रत्तिया बच्चयेन भोगे ब्रहिन्नं येव परिभञ्जति । इदं तस्स ग्रदिन्नादानस्मि वदामि । एवं स्रो. विसास्रे. निगण्डपोसयो होति । एवं उपवृत्यो स्रो, विसासे, निगण्डपोसयो न महप्फलो होति न महानिसंसो न महाजतिको न महाविष्कारो ।

"कथं च, विसाखे, ग्रग्यिपोसथो होति ? उपक्किलिटस्स. विसाले, चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति । कथं च, विसाखे, उपक्किलिट्रस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ? इष, विसाखे. ग्ररियसावको तथागतं त्रनुस्सरित - 'इति पि सो भगवा अरहं सम्मा-सम्बद्धो जिज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविद् अनुत्तरो पूरिसदम्मसारिष 20 सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवां ति । तस्स तथागतं ग्रनस्सरतो चित्तं पसीदति. पामोज्जं उप्पज्जति । ये चित्तस्स उपिकलेसा हे पद्रीयन्ति, सेय्यथापि, विसाखे, उपनिकलिट्रस्स सीसस्स उपनकमेन परियो-दपना होति ।

"क्यं च, विसाखे, उपक्किलिट्रस्स सीसस्स उपक्कमेन परियो- 25 दपना होति ? कक्कं च पटिच्च मत्तिकं च पटिच्च उदकं च पटिच्च परिसस्स च तज्जं वायामं पटिच्च, एवं खो, विसाखे, उपक्किलिट्रस्स सीसस्स उपक्कमेन परियोदपना होति । एवमेव खो. विसाखे. उपक्कि-लिटस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

B 207

R 207

15

१. स्वयन - सी०; स्वविनि - स्या०; स्वचि - रो०। २-२. कत्वविकिञ्चनता नत्थी - सी०: किस्मिञ्च किञ्चनत्थी - स्था०; कस्सचि किञ्चनं नृत्थ - रो०। ३. सब्बे -री० । ४. प्रच्ययेन ते - सी०, स्वा०, रो० ।

B. 208

R. 208

"कथं च, विसाखे, उपिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपिक्कमेन परियो-दपना होति ? इध, विसाखे, प्रित्यसावको तथागतं अनुस्सरित — 'इति पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविद्द अनुत्तरो पुरिसदम्मसारिय सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा' 5 ति । तस्स तथागतं अनुस्सरतो चित्तं पसीदिति, पामोज्जं उप्पज्जति, ये चित्तस्स उपिक्कलेसा ते पहीयिन्ति । अयं वुज्जिति, विसाखे — 'अरियसावको ब्रह्मपोस्थं उपवसति, ब्रह्मना सिंद्ध संवसति, ब्रह्मं चस्स आरक्भ चित्तं पसीदिति, पामोज्जं उप्पज्जिति, ये चित्तस्स उपिक्कलेसा ते पहीयिन्तं । एवं खो, विसाखे, उपिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियोवपना होति ।

"उपिक्कलिट्टस्स, विसासे, चित्तस्स उपवक्रमेन पिरियोदपना होति । कयं च, विसासे, उपिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपवक्रमेन पिरयो-दपना होति ? इघ, विसासे, अरियसावको धम्मं अनुस्सरित — 'स्वा-क्वातो भगवता धम्मो सन्दिट्टिको अकालिको एहिपिस्सिको भ्रोपनेध्यिको 15 पच्चत्तं वेदितब्बो विञ्जूही'ति । तस्स धम्मं अनुस्सरतो चित्तं पसीदित, पामोज्जं उपपञ्जति, ये चित्तस्म उपिक्कलेसा ते पहीयन्ति, सेय्यथापि, विसासे, उपिक्किलिट्टस्स कायस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

"कयं न, विसासे, उपिक्कालिट्टस्स कायस्स उपिक्कमेन परियो-दपना होति ? सोत्ति च पिटच्न, चुण्णं च पिटच्न, उदक च पिटच्च, 20 पुरिसस्स च तज्जं वायामं पिटच्च । एवं खो, विसाखे, उपिक्कालिट्टस्स कायस्स उपक्कमेन परियोदपना होति । एवमेव खो, विसाखे, उपिक्क-लिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

"कथं च, विसासं, उपिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपिक्कमेन परियो-दपना होति ? इघ, विसासं, अरियसावको धम्मं अनुस्सरति — 'स्वा-क्लातो भगवता धम्मो सन्दिद्धिको अकालिको एहिपिस्सको प्रोपनेटियको' पच्चत्तं वेदितव्यो विञ्जूही'ति । तस्स धम्मं अनुस्सरतो चित्तं पसीदित्, पामोज्जं उप्पञ्जति, ये चित्तस्स उपिक्किलेसा ते पहीयन्ति । अयं वुच्चति, विसासं, 'अरियसावको धम्मुपोस्थ उपवस्ति, धम्मेन सिद्धं संवस्ति, धम्मं चस्स आरङ्भ चित्तं पसीदित, पामोज्जं उप्पञ्जति, ये ९० चित्तस्स उपिक्कलेसा ते पहीयन्ति'। एवं स्तो, विसास्ने, उपिक्किलिट्टस्य चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

१. म्रोपनियको - सी०। २. पामुक्तं - सी०, रो०।

R. 209

B. 210

"उपिक्कलिट्टस्स, विसाखे, चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति । कथं च, विसाखे, उपिक्कलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियो-दपना होति ? इघ, विसाखे, अरियसावको सङ्खं अनुस्सरित — 'सुप्पटि-पन्नो भगवतो सावकसङ्खो, उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, ज्ञाय-प्यटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, सामीचिप्पटिपन्नो भगवतो सावक-सङ्खो, यदिदं चत्तारि पुरिसयुगानि ग्रहु पुरिसपुग्गला एस भगवतो सावक-सङ्खो ग्राहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो ग्रञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जा-क्केतं लोकस्सा' ति । तस्स सङ्ख अनुस्सरतो चित्तं पसीदिति, पामोच्जं उप्पज्जति, ये चित्तस्स उपक्किलेसा ते पहीयन्ति, सेय्यथापि, विसाखे, उपक्रितिहस्स दत्यस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

"कथं च, विसासे, उपिक्कलिट्टस्स वत्थस्स उपिक्कमेन परियो-दपना होति ? उस्मं च पटिच्च, खारं चे पटिच्च, गोमयं च पटिच्च, उदकं च पटिच्च, पुरिसस्स च तज्जं वायामं पटिच्च। एवं सो, विसासे, उपिक्कलिट्टस्स वत्थस्स उपक्कमेन परियोदपना होति। एवमेव सो, विसासे, उपिक्कलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति।

"कयं च, विसाखे, उपिक्कालिट्टस्स चित्तस्स उपिक्कमेन परियो-दपता होति ? इथ. विसाखे, अरियसावको सङ्घ अनुस्सरित — 'सुप्पटि-पन्नो भगवतो सावकमञ्जो ..पे०.. अनुत्तर पुञ्ञावखेत लोकस्सा' ति । तस्स सङ्घ प्रनुस्सरतो चित्त पसीदित, पामोज्ज उप्पञ्जति, ये चित्तस्स उपिक्कलेमा ते पहीयन्ति । अयं वुच्चिति, विसाखे, 'अरियसावको 20 सङ्घुपोसथ उपवसति, सङ्कोन सिद्धं संवस्ति, सङ्घं चस्स आरब्भ चित्तं पसीदिति, पामोज्जं उप्पञ्जति, ये चित्तस्स उपिक्कलेसा ते पहीयन्ति' । एवं खो, विसाखे, उपिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपवक्षमेन परियोदपना होति ।

"उपिकलिट्टस्स, विसाखे, वित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना 25 होति । कयं व, विसाखे, उपिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियो-दपना होति ? इत्र, विसाखे, अरियसावको अत्तनो सीलानि अनुस्सरित अखण्डानि अच्छिद्दानि असबलानि अकम्मासानि मुजिस्सानि विञ्कष्प-सत्यानि अपरामद्वानि समाधिसंवत्तनिकानि । तस्स सीलं अनुस्स-रतो चित्तं पसीदित, पामोज्जं उप्पज्जति, ये चित्तस्स उपिक्कलेसा ते 30

१-१. उसञ्च ० - स्था०; उस सारञ्च - रो०।

R 210

B 211

पहीयन्ति, सेय्यथापि, विसास्रे, उपिक्किलट्टिस्स भ्रादासस्स उपक्कमेन परियोदयना होति ।

"कथं च, विसाखे, उपिक्किलिट्टस्स झादासस्स उपक्कमेन परियो-दपना होति ? तेलं च पटिच्च, छारिकं च पटिच्च, बालण्डुपकं च पटिच्च, उ पुरिसस्स च तज्जं वायामं पटिच्च । एवं खो, विसाखे, उपिक्किलिट्टस्स झादासस्स उपक्कमेन परियोदपना होति । एवमेव खो, विसाखे, उपक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

"कथं, च विश्वास, उपिक्कालिट्ठस्स चित्तस्स उपिक्कमेन परियो-दपना होति ? इथ, विसास, प्रारियसावको अत्तानो सीलानि अनुस्सरित । अवण्डानि ..पे०... समाधिसंवत्तनिकानि । तस्स सीलं अनुस्सरतो वित्तं पसीदित, गामोण्य उप्पञ्जति, ये चित्तस्स उपिक्कलेसा ते पहीयन्ति । अयं वृच्चित, विसासे, 'श्रीरियसावको सीलुपोसयं उपवस्ति, सीलेन सिद्धं सवसित, सील चस्स आरच्भ चित्तं पसीदिति, पामोण्यं उपपञ्जति, ये चित्तस्स उपिक्कलेता ते पहीयन्ति' । एवं स्तो, विसासे, उपिक्कलिट्टुन्स

"उपिक्कलिट्टस्स, विसाखे, चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति । कयं च, विसाखे, उपिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियो-दग्ना होति ? इध विसाखे, प्रिरियसावको देवता अनुस्सरित — 'सन्ति दंग चानुमहाराजिका', सन्ति देवा तार्वतिसा, सन्ति देवा यामा, सन्ति २० देवा तुसिता, सन्ति देवा निम्मानरितनो, सन्ति देवा परिनिम्मतवस-वित्तेनो, सन्ति देवा बह्मकायिका, सन्ति देवा तनुत्तरिः । यथाष्ट्रपाय सद्धाय समन्नागता ता देवता हतो चुता तत्थुपपन्ना, मय्ह पि तथाष्ट्रपाय स्विज्ञाति । यथाष्ट्रपाय समन्नागता ता देवता हतो चुता तत्थुपपन्ना, मय्ह पि तथाष्ट्रपाय सीलं सिवज्जित । यथाष्ट्रपाय सुवन्न समन्नागता व्याद्यस्य सुवन समन्नागता वा देवता हतो चुता तत्थुपपन्ना, मय्ह पि तथाष्ट्रपाय सुवन्न समन्नागता वा देवता हतो चुता तत्थुपपन्ना, मय्ह पि तथाष्ट्रपाय सुवन्न समन्नागता वा देवता हतो चुता तत्थुपपन्ना, मय्ह पि तथाष्ट्रपाय सुवन्न समन्नागता वा देवता हतो चुता तत्थुपपन्ना, मय्ह पि तथाष्ट्रपाय सुवन्न समन्नागता ता देवता हतो चुता तत्थुपपन्ना, मय्ह पि तथाष्ट्रपन्ना, मय्ह पि

तथारूपो नागो सविज्जति । यथारूपाय पञ्जाय समन्नागता ता देवता

इतो चुता तत्थुपपन्ना, मय्हं पि तथारूपा पञ्जा संविज्जती' ति । तस्स ग्रत्तनो च तासं च देवतानं सद्धं च सीलं च सृतं च चागं च पञ्जां

अ च अनुस्सरनो चिन्नं पसीदिति, पामोज्जं उप्पज्जिति, ये चित्तस्स उपिक्क्सेसा
१. चलुम्महापिक्का – बी०, स्वा०, रो० । २. वतुर्कार – बी०, रो० । ३. तत्यणन्ना – बी०. स्वा०, रो० ।

ते पहीयन्ति, सेय्यथापि, विसाखे, उपिक्कलिट्टस्स जातरूपस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

"कथं न, विसाखे, उपिकिलिट्टस्स जातस्पस्स उपक्कमेन परि-योदपना होति ? उक्कं च पटिच्च, लोणं च पटिच्च, गेरकं च पटिच्च, नाळिकसण्डासं च पटिच्च, पुरिसस्स च तज्जं वायामं पटिच्च। एवं उ खो, विसाखे, उपिकिलिट्टस्स जातस्पस्स उपक्कमेन परियोदपना होति। एवमेव खो, विसाखे, उपिकिलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति।

"कथं च, विसाखे, उपिकिलिट्टस्स चित्तस्स उपिकिमेन परियोदपना होति ? इघ, विसाखे, अरियसावको देवता अनुस्सरित — 'सन्ति 10
देवा चानुमहाराजिका, सन्ति देवा तार्वित्तसा ...पे०... सन्ति देवा ततुत्तरि ।
यथारूपाय सद्धाय समन्नागता ता देवता इतो चृता तत्युपपन्ना, मरहं पि
तथारूपाय सद्धाय समन्नागता ता देवता इतो चृता तत्युपपन्ना, मरहं पि
तथारूपा सद्धा संविज्जति । यथारूपेन सीलेन ... सृतेन ... चागेन ...
पञ्जाय समन्नागता ता देवता इतो चृता तत्युपपन्ना, मरहं पि तथारूपा
पञ्जा संविज्जती' ति । तस्स अतनो च तासं च देवतानं सद्धं च सीलं च
मृतं च नागं च पञ्जां च अनुरसरतो चित्तं पसीदित, पामोज्जं उप्पज्जति,
ये चित्तस्स उपिक्कलेसा ते पहीयन्ति । अयं वृच्चिति, विसाखे, 'अरियसावको देवतुपीसयं उपवसति, देवताहि सिद्धं संवसति, देवता आरब्भ
चित्तं पसीदित, पामोज्जं उप्पज्जित, ये चित्तस्स उपिक्कलेसा ते
पहीयन्ति । एवं खो, विसाखे, उपिक्कलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन 20
परियोदपना होति ।

"स खो सो, विसासे, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्सति — 'यावजीवं अरहन्तो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरता निहित-दण्डा निहितसत्था लज्जी दयापन्ना सब्बपाणभूतिहतानुकापी विहरन्ति; अहम्पज्ज इमं च रींत्त इमं च दिवसं पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता 25 पटिविरतो निहितदण्डो निहितसत्थो लज्जी दयापन्नो सब्बपाणभूत-हितानुकम्पी विहरामि । इमिना पि' अङ्गोन अरहतं अनुकरोमि, उपोसचो च मे उपवृत्यो भविस्सति ।

'यावजीवं भ्ररहन्तो भ्रदिभादानं पहाय भ्रदिभादाना पटि-विरता दिभादायी दिभपाटिकक्की, भ्रयेनेन सुचिभतेन भ्रतना विहरन्ति: 30

R. 211

B. 212

१. नाळिसच्यासं – ती०, स्या॰; नाळिकं – रो०। २. पहं – ती०। ३. श्रदिप्तदानं – रो०।

ग्रहम्पज्ज इमं च रींत इमं च दिवसं ग्रदिन्नादानं पहाय ग्रदिन्नादाना पटिविस्तो दिखादायी दिखपाटिक हो, अथेनेन सुविभृतेन अत्तना विह-रामि । इमिना पि अञ्जेन अरहतं अनकरोमि, उपोसयो च मे उप-वृत्थो भविस्सति ।

'यावजीवं ग्ररहन्तो ग्रब्रह्मचरियं पहाय ब्रह्मचारी श्राराचारी विरता मेथुना गामधम्मा; ग्रहम्पज्ज इमं च रित्त इमं च दिवसं अबहा-चरियं पहाय ब्रह्मचारी ग्राराचारी विरतो मेथना गामधम्मा । इमिना पि ग्रङ्गेन ग्ररहतं ग्रनुकरोमि, उपोसथो च में उपवृत्थो भविस्सति ।

'यावजीवं ग्ररहन्तो मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरता 10 सञ्चवादी सञ्चसन्धा थेता पञ्चयिका ग्रविसंवादका लोकस्स: ग्रहम्पण्ज इमं च रत्ति इमं च दिवसं मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो सच्चवादी सञ्चसन्धो थेतो पञ्चियको अविसंवादको लोकस्स । इमिना पि स्रङ्गेन ग्ररहतं ग्रनुकरोमि, उपोसयो च मे उपवृत्यो भविस्सति ।

'यावजीवं अरहन्तो सरामेरयमज्जपमादद्वानं पहाय सूरा-मेरयमज्जपमादद्वाना पटिविरता: ग्रहम्पज्ज इमं च रित्त इम च दिवसं स्रामेरयमञ्जपमादट्ठानं पहाय मुरामेरयमञ्जपमादट्टाना पटिविस्तो । इमिना पि अञ्जेन अरहतं अनुकरोमि, उपोसयो च मे उपवृत्यो भविस्सति।

'यावजीवं अरहन्तो एकभत्तिका रत्तपरता विरता विकालभोजना . ग्रहम्परज इमं च रत्ति इमं च दिवसं एकभत्तिको रत्तपरतो विरतो विकाल-20 भोजना । इमिना पि ग्रञ्जेन ग्रन्हतं ग्रनकरोमि, उपोस्थो च मे उपवत्थो भविस्सति ।

'यावजीवं अरहन्तो नच्चगीतवादिनविसुकदस्सनमालागन्धविले-पनधारणमण्डनविभसनद्राना पटिविरता, ग्रहम्पज्ज इमं च रत्ति इमं च दिवसं नच्चगीतवादितविसकदस्सनमालागुन्धविलेपनधारणमण्डत-B. 213 25 विभूसनट्राना पटिविरतो । इमिना पि अङ्गेन अरहतं अनकरोमि, उपोसथों च मे उपवृत्यो भविस्सति ।

'यावजीवं ग्ररहन्तो उच्चासयनमहासयनं पहाय उच्चासयन-महासयना पटिविरता नीचसेय्यं कप्पेन्ति मञ्चके वा तिणसन्धारके वा: अहम्पज्ज इमं च रित्त इमं च दिवसं उच्चासयनमहासयनं पहाय उच्चा-अ सयनमहासयना पटिविरतो नीचसेय्यं कप्पेमि मञ्चके वा तिणसन्धारके वा । इमिना पि ग्रङ्गेन ग्ररहतं ग्रनुकरोमि, उपोसथो च मे उपवत्थो भविस्सती' ति ।

R 212

१. ग्रनाचारी - रो० १

"एवं सो, विसासे, प्ररियुपोसवो होति । एवं उपनुत्यो सो, विसासे, प्ररियुपोसवो महप्फलो होति महानिससो महाजुतिको महा-विप्फारो"।

"कीवमहप्फलो होति कीवमहानिसंसो कीवमहाजुतिको कीव-महाविष्कारो" ?

"सेय्यथापि, विसासे, यो इमेसं सोळसन्नं महाजनपदानं पहूतरत्तरतनानं इस्सरियाधिपच्चं रज्जं कारेय्यं, सेय्यथीदं – अङ्गानं, मगधानं, कासीनं, कोसलानं, वज्जीनं, मल्लानं, चेतीनं, वङ्गानं, कुहनं, पञ्जालानं, मल्यानं, कासीनं, कोसलानं, वज्जीनं, मल्लानं, चेतीनं, वङ्गानं, कुहनं, पञ्जालानं, मन्छातं, सुरसेनानं, ग्रस्सकानं, ग्रवन्तीनं, गन्धारानं, कम्बो-जातं, ग्रदृङ्गसमन्नागतस्स उपोसयस्स एतं कलं नाग्यति सोळिसि । 10 तं किस्स हेतु ? कपणं विसास्ते, मानुसकं रज्जं दिव्वं सुखं उपनिषाय । याति, विनालं, मानुसकानि पञ्जाम वस्सानि, चातुमहाराजिकानं देवानं एसो एको रित्तन्तिवो । ताय रित्तया तिसरितयो मासो । तेन मासेन द्वादसमामियो सवच्छरो । तेन संबच्छरेन दिव्वानि पञ्च वस्स-साति वातुमहाराजिकानं देवानं ग्रायुप्पमाणं । ठानं खो पनेतं, विसाखे, 15 विज्जित यं इघेकच्चो इत्यी वा पुरिसो वा ग्रदृङ्गसमन्नागतं उपोसणं उपविभावं उपविभावं वातुमहाराजिकानं देवानं सेह्व्यतं उपवज्जेय्य । इदं खो पनेतं, विसाखे, सन्धाय मासितं— कपणं मानुसकं रज्जं दिव्वं मुखं उपनिधायं।

"यं, विसाखे, मानुसकं वस्ससतं, तार्वितसानं देवानं एसो एको 20 B. 214
रित्तन्दिवो । ताय रित्तया तिसरितयो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो संबच्छरो । तेन संबच्छरेन दिब्बं वस्ससहस्स तार्वितसानं
देवानं प्रायुष्पमाणं । ठानं खो पनेतं, विसाखे, विज्जति यं इधेकच्चो
इत्थी वा पुरिसो वा श्रद्धङ्गसमन्नागतं उपोसयं उपविसत्वा कायस्स
भेदा परं मरणा तार्वितसानं देवानं सहव्यतं उपपज्जेय्य । इदं खो पनेतं, 25
विसाखे, सन्धाय भासितं – 'कपणं मानुसकं रज्जं दिब्बं सुखं उपनिधाय' ।

"यानि, विसाखे, मानुसकानि हे वस्ससतानि, यामानं देवानं एसो एको रित्तिन्दिवो । ताय रित्तया तिसरित्तयो मासो । तेन मासेन हादसमासियो संबच्छरो । तेन संबच्छरेन दिख्वानि हे वस्ससहस्सानि यामानं देवानं ग्रायुप्पमाणं । ठानं खो पनेतं, विसाखे, विज्जति यं इषे- %

१. इस्सराधिपण्यं – रो० । २. करेव्य – रो> । ३. सेव्यधिदं – म० । ४. एक – रो० । ४. सी०, स्था०, रो० पोस्थकेसु नस्यि ।

कच्चो इत्थी वा परिसो वा ब्रद्रक्रसमन्नागतं उपोसयं उपवसित्वा कायरस भेदा परं मरणा यामानं देवानं सहब्यतं उपपज्जेय्य । इदं स्त्रो पनेतं. विसाखे, सन्धाय भासितं - 'कपणं मानसकं रज्जं दिव्हं सखं उपनिधाय'।

"यानि. विसासे, मानसकानि चत्तारि वस्ससतानि, तुसितानं

5 देवानं एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मामेन दादममामियो संबच्छरो । तेन संबच्छरेन दिव्हानि चलारि वस्ससहस्सानि तुसितानं देवानं ग्रायप्पमाणं । ठानं खो पनेतं, विसाखे, विज्जित यं इधेकच्चो इत्थी वा प्रिसो वा अट्टक्कसमन्नागतं उपोसथं उपवसित्वा कायस्स भेदा परं मरणा तसितानं देवानं सहस्यतं उपपञ्जेय्य । 10 इदं खो पनेतं, विसाखे, सन्धाय भासितं - 'कपणं मानसकं रज्ज दिव्बं सखं उपनिघाय'।

"यानि, विसाखे, मानसकानि ग्रद्ध वस्ससतानि, निम्मानरतीन *हेबानं एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो संबच्छरो । तेन संबच्छरेन दिव्बानि ग्रद वस्स-ग्रिसहस्मानि निम्मानरतीनं देवानं ग्रायप्पमाणं । ठानं खो पनेतं, विसाखे. विज्जति यं इधेकच्चो इत्थी वा प्रतिसो वा श्रद्रङ्गसमन्नागतं उपोस्थं उपवसित्वा कायस्य भेदा परं मरणा निम्मानग्तीनं देवानं सदस्यतं

उपपञ्जेय्य । इदं खो पनेतं, विसाखे, मन्धाय भासितं - 'कपणं मानसक रज्जं दिब्बं मखं उपनिधाय'।

"यानि, विमाखे, मानुसकानि सोळस वस्ससतानि, परनिस्मित-वसवतीन देवानं एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसर्तियो मासी । तेन मासेन द्वादसमासियो संबच्छरो । तेन संबच्छरेन दिव्हानि सोळस वस्ससहस्सानि परनिम्मितवसवत्तीनं देवानं आयणमाणं । ठानं खो पनेतं, विसाखे, विज्जित यं इघेकच्चो इत्यी वा परिसो वा ग्रद्रक्कसमन्ना-25 गतं उपोसयं उपवसित्वा कायस्स भेटा परं मरणा परनिस्मितवसवत्तीनं देवानं सहन्यतं उपपञ्जेय्य । इदं स्त्रो पनेतं, विसाखे, सन्धाय भासितं 'कपणं मानुसकं रज्जं दिब्बं सुखं उपनिधाया' ति ।

"पाणंन हुङ्खें न चदिन्नमादियें.

मुसान भासे न च मज्जपो सिया। ग्रव्रह्मचरिया विरमेय्य

रित न मञ्जेय्य विकालमोजनं ।।

B. 215

20

R. 214

R. 215 30

१. हाने - सी॰, रो॰। २. वादिस ॰ - स्वा॰, रो॰।

20

"मालंन घारेन च गन्छमाचरे. मञ्चे छमायं व सयेथ सन्धते। हि ग्रद्धिकमाहुपोसयं, बुद्धेन दुक्खन्तगुना पकासितं।। "चन्दो व सूरियो च उभो सदस्सना. 5 ग्रोभासयं अनुपरियन्ति यावता। तमोनदा ते पन ग्रन्तलिक्खगा. नभे प्रभासन्ति दिसाविरोचना ॥ "एतस्मिं यं विज्जति ग्रन्तरे धनं. मत्ता मणि वेळरियं च भहकं। 16 सिङ्गी सुवण्ण ग्रंथ वा पि कञ्चनं, यं जातरूपंहटकं ति बुच्चति।। उपोसथस्स, "ग्रद्रङगपेतस्स B 216 कल पि ते नानुभवन्ति सोळसिं। चन्दप्पभा तारगणा च सब्बे।। 15 "तस्मा हि नारी च नरो च सीलवा, उपवस्सूपोसथं । ग्रद्रङगपेतं पञ्जानि कत्वान सुखुद्रयानि,

ग्रनिन्दिता सम्ममुपेन्ति ठानं" ति ॥ महावन्गो सत्तमो ।

तस्सुद्वानं

तित्थभयं च वेनागो, सरभो केसमुत्तिया। सा॰हो चा पि कथावत्थु, तित्थियमूलुपोसयो ति ।

----०--□. श्रानन्दवगो

 खन्नसुत्तं । एकं समयं भगवा सावित्ययं विहरित जेतवने ग्रनाथिपिण्डकस्स आरामे । अय खो खन्नो परिज्वाजको येनायस्मा ग्रानन्दो तेनुपसङ्गीम; उपसङ्गीमत्वा ग्रायस्मता ग्रानन्देन सिंह सम्मोदि ।

१. सच्दते – रो०। २ ० वृष – रो०। ३. घोमासयन्ता – स्या०। ४–४. मुसं मणि – रो०। १–४. सी०, पोल्पके नत्त्व।

सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीित । एकमन्तं निसिन्नो खो छन्नो परिख्वाजको ब्रायस्मन्तं ब्रानन्दं एतदवोच — "तुम्हें पि, ब्रावुसो ब्रानन्द, रागस्स पहानं पञ्जापेष, दोसस्स पहानं पञ्जापेष, मोहस्स पहानं पञ्जापेषा ति । मयं खो, ब्रावुसो, रागस्स पहानं उ पञ्जापेम, दोसस्स पहानं पञ्जापेम, मोहस्स पहान पञ्जापेमा ति । किं पन तुम्हे, ब्रावुसो, रागे ब्रादीनवं दिस्वा रागस्स पहानं पञ्जापेष, किं दोसे ब्रादीनवं दिस्वा दोसस्स पहानं पञ्जापेष, किं मोहे ब्रादीनवं दिस्वा मोहस्स पहानं पञ्जापेषा" ति ?

B. 217

R. 216

"रतो खो, आवृक्षो, रागेन अभिभूतो परियादिश्वचित्तो अत्त
ाण ब्यावाधाय पि चेतेनि, परब्यावाधाय पि चेतेनि, उभयव्याबाधाय पि चेतेनि, चेतिक्कं पि दुक्खं दोमनस्सं पिटसवेदेनि; रागे पहीने नेवत्तव्यावाधाय पि चेतेनि, न परब्यावाधाय पि चेतेनि, न उभयव्यावाधाय पि चेतेनि, न चेतिसकं दुक्खं दोमनस्सं पिटसवेदेनि । रत्तो खो, आवुसो,
रागेन अभिभूतो परियादिश्वचित्तो कायेन दुक्चिरतं चरित, वाचाय
दुक्चिरतं चरित, मनसा दुक्चिरतं चरितः रागे पहीने नेव कायेन दुक्चिरतं चरित, न वाचाय दुक्चिरतं चरित, न मनसा दुक्चिरतं चरित । रत्तो खो, आवुसो, रागेन अभिभूतो परियादिश्वचित्तो अत्तत्व्यं पि यथाभूतं नप्यजानाित, परत्यं पि यथाभूतं नप्यजानाित, परत्यं पि यथाभूतं नप्यजानाित, रागे पहीने अत्तत्व्य पि यथाभूतं प्रवानाित, रागो खो, आवुसोप्रव्याक्षात्वां प्रवन्तव्य पि यथाभूतं प्रजानाित । रागो खो, आवुसोप्रत्यक्वको प्रनिव्यानगंवनिकाे ।

"दुट्टो खो, आवुसो, दोसेन ...पे०... मून्हो खो, आवुसो, मोहेन अभिमृतो परियादिक्षचित्तो अत्तव्यावाधाय पि चेतेति, परव्या
वाधाय पि चेतेति, उभयव्यावाधाय पि चेतेति, चेतिसक पि दुक्खं दोमनस्सं पिटखंवेदेति; मोहे पहीने नेवत्तव्यावाधाय पि चेतेति, न परव्यावाधाय पि चेतेति, न परव्यावाधाय पि चेतेति, न परव्यावाधाय पि चेतेति, न परव्यावाधाय पि चेतेति, न उभयव्यावाधाय पि चेतेति, न चेतिसकं दुक्खं दोमनस्सं पिटसंवेदेति । मून्हो खो, आवुसो, मोहेन अभिमृतो परियादिक्षचित्तो कायेन दुच्चरितं चरति, बाचाय दुच्चरितं चरति, मनसा दुच्चरितं चरति, न वाचाय दुच्चरितं चरति, न मनसा दुच्चरितं चरति, न मनसा दुच्चरितं चरति, न मनसा दुच्चरितं चरति । मून्हो खो, आवुसो, मोहेन

B. 218

10

स्रिभम्तो परियादिश्विस्तो अत्तत्वं पि यथाभूतं नप्पजानाति, परत्यं पि यथाभूतं नप्पजानाति, उसयत्यं पि यथाभूतं नप्पजानाति; मोहे पहीने अन्तत्वं पि यथाभूतं पजानाति, उसयत्यं पि यथाभूतं पजानाति, उसयत्यं पि यथाभूतं पजानाति, उसयत्यं पि यथाभूतं पजानाति, उसयत्यं पि यथाभूतं पजानाति । मोहो खो, आवुसो, अन्वकरणो अववख्वकरणो अञ्जानिरोधिको विभातपिष्विको अनिब्बानसंवत्त- 5 निको । इदं खो मयं, आवुसो, रागे आदीनवं दिस्वा रागस्य पहानं पञ्जापेम । इदं दोसे आदीनवं दिस्वा दोसस्स पहानं पञ्जापेम । इदं दोसे आदीनवं दिस्वा दोसस्स पहानं पञ्जापेम । इदं दोसे आदीनवं दिस्वा दोसस्स पहानं पञ्जापेम ।

"ग्रत्थि पनावुसो, मग्गो ग्रत्थि पटिपदा एतस्स रागस्स दोसस्स मोहस्स पहानाया" ति ?

"श्रत्थावुसो, मग्गो अस्थि पटिपदा एतस्स रागस्स दोसस्स मोहस्म पहानाया" ति ।

"कतमो पनावुसो, मग्गो कतमा पटिपदा एतस्स रागस्स दोसस्स मोहस्स पहानाया" ति ?

"अयमेव अरियो श्रद्धाङ्गको मन्गो, सैय्यथीदं – सम्मादिट्टि 15 ... पे० नम्मासमाधि । अयं खो, आवुसो, मन्गो अयं पटिपदा एतस्स रागस्स दोसस्स मोहस्स पहानाया" ति ।

"भहको खो, आवुसो, मग्गो भहिका पटिपदा एतस्स रागस्स दोमस्स मोहस्स पहानाय । अलं च पनावसो आनन्द, अप्पमादाया" ति ।

२. धाजीवकपुतं । एकं समयं आयस्मा आनन्दो कोसम्बियं 20 विहरित घोसितारामे । अथ लो अञ्ज्ञतरो आजीवकसावको गहपति येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कीमः उपसङ्कीमत्वा आयस्मन्तं धानन्दं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो लो सो आजीवकसावको गहपित आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच —

"केसं नो, भन्ते ग्रानन्द, धम्मो स्वाक्सातो ? के लोके सुप्पटि- 25 पन्ना ? के लोके सुकता" ति ?

"तेन हि, गहपति, तञ्जेबेत्थ पिटपुन्छिस्सामि, यथा ते खमेच्य तथा नं ब्याकरेट्यासि । तं कि मञ्जासि, गहपति, ये रागस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति दोसस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति मोहस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति, तेसं धम्मो स्वाक्खातो नो वा ? कवं वा ते एत्थ होती" ति ?

१. सुगता – सी॰, स्या॰, रो॰ ।

B 219

"ये, अन्ते, रागस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति दोसस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति मोहस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति, तेसं धम्मो स्वाक्सातो । एवं मे एत्थ होती" ति ।

"तं कि मञ्जास, गहपति, ये रागस्स पहानाय पटिपन्ना दोसस्स उ पहानाय पटिपन्ना मोहस्स पहानाय पटिपन्ना, ते लोके सुप्पटिपन्ना नो वा ? कथं वा ते एत्य होती" ति ?

"ये, भन्ते, रागस्स पहानाय पटिपन्ना दोसस्स पहानाय पटिपन्ना मोहस्स पहानाय पटिपन्ना, ते लोके सुप्पटिपन्ना। एवं मे एस्य होती'' ति । "तं कि मञ्जसि, गहपति, येसं रागो पहीनो उच्छिन्नमलो

त कि मञ्जास, बहुपत, यस राग पहाना उच्छानभूषा त तालावत्युकतो अनभावञ्चतो आर्यात अनुप्पादधम्मो, येसं दोसो पहीनो उच्छित्रमूलो तालावत्युकतो अनभावञ्चतो आर्यात अनुप्पादधम्मो, येसं मोहो पहोनो उच्छित्रमूलो तालावत्युकतो अनभावञ्चतो आर्यात अनुप्पादधम्मो, ते लोके सकता नो वा ? कथं वा ते एत्य होती" ति ?

"येंसं, अन्ते, रागो पहीनो उच्छिन्नमूलो तालाबत्युकतो अन-15 भावङ्कतो आर्यात अनुप्पादधम्मो, येसं दोसो पहीनो ...पे०.. येस मोहो पहीनो उच्छिन्नमूलो तालाबत्युकतो अनभावङ्कतो आर्यात अनुप्पाद-धम्मो, ते लोके सुकता । एवं मे एत्य होती" ति ।

"इति खो, गहपित, तयावेतं व्याकतं — 'ये अन्ते, रागस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति दोसस्स पहानाय धम्म देसेन्ति मोहस्स पहानाय व्यमं देसेन्ति, तेस धम्मो स्वाक्खातो ति । तयावेतं व्याकत — 'ये, अन्ते, रागस्स पहानाय पटिपन्ना दोमस्म पहानाय पटिपन्ना मोहस्स पहानाय पटिपन्ना, ते लोके मुप्पटिपन्ना' ति । तयावेतं व्याकत — 'येसं, अन्ते, रागो पहीनो उच्छित्रमूलो तालावत्युकतो अनभावङ्कतो आर्यात अनुप्पादधम्मो, येस दोसो पहीनो ... पे०... येसं मोहो पहीनो उच्छिन्न-प्रमुली तालावत्युकतो अनभावङ्कतो अनुप्पादधम्मो, ते लोके सुकता'" ति ।

"श्रन्छरिय, भन्ते, श्रव्भुतं, भन्ते ! न चेव नाम सधम्मुक्कंसना भविस्सति, न च परधम्मापसादना । आयतनेव धम्मदेसना, झर्खो च वृत्तो, श्रता च श्रनुपनीतो । तुम्हे, भन्ते श्रानन्द, रागस्स पहानाय ^{इ.219} ³⁰ धम्मं देसेथ, दोमस्स ...पे०... मोहस्स पहनाय धम्मं देसेथ । तुम्हाकं,

१. तया चेत - सी •, रो • । २. धनमावकतो - सी •, रो • ।

भन्ते भ्रानन्द, धम्मो स्वाक्खातो । तुम्हे, भन्ते भ्रानन्द, रागस्स पहानाय पिटपन्ना, दोसस्स ... पे०... मोहस्स पहानाय पिटपन्ना । तुम्हे, भन्ते, लोके सुप्पटिपन्ना । तुम्हाकं, भन्ते भ्रानन्द, राणो पहीनो उच्छिन्नमूलो तालावत्युकतो भ्रनभावङ्कतो भ्रायित भ्रनुप्पादधम्मो, तुम्हाकं दोसो पहीनो ... पे०... तुम्हाकं मोहो पहीनो उच्छिन्नमूलो तालावत्युकतो व्यवस्माने । तुम्ह को भ्रायित भ्रनुप्पादधम्मो । तुम्ह लोके सुकता ।

"प्रभिक्कत्तं, भन्ते, प्रभिक्कत्तं, भन्ते ! सेट्यथापि, भन्ते, निक्कुण्जितं वा उक्कुण्जेय्य, पटिच्छप्तं वा विवरेय्य, मूब्हस्स वा मगां प्राचिक्क्वय्य, प्रत्यकारे वा तेलपज्जोतं 'वारेय्य — 'वक्कुमन्तो रूपानि दक्किती' ति; एवमेवं प्रय्येन धानन्देन अनेकपरियायेन धम्मो पका- 10 सितो । एसाहं, भन्ते प्रानन्द, तं भगवन्तं सरणं गच्छामि धम्मं च भिक्कुमक्क्वं च । उपासकं मं अय्यो ब्रानन्दो वारेतु, अज्जतमो पाणुपेतं सरणं गर्न्यं ति ।

३. महानामसक्कषुतं । एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा सक्केमु विहरित किपलवत्युस्मि निग्नोधारामे । तेन लो पन समयेन 15 भगवा गिलानवृद्धितों होति अचिरवृद्धितो गेलञ्जा । अय लो महानामो सक्को येन भगवा तेनुपमङ्किमः उपसङ्किमत्वा भगवन्तं अभिनवादेखा एकभन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो लो महानामो सक्को भगवन्तं एत्रदवोच — "दीधरताहं, भन्ते, भगवता एवं धम्मं देसितं आजानामि — 'ममाहितस्स ञाणं, नो असमाहितस्सा' ति । समाधि नु लो, भन्ते, 20 पुन्नो, पच्छा जाणं; उदाहु जाणं पुन्नो, पच्छा समाधी" ति ? अय लो आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि — "भगवा लो गिलानवृद्धितो अचिर-वृद्धितो गेलञ्जा । अयं च महानामो सक्को भगवन्तं अपनेत्वा धम्मं देसैय्यं" ति । यन्तूनाहं महानामं सक्के एकमन्तं अपनेत्वा धम्मं देसैय्यं" ति ।

स्रथ सो प्रायस्मा प्रानन्दो महानामं सक्कं बाहायं रे गहेत्वा एकमन्तं प्रपनेत्वा महानामं सक्कं एतदबोच — "सेस्नं पि स्रो, महानाम, सीलं वृत्तं भगवता, प्रसेस्नं पि सीलं वृत्तं भगवता; सेस्नो पि समाधि वृत्तो भगवता, प्रसेस्नो पि समाधि वृत्तो भगवता; सेस्ना पि पञ्ञा वृत्ता भगवता, प्रसेस्ना पि पञ्ञा वृत्ता भगवता। कतमं च, महानाम, % सेस्नं सीसं ? इव, महानाम, भिक्सु सीलवा होति पातिमोक्ससंवरसंवृतो

1. 220

B. 221

B 222

विहरित ... पे०... समादाय सिक्खित सिक्खापदेसु । इदं बुज्यिति, महा-नाम, सेखं सीलं ।

"कतमो च, महानाम, सेखो समाधि ? इघ, महानाम, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... चतुत्यं झानं उपसम्पज्ज विहरति । झयं ऽ वुच्चति, महानाम, सेखो समाधि ।

"कतमा च, महानाम, सेखा पञ्जा ? इध, महानाम, भिवखु इदं दुक्खं ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ग्रयं दुक्खिनिरोधगामिनी पटिपदा ति यथाभूतं पजानाति । ग्रयं बुच्चति, महानाम, सेखा पञ्जा ।

"स लो सो, महानाम, अरियसावको एवं सीलसम्पन्नो एवं ग्रामाधसम्पन्नो एवं पञ्जासम्पन्नो ग्रामवानं खया श्रनासवं चेतोविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति दिट्टेव धम्मे सयं अभिञ्जा सन्ध्रिकत्वा उपसम्पष्ण विहरति । एवं लो, महानाम, सेलं पि सीलं वृत्तं भगवता, असेलं पि सीलं वृत्त भगवता: सेलो पि समाधि वृत्तो भगवता, असेलो पि समाधि वृत्तो भगवता: सेलो पि पञ्जा वृत्ता भगवता, असेला पि पञ्जा वृत्ता भगवता' ति ।

भ्रत्याच्यसुत्तं । एकं समयं आयरमा आनन्दो वेसालियं विहरित महावने कूटागारसालायं । अथ लो अभयो च लिच्छवि पण्डित-कुमारको च लिच्छवि येगायस्मा आगन्दो तेनुपमञ्जीममु, उपसङ्कामात्वा आयस्मन्तं आनन्दं अभिवादेत्वा एकमन्तं निर्सिद्धा । एकमन्तं निरिक्षो आयस्मन्तं आनन्दं अभिवादेत्वा एकमन्तं निर्सिद्धा । एकमन्तं निरिक्षो थि लो अभयो लिच्छवि आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच – "निगण्डो', भन्ते, नाटपुत्तो इसक्वञ्ज सब्बदस्सावी अपरिसेसं आण्डित्सनं पिटजानाति – 'वरतो च मे तिट्ठतो च मुत्तस्स च जागरस्स च सनतं समितं जाणदरसनं पच्चपिट्ठतो व । सो पुराणानं कम्मानं तपसा व्यक्तीभावं पञ्जापिति नवानं कम्मानं अकरणा सेतुषातं । इति कम्मक्खया दुक्लक्क्यो, दुक्क-क्षया वेदनाक्क्यो, वेदनाक्क्या सव्व दुक्कं निज्जिण्णं भविस्सिति – एवमेतिस्सा सन्दिट्टिकाय निज्जरायं विस्दिद्ध्या समितिकक्षमो होति ।

"तिस्सो स्रो इमा, ग्रमय, निज्जरा विसुद्धियो तेन भगवता जानता पस्सता प्ररहता सम्मासम्बुद्धेन सम्मदक्खाता सत्तानं विसुद्धिया अ सोकपरिदेवानं समितिककमाय दुक्खदोमनस्सानं ग्रत्यङ्गमाय आयस्स

इध. भन्ते. भगवा किमाहा" ति ?

१ निवन्यो – स्था॰ । २. नाबपुत्तो – सी॰, स्था॰, रो॰ । ३. निरुवरा – सी॰, रो॰ । ४. सोकपरिद्वानं – सी॰, रो॰ । ४. सत्यवसाय – सी॰, रो॰ ।

म्रधिगमाय निब्बानस्स सिच्छिकिरियाय । कतमा तिस्सो ? इष, अभय, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खित सिक्खापदेसु । सो नवं च कम्मं न करोति, पुराणं च कम्मं फुस्स छुस्स अन्तीकरोति । सिन्दि-द्विका निज्जरा अकालिका एहिपस्सिका ओपनेश्यिका पच्चत्तं वेदितब्बा विज्जूही ति ।

"स स्रो सो, ग्रभय, भिक्खु एवं सीलसम्पन्नो विविच्चेव कामेहि ... पेo... चतुत्वं झानं उपसम्पज्ज विहरति । सो नवं च कम्मं न करोति, पुराणं च कम्मं फुस्स कुस्स ब्यन्तीकरोति । सन्दिष्टिका निज्जरा अका-लिका एहिपस्सिका भोपनेय्यिका पच्चतं वेदितब्बा विज्जूही ति ।

"स स्रो सो, प्रभय, भिक्खु एवं समाधिसम्पन्नो श्रासवानं स्रया 10 श्रानासवं चेतीविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति विट्ठेव धम्मे सयं ग्रिभिञ्ञा सिच्छ-कत्वा उपसम्पज्ज विहर्रति । सो नवं च कम्मं न करोति, पुराणं च कम्मं क्रुस्स कुस्स व्यन्तीकरोति । सन्विट्ठिकां निज्जरा श्रकालिका एह्पिस्सिका घोपनेम्यिका पच्चत्तं वेदित्तब्बा विञ्जूही ति । इमा' स्रो, प्रभय, तिस्सो निज्जरा विमुद्धियो तेन भगवता जानता पस्सता 15 श्राम्हता सम्मासम्बुद्धेन सम्मदक्ताता सत्तानं विमुद्धिया सोकपरिदेवानं समितिककमाय दुक्तवरोमनस्सानं ग्रत्यङ्कमाय ज्ञायस्स ग्रिधिगमाय निब्जा-नम्स सच्छिकिरियाया" ति ।

एवं वृत्ते पण्डितकुमारको लिच्छवि अभयं लिच्छवि एतदवोच — "किं पन त्वं, सम्म अभय, आयस्मतो आनन्दस्स सुभासितं मुभासिततो 20 नाब्भनुभोदसी" ति ?

"क्याहं, सम्म पण्डितकुमारक', ग्रायस्मतो ग्रानन्दस्स सुभा-सितं सुभासिततो नाब्भनुमोदिस्सामि ! मुद्धा पि तस्स विपतेय्य यो आयस्मतो ग्रानन्दस्स सुभासितं सुभासिततो नाब्भनुमोदेय्या" ति ।

५. निवेतककुतं । अय को ब्रायस्मा आनन्दो येन भगवा 25 B. 223 तेनुपसङ्क्रीम; उपसङ्क्रीमत्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं को ब्रायस्मन्तं झानन्दं भगवा एतदवीच —

"ये", धानन्द, धनुकम्पेय्याथ ये च सोतब्बं मञ्जेय्युं मिला वा प्रमन्त्रा वा ञाती वा सालोहिता वा ते वो, धानन्द, तीसु ठानेसु समाद-पेतब्बा निवेसेतब्बा पतिट्वापेतब्बा । कतमेसु तीसु ? बुढे ध्रवेच्चप्यसादे अ

१. इमे - सी॰ । २. सी॰, स्था॰, रो॰ पोल्यकेशु नत्वि । ३. यं - सी॰, स्था॰, रो॰ ।

समारपंतब्बा निवेसेतब्बा पितट्ठापेतब्बा – 'इति पि सो भगवा झरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकबिंदू झनुत्तरो पुरिसदम्म-सारिषः; सत्या देवमनुस्सानं, बुद्धो भगवा' ति, धम्मे अवेच्चप्पसादे समारपंतब्बा निवेसेतब्बा पितट्ठापेतब्बा – 'स्वाब्खातो भगवता धम्मो र्ड सन्दिट्टको अकातिको एहिपिसको ओपनेध्यिको पच्चत्तं वेदितब्बो विञ्जूही' ति, सङ्घे अवेच्चप्पमादे समारपंतब्बा निवेसेतब्बा पितट्ठा-पंतब्बा – 'सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो ज्ञायप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो सामीचिप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो याहनेय्यो पाहनेय्यो दक्षिणय्यो मञ्जलिकर-णीयो अननरं पुटन्नक्सेत्तं लोकस्सा' ति ।

"सया, झानन्द, चतुत्रं महाभूतान भ्रञ्शयत्तं – पथवीघातुया' ग्रापोघातुया तेजोघातुया वायोघातुया, न त्वेव बुद्धे अवेच्चप्यसादेन समञ्जागतस्स ग्रिरयसावकस्स सिया अञ्शयत्तं निष्ठदं अञ्शयत्त ।
15 सो वतानन्द, बुद्धे अवेच्चप्पसादेन समञ्जागतो अरियसावको निरयं वा तिरच्छानयोनि वा पेत्तिविसय वा उपपन्जिस्सती ति नेत ठानं विज्जति ।

१ 223 "सिया, ज्ञानन्द, चतुल्ल महाभूतानं अञ्ज्ञथल्त — पथवीधातुया आपोधातुया तेजोधातुया वायोधातुया, न त्वेव धम्मे .. पे०... न त्वेव मङ्के प्रवेच्चप्पसादेन समन्नागतस्स अग्यिसावकन्स सिया अञ्ज्ञथल्तं । सो वतानन्द, मङ्के अवेच्चप्पमादेन समन्नागतो अग्यिसावको निग्यं वा तिग्च्छानयोगि वा पेनिविसयं वा उपपृष्ठिज-स्त्रती ति नेतं ठानं विज्जति ।

"ये, ग्रानन्द, अनुकम्पेय्याय ये च सोतब्बं मञ्जेय्युं मित्ता वा ग्रमच्चा वा ज्ञाती वा सालोहिता वा ते वो, ग्रानन्द, इमेसु तीसु ठानेसु ²⁵ समादपेतब्बा निवेसेतब्बा पतिद्वापेतब्बा" ति ।

६. पठमभवसुत्तं । ग्रथ लो आयस्मा आनत्दो येन भगवा तेनु-पसङ्क्रमिः; उपसङ्क्रमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो लो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदबोच — "भघो भवो ति, भन्ते, बुच्चति । कित्तावता नु लो, भन्ते, भवो होती" ति ?

 "कामधातुवेपक्कं च, ब्रानन्द, कम्मं नामविस्स, ग्रिप नु स्रो कामभवो पञ्ञावेषा" नि ?

१. पठनी ० - सी०, स्या०, रो०।

"नो हेतं, भन्ते"।

"इति खो, ग्रानन्द, कम्मं खेतं, विञ्ञाणं बीजं, तण्हा स्नेहों। ग्रविज्ञानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं हीनाय घातुया विञ्ञाणं पतिट्वितं एवं ग्रायति पुनब्भवाभिनिब्बत्ति होति ।

"रूपधातुवेपक्कं च, ग्रानन्द, कम्मं नाभविस्स, ग्रपि नु खो 5 रूपभवो पञ्जायेषा" ति ?

"नो हेतं, भन्ते"।

"इति स्रो ख्रानन्द, कम्मं खेत्तं, विञ्ञाणं बीजं, तण्हा स्नेही । ग्रविज्ञानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं मज्जिमाय घातुया विञ्ञाणं पतिट्वितं एवं स्रायति पुनव्सवाभिनिब्बत्ति होति ।

"ग्ररूपधातुनेपक्तं च, ग्रानन्द, कम्मं नार्भावस्स, र्श्नाप नु खो ग्ररूपभवो पञ्जायेषा" ति ?

"नो हेतं, भन्ते"।

"इति सो, आनन्द, कम्मं स्नेतं, विञ्ञाणं बीजं, तण्हा स्नेहो । अविज्ञानीवरणान सत्तानं तण्हासंयोजनानं पणीताय धातुया विञ्ञाणं 15 पतिट्वितं एवं आयितं पुनब्भवाभिनिब्बत्ति होति । एवं स्रो, आनन्द, भवो होती'' ति ।

७. दुतियभवसुत्तं । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुयसङ्क्षमि ... पे०... आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतदबोच – "भवो भवो ति, भन्ते, नृच्चति । कित्तावता नृ खो, भन्ते, भवो होती" ति ?

"कामधातुर्वेपक्कं च, ग्रानन्द, कम्मं नाभविस्स, भ्रपि नें स्रो कामभवो पञ्जायेषा" ति ?

"नो हेतं भन्ते"।

"इति स्रो, आनन्द, कम्मं खेत्तं, विञ्ञाणं बीजं, तण्हा स्नेहो । म्रविज्जानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं हीनाय धातुया चेतना पति- 25 ट्विता पत्यना पतिट्विता एवं म्रायति पुनक्भवाभिनिब्बत्ति होति ।

"रूपधातुर्वेपक्कं च, ग्रानन्द, कम्मं नाभविस्स. ग्रपि नु खो रूपभवो पञ्ञायेषा" ति ?

"नो हेतं, भन्ते"।

R. 224

3. 225

१. सिनेडो - सी०, स्थाव, री०।

R 225

B. 226

15

"इति सो, भ्रानन्द, कम्मं क्षेत्रं, विञ्ञाणं बीजं, तण्हा स्नेहो । भ्रविज्ञानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं मज्ज्ञिमाय धातुया चेतना पतिट्विता पत्यना पतिट्विता एवं भ्रायति पुनव्भवाभिनिब्बत्ति होति ।

"ग्ररूपधातुवेपक्कं च, ग्रानन्द, कम्मं नाभविरस, ग्राप नु स्रो

ग्रहपभवो पञ्ञायेषा" ति ?

"नो हेतं. भन्ते"।

"इति सो, ग्रानन्द, कम्मं सेत्तं, विञ्ञाणं बीजं, तण्हा स्नेही। ग्राविज्ञानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं पणीताय घातुय। चेतना पतिट्विता पत्थना पतिट्विता एव ग्रायति पुनव्भवाभिनिब्बत्ति होति। गर्वं सो ग्रानन्द, भवो होती" ति।

द्र. सीलब्बतसुतं । अथ को आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्क्रीम: उपसङ्क्रीमत्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं निसिन्न को आयस्मन्त आनन्द भगवा एतदवोधः – "सब्ब नु को, आनन्द, सीलब्बत जीवितं ब्रह्मचरिय उपट्टानसार सफलें ति ?

"न स्वेत्थं, भन्ते, एकसेनां" ति ।

"तेन हानन्द, विभजस्सू" ति ।

"य हिस्स, भन्ते, सीलब्बतं जीवित ब्रह्मचिंग्य उपट्ठानसारं सेवतो अकुसला धम्मा अभिवृद्धान्त कुमला धम्मा परिहायान्ति, एवरूपं सीलब्बतं जीवित ब्रह्मचिंग्यं उपट्ठानसारं अफल । य च स्वास्म, २० भत्ते, सीलब्बतं जीवितं ब्रह्मचिंग्यं उपट्ठानसारं मेवतो अकुमला धम्मा परिहायान्ति, कुसला धम्मा अभिवृद्धान्ति, एवरूपं सीलब्बतं जीवितं ब्रह्म-चिंग्यं उपट्ठानसारं सफलं जीवितं ब्रह्म-चिंग्यं उपट्ठानसारं सफलं सामनुः इसमनुः इसो सत्या अहोसि।

अथ स्त्रो आयस्मा आनन्दो "समनुञ्जो मे सत्था" ति, उट्टा-²⁵ यातना भगवन्तं प्रशिवादेत्वा पदिन्तणं कत्वा पक्कामि । अथ स्त्रो भगवा अविरपक्कन्ते आयस्भन्ते आनन्दे भिक्कू आमन्तेसि – "सेस्तो, भिक्कवे, आनन्दो; न च पनस्स मुलभस्यो समसमो पञ्जाया" ति ।

 गन्धजातसुन्तं । अथ को आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपस ुमि; उपप डूमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकभन्तं निसीदि ।
 एकमन्तं निसिन्नो को आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदबोच --

१. सो तत्य - सीं , रो ।

"तीणिमानि, भन्ते, गन्धजातानि, येसं धनवातंयेव गन्धो गच्छति. नो पटिवातं। कतमानि तीणि ? मलगन्धो, सारगन्धो. पूप्पत्नको - इमानि स्रो, भन्ते, तीणि गन्धजातानि, येसं अनवातंयेव गन्धो गच्छति, नो पटिवातं । अत्यि नु खो, भन्ते, किञ्चि गन्धजातं यस्स ग्रनवातं पि गन्धो गच्छति, पटिवातं पि गन्धो गच्छति, ग्रनवात- 5 पटिवातं पि गन्धो गच्छती" ति ?

"अत्थानन्द, किञ्च गन्धजातं यस्स अनुवातं पि गन्धो गच्छति, पटिवातं पि गन्धो गच्छति, अनुवातपटिवातं पि गन्धो गच्छती'' ति ।

"कतमं च पन. भन्ते. गन्धजातं यस्स अनुवातं पि गन्धो गच्छति, पटिवातं पि गन्धो गच्छति, धनुवातपटिवातं पि गन्धो गच्छती" ति ?

"इधानन्द, यस्मि गामे वा निगमे वा इत्थी वा पूरिसो वा बद्धं सरणं गतो होति, धम्मं सरणं गतो होति, सङ्कं सरणं गतो होति, पाणाति-पाता पटिविरतो होति. अदिशादाना पटिविरतो होति. कामेसिमच्छा-चारा पटिविरतो होति, मसावादा पटिविरतो होति, सरामेरयमण्ज-पमाददाना पटिविरतो होति, सीलवा होति कल्याणघम्मो, विगतमल- 15 B.227 मच्छेरेन चेतसा ग्रगारं ग्रज्झावसति मुत्तचागो पयतपाणि वोस्सग्गरतो याचयोगो दानसविभागरतो, तस्स दिसास समणबाह्मणा वण्णं भासन्ति -'ग्रमकरिंम नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा पुरिसो वा बुद्धं सरणं गतो होति, धम्मं सरणं गतो होति, सङ्कं सरणं गतो होति, पाणातिपाता पटिविरतो होति, ग्रदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेस्मिच्छाचारा 20 पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमञ्जपमाद-ट्राना पटिविरतो होति, सीलवा होति कल्याणधम्मो. विगतमल-मच्छेरेन चेतसा ग्रगारं ग्रज्झावसति मत्तचागो पयतपाणि वोस्ससारतो वाचयोगो दानसंविभागरतो' ति ।

"देवता पिस्स वण्णं भासन्ति – 'ग्रमुकस्मि नाम गामे वा निगमे 25 वा इत्थी वा परिसो वा बुद्धं सरणं गतो होति, धम्मं सरणं गतो होति. सक्कं सरणं गतो होति, पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०... सुरामेरयमञ्ज-पमादट्टाना पटिविरतो होति, सीलवा होति कल्याणघम्मो, विगतमल-मच्छेरेन चेतसा भगारं भज्झावसति मत्तचागो पयतपाणि बोस्सगारतो याचयोगो दानसंविभागरतो' ति । इदं खो तं, म्नानन्द, गन्धजातं 30

१. भनुवातञ्जेव – सी० ।

W-5-50

R 227

यस्स अनुवातं पि गन्धो गच्छति, पटिवातं पि गन्धो गच्छति, अनुवात-पटिवातं पि गन्धो गच्छती ति ।

> "न पुष्फगन्धो पटिवातमेति. तगरमल्लिका वा। त चन्दनं च गन्धो पटिवातमेति. सब्बा दिसा सप्परिसो पवायती" ति ।।

१०. चुळनिकासूत्तं । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनपसङ्मिः उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । गकमन्तं निसिन्नो स्रो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच - "सम्मस्ना-B 228 10 मेत. भन्ते, भगवतो सुत सम्मुखा पटिग्गहितं - भगवतो, ग्रानन्द, सिखिस्स ग्रमिभ नाम सावको ब्रह्मलोके ठितो सहस्सिलोकधातं सरेन विज्ञापेसी' ति । भगवा पन, भन्ते, ग्ररहं सम्मासम्बद्धो कीवतक

पहोति सरेन विञ्ञापेतं" ति ?

"सावको सो, ग्रानन्द, अप्पमेय्या तथागना" ति । द्तियं पि लो ब्रायस्मा ब्रानन्दो भगवन्त एतदवोच - "सम्मला मेनं, भन्ते, भगवतो मुत सम्मुखा पटिम्गहितं - 'भगवतो, ग्रानन्द, सिलिस्स ग्रीभभ नाम सावको ब्रह्मलोके ठितो सहस्सिलोकधात सरेन विञ्ञापेसी' नि । भगवा पन, भन्ते, अग्हं सम्मासम्बद्धी कीवतक पहोति मरेन विञ्ञापेतुं" ति ?

"मावको सो, म्रानन्द, अप्पमेय्या तथागता" ति ।

तितयं पि लो ग्रायस्मा भ्रानन्दो भगवन्त एतदबोच - "सम्मुखा-मेनं, भन्ने, भगवतो मुतं सम्मुखा पटिग्गहितं – 'भगवतो, आनन्द, सिखिस्स ग्रभिभ नाम सावको ब्रह्मलोके ठितो सहस्सिलोकघातु सरेन विञ्ञापेसी' ति । भगवा पन, भन्ते, अरहं सम्मासम्बद्धी कीवतकं पहोति सरेन 25 विञ्जापेतु" ति ?

"मुता ते, ब्रानन्द, सहस्सी चूळनिका लोकधातू" ति ? "एतस्स, भगवा, कालोः एतस्स, सुगत, कालो ! यं भगवा भासेय्य । भगवतो मृत्वा भिक्ख घारेस्सन्ती" ति ।

"तेनहानन्द, गुणाहि, साधुकं मनिस करोहि; भासिस्सामी" ति । "एवं, भन्ते" ति स्रो झायस्मा झानन्दो भगवतो पञ्चस्सोसि ।

१. सुप्पुरिसो - रो० । २. पटिबाहीतं - सी०, रो० । ३. सुतं - रो० । ४. वृत्तिका - सी०। ४. वारेयक्सी - रो०।

भगवा एतदवोच — "यावता, भ्रानन्द, चित्दमसुरिया परिहरिन्त, दिसा भन्ति विरोचना, ताव सहस्सघा लोको । तिस्म सहस्सघा लोके सहस्सं चन्दानं, सहस्सं पुर्यानं, सहस्सं सिनेश्यब्बतराजानं, सहस्सं जम्बु-दीपानं, सहस्सं अपरागोयानानं, सहस्सं उत्तरकुरूनं, सहस्सं पुब्बविदेहानं, चतारि महासमुद्दाहस्सानि, सहस्सं चातु- क्षारा महाराजिकानं, सहस्सं तावित्तानं, सहस्सं यामानं, सहस्सं तृषितानं, सहस्सं पिन्मानरतीनं, सहस्सं परिनिम्मतवसवत्तीनं, सहस्सं ब्रालोकानं — अर्थ वृच्चतान्त, सहस्सं चुळिनका लोकघात् ।

R. 228

"यावतानन्द, सहस्सी चूळिनका लोकघातु ताव सहस्सधा लोको । ग्रयं वुच्चतानन्द, द्विसहस्सी मज्झिमिका लोकघातु ।

"यावतानन्द, द्विसहस्सी मज्झिमिका लोकघातु ताव सहस्सघा लोको । श्रयं वच्चतानन्द, तिसहस्सी महासहस्सी लोकघातु ।

"आकङ्कमानो, ग्रानन्द, तथागतो तिसहस्सिमहासहस्सिलोक-धातुं भरेन विञ्ञापेय्य, यावता पन आकङ्कय्या" ति ।

"यथा कथं पन, भन्ते, भगवा तिसहस्सिमहासहस्सिलोकघातुं 15 सरेन विञ्ञापेय्य, यावता पन म्राकङ्खेय्या" ति ?

"इधानन्द, तथागतो तिसहस्सिमहासहस्सिकोकधातुं स्रोभासेन फरेय्य । यदा ते सत्ता तं श्राकोकं सञ्जानेय्युं, प्रय तथागतो घोसं करेय्य सहमनुस्सावेय्य । एवं खो, श्रानन्द, तथागतो तिसहस्सिमहा-सहस्सिकोकधातुं सरेन विञ्ञापेय्य यावता पन झाकङ्खेय्या" ति ।

एवं बुत्ते आयस्मा आनन्दो आयस्मन्तं उदाियं एतदबोच-"लाभा वन मे, सुनद्धं वत मे, यस्स में सत्या एवंमहिद्धिको एवंमहानुभावो" ति । एवं बुत्ते आयस्मा उदायी आयस्मन्तं आनन्दं एतदबोच — "िकं तुम्हेत्य", आवुषो आनन्द, यदि ते सत्या एवंमहिद्धिको एवंमहानुभावो" ति ? एवं बुत्ते भगवा आयस्मन्तं उदाियं एतदबोच — "मा हेवं, उदािय, 25 मा हेवं, उदािय । सचे, उदािय, आनन्दो अवीतरागो कालं करस्य, तेन चित्तप्यसादेन सत्तकसत्तुं देवेषु देवरज्जं कारस्य, सत्तकसत्तुं इमिस्मयेव जम्बुदीप महारज्जं कारस्य । अपि च, उदािय, आनन्दो दिट्टेव धम्मे परिनिक्वायिस्सती" ति ।

वानन्दवस्यो अट्टमो ।

१. बन्दिमसूरिया – म० । २-२. स्था॰, रो॰ पोत्यकेसु नित्य । ३. तिसहस्सी-महासहस्तीनोकवातुं – सी॰, रो॰; तिसहस्ति सहासहींस लोकवातुं – स्था॰ । ४. नं – रो॰ । ४. तुन्हेत्व – सी॰ । ६. करेब्य – सी॰, रो॰ ।

तस्सहानं

छन्नो ग्राजीवको सक्को, निगण्ठो च निवेसको । दुवे भवा सीलब्बतं, गन्धजातं च चूळनी ति ।।

६. समणवग्गो

B 230, R. 229 समणसुतं । "तीणिमानि, भिक्खने, समणस्स समण्-यानि'समणकरणीयानि । कतमानि तीणि ? श्रिधसीलसिक्खासमादानं,
 श्रीधिचत्तसिक्खासमादानं, श्रीधपञ्ञासिक्खासमादानं – इमानि खो,
 भिक्खने, तीणि समणस्य समणियानि समणकरणीयानि ।

"तस्मातिह, भिक्सवे, एवं सिक्सितब्बं – 'तिब्बो नो छुन्दो भविस्सिति प्रधिसीलसिक्सासमादाने, तिब्बो नो छन्दो भविस्सिति प्रधिचित्तसिक्सासमादाने, तिब्बो नो छन्दो भविस्सिति प्रधिपञ्जा-10 सिक्सासमादाने' ति । एवं हि वो, भिक्सवे, सिक्सितब्बं'' ति ।

गद्रभसुलं। "सैय्यथापि, भिक्खवे, गद्रभों गोगणं पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धों" होति – 'ब्रहं पि दम्मों", ब्रहं पि दम्मों 'ति । तस्स न तादिसो वण्णो होति सैय्यथापि गुन्नं, न तादिसो सरो होति सैय्यथापि गुन्नं, न तादिसो सरो होति सैय्यथापि गुन्नं। सो गोगणयेव पिट्ठितो पिट्ठितो ।
 अनुबन्धों होति – 'ब्रहं पि दम्मों, ब्रहं पि दम्मों 'ति ।

"एवमेव सो, भिक्सवे, इधेकच्चो भिक्स्यु भिक्स्युसङ्कं पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धो होनि — 'अहं पि भिक्स्यु, अहं पि भिक्स्यु' ति । तस्स न तादिमो छन्दो होति अधिमीलमिक्सासमादाने सेय्यथापि धञ्जेसं भिक्स्युनं, न नादिसो छन्दो होति अधिचित्तसिक्सासमादाने सेय्यथापि अञ्जेसं भिक्स्युनं, न नादिसो छन्दो होति अधिपञ्जासिक्सासमादाने सेय्यथापि अञ्जेसं भिक्स्युनं । सो भिक्स्युसङ्क्येव पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धो होति — 'अहं पि भिक्स्यु सहं पि भिक्स्य' ति ।

B. 231

"तस्मातिह, भिक्सवे, एवं सिक्सितज्जं – 'तिब्बो नो छन्दो मविस्सति ग्रधिसीलसिक्सासमादाने, तिब्बो नो छन्दो भविस्सति

सी०, रो० पोत्वकेसु निष्य । २. तो — रो० पोत्यके निष्य । ३. अनुबढो — सी०, रो० । ४—४. तो सम्हा सहं पि नो अन्हा ति — ती०; सम्हा सहं पि अन्हा ति — स्या०, रो० ।

R. 230

B. 232

ग्रिधिचित्तसिक्खासमादाने, तिब्बो नो छन्दो स्रविस्सति झिषपञ्जा-सिक्खासमादाने' ति । एवं हि वो, भिक्खने, सिक्खितब्बं'' ति ।

३. खेलसुलं । "तीणिमानि, भिक्खवे, कस्सकस्स गहपतिस्स पुब्ये करणीयानि । कतमानि तीणि ? इम, भिक्खवे, कस्सको गहपति पटिकच्चेव खेलं सुकट्ठं करोति सुमतिकतं । पटिकच्चेव खेलं सुकट्ठं ऽ करित्वा सुमतिकतं कालेन बीजानि पतिट्ठापेति । कालेन बीजानि पतिट्ठापेत्वा समयेन उदकं अभिनेति पि अपनेति पि । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि कस्सकस्स गहपतिस्स पुन्वे करणीयानि ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, तीणिमानि भिक्खुस्स पुट्ने करणीयानि । कतमानि तीणि ? प्रथिसीलसिक्खासमादानं, ग्रथिचित्तसिक्खासमादानं, १० प्रथिपञ्ञासिक्खासमादानं — इमानि खो, भिक्खवे, तीणि भिक्खुस्स पुट्ने करणीयानि ।

"तस्मातिह, भिक्सवे, एवं सिक्सितब्बं - 'तिब्बो नो छत्वो भविस्सति प्रिविसीलिमिक्सासमादाने, तिब्बो नो छत्वो भविस्सति प्रिवि-चित्तसिक्सासमादाने, तिब्बो नो छत्वो भविस्सति प्रिविपञ्ञासिक्सा- 15 समादाने' ति । एवं हि वो, भिक्सवे, सिक्सितब्बं' ति ।

४. बिज्जपुत्तसुतं । एकं समयं भगवा वेसालियं विहरित महा-वने कृटागारसालायं । अथ खो अञ्चातरो विज्जपुत्तको भिक्सु येन भगवा तेनुपसङ्क्षीमः; उपसङ्क्षीमत्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो विज्जिपुत्तको भिक्सु भगवन्तं एतद- 20 वोच — "साधिकमिदं, भन्ते, दियङ्क्षीसक्सापदसतं अन्वद्धमासं उहेसं आगच्छति । नाहं, भन्ते, एत्य सक्कोमि सिक्खितुं" ति ।

"सक्खिस्सिसि पन त्वं, भिक्खु, तीसु सिक्खासु सिक्खितुं – प्रधिसीलसिक्खाय, प्रधिचित्तसिक्खाय ग्रधिपञ्ञासिक्खाया" ति ?

"सक्कोमहं, भन्ते, तीसु सिक्खासु सिक्खितुं – ग्रधिसील- 25 सिक्खाय, ग्रधिचित्तसिक्खाय, ग्रधिपञ्जासिक्खाया" ति ।

"तस्मातिह त्वं, भिनन्तु, तीसु सिनन्तासु सिनन्तरस्य – ग्रधिसील-सिनन्ताम, ग्रधिनित्तसिनन्ताम, ग्रधिपञ्जासिनन्ताम । यतो स्त्रो त्वं, भिनन्तु, ग्रधिसीलं पि सिनिन्तस्ससि, ग्रधिनित्तं पि सिनिन्तस्ससि, ग्रधि-पञ्जो पि सिनिन्तस्ससि, तस्स तुय्हं भिनन्तु ग्रधिसीलं पि सिनन्तरतो ग्रधि- अ

१. दिव्यवं सिक्कापदसतं - सी० । २. सक्कसि - सी०; सक्कसि - रो० ।

R. 231

20

B. 233

चित्तं पि सिक्खतो अधिपञ्जं पि सिक्खतो रागो पहीयिस्सति, दोसो पहीयिस्सति, मोहो पहीयिस्सति। सो त्वं रागस्स पहाना दोसस्स पहाना मोहस्स पहाना यं श्रकुसलं न तं करिस्सति, यं पापं न तं सेविस्सती" ति।

त्रय खो सो भिन्नु अपरेत समयेत अधिसीलं पि सिन्नि, अधि-ज्ञित पि सिन्नि, अधिपञ्ञां पि सिन्नि । तस्स अधिसीलं पि सिन्न्सतो अधिनित्तं पि सिन्न्सतो अधिपञ्ञां पि सिन्न्सतो रागो पहीिय, दोसो पहीिय, मोहो पहीिय । सो रागस्स पहाना दोसस्स पहाना मोहस्स पहाना यं अकुसलं त नाकासि, यं पापं तं न सेनी ति ।

 प्रे. सेक्समुतं । अय को ग्रञ्जातरो भिनकु येन भगवा तेनुप-। सङ्काम, उपसङ्कामत्वा भगवन्तं ग्राभवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो को सो भिनकु भगवन्तं एतदवोच —

"'सेलो, सेलो' ति, भन्ते, वुच्चित । किलावता नृ खो, भन्ते, सेखो होती'' ति ?

"सिक्सती ति खो, भिक्ख, तस्मा सेखो ति वृच्चति । किञ्च छित्तकति ? अधिसीलं पि सिक्बति, अधिचित्तं पि सिक्खति, अधिपञ्ज पि सिक्बति । निक्सती ति खो, भिक्ब, तस्मा सेखो ति वृच्चती ति ।

> "संबस्स मिक्बमानस्स, उजुममानुसारिनो । बयस्मि पठमं ञाणं, ततो चञ्ञा धनन्तरा ।। "ततो चञ्ञा विमृत्तस्म, ञाणं वे होति तादिनो । चकुप्पा मे विमृत्ती ति, भवमंयोजनुष्क्वयें" ति ।।

६. पठमिसक्लामुसं । "माधिकांत्रवं, भिक्खवे, दियङ्कृतिचला-पदमतं अन्वद्धमास उद्देसं ग्रागच्छति, यत्य धत्तकामा कुलपुत्ता सिक्खान्त । तित्स्यो इमा, भिक्खवे, सिक्खा यत्येत सच्चं समोधानं गच्छति । कतमा तित्स्यो ? ग्राधसीलांसक्ला, ग्राधिचित्तसिक्खा ग्राधपञ्ञासिक्खा – 25 इमा लो. भिक्खवे, तिस्सो सिक्खा, यत्येत सब्बं समोधानं गच्छति ।

"इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलेसु परिपूरकारी होति समाधिस्मि मत्तसो कारी पञ्जाय मत्तसो कारी । सो यानि तानि खुद्दानुखुदकानि सिक्खापदानि तानि ग्रापज्जति पि बुट्टाति पि । तं किस्स हेतु ? न हि मेत्य, भिक्खवे, ग्रभञ्जता वृत्ता । यानि च खो तानि सिक्खापदानि

१. त्व - रो॰।

R 232

B. 234

न्नादिबद्धावरियकानि ब्रह्मवरियसारुप्पानि, तत्य धुवसीलो च होति ठितसीलो च, समादाय सिक्सति सिक्सापदेसु । सो तिष्णं संयोजनानं परिक्सया सोतापन्नो होति अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो ।

"इघ पन, भिक्खवे, भिक्खु सीलेसु परिपूरकारी होति समा-धिर्सम मत्तसो कारी पञ्जाय मत्तसो कारी । सो यानि तानि खुद्दानु 5 खुद्दकानि सिक्खापदानि तानि आपज्जिति पि बुट्टाति पि । तं किरस् हेतु ? न हि मेत्य भिक्खवे, अभव्वता बुता । यानि च स्रो तानि सिक्खा-पदानि आदिब्रह्मचरियकानि ब्रह्मचरियसारुप्पानि तत्य धुवसीलो च होति ठितसीलो च, समादाय सिक्खित सिक्खापदेसु । सो तिर्णं संयोजनानं परिक्खया रागदोममोहानं तनुता सकदागाभी होति, सिक- 10 देव इमं लोकं आगन्त्वा दुक्बस्मन्तं करोनि ।

"इघ पन, भिन्नबाने, भिनकु सीलेमु परिपूरकारी होति समा-धिस्म परिपूरकारी पञ्जाय मत्तसो कारी । सो यानि तानि खुद्दानु-खुद्दकानि मिनखापदानि तानि आपञ्जिति पि बुद्धाति पि । तं किस्स हेतु ? न हि मेल्य, भिन्नबाने, अभन्नता बुत्ता । यानि च खो तानि सिन्नबा- 15 पदानि आदिनद्वाचरियकानि ब्रह्मचरियसारुप्पानि तत्त्व धुनसीलो च होनि ठितसीलो च, समादाय सिन्नबित सिन्नबापदेपु । सो पञ्चन्नं अग्रेरम्भागियानं संयोजनाच परिन्नबाया औपपातिको होति तत्थ परि-निन्नायी अनानवित्तपम्मो तस्मा लोका ।

"इघ पन भिक्खवे, भिक्खु सीलेमु परिपूरकारी होति समाधिस्मि 20 परिपूरकारी पञ्जाय परिपूरकारी । सो यानि तानि खुद्दानुखुद्दकानि सिक्खापदानि तानि द्यापञ्जति पि बुट्टाति पि । तं किस्स हेतु ? न हि मेरण, भिक्खते, अभब्बता बुत्ता । यानि च खो तानि सिक्खापदानि द्यादिब्रह्मचरियकानि ब्रह्मचरियसारुपानि तत्थ धुवसीलो च होति ठितसीलो च, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । सो खासवानं खया 25 ग्रनासवं चेतीविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति दिट्टेव धम्मे सयं ग्रभिञ्जा सच्छि-कत्वा उपसम्पञ्ज विहरति ।

"इति स्रो, भिक्सवे, पदेसं पदेसकारी झाराधेति परिपूरं परिपूरकारी । अवञ्झानि त्वेवाहं, भिक्सवे, सिक्सापदानि वदामी" ति ।

१. बुबसीली — सी० । २. ठितसीली — सी० । ३. बेल्प — सी० । ४. ब्यवज्ञानि — रो० ।

P 233

B 235

७. द्वितयिसक्तापुतं । "साधिकमिदं, भिनस्ववे, दियद्वसिन्सा-पदसतं अन्वद्वमासं उद्देसं आगच्छति यत्य अत्तकामा कुलपुत्ता सिक्सिन्त । तिस्सो इमा, भिक्सवे, सिक्सा यत्येतं सब्बं समोधानं गच्छति । कतमा तिस्सो ? प्रधिसीलसिक्सा, प्रधिचित्तसिक्सा, प्रधि-उ पञ्जासिक्सा – इमा खो, भिक्सवे, तिस्सो सिक्सा यत्येतं सब्बं समोधानं गच्छति ।

"इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलेमु परिपूरकारी होति समाधिस्मि मत्तसो कारी पञ्जाय मत्तसो कारी। सो यानि तानि खुद्दानुखुद्कानि सिक्खापदानि तानि ध्रापज्जिति पि बुद्दाति पि । तं किस्स हेतु ? न । हि मेत्य, भिक्खवे, ग्रभव्जता बुत्ता । यानि च स्रो तानि सिक्खापदानि ग्रादिबह्मचरियकानि ब्रह्मचरियसारुष्पानि तत्थ धुदमीलो च होति ठितसीलो च, समादाय सिक्खति सिक्खापदेमु । सो तिण्णं संयोजनानं परिक्खया सत्तकखत्तुपरमो होति । सत्तकखत्तुपरमं देवे च मनुस्से च सन्धावित्वा संसीरत्वा दुक्खस्मन्तं करोति । सो तिण्णं सयोजनानं । परिक्खया कोलंकोलो होति, द्वे वा तीणि वा कुलानि सन्धावित्वा संसीरत्वा दुक्खस्मात्तं करोति । सो तिण्णं संयोजनान परिक्खया एकबीजी होति, एकयेव मानुसक भवं निब्बत्तेत्वा दुक्खस्मन्तं करोति । सो तिण्णं संयोजनानं परिक्खया एकबीजी होति, एकयेव मानुसक भवं निब्बत्तेत्वा दुक्खस्मन्तं करोति । सो तिण्णं संयोजनानं परिक्खया रागदोसमोहानं तनुत्ता सकदागामी होति, सिकदेव इमं लोक ग्रागन्त्वा दुक्खस्मनं करोति ।

"इष पन, भिक्खवे, भिक्खु सीलेनु परिपूरकारी होति समाधिस्म परिपूरकारी पञ्जाय मत्तसो कारी। सो यानि तानि खुद्दानुखुद्दकानि सिक्खापदानि तानि आपण्जति पि बुद्दाति पि। तं किस्स
हेतु ? न हि मेल्य, भिक्खवे, अभव्बता बुत्ता। यानि च खो तानि
सिक्खापदानि आदिब्रह्मचरियकानि ब्रह्मचरियसारुप्पानि तत्य धुवसीको

व होति ठितसीलो च, समादाय सिक्खिति सिक्खापदेसु। सो पञ्चकं
ओरस्भापियानं संयोजनानं परिक्खया उद्धंसोतो अकनिट्टगामी। सो
पञ्चलं ओरस्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ससङ्खारपरिनिब्बायी
होति। सो पञ्चलं आरस्भागियानं संयोजनानं परिक्खया असङ्खारपरिनिब्बायी होति। सो पञ्चलं औरस्भागियानं संयोजनानं परिक्खया

उपहुज्वपरिनिब्बायी होति। सो पञ्चलं औरस्भागियानं संयोजनानं परिक्खया

परिक्खया अन्तरापरिनिब्बायी होति। सो पञ्चलं औरस्भागियानं संयोजनानं परिक्खया

१. दियडढं सिक्सापदसतं - सी० ।

R. 234

33. 236

"इंघ पन, भिक्खवे, भिक्खु सीलेमु परिपूरकारी होति समा-धिर्सम परिपूरकारी पञ्ञाय परिपूरकारी । सो यानि तानि खुद्दानु-खुद्दकानि सिक्खापदानि तानि ग्रापञ्जति पि बुद्दाति पि । तं किस्स हेतु ? न हि मेल्य, भिक्खवे, ग्रभव्यता बुत्ता । यानि च स्रो तानि सिक्खापदानि प्रादिबद्धाचरियकानि बद्धाचरियसारुप्पानि तत्य घुवसीलो 5 च होति ठितसीलो च, समादाय सिक्खिति सिक्खापदेसु । सो ग्रासवानं खया ग्रनासवं चेतांविमुर्ति पञ्जाविमुर्ति दिट्टेव घम्मे सयं ग्रभिञ्जा सिक्छकत्वा उपसम्पञ्ज बिद्दरित ।

"इति खो, भिक्खवे, पदेसं पदेसकारी आराधेति, परिपूरं परि-पूरकारी, ग्रवञ्ज्ञानि त्वेवाहं, भिक्खवे, सिक्खापदानि वदामी" ति ।

इ. तितयसिक्खामुत्तं । "साधिकिमिदं, भिक्खवे, दियडु-सिक्बापदमतं प्रन्वद्वमासं उद्देसं ग्रागच्छिति यत्थ ग्रत्तकामा कुलपुत्ता सिक्खिन्त । तिस्सो इमा, भिक्खवे, सिक्खा यत्थेतं सब्बं समोधानं गच्छिति । कतमा तिस्सो ? प्रधिसीनसिक्खा, ग्रिधिचत्तिस्त्रत्ता, ग्रिध-पञ्जासिक्खा – इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो सिक्खा यत्थेतं सब्बं समो- 15 धानं गच्छिति ।

"इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलेसु परिपूरकारी होति समाधिस्मि परिपुरकारी पञ्जाय परिपुरकारी । सो यानि तानि खुद्दानुखुदकानि सिक्यापदानि तानि आपज्जिति पि बद्वाति पि । तं किस्स हेत ? न हि मेत्य, भिक्खवे, ग्रभव्बता वत्ता । यानि च खो तानि सिक्खापदानि 20 ग्रादिबह्यचरियकानि ब्रह्मचरियसारुप्पानि तत्य धवसीलो च होति ठितमीलो च, समादाय सिक्खित सिक्खापदेस । सो ग्रासवानं खया ग्रनासवं चेतोविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा उपसम्पञ्ज विहरति । तं वा पन धनभिसम्भव धप्पटिविज्यां पञ्चन्नं मोरम्भागियानं संयोजनानं परिकलया मन्तरापरिनिब्बायी 25 होति । तं वा पन ग्रनिभसम्भवं अप्पटिविज्झं पञ्चकं ग्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया उपहच्चपरिनिब्बामी होति । तं वा पन अनिभ-मम्भवं अप्यटिविज्ञां पञ्चन्नं ग्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिकारण ग्रसङ्कारपरिनिब्बायी होति । तं वा पन ग्रनभिसम्भवं ग्रप्यटिविज्झं पञ्चमं ग्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ससङ्खारपरिनिक्बायी होति । 30 तं वा पन अनभिसम्भवं भ्रप्पटिविज्यं पञ्चन्नं भ्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिकलया उद्धंसीतो होति अकनिद्वनामी तं वा पन अनिभसम्भवं अप्यटि-

वि R.235 हो

विज्ञां तिज्णं संयोजनानं परिक्खया, रागदोसमोहानं तनुता सकदागामी होति, सिकदेव इमं लोकं झागन्त्वा दुक्खस्सन्तं करोति । तं वा पन अनिससम्बं अप्यटिविज्ञां तिष्णं संयोजनानं गरिक्खया एकवीणी होति, एक्येव मानुसकं भवं निब्बत्तंत्वा दुक्खस्सन्तं करोति । तं वा पन उ अनिससम्भवं अप्यटिविज्ञां तिष्णं संयोजनानं परिक्खया कांलंकोलो होति, हे वा तीणि वा कुलानि सन्धावित्वा संसरित्वा दुक्खस्सन्तं करोति । तं वा पन अनिसस्भवं अप्यटिविज्ञां तिष्णं संयोजनानं परिक्खया सत्वस्त्वतुपरमो होति, सत्तक्षतुपरमं देवे च मनुस्से च सन्धावित्वा संसरित्वा दुक्खस्सन्तं करोति ।

"इति स्रो, भिक्सवे, परिपूरं परिपूरकारी म्राराधेति पदेसं पदेसकारी । म्रवञ्झानि त्वेवाहं, भिक्सवे, सिक्सापदानि वदामी" ति ।

B. 237 कतमा

६. पठमिसक्तत्त्वसुतं । "तिस्सो इमा, भिक्खने, सिक्खा । कतमा तिस्सो ? प्रथिसीलसिक्खा, प्रथिचित्तसिक्खा, प्रथिपञ्ञा-सिक्खा ।

"कतमा च, भिक्खवे, अधिसीलसिक्खा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खित सिक्खापदेसु । ग्रयं वृच्चति, भिक्खवे, अधिसीलसिक्खा ।

"कतमा न, भिक्खने, ग्रीधिनित्तसिक्खा ? इध, भिक्खने, भिक्ख विविच्चेव कामेहि ... पे०... चतुत्यं झानं उपसम्पज्ज विहरति । अय 20 वच्चति, भिक्खने, ग्रीधिनित्तमिक्खा ।

"कतमा च, भिक्खवे, ग्रधिपञ्जासिक्खा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु 'इदं दुक्खं' नि यथाभूतं पजानाति ... पे०... 'ग्रय दुक्खिनिरोध-गामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । ग्रय वुक्खित, भिक्खवे, ग्रधिपञ्जासिक्खा । इसा खो, भिक्खवे, तिस्सो सिक्खा' ति ।

१०. **बुतियसिक्सत्मयपुत्तं ।** "तिस्सो इमा, भिक्खवे, सिक्खा । कतमा तिस्सो ? ग्रथिसीलसिक्खा, ग्रथिचित्तसिक्खा, ग्रथिपञ्ञा-सिक्खा ।

"कनमा च, भिक्खवे, ग्रघिसीलसिक्खा ? इघ, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ...पे०... समादाय सिक्खित सिक्खापदेसु । ऋयं ३० युज्वति, भिक्खवे, ग्रघिसीलसिक्खा । "कतमा च, भिक्खवे, अधिचित्तसिक्खा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... चतुत्यं झानं उपसम्पज्ज विह-रति । अयं वृच्चति, भिक्खवे, अधिचित्तसिक्खा ।

"कतमा च, भिक्खवे, अधिपञ्जासिक्खा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु श्रासवानं खया ग्रनासवं चेतोविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति दिट्ठेव अ धम्मे सयं ग्रभिञ्जा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति । अयं बृज्चिति, भिक्खवे, ग्रधिपञ्जा सिक्खा । इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो सिक्खा ति ।

"अधिसीलं अधिचितं, अधिपञ्ञं च विरियवाँ। यामवा धितिमा आयी, सतो गृत्तिन्द्रियो चरे।। "यथा पुरे तथा पच्छा, यथा पच्छा तथा पुरे। यथा अधो तथा उद्धं, यथा उद्धं तथा अधो।। "यथा दिवा तथा रिता, यथा रित्त तथा दिवा। अभिभुट्य दिसा सन्वा, अप्पमाणसमाधिना।। "तमाहु सेखं पटिपदं, अधो संसुद्धचारियं ।। तमाहु लोके सम्बुद्धं, धीरं पटिपदन्तगुं।। "विञ्ञाणसम निरोधेन, तष्हाक्खयविसृत्तिनो। पज्जोतस्सेव निन्दानं, विमोक्खो होति केतसो' ति।।

११. सङ्कासुतं । एकं समयं भगवा कोसलेसु चारिकं चर-मानो महता भिक्लुमङ्केन सिंढ येन सङ्कवां नाम कोसलानं निगमो तदबसिर । तत्र मुदं भगवा सङ्कवायं विहरित । तेन खो पन समयेन 20 कस्सपगोत्तो नाम भिक्लु सङ्कवायं ब्रावासिको होति । तत्र मुदं भगवा सिक्लापदपटिसंयुत्ताय धिम्मया कथाय भिक्लू सन्दस्सेति समादपेति समुत्तेजेति सम्पहसेति । ब्रथ खो कस्सपगोत्तस्स भिक्लुनो भगवित्। विक्लापदपटिसंयुत्ताय धिम्मया कथाय भिक्लू सन्दस्सेत्ते समादपेन्ते समुत्तेजेत्ते सम्पहसेन्ते ब्रहुदेव ब्रक्लिन्त् ब्रहु ब्रप्पच्चयो – "ब्रधिसल्ल- 25 खतेवायं" समणीं" ति । ब्रथ खो भगवा सङ्कवायं यथाभिरन्तं विह-रित्वा येन राजगहं तेन चारिकं पक्कामि । धनुपुञ्चेन चारिकं चरमानो येन राजगहं तदवसिर । तत्र मुदं भगवा राजगहं विहरित ।

B. 236

10

15

१-१. बसुत्वन्नानं - ती०, रो०। २. बीरियवा - म०। ३. ०वारणं - ती०, रो०; ० बारिजं - स्वा०।४. बीरं - ती०।५. पक्रकवा - ती०, स्वा०, रो०।६. अववता - ती०, रो०। ७. प्रविसल्लेबतंवायं - स्वा०। इ. बिह्नरीत विज्ञास्ट पस्वते - ती०, रो०।

B. 239

B 240

ग्रथ स्रो कस्सपगोत्तस्स भिक्खनो ग्रचिरपक्कन्तस्स भगवतो अहदेव क्क्कूच्चं बहु विष्पटिसारो - "श्रलाभा वत मे, न वत मे लाभा; दल्लद्धं वत मे. न वत में सलद्धं: यस्स में भगवति सिक्लापदपटिसंयत्ताय धम्मिया कथाय भिक्खु सन्दस्सेन्ते समादपेन्ते समुत्तेजेन्ते सम्पहंसेन्ते उ ग्रहदेव ग्रक्खिन्त ग्रह ग्रप्पचयो – 'ग्रिवसिल्लिखतेवायं समणो' ति । यन्तुनाहं येन भगवा तेनुपसङ्कमेथ्यं; उपसङ्कमित्वा भगवतो सन्तिके ग्रन्वयं ग्रन्वयतो देसेय्यं" ति । अथ खो कस्सपगोत्तो भिक्ख सेनासनं संसामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन राजगहं तेन पक्कामि । अनुपूब्बेन येन राजगहं येन गिज्झकटो पब्बतो येन भगवा तेन्पसङ्क्रिमः उपसङ्क्रित्वा

10 भगवन्तं ग्रभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो कस्सप-गोत्तो भिक्ख भगवन्तं एतदवीच -"एकमिदं, भन्ते, समयं भगवा सङ्कवायं विहरति, सङ्कवा नाम कोसलानं निगमो । तत्र, भन्ते, भगवा निक्कापदपटिसंयत्ताय धिमया कथाय भिक्त सन्दरसेसि समादपेसि समत्तेजेसि सम्पहंसेसि । 15 तस्स मय्हं भगवति सिक्खापदपटिसंयनाय धन्मिया कथाय भिक्ख सन्दस्सेन्ते समादपेन्ते समत्तेजेन्ते सम्पहंसेन्ते ग्रहदेव ग्रक्लन्ति ग्रह प्रयच्चयो - 'ग्रधिसल्लिखतेवायं समणो' ति । म्रथ खो भगवा सङ्वायं यथाभिरन्तं विहरित्वा येन राजगहं तेन चारिकं पक्कामि । तस्स मय्हं. भन्ते, ग्रचिरपक्कन्तस्स भगवतो ग्रहदेव कुक्कुच्चं ग्रह विष्पटिसारो -20 'ग्रनाभा वत मे, न वत मे लाभा; दुल्ल द्वं वत मे, न वत मे मुल द्वं; यस्म मे भगवति सिक्खापदपटिसंयुत्ताय धम्मिया कथाय भिक्ख सन्द-स्सेन्ते नमादपेन्ते समत्तेजेन्ते सम्पहंसेन्ते ग्रहदेव ग्रवस्तिन ग्रह ग्रप्य-च्चयो - 'अधिमिल्लखतेवायं समणो' ति । यन्नुनाहं येन भगवा तेनप-सङ्कमेय्यं; उपसङ्कमित्वा भगवतो सन्तिके अच्चयं अच्चयतो देसेय्यं R 238 25 ति । ग्रन्चयो मं, भन्ते, ग्रन्चगमा यथाबालं यथाम् वहं यथाग्रक्सलं यस्स मे भगवति सिक्खापदपटिसंयत्ताय धम्मिया कथाय भिक्ख सन्द-स्सेन्ने समादपेन्ते समुत्तेजेन्ते सम्पहंसेन्ते ग्रहदेव ग्रक्खन्ति ग्रह ग्रप्पच्चयो -'ग्रविसल्लिखतेवायं समणो' ति । तस्स मे, भन्ते, भगवा ग्रच्चयं अन्वयतो पटिगगण्हात् , आयति संवराया "ति ।

"तग्घ तं^३, कस्सप, अच्चयो अच्चगमा यथाबालं यथामृव्हं यथात्रकुसलं, यस्स ते मिय" सिक्सापदपटिसंयुत्ताय धम्मिया कथाय

१ पडकवाय - सी॰, स्वा॰, री॰। २. पटियक्शतु - सी॰, री॰। ३. त्वं -सी॰, रो॰। ४. मय - सी॰: मया - री॰।

R. 239

B. 241

भिक्क् सन्दरसेन्ते समादपेन्ते समुत्तेजेन्ते सम्पहंसेन्ते बहुदेव अक्खन्ति अहु अप्पन्नयो – 'अधिसल्लिखतेवायं समणो' ति । यतो च खो त्वं, कस्सप, अञ्चयं अञ्चयतो दिस्वा यथाधम्मं पटिकरोसि, तं ते मयं पटि-गण्हाम । वृद्धि हेसा, कस्सप, अपियस्स विनये यो अञ्चयं अञ्चयतो विस्वा यथाधम्मं पटिकरोसि, तं

"थेरो चे पि, कस्सप, भिक्खु होति न सिक्खाकामो न सिक्खा-समादानस्स वण्णवादी, ये चञ्चे भिक्खु न सिक्खाकामा ते च न सिक्खाय समादपेति, ये चञ्चे भिक्खु सिक्खाकामा तेसं च न वण्णं भणित भूतं तच्छं कालेन, एवरूपस्साहं, कस्सप, थेरस्स भिक्खुनो न वण्णं भणीम । तं किस्स हेतु ? सत्या हिस्स वण्णं भणिती ति ग्रञ्जे नं भिक्खु भजेय्युं, 10 ये नं भजेय्यु त्यास्स दिद्वानुगीतं ग्रापञ्जेय्युं, व्यास्स दिद्वानुगीतं ग्राप-ज्जेय्युं तेसं तं ग्रस्स दीघरतं ग्रहिताय दुक्खाया ति । तस्माहं, कस्सप, एवरूपस्स थेरस्स भिक्खनो न वण्णं भणामि ।

"मज्जिमो चे पि, कस्सप, भिवस्तु होति ... पे०... नवो चे पि, कस्सप, भिवस्तु होति न सिक्खाकामो न सिक्खासमादानस्स बण्णवादी, 15 ये चञ्चे भिवस्तु न सिक्खाकामा ते च न सिक्खाय समादपेति, ये चञ्चे भिवस्तु सिक्खाकामा तेस च न बण्णं भणित भूतं तच्छं कालेन, एवरूप-स्साह, करूमप, नवस्स भिवस्तुनो न बण्णं भणामि । तं किस्स हेतु ? सत्था हिस्स बण्णं भणती ति अञ्चे नं भिवस्तु भजेंद्र्यं, ये नं भजेंद्र्यं त्याम्म दिद्वानुगीत आपज्जेंद्र्य, थ्यास्स दिद्वानुगीत आपज्जेंद्र्य तेसं तं 20 अस्स दीघरत्तं अहिताय दुक्खाया ति । तस्माह, कस्सप, एवरूपस्स नवस्स भिवस्तुनो त वर्णं भणामि ।

"थेरो चे पि, कस्सप, भिवज्ञु होति सिक्खाकामो सिवखासमा-दानस्स वण्णवादी, ये चञ्जे भिक्खू न सिक्खाकामा ते च सिवखाय समादपेति, ये चञ्जे भिक्खू सिक्खाकामा तेसं च वण्णं भणित भूतं 25 तच्छं कालेन, एवरूपस्साहं, कस्सप, थेरस्स भिक्खुनो वण्णं भणिमि । तं किस्स हेतु ? सत्या हिस्स वण्णं भणिती ति ग्रञ्जे नं भिक्खू भजेय्युं, ये नं भजेय्युं त्यास्स दिट्ठानुगित ग्रापञ्जेय्युं, य्यास्स दिट्ठानुगित ग्राप-ज्जेय्युं तेसं तं ग्रस्स दीघरतं हिताय सुखाया ति । तस्माहं, कस्सप, एवरूपस्स थेरस्स भिक्खुनो वण्णं भणामि ।

"मज्ज्ञिमो चे पि, कस्सप, भिक्खु होति सिक्खाकामो ... पे०... नवो चे पि, कस्सप, भिक्खु होति सिक्खाकामो सिक्खासमादानस्स वण्ण-

वादी. ये चञ्जे भिनल न सिन्खाकामा ते च सिन्खाय समादपेति. यो चञ्चे भिक्ख सिक्खाकामा तेसं च वण्णं भणित भतं तच्छं कालेन. एवरूपस्साहं, कस्सप, नवस्स भिक्खनो वण्णं भणामि । तं किस्स हेतू ? सत्था हिस्स वण्णं भणती ति ग्रञ्जे नं भिक्ख भजेय्युं, ये नं भजेय्युं त्यास्स दिट्ठानुगति ग्रापञ्जेय्युं, य्यास्स दिट्ठानगति ग्रापञ्जेय्यं तेसं तं ग्रस्स दीघरत्तं हिताय सूखाया ति । तस्माहं, कस्सप, एवरूपस्स नवस्स भिक्खनो वण्णं भणामी" ति ।

समणवस्तो सबस्रो ।

तस्सहानं

समणो गद्रभो खेत्तं, वज्जिपुत्तो च सेक्खकं। तयो च सिक्खना वृत्ता, दे सिक्खा सङ्खाय चा ति ।।

१० लोणकपल्लवग्गो

१. प्रच्चायिकसूत्तं । "तीणिमानि, भिक्खवे, कस्सकस्स गह-पनिस्स ग्रच्चायिकानि करणीयानि । कतमानि तीणि ? इध. भिक्खवे. कस्सको गहपति सीघं सीघं खेत्तं सुकट्टं करोति सुमतिकतं । सीघ सीघं खेत्तं मुकट्टं करित्वा मुमितकतं सीघं सीघं बीजानि पतिद्रापेति । सीघ मीघ बीजानि पतिद्वापेत्वा सीघं सीघं उदकं ग्राभनेति पि अपनेति 15 पि । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि कस्सकस्स गृहपतिस्य ग्रन्चायिकानि करणीयानि । तस्स खो तं. भिक्खवे, कस्सकस्स गृहपतिस्स नित्य सा इद्धि वा ग्रानभावो वा - 'ग्रज्जेव मे धञ्ञानि जायन्त, स्वेव गरुभीनि होन्त, उत्तरस्वेव पच्चन्त' ति । ग्रथ खो, भिक्खवे, होति सो समयो यं तस्स कस्सकस्स गृहपतिस्स तानि धञ्ञानि उतुपरिणामीनि जायन्ति 20 पि गब्भीनि पि होन्ति पच्चन्ति पि ।

"एवमेव सो, भिक्खवे, तीणिमानि भिक्खुस्स ग्रच्चायिकानि करणीयानि । कतमानि तीणि ? ग्रधिसीलसिक्खासमादानं, ग्रधि-चित्तसिक्सासमादानं, ग्रविपञ्जासिक्सासमादानं - इमानि स्रो, भिक्खवे, तीणि भिक्खस्स ग्रच्चायिकानि करणीयानि । तस्स खो तं. 25 भिक्खवे, भिक्खनो नित्य सा इदि वा अनुमावो वा - 'अज्जेव मे अन-

B. 242 R 240 10

१. उतुपरिणामिति - सी॰, रो॰। २. गुब्मीनी - सी॰, रो॰।

पादाय ग्रासवेहि चित्तं विमच्चत स्वे वा उत्तरस्वे वा' ति । ग्रथ खो, भिनसबे, होति सो समयो यं तस्स भिनसनो अधिसीलं पि सिनसतो ग्रविचित्तं पि सिक्सतो ग्रविपञ्ञां पि सिक्सतो ग्रनपादाय ग्रासवेहि चित्तं विमुच्चति ।

"तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं - "तिब्बो नो छन्दो 5 भविस्मति प्रधिसीलमिक्कासमादाने तिब्बो छन्दो भविस्सति ग्रीध-चित्तसिक्स्वासमादाने. तिब्बो छन्दो भविस्सति ग्रीषपञ्जासिक्सा-समादाने' ति । एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं'' ति ।

२. पविवेकसत्तं । तीजिमानि, भिक्खवे, ग्रञ्ञतित्थिया परिक्याजका पविवेकानि पञ्जापेन्ति । कतमानि तीणि ? चीवर- 10 पविवेकं, पिण्डपातपविवेकं, सेनासनपविवेकं ।

"तत्रिदं, भिक्खवे, ग्रञ्ञातित्थिया परिव्याजका चीवरपवि-वेकस्मि पञ्जापेन्ति, साणानि पि धारेन्ति, मसाणानि पि धारेन्ति, छवदस्मानि पि धारेन्ति, पसकलानि पि धारेन्ति, तिरीटानि पि धारेन्ति, ग्रजिनं पि धारेन्ति, ग्रजिनिक्लपं पि धारेन्ति, कसचीरं पि धारेन्ति, । वाकचीरं पि घारेन्ति, फलकचीरं पि धारेन्ति, केसकम्बलं पि घारेन्ति, वाळकम्बल पि धारेन्ति, उलकपिक्सकं पि धारेन्ति । इदं खो. भिक्लवे, ग्रञ्जातित्थया परिब्बाजका चीवरपविवेकस्मि पञ्जापेन्ति ।

"तित्रदं. भिक्लवे, ग्रञ्ञातित्थिया परिव्वाजका पिण्डपात-पविवेकस्मि पञ्जापेन्ति । साकभक्सा पि होन्ति, सामाकभक्सा पि 20 होन्ति, नीबारभक्खा पि होन्ति, ददुदुलभक्खा पि होन्ति, हटभक्खा पि होन्ति, कणभक्खा पि होन्ति, ग्राचामभक्खा पि होन्ति, पिञ्ञाकभक्खा पि होन्ति, तिगभक्खा पि होन्ति, गोमयभक्खा पि होन्ति, वनमलफला-हारा यापेन्ति पवत्तफलभोजी । इदं खो, भिक्खवे, ग्रञ्ञतित्थिया परिस्ता जना विषडपातपविवेनस्म पञ्जापेन्त ।

"तत्रिदं. भिक्खवे, ग्रञ्ञातित्यया परिब्बाजका सेनासन-पविवेक्सिम पञ्जापेन्ति ग्ररञ्जं स्वलमूलं सुसानं वनपत्थं श्रव्भोकासं पलालपुञ्जं भूसागारं । इदं खो, भिक्खवे, ग्रञ्जतित्थिया परिन्वाजका सेनासनपविवेक्सिम पञ्जापेन्ति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि ग्रञ्जा-तित्थिया परिस्ताजका पविवेकानि पञ्जापेन्ति ।

243.

25

30

१. तिरीटकानि - सी०, रो० । २. प्रतिनानि - सी०, रो० । ३. बालकम्बसं -सी०. रो०।

"तीणि खो पनिमानि, भिक्खवे, इमिंस्म धम्मवितये भिक्खुनो प्रिविक नि । कतमानि तीणि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा च होति, दुस्सील्यं चस्स पहीनं होति, तेन च विवित्तो होति; सम्मादिष्ट्रिको च होति, मिच्छाविट्ठि चस्स पहीना होति, ताथ च विवित्तो होति; खीणा- अ सवो च होति, प्रासवा चस्स पहीना होति, तेहि च विवित्तो होति । यतो खो, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, दुस्सील्यं चरस पहीनं होति, तेन च विवित्तो होति; सम्मादिट्ठिको च होति, मिच्छाविट्ठि चरस पहीना होति, ताथ च विवित्तो होति; खीणासवो च होति, आसवा चस्स पहीना होति, तात्र च विवित्तो होति । स्रयं वुच्चति, भिक्खवे, 10 'भिक्ख अमणपतो सारप्पत्तो सुद्धी सारे पितिट्ठतो'।

"सेय्यथापि, भिक्सबें, कस्सकस्स गहपतिस्स सम्पन्नं सालिक्खेत ।
तमेन कस्सको गहपति सीघ सीघं लवापेय्य । सीघं सीघ लवापेत्व।
सीघं सीघं तङ्करापेय्य । सीघं सीघं लवापेय्य । सीघं सीघ उव्बहापेय्य ।
सीघं सीघ उव्बहापेत्वा सीघ सीघं पुञ्ज कारापेय्य । सीघ सीघ पुञ्ज
कारापेत्वा सीघं सीघं महापेय्य । सीघं सीघं महापेत्वा सीघ सीघ पलालानि उद्धरापेय्य । सीघ सीघ पलालानि उद्धरापेत्वा सीघ सीघं
मुसिक उद्धरापेय्य । सीघं सीघं भुसिकं उद्धरापेत्या सीघ सीघं
मुसिक उद्धरापेय्य । सीघं सीघं भुसिकं उद्धरापेत्या सीघ सीघ मीघं
म्रातिहरापेत्वा सीघं सीघं कोष्ट्रापेय्य । सीघ सीघं
म्रातिहरापेत्वा सीघं सीघं कोष्ट्रापेय्य । सीघ सीघं
चुतानि उद्धरापेय्य । एवमस्सु तानि, भिक्कवें, कस्सकरसं गहपितरसं
घञ्जानि असम्पन्तानि सारपन्तानि सद्धानि सारे पतिदितानि ।

"एवमेव खो, भिक्खवें, यतो भिक्खु सीलवा च होति, दुस्सील्य चम्स पहीनं होति, तेन च विवित्तो होति, सम्मादिष्ट्रिको च होति, भिच्छुः-दिट्टि चस्स पहीना होति, ताय च विवित्तो होति; खीणासवो च होति, 25 स्त्रासवा चस्म पहीना होन्ति, तेहि च विवित्तो होति। अयं बुच्चिति, भिक्खवें, भिक्कु सम्मापत्तो सारम्पत्तो सुढो सारे पतिद्वितो'' ति ।

 सरदशुतां। "संय्यथापि, भिक्कवं, सरदसमये विद्धे विगत-वलाहकं देवे ग्रादिच्चो नमं अञ्भूससक्कमानो' सब्बं ग्राकासगतं तमगतं ग्राभिविहच्च भासते च तपते च विरोचित च; एवमेव खो, भिक्खवे,
 यतो ग्ररियसावकस्स विरजं बीतमलं धम्मचक्खुं उप्पञ्जति", सह

B. 244 R. 242

१ वपापेया – सी०, रो० । २. उब्बाहापेया – स्वा० । ३. तानि घञ्चानि – सी०, रो० । ४. धञ्मुस्पुरुकमानो – सी०, रो० । ४. उदपादि – सी०, रो० ।

30

दरसनप्पादा, भिक्सवे, ग्ररियसावकस्स तीणि संयोजनानि पहीयन्ति -सक्तायदिदि, विचिकिच्छा, सीलब्बतपरामासो ।

"अथापरं द्वीहि धम्मेहि निय्याति अभिज्ञाय च ब्यापादेन च । सो विविच्चेव कामेहि विविच्च प्रकुसलेहि धम्मेहि सवितनकं सविचारं विवेकजं पीतिसखं पठमं झानं उपसम्पज्ज विहरति । तस्मि चे. भिक्खवे. अ समये अरियसावको कालं करेय्य, नित्थ तं संयोजनं येन संयोजनेन संयत्तो अरियसावको पुन इमं लोकं ग्रागच्छेय्या" ति ।

४. परिसासलं । "तिस्सो इमा. भिक्खवे, परिसा । कतमा तिस्सो ? ग्रागवती परिसा, वग्गा परिसा, समग्गा परिसा ।

"कतमा च. भिक्खवे. ग्रमावती परिसा ? इध. भिक्खवे. यस्सं 10 R. 248 . परिसायं थेरा भिक्ख न बाहलिका होन्ति न साथलिका, भोवकमने निक्लितभूरा पविवेक पूट्यञ्जमा, विरियं भारभन्ति अप्पत्तरस पत्तिया ग्रनधिगतस्स ग्रधिगमाय ग्रसन्छिकतस्स सन्छिकिरियायः तेसं पश्छिमा जनता दिटानगति श्रापञ्जति । सा पि होति न बाहलिका न साथलिका द्योक्कमने निक्लित्तघरा पविवेके पुरुवक्तमा, विरियं ग्रारभति ग्रप्पत्तस्स 15 पत्तिया अन्धिगतस्स अधिगमाय असन्छिकतस्स सन्छिकिरियाय । ग्रयं वच्चति, भिक्खवे, ग्रग्गवती परिसा ।

"कतमा च. भिक्लवे, बग्गा परिसा ? इध, भिव्लवे, यरसं परिसायं भिक्तु भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना भञ्जामञ्जां मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति, ग्रयं वृच्चति, भिक्खवे, वग्गा परिसा । 20

"कतमा च, भिक्खवे, समगा परिसा ? इध, भिवखवे, यरसं परिसायं भिक्स समग्गा सम्मोदमाना ग्रविवदमाना सीरोदकीभता ग्रज्जामञ्जां पियचक्खिह सम्परसन्ता विहरन्ति, ग्रयं वच्चिति, भिवलवे, समग्गा परिसा ।

"यर्सिम, भिक्खवे, समये भिक्ख्न समग्गा सम्मोदमाना श्रविवद- 25 माना खीरोदकीभूता ग्रञ्ञामञ्जं पियचक्खुहि सम्परसन्ता विहर्रात, बहुं, भिक्खवे, भिक्ख तस्मि समये पुञ्ञां पसवन्ति । ब्रह्मां, भिक्खवे, विहार तस्मि समये भिक्लू विहरन्ति, यदिद मुदिताय चेतोविमृत्तिया । पमदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो परसम्भति, परसद्धकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति ।

"सेय्यथापि, भिक्सवे, उपरिपब्बते थुल्लफूसितके देवे वस्सन्ते तं उदकं यथानिम्नं पवत्तमानं पब्बतकन्दरपदरसाखा परिपूरेति, पब्बत- R 946

R. 244

B. 247

कन्दरपदरसाला परिपूरा कुसोब्भे परिपूरिन्त, कुसोब्भा परिपूरा महा-सोब्भे परिपूरेन्ति, महासोब्भा परिपूरा कुसदियो परिपूरिन्ति, कुसदियो परिपूरा महानदियो परिपूरेन्ति, महानदियो परिपूरा समृद्दं परिपूरेन्ति; एवमेव ल्लो, भिक्खवे, यिस्म समये भिक्खू समग्गा सम्मोदमाना ग्रविवद-माना लीरोदकीभूता ग्रञ्जामञ्ज्ञा पियवक्बूहि सम्पस्सन्ता विहरिन्त, बहुं, भिक्खवे, भिक्खू तिस्म समये पुञ्जा पसवन्ति। ब्रह्मं, भिक्खवे, विहारं तिस्म समये भिक्खू विहरिन्त, यदिदं मृदिताय चेतोविमृत्तिया। पमृदितस्स पीति जायित, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भित, पस्सद्धकायो मुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति। इमा लो, भिक्खवे,

४. पठमश्राजानीयसुत्तं । "तीहि, भिक्खवे, श्रङ्कोहि समन्नागतो रञ्जो भद्रौ अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्यो, रञ्जो अङ्गे तेवे सङ्खर्यं गच्छति । कतमेहि तीहि ? इध, भिक्खवे, रञ्जो भद्रो अस्साजानीयो वण्णसम्पन्नो च होति बलसम्पन्नो च जवसम्पन्नो च । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि अङ्कोहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्यो, रञ्जो अङ्गं तेव सङ्खर्यं गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्ख आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दिल्लाणेयो अञ्जानकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जाबलेतं लोकस्स । कतमेहि तीहि ? इध, भिक्खवे, भिक्ख वण्णसम्पन्नो च होति बल-स्मानी च जवसम्पन्नो च ।

"कथं न, भिनसवं, भिनसवं वण्णसम्पन्नो होति ? इध, भिनस्वनं, भिनस्व सीलवा होति, पातिमोनस्वसंवरसंवृतो विहरति श्राचारगोचर-सम्पन्नो अणुमत्तेमु वज्जेमु भयदस्मावी, समादाय सिनस्वति सिनस्वा-पदेम् । एवं सो, भिनस्वतं, भिनस्व वण्णसम्पन्नो होति ।

"कयं न, भिनस्वने, भिनस्तु बनसम्पन्नो होति ? इध, भिनस्तवे, भिनस्तु ग्रारद्वविरियो विहरित अकुमलानं घम्मानं पहानाय कुसलानं घम्मानं उपमम्पदाय धामवा दब्हपरक्कमो अनिविश्वत्तघुरो कुसलेमु घम्मेसु । एवं स्तो, भिनस्त्रवे, भिनस्तु बलसम्पन्नो होति ।

"कयं च, भिक्खवं, भिक्खुं जवसम्पन्नो होति ? इघ, भिक्खवे, अ भिक्खुं 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति ; 'ग्रयं दुक्खसमुदयो' ति यथाभूतं

रै कुस्तुब्जे -सी०, रो०, कुसुब्जे -स्या०।२ अहो - रो०।२-३. धङ्गास्येव -सी०।४. सर्द्धे - सी०, स्या०, रो०।

पजानाति; 'मयं दुक्खिनरोषो' ति यथाभूतं पजानाति; 'मयं दुक्खिनरोष-गामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु जवसम्पन्नो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दिक्खणेय्यो प्रञ्जलिकरणीयो मनुत्तरं पुञ्जक्खेत लोकस्सा" ति ।

६. दुितयमाजानीयसुतं । "तीहि, भिन्छवे, प्रङ्गेहि समप्तागतो रञ्जो भद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्गं तेव सङ्ख्यं गच्छित । कतमेहि तीहि ? इघ, भिन्छवे, रञ्जो भद्रो अस्साजानीयो वण्णसम्पन्नो च होति बलसम्पन्नो च जवसम्पन्नो च । इमेहि खो, भिन्छवे, तीहि अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो अस्सा- 10 जानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्गं तेव सङ्ख्यं गच्छित । एवमेव खो, भिन्छवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो भिन्छ आहुनेय्यो होति .. पे०.. अनुत्तरं पुञ्जान्छतं लोकस्स । कतमेहि तीहि ? इघ, भिन्छवे, भिन्छवं वण्णसम्पन्नो च होति बलसम्पन्नो च जवसम्पन्नो च ।

"कथं च, भिक्खवे, भिक्ख वण्णसम्पन्नो होति ? इघ, भिक्खवे, 15 भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । एवं खो, भिक्खवे, भिक्ख वण्णसम्पन्नो होति ।

"कथं च, भिक्खवे, भिक्खु बलसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु बारद्धविरियो विहरति श्रकुसलानं धम्मानं पहानाय कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय धामवा दव्हपरक्कमो ब्रनिक्खित्तधृरो कुसलेसु 20 धम्मेस् । एवं खो, भिक्खवे, भिक्ख बलसम्पन्नो होति ।

"कथ च, भिक्खवे, भिक्खुं जवसम्पन्नो होति ? इन्न, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चम्नं भोरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया श्रोपपातिको होति तत्य परिनिब्बायी अनावत्तिघम्मो तस्मा लोका । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु जवसम्पन्नो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि घम्मेहि समन्नागतो 25 भिक्खु आहुनेय्यो होति ... पे०... अनुत्तरं पुञ्ञाक्खेतं लोकस्सा" ति ।

७. तितयस्राजानीयसुतः। "तीहि, भिक्खवे, प्रङ्गोहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो सस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो प्रङ्ग तेव सङ्ख्यं गच्छति । कतमेहि तीहि? इघ, भिक्खवे, रञ्जो भद्रो प्रस्साजानीयो वण्णसम्पन्नो च होति बलसम्पन्नो च जवसम्पन्नो च । १० इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि प्रङ्गोहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो प्रस्सा-जानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो सङ्ग तेव सङ्ख्यं गच्छति ।

R. 245

B. 248

एवमेव खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समक्षागतो भिक्ख आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दिव्खणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्ञ्शक्खेतं लोकस्स । कतमेहि तीहि ? इघ, भिक्खवे, भिक्खु वण्णसम्पन्नो च होति बलसम्पन्नो च जदसम्पन्नो च ।

"कथं च, भिक्खवे, भिक्ख वण्णसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्च सेलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंबुतो विहरति श्राचारगोचर-सम्पन्नो ग्रगुमत्तेसु वञ्जेमु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खा-पदेन्। एवं सो, भिक्खवे, भिक्ख वण्णसम्पन्नो होति।

"कथं न, भिक्खने, भिक्खं बलसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खने, १० भिक्त् आरहिविरियो विहरित अकुसलानं धम्मानं पहानाय कुसलानं बम्मानं उपपम्पदाय यामवा दन्हपरक्कमो अनिक्खिलघुरो कुसलेसु धम्मेन्। एवं लो, भिक्खने, भिक्खं बलसम्पन्नो होति।

"कयं न, भिक्सवे, भिक्खु जवसम्पन्नो होति ? इम, भिक्सवे, भिगवु प्राप्तवानं नया अनामवं चेतोविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति दिद्वेव । इसे स्पं अभिज्ञा सिच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहाति । एवं खो, भिनववे, भिक्खु जवपप्पन्नो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि सम्भावो भिक्खु आहुनेय्यो होति ॥ पे० ॥ अनुन्तरं पुञ्जाक्केतं लोजस्मा' ति ।

इ. पोत्यकमुलं। "नवी पि, भिक्खवं, पोत्यको दुव्बण्णो च श्लेति दुक्तनमम्प्रामो च अप्पायो च; मिज्यमो पि, भिक्खवं, पोत्थको दुव्यण्गो च होति दुक्तनसम्प्रामो च अप्पायो च; जिण्णो पि, भिक्खवं, पात्यको दुव्यण्णो च होति दुक्तसम्प्रामो च अप्पायो च। जिण्णं,पि, भिक्खवं, पोत्यकं उक्तनिपरिमञ्जनं वा करोन्ति सङ्कारकूटे वा नं छहेन्ति।

"गृवमेव सो, भिक्सवे, नवो चे पि भिक्स्बु होति दुस्सीलो पाप-बम्मो । इदमस्स दुब्बण्णताय वदामि । सेय्ययापि सो, भिक्सवे, पोरवको दुब्बण्णो तथूपमाहं, भिक्सवे, इमं पुगालं वदामि । ये स्त्रो पनस्य सेवन्ति भजन्ति पथिरुगासन्ति दिट्ठानुगति ग्रापञ्जन्ति, तेसं तं होति दीचरत्तं ग्रहिताय दुक्साय । इदमस्स दुक्ससम्फरस्सताय वदामि । अ सेय्यवापि सो, भिक्सवे, पोरचको दुक्ससम्फरस्यो तथूपमाहं, भिक्सवे,

B. 249

R 217

१ उनलनिपरिषद्न - रो० । २ त - सी० । ३. इदं - रो० ।

в. 250

R. 248

इमं पुमालं नदामि । येसं स्तो पन सो पटिमाण्हाति वीवरिषण्डपात-सेनासमिणलानप्पच्यभेसज्जपरिक्खारं, तेसं तं न महप्फलं होति न महानिसंसं । इदमस्स अप्पप्ताय वदामि । सेय्यथापि सो, भिवस्तवे, पोत्यको अप्पचो तथूपमाहं, भिवस्तवे, इमं पुमालं वदामि । मिज्यमो चे पि, भिवस्तवे, मिक्स्तु होति ... पे 0... बेरो चे पि, भिक्सते, भिवस्तु 5 होति दुस्सीलो पापधम्मो, इदमस्स दुव्वण्णताय वदामि । सेय्यथापि सो, भिक्सते, पोत्यको दुब्बण्णो तथूपमाहं, भिक्सते, इमं पुमालं वदामि । ये स्त्रो पनस्स सेवन्ति भजन्ति पिरस्पासन्ति दिद्वानुगति आपज्जन्ति, तेसं तं होति दीधर्त्तं अहिताय दुक्साय । इदमस्स दुक्ससम्भरसस्ताय वदामि । सेय्यथापि सो, भिक्सते, पोत्यको दुक्ससम्भरम्पमाहं, 10 भिक्सते, इमं पुमालं वदामि । येसं स्त्रो पन सो पटिमाण्हाति चीवर-पिण्डपातसेनासनिणलानपण्चयभेसज्जपरिक्सारं, तेसं तं न महप्फलं होति न महानिसंसं । इदमस्स अप्पच्यताय वदामि । सेय्यथापि सो, भिक्सते, पोत्यको अप्पच्नो तथुपमाहं, भिक्सते, इमं पुमालं वदामि ।

"एवरूपो वायं, भिक्खवे, थेरो भिक्ख् सङ्खमण्डे भणित । तमेनं 15 भिक्ख् एवमाहंयु — 'कि नु खो तुय्हं बालस्स ग्रव्यत्तस्स भणितेन, त्वं पि नाम भणितब्बं मञ्जासी' ति ! सो कुपितो अनत्तमनो तथारूपि बाच निक्छारेति यथारूपाय वाचाय सङ्खो तं उविखपित, सङ्कारकूटे व नं पोत्यकं।

"नवं पि, भिक्खवे, कासिकं वत्यं वण्णवन्तं चेव होति मुखसम्फर्स च महन्यं च; मिज्झमं पि, भिक्खवे, वासिकं वत्यं वण्णवन्तः
चेव होति मुखसम्फरसं च महन्यं च; जिण्णं पि, भिक्खवे, कासिकं वत्यं वण्णवन्तः
चेव होति मुखसम्फरसं च महन्यं च। जिण्णं पि, भिक्खवे,
कासिकं वत्यं रतनपलिवेठनं वा करोति गन्यकरण्डके वा नं पिच्खपिन्तः ।
एवमेव खो, भिक्खवे, नवो चे पि भिक्खु होति सीलवा कत्याणघम्मो, 25
इदमस्स मुवण्णताय वदामि । सेय्यथापि तं, भिक्खवे, कासिकं दत्यं
वण्णवन्तं तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । ये खो पनस्स
सेवन्ति भजन्ति पियस्मासन्ति दिट्टानुगति आपज्जन्ति, तेसं तं होति
दीषरसं हिताय मुखाय । इदमस्स मुखसम्फरसं तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं 30

१. पटिगण्हाति - सी०, रो० । २. निविश्वपन्ति - रो० ।

p 249

पुगलं वदाभि । येसं स्रो पन सो पटिमण्हाति चीवरपिण्डपातसेनासन-गिलानप्पन्वयभेसज्जपित्सवारं, तेसं तं सहप्फलं होति महानिसंसं । इदमस्स महण्वताय वदामि । सेय्यथापि तं, भिक्सवे, कासिकं वत्थं महण्वं तथूपनाहं, भिक्सवे, इमं पुग्गलं वदामि । मज्जिमो चे पि, भिक्सवे, भिक्सवे, भिक्सवे होति ... पे०... थेरो चे पि, भिक्सवे, भिक्स् होति ... पे०... पूगलं वदामि ।

"एवरूपो चायं, भिक्खवे, येरो भिक्ख् सङ्क्षमज्ज्ञे भणित । तमेनं भिक्ख् एवमाहंसु – 'ग्रप्पसद्दा आयस्मन्तो होथ, येरो भिक्ख् धम्मं च विनयं च भणती' ति । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं – 10 'कासिकवत्यूपमा भविस्साम, न पोत्यकूपमा' ति । एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं' ति ।

१. लोणकपल्लसुतं । "यो, भिक्खने, एवं वदेय्य - 'यथा यथायं पुरिसो कम्मं करोित तथा तथा तं पटिसंवेदियती' ति, एवं सन्तं, भिक्खने, ब्रह्मचिरयवासो न होित, श्रोकासो न पञ्जायित सम्मा । उ दुक्कस्स श्रन्तिकिरियाय । यो च खो, भिक्खने, एवं वदेय्य - 'यथा यथा वेदनीयं अयं पुरिसो कम्मं करोित तथा तथा तम्स विपाकं पटिसंवेदियती' ति, एवं सन्तं, भिक्खने, ब्रह्मचिरयवासो होित, श्रोकासो पञ्जायित सम्मा दुक्कस्स श्रन्तिकिरियाय । इघ, भिक्खने, एकच्चस्स पुग्गलस्स श्रप्पमत्तकं पिपकम्मं कतं तमेनं निर्द्य उपनेति । इघ था पन, भिक्खने, एकच्चस्स पुग्गलस्स तादिसंयेव श्रप्पमत्तकं पापकम्मं कतं विद्रधम्मवेदनीयं होित, नाण्'प' खायति, कि ब्रह्मेव !

"कथंरूपस्स, भिक्ववे, पुग्गलस्स ग्रप्पमत्तकं पि पापकम्मं कतं तमेनं निरयं उपनेति ? इघ पन, भिक्ववे, एकज्वो पुग्गलो अभावितकायो होति अभावितसीलो अभावितिचत्तो अभावितपञ्जो परित्तो ग्रप्पातुमो 25 प्रप्यदुक्खविहारी । एवरूपस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्य अप्यमत्तकं पि पापकम्मं कतं तमेनं निरयं उपनेति ।

"कर्षरूपस्स, भिक्खने, पुगालस्स तादिसंयेन ग्रप्पमत्तकं पाप-कम्मं कर्तं दिटुषम्मवेदनीयं होति, नाणु पि खायति, कि बहुदेव ? इस, भिक्खने, एकच्चो पुगालो मावितकायो होति भावितसीलो भावितक्तिो

१ ग्रप्पमितकं - रो०। २-२ नाजुम्य - सी०।

10

1.5

B. 252

भावितपञ्जो प्रपरितो महत्तो । एवरूपस्स, भिक्सवे, पुग्गलस्स ताविसंयेव प्रप्यमत्तकं पापकम्मं कतं विद्वधम्मवेदनीयं होति, नाण पि खायति. किं बहदेव ।

"सैय्यथापि, भिनस्त्रने, पुरिस्रो लोणकपत्ले परित्ते उदक-कपल्लेक पिनस्रिपेय्य । तं कि मञ्जाय, भिनस्त्रने, ग्रिपि नु तं परित्तं अ उदकं ग्रमना लोणकपल्लेन लोणं ग्रस्स ग्रपेय्यं "ति ?

"एवं, भन्ते"।

"तं किस्स हेतु" ?

"ब्रदुं हि, भन्ते, परित्तं उदककपल्लके उदकं, तं ब्रमुना लोण-कपल्लेन लोणं ब्रस्स ग्रपेय्यं" ति ।

"संय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो लोणकपल्लकं गङ्गाय निदया पिक्खपेय्य । तं कि मञ्जाय, भिक्खवे, ग्रपि नु सा गङ्गा नदी ब्रमुना लोणकपल्लेन लोणा ब्रस्स ग्रपेय्या" ति ?

"नो हेतं, भन्ते"।

"तं किस्स हेत्" ?

"ग्रसु हि, अन्ते, गङ्गाय नदिया महा उदकक्कन्धो सो अमुना लोणकपत्लेन लोणो न अस्स ग्रपेय्यो" ति ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, इधेकच्चस्स पुग्गलस्स अप्पमत्तकं पि पापकम्मं कतं तमेनं निरयं उपनेति । इम, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स तादिसंयेव अप्पमत्तकं पापकम्मं कतं विद्वधम्मवेदनीयं होति, नाणु पि 20 खायति. किं बहदेव ।

"कथंरूपस्त, भिक्खवे, पुग्गलस्स अप्यमत्तकं पि पापकम्मं कतं तमेनं निरयं उपनेति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अभावितकायो होति अभावितसीलो अभावितिचत्तो अभावितपञ्जो परित्तो अप्या-तुमो अप्यदुक्खविहारी । एवरूपस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स अप्यमत्तकं 25 पि पापकम्मं कतं तमेनं निरयं उपनेति ।

"कथंरूपस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स तादिसंयेव अप्पमत्तकं पाप-कम्मं कतं दिट्यम्मवेदनीयं होति, नाण पि खायति, किं बहदेव ? इध,

रै. महत्तो – सी०; महत्ता – स्या०, रो०। २. लोणफर्न – सी०, त्या०, रो०। ३. उदकमत्त्वके – सी०, स्या०, रो०। ४. झप्पेयां – सी०। ५ झप्पमत्तिकं – रो०। ६–६. नाषुर्यि – सी०।

भिक्सने, एकच्चो पुग्गलो भावितकायो होति भावितसीलो भावितिसत्तो भावितपञ्जो अपरित्तो महत्तो अप्पमाणविहारी । एवस्पस्स, भिक्सने, पुग्गलस्स तादिसंयेव अप्पमत्तकं पापकम्मं कतं दिहुधम्मवेदनीयं होति, नाण् पि सायति, किं बहुदेव ।

"इम, भिक्खवे, एकच्ची अङ्गुकहापणेन' पि बन्धनं निगच्छति, कहापणेन पि बन्धनं निगच्छति, कहापणसतेन' पि बन्धनं निगच्छति। इप, भिक्खवे, एकच्ची अङ्गुकहापणेन पि न बन्धनं निगच्छति, कहा-पणेन पि न बन्धनं निगच्छति, कहापणसतेन पि न बन्धनं निगच्छति।

"कथंरूपो, भिक्खवे, अड्डकहापणेन पि बन्धनं निगच्छति, कहा
पणेन पि बन्धनं निगच्छति, कहापणसतेन पि बन्धनं निगच्छति? इभ,

भिक्खवे, एकच्चो दलिहो होति म्रप्यस्सको म्रप्यभोगो । एवरूपो,

भिक्खवें, सङ्कहापणेन पि बन्धनं निगच्छति, कहापणेन पि बन्धनं

निगच्छति, कहापणसतेन पि बन्धनं निगच्छति।

"कथंरूपो, भिक्खवे, अड्रकहापणेन पि न बन्धन निगच्छति,

कहापणेन पि न बन्धनं निगच्छति, कहापणसतेन पि न बन्धनं निगच्छति ? इप्त, भिन्छवे, एकच्चो अङ्गे होति महद्धनो महाभोगो । एवस्पो, भिन्छवे, अङ्गुकहापणेन पि न बन्धनं निगच्छति, कहापणेन पि न बन्धनं निगच्छति, कहापणसतेन पि न बन्धनं निगच्छति । एवमेन खो, भिन्छवेत, इधेकच्चरस पुगालस्स अप्पमत्तकं पापकम्मं कतं । तमेनं २० निरयं उपनेति । इप्त, भिन्छवे, एकच्चरस पुगालस्त तादिसयेव अप्पमत्तकं पापकम्म कतं दिद्वधम्मवेदनीयं होति, नाणु पि खायित, कि बहदेव ।

"कथंरूपस्स, भिनखने, पुग्गलस्स ग्रप्पमत्तकं पापकम्मं कतं, तमेनं निश्य उपनेति ? इम्र, भिनखने, एकच्चो पुग्गलो ग्रभावितकायो होति ग्रभावितसीनो ग्रभावितचित्तो ग्रभावितपञ्जो परित्तो ग्रप्पातुमो ग्रप्पदुनखिहारी। एवरूपस्स, भिनखने, पुग्गलस्स तादिसंयेव ग्रप्पमत्तकं पापकम्मं कतं तमेनं निरयं उपनेति।

"कथंरूपस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स तादिसंयेव ग्रप्पमत्तकं पाप-कम्मं कतं दिद्वधम्मवेदनीयं होति, नागु पि सायति, कि बहुदेव ? इध,

१. महत्तो – सी०; महत्ता – स्या०, रो० । २. सदकहापणेन – सी०; सदकहापनेन – रो० । ३ कहापनस्तेन – रो० । ४. बद्धिहो – सी०, रो० ।

R. 252

भिनस्त्रने, एकञ्चो पुग्गलो भावितकायो होति भाविततीलो भावितिचत्तो भावितपञ्जो प्रपरितो महत्तो प्रप्यमाणिवहारी । एवरूपस्स, भिनस्त्रने, पुग्गलस्स तादिसयेव प्रप्यमत्तर्क पापकम्म कर्त दिद्वधम्म-वेदनीय होति, नाणु पि सायति, किं बहुदेव ।

"इस, भिक्सने, एकच्नो पुग्गलो मानितकायो होति मानित- उ सीलो मानितिचत्तो मानितपञ्जो अपरित्तो महत्तो अपमाणिवहारी । एवरूपस्स, भिक्सने, पुग्गलस्स तादिसंयेन अप्पमत्तकं पापकम्मं कतं विद्वधम्मनेदनीयं होति, नाणु पि सायित, कि बहुदेन । सेव्यथापि, भिक्सने, प्रोरिक्मको वा उरक्भघातको वा अप्पेकच्चं उरक्भं अदिशं आदियमानं पहोति हन्तुं वा बन्धितुं वा जापेतुं वा यथापच्चयं वा कातुं, 10 अप्पेकच्चं उरक्भं अदिशं आदियमानं नप्पहोति हन्तुं वा बन्धितुं वा जापेतं वा यथापच्चयं वा कातुं ।

"कथंरूपं, भिक्खवे, भ्रोरिक्भिको वा उरक्भं भ्रिटिसं भ्रादियमानं पहोति हुन्तुं वा बन्धितुं वा जापेतुं वा यथापच्चयं वा कातुं? इच भिक्खवे, एकच्चो दलिहो होति अप्पस्सको अप्पभोगो। 15 एवरूपं, भिक्खवे, ग्रोरिक्भिको वा उरक्भं भ्रादिसं भ्रादिसं भ्रादिसं वा बन्धितुं वा आपेतुं वा यथापच्चयं वा कातुं।

"कथं रूपं, भिक्सवने, भ्रोराँ क्यां वा उरक्शभातको वा उरक्शं अदिक्षं आदिवा ना प्रकार क्यां वा कार्नुं। इस, भिक्सवने, एकच्चो अड्डो होति महद्भनो महा- 20 8.254 भोगो राजा वा राजमहामत्तो वा । एवरूपं, भिक्सवने, भ्रोराँ क्यां वा विच्यत्तं वा वाच्यत्वं वा जापेतुं वा वाच्यत्वं वा जापेतुं वा वाच्यत्वं वा जापेतुं वा यथापच्ययं वा कार्नुं। अञ्चादत्यु पञ्जितको नं याचित — विहि मे, मारिस, उरक्शं वा उरक्शधन वा ति । एवसेव खो, भिक्सवने, इषेकच्चस्स पुग्गलस्स तादिसंयेव अप्पमत्तकं पि पापकस्मं कतं तमेनं 25 निरयं उपनेति । इघ पन, भिक्सवने, एकच्चस्स पुग्गलस्स तादिसंयेव अप्पमत्तकं पापकम्मं कतं दिद्वधम्मवेदनीयं होति, नाणु पि खायित, किं बहुदेव ।

"कयंरूपस्स, भिक्खने, पुग्गलस्स अप्यमत्तकं पि पापकम्मं कतं तमेनं निरयं उपनेति ? इध, भिक्खने, एकच्चो पुग्गलो अभावितकायो 30

१. झापेतु — रो० ।

^{## 1-30}

í

R 253

10

होति ग्रभावितसीलो ग्रभावितिचत्तो ग्रभावितपञ्जो परित्तो ग्रप्पा-तमो ग्रप्पदक्खविहारी । एवरूपस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स भ्रप्पमत्तकं पि पापकस्मं कतं तमेलं निरयं जयनेति ।

"कथंरूपस्स, भिक्खवे, पुगालस्स तादिसंयेव ग्रप्पमत्तकं पाप-5 कम्मं कतं दिद्रधम्मवेदनीयं होति, नाण पि खायति, कि बहुदेव ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुमालो भावितकायो होति भावितसीलो भावितिसत्ती भावितपञ्जो अपरित्तो महत्तो अप्यमाणविहारी । एवरूपस्स, भिवस्तवे. पुगालस्स तादिसयेव अप्पमत्तकं पापकम्मं कतं दिटधम्मवेदनीयं होति. नाण पि खायति, कि बहदेव ।

"यो भिक्खवे, एवं वदेय्य - 'यथा यथाय पुरिसो कम्मं करोति तथा तथा तं पटिसंबेदेती ति. एवं सन्तं, भिवसबे, ब्रह्मचरियवासो न होति, स्रोकासो न पञ्जायित सम्मा दुवलस्स स्रन्तिकरियाय । यो च खो, भिक्खवे, एव वदेय्य - 'यथा यथा वेदनीयं ग्रयं पुरिसो कम्मं करोति तथा तथा तस्स विभाकं पटिसंवेदेती' ति, एवं सन्तं, भिक्सवे, ब्रह्मचरिय-वासो होति, स्रोकासो पञ्ञायित सम्मा दुक्खस्स अन्तिकिरियाया'' ति ।

१०. पंसुधोवकसूत्तं । "सन्ति, भिक्खवे, जातरूपस्स झोळा-रिका[°] उपक्किलेसा पंमुवालुका^ण सक्लरकठला । तमेनं पसुघोवको वा पस्थोतकन्तेवासी वा दोणियं प्राकिरित्वा धोवति सन्धोवति निद्धोवति । तर्हिम पहीने नस्मि व्यन्नीकते सन्ति जातरूपस्स मज्ज्ञिमसहगता उपक्किलेसा 20 मुख्मसक्ता थूलवालुका । तमेनं पंसुघोवको वा पंसुघोवकम्तेवासी वा घोवति सन्धोवित निद्धोवित । तस्मि पहीने तस्मि व्यन्तीकते सन्ति जातरूपस्स मृख्ममहगता उपिक्कलेसा सुख्मवालुका काळजिल्लका । तमेनं पंसुधोवको वा पंसुधोवकन्तेवासी वा धोवित सन्धोवित निद्धो-वित । तिस्म पहीने तस्मि ब्यन्तीकते ग्रथापरं सुवण्णसिकतावसिस्सन्ति । 25 तमेनं मुवण्णकारो वा मुवण्णकारन्तेवासी वा जातरूपं मुसायं पविख-पित्वा धर्मात सन्धर्मात निद्धमित । तं होति जातरूपं धन्तं सन्धन्तं निद्धन्ते अनिद्धन्तकसार्वं, न चेव मुद्दं होति न च कम्मनियं, न च पभस्सरं पभड्यु च, न च सम्मा उपेति कम्माय । होति सो, भिक्खवे,

B. 255

१ न - सी०। २. योतारिका - सी०। ३. पंसुवातिका - सी०, स्वा०, री०। ४ कालिजल्लिका - सी॰, रो॰। ५-४. सनिदन्तं सनिद्धितं सनिवसत्तकसावं - सी॰; वनिद्वन्त प्रनिहित वनिष्ठीतकसाव – स्वा॰, रो॰ । ६. सदु – न॰ । ७. कम्बनीय – रो॰ ।

समयो यं सुवण्णकारो वा सुवण्णकारन्तेवासी वा तं जातरूपं धमति सन्धमित निद्धमित । तं होति जातरूपं धन्तं सन्धन्तं निद्धन्तं निद्धन्तं कसावं, मृदुं च होति कम्मनियं च पमस्सरं च, न च पमङ्गु, सम्मा उपैति कम्माय । यस्सा यस्सा च पिलन्धनिकतिया आकङ्कृति – यदि पट्टि-कायो, यदि कुण्डलाय, यदि गीवेय्यकेन, यदि सुवण्णमालाय – तं चस्स ऽ प्रत्यं अनुमोति ।

"एवमेव स्रो, भिक्सवे, सन्ति अधिचित्तमन्यत्तस्स भिक्सवो भोळारिका उपक्किलेसा कायद्च्चरित वचीद्च्चरितं मनोद्च्चरितं, तमेनं सचेतसो मिक्ख दब्बजातिको पजहति विनोदेति व्यन्तीकरोति ग्रनभावं गमेति । तस्मि पहीने तस्मि व्यन्तीकते सन्ति ग्रुधिचित्तमन- ।० यत्तस्स भिक्खनो मज्झिमसहगता उपिकलेसा कामवितवको व्यापाद-वितक्को विहिसावितक्को, तमेनं सचेतसो भिक्ख दब्बजातिको पजहित विनोदेति व्यन्तीकरोति प्रनमावं गमेति । तस्मि पहीने तस्मि व्यन्तीकते सन्ति ग्रधिचित्तमनयत्तस्स भिक्खुनो सुखुमसहगता उपविकलेसा ञाति-वितनको जनपदवितनको ग्रनवञ्ज्ञात्तिपटिसंयत्तो वितनको, तमेनं सचेतसो भिक्ख दब्बजातिको पजहति विनोदेति व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति । तस्मि पहीने तस्मि ब्यन्तीकते अधापरं धम्मवितवकोवसिस्सति । मो होति समाधि न चेव सन्तो न च पणीतो नप्पटिप्पस्सद्विलद्धो न एकोदिभावाधिगतो ससङ्खारनिग्गय्हवारितगतो होति । सो, भिदखवे, समयो यं तं चित्तं भ्रज्झत्तंयेव सन्तिद्रति सन्निसीदित एकोदि होति 20 समाधियति । सो होति समाधि सन्तो पणीतो पटिप्पस्सद्धिलद्धो एकोदिभावाधिगतो न ससङ्खारनिम्मय्हवारितगतो। यस्स यस्स च ग्रमिञ्जासन्धिकरणीयस्य धम्मस्य चित्तं ग्रमिनिन्नामेति ग्रभिसञ्जा-सच्छिकिरियाय तत्र तत्रेव सक्खिभव्यतं पापूणाति सति सतिग्रायतने ।

"सो सचे आकक्क्षति – 'अनेकविहितं इदिविषं पच्चनुभवेय्यं – 25 एको पि हुत्वा बहुषा अस्सं, बहुषा पि हुत्वा एको अस्सं; ग्राविभावं, तिरोभावं; तिरोकुईं तिरोपाकारं तिरोपब्बतं ग्रसञ्जमानो गच्छेय्यं, सेय्ययापि आकासे; पद्यविद्यां पि उम्मुज्जनिमुज्जं करेय्यं, सेय्यवापि

B. 256

१. पट्टकाय - रो॰ । २. वाति॰ - रो॰ । ३. वस्मवितकावीतस्वन्ति - सी॰, स्वा॰, रो॰ । ४. नपटिप्पस्पद्धसद्धो - सी॰, रो॰ । १. ॰ वतो - सी॰, स्या॰, रो॰ । ६-६. एकोविभावं गच्छति - सी॰; एकोविभावो होति - स्या॰ । ७. तिरोहुर्ट्ट - म॰ । ६. एकविथा - सी॰, रो॰ ।

उदके ; उदके पि अभिज्जमानों गच्छेय्यं, सेय्यथापि पथिवयं ; भ्राकासे पि पल्ल ड्रेन कमेय्यं, सेय्यथापि पक्ली मकुणो ; इमे पि चन्दिमसुरिये एकं-महिद्धिके एवंमहानुभावे पाणिना परिमसेय्यं परिमज्जेय्यं ; याव कहा-लोका पि कायेन वसं वत्तेय्यं ति, तत्र तत्रेव सिक्सिश्ब्यतं पापुणाति सिति 5 ततिश्रायतने ।

"सो सचे प्राकक्कृति - "दिब्बाय सोतघातुया विसुद्धाय प्रति-कक्त्यमानुसिकाय उभो सद्दे सुणेय्यं दिब्बे च मानुसे च ये दूरे सन्सिके चा' ति, तत्र तत्रेव सिक्सभव्यतं पापुणाति सति सतिप्रायतने ।

"सो सचे ब्राकद्भित - 'परसत्तानं परपुग्गलान चेतसा चेतो । परिच्च पजानेव्यं - सरागं वा चित्तं सगां चित्तं ति पजानेव्यं, बीतरागं वा चित्तं वीतरागं वा चित्तं ति पजानेव्यं, सदीसं वा चित्तं सदीसं चित्तं ति पजानेव्यं, बीतदीसं वा चित्तं ति पजानेव्यं, बीतदीसं वा चित्तं ति पजानेव्यं, बीतदीसं वा चित्तं ति पजानेव्यं, समोहं वा चित्तं समोहं चित्तं ति पजानेव्यं, सिङ्क्तितं वा चित्तं ति पजानेव्यं, विक्खत्तं वा चित्तं विक्खत्तं वा चित्तं विक्खत्तं वा चित्तं विक्खत्तं वा चित्तं विक्खत्तं वि पजानेव्यं, समहमातं चित्तं ति पजानेव्यं, समहमातं चित्तं ति पजानेव्यं, समहमातं वा चित्तं व्यवंत्रं असमाहितं वा चित्तं अस्पाहितं चित्तं वित्यानेव्यं, स्विमुत्तं वा चित्तं वित्यानेव्यं, स्विमुत्तं चित्तं वित्यानेव्यं, सित्तव्यं सिक्खभव्यतं पापुणाति सित्तं सित्वायत्तने ।

"सो सचे आकद्भित — 'अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरेय्यं, सेय्यथीदं — एकं पि जाति हे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो बीसं पि जातियो तिसं पि 25 जातियो चत्तालीसं पि जातियो पञ्जासं पि जातियो जातिसतं पि जाति-सहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि अनेके पि संबट्टकप्पे अनेके पि विबट्टकप्पे अनेके पि संबट्टिविट्टकप्पे — अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंकप्णो एवमाहारो एवंसुबदुक्खप्पटिसवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो अमुत्र उदपार्दि; तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंकपणो एवमाहारो

B. 257

१. प्रिमञ्ज्यमाने - म० । २. ०सूरिये - म० । ३. सेय्यविदं - म० । ४. उप्पार्दि -स्या॰, रो॰ ।

एवंसुबदुक्सप्यटिसंवेदी' एवमायुपियन्तो, सो ततो चुतौ इधूपपन्नो ति, इति साकारं सउदेसं प्रनेकविहितं पुञ्जेनिवासं प्रनुस्सरेय्यं ति, तत्र तत्रेव सक्सिभव्यतं पापुणाति सति सतिष्रायतने ।

"सो सचे प्राकक्कृति — 'दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन प्रतिकक्तमानुसकेन सत्ते परसेय्यं चवमाने उपपज्यमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे, 5
सुगते दुगते व्याकम्मूपमे सत्ते पजानेय्यं — इमे वत भोन्तो सत्ता कायदुज्चरितेन समक्षागता वजीदुज्ज्बरितेन समक्षागता मनोदुज्ज्ज्वरितेन समक्षागता प्ररियानं उपवादका मिच्छादिद्विका मिच्छादिद्विकम्मसमादाना,
ते कायस्स भेदा परं मरणा प्रपायं दुग्गति विनिपातं निरथं उपपन्ना;
इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुज्जरितेन समक्षागता वजीसुज्जरितेन 10
समन्नागता मनोसुज्जरितेन समन्नागता प्ररियानं धनुपवादका सम्मादिद्विका सम्मादिद्विकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगति
सम्मं लोकं उपपन्ना ति, इति दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन प्रतिकक्तमानुसकेन सत्ते परसेय्यं चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे
दुब्बण्णे, मुगते दुग्गते यथाकम्मूपमे सत्ते पत्रानेय्यं ति, तत्र तत्रेव 15
सन्तिकमञ्जतं पापूणाति सति सतिग्रायतने।

"सो सचे भाकक्कृति – 'ग्रासवानं खया भनासवं चेतोविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं ग्राभञ्जा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरेय्यं ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्यतं पापुणाति सति सर्तिमायतने'' ति ।

११. निमित्तसुतं । "ग्राधिचित्तमनुयुत्तेन, भिक्खवे, भिक्खुना 20 तीणि निमित्तानि कालेन कालं मनिस कातव्यानि —कालेन कालं समाधि-निमित्तं मनिस कातव्यं, कालेन कालं पमाहिनिमित्तं मनिस कातव्यं, कालेन कालं उपेक्खानिमित्तं मनिस कातव्यं, कालेन कालं उपेक्खानिमित्तं मनिस कातव्यं। सचे, भिक्खवे, ग्राधि-चित्तमनुयुत्तो भिक्खु एकन्तं समाधिनिमित्तंयेव मनिस करेय्य, ठानं तं चित्तं कोसज्जाय संवत्तंय्य। सचे, भिक्खवे, ग्राधिचित्तमनुयुत्तो भिक्खु एकन्तं पगहिनिमित्तंयेव मनिस करेय्य, ठानं तं चित्तं उद्यक्चाय संवत्तंत्र्य। सचे, भिक्खवे, ग्राधिचत्तमनुयुत्तो भिक्खु एकन्तं उपेक्खानिमित्तंयेव मनिस करेय्य, ठानं तं चित्तं न सम्मा समाधियेय्य ग्रासवानं खयाय। यतो च खो, भिक्खवे, ग्राधिचत्तमनुयुत्तो भिक्खु कालेन कालं समाधि-

B 259

तिमत्तं मनसि करोति, कालेन कालं पगाहनिमित्तं मनसि करोति, कालेन कालं उपेक्खानिमित्तं मनसि करोति, तं होति चित्तं मुदुं च कम्मनियं च पभस्सरं च, न च पभडगु, सम्मा समाधियति सासवानं खयाय ।

"संय्यथापि, भिक्खवे, सुवण्णकारो वा सुवण्णकारन्तेवासी वा 5 उनकं बन्धेया, उनकं बन्धित्वा उनकामसं ग्रालिम्पेय्या, उनकामसं ग्रालिम्पेत्वा सण्डासेन जातरूपं गहेत्वा उक्कामखे पक्खिपेय्य, उक्का-मखे पिन्विपत्वा कालेन कालं अभिषमित, कालेन कालं उदकेन परि-प्फोसेति, कालेन कालं अज्झपेक्खति । सचे, भिक्खवे, सुवण्णकारी वा स्वण्णका रन्तेवासी वा तं जातरूपं एकन्तं अभिधमेय्य, ठानं तं जातरूपं 10 डहेय्य । सचे, भिनखवे, स्वण्णकारो वा स्वण्णकारन्तेवासी वा तं जातरूपं एकलं उदकेन परिष्कोसेय्य, ठानं तं जातरूपं निब्बापेय्य । सचे, भिक्खवे, सूवण्यकारो वा सूवण्णकारन्तेवासी वा तं जातरूपं एकन्तं ग्रज्ज्ञपेक्खेय्य, ठानं तं जातरूपं न सम्मा परिपाकं गच्छेय्य । यतो च खो, भिक्खवे, स्वण्णकारो वा स्वण्णकारन्तेवासी वा तं जातहपं कालेन 15 कालं ग्रिभधमति, कालेन कालं उदकेन परिष्फोसेति, कालेन कालं ग्रज्झ-पेक्खति, तं होति जातरूपं मदं च कम्मनियं च पभस्मर च. न च पभड़्या. सम्मा उपेति कम्माय । यस्सा यस्सा च पिलद्धनविकतिया ग्राकद्भति -यदि पट्टिकाय", यदि कुण्डलाय, यदि गीवेच्यकेन, यदि मुवण्णमालाय -तं चस्स ग्रत्थं ग्रनभोति । "एवमेव खो, भिक्खवे, अधिचित्तमनुयुत्तेन भिक्खुना तीणि

निमंत्तानि कालेन कालं मनिस कातव्वानि — कालेन कालं समाधिनिमित्तं मनिस कातव्वं, कालेन कालं प्रमाहिनिमित्तं मनिस कातव्वं,
कालेन कालं उपेक्खानिमित्तं मनिस कातव्वं। सचे, भिवस्ववे, ध्रिधिचत्तमनुगुत्तो भिक्ष्वु एकन्तं समाधिनिमित्तंयेव मनिस करेट्य, ठानं तं

25 चित्तं कोसज्जाय संवत्तेय्य । सचे, भिक्ष्यवे, श्रीधिचत्तमनुगुत्तो भिक्ष्यु
एकन्तं प्रमाहिनिमित्तंयेव मनिस करेट्य, ठानं तं चित्तं उद्वरुचाय संवत्तेय्य ।
सचे, भिक्ष्यवे, ध्रीधिचत्तमनुगुत्तो भिक्ष्यु एकन्तं उपेक्खानिभिक्तंयेव
मनिस करेट्य, ठानं तं चित्तं न सम्मा समाधियेय्य ध्रासवानं खयाय । यतो
च खो, भिक्ष्यवे, ग्रीधिचत्तमनुगुत्तो भिक्ष्यु कालेन कालं समाधिनिमित्तं

१. कम्मनीयं – रो० । २. बन्वति – सी०, स्वा०, रो० । ३. झालम्पेति – सी०, स्वा०, रो० । ४. निव्वायेय्य – सी० । ४. पट्टकायं – रो० । ६. चन्वाहनिसर्च – रो० ।

B. 260

B. 261

R. 259

मनसि करोति, कालेन कालं पमाहनिमित्तं मनसि करोति, कालेन कालं उपेक्खानिमित्तं मनसि करोति, तं होति चित्तं मुद्दं च कम्मनियं च पमस्सरं च, न च पमझ्तु, सम्मा समाधियति श्रासवानं खयाय। यस्स यस्स च श्रामञ्जासिन्छकरणीयस्स धम्मस्स चित्तं श्रीमनिन्नामेति श्रीमञ्जा-सिन्छिकिरियाय, तत्र तत्रेव सिन्धयन्तं पापुणाति सति सित्यायतने। उ

.. "सो सचे धाकङ्कृति — 'ग्रनेकविहितं इद्विविधं पच्चनुभवेव्यं ... पेo... (छ अभिञ्ञा वित्यारेतब्बा) ग्रासवानं ख्या ... पेo... सच्छि-कत्वा उपसम्पञ्ज विहरेय्यं' ति, तत्र तत्रेव सिक्खभव्यत पापुणाति सित्त सित्तायतने'' ति ।

लोगकपल्लवस्तो दसको ।

तस्सुद्दानं

ग्रच्चायिकं पविवेकं, सरदोै परिसा तयोै। ग्राजानीया पोत्थको च, लोणं घोषति निमित्तानी ति ।। दुतियो पण्णासको समतो ।

११. सम्बोधवग्गो

१. पुब्बेवसस्योधसुत्तं । "पुब्बेव मे, भिक्खवे, सम्बोधा ग्रनभिसम्बुद्धस्स बोधसत्तस्सेव सतो एतदहोसि — 'को नु खो लोके ग्रस्सादो,
को ग्रादीनवो, कि निस्सरणं ति ? तस्स मय्हं, भिक्खवे, एतदहोसि —
'यं खो लोकों पटिच्च उप्पञ्जित सुखं सोमनस्सं, श्रयं लोके ग्रस्सादो । 15
यं लोकों ग्रानच्चो दुक्खो विपरिणामधम्मो, श्रयं लोके ग्रादीनवो । यो
लोके छन्दरागिवनयो छन्दरागप्पहानं, इदं लोके निस्सरणं ति । यावकीवञ्चाहं, भिक्खवे, एवं लोकस्स ग्रस्सादं च ग्रस्सादतो ग्रादीनवं च
ग्रादीनवतो निस्सरणं च निस्सरणतो यथाभूतं नाब्भञ्ञासि, नेव
तावाहं, भिक्खवे, सदेवके लोके समारके सन्नह्मके सस्समणन्नाह्मणिया
पजाय सदेवमनुस्साय 'अनुत्तरं सम्मासम्बोधि ग्रभसम्बुद्धो' ति पच्चञ्ञासि । यतो च ख्वाहं, भिक्खवे, एवं लोकस्स ग्रस्सादं च ग्रस्सादतो

१. सरदा - स्था॰। २. तिस्सो - स्था॰। ३-३. तयो ब्राजानिया दे, तोणके सङ्कसमुमाहः ति - स्था॰। ४. तोके - सी॰, स्था॰, रो॰। १. तोके - सी॰, स्था॰, रो॰। ६. तो सहं - सी॰, रो॰: कोहं - स्था॰।

आदीनवं च आदीनवतो निस्सरणं च निस्सरणतो यथाभूतं श्रव्भञ्जासि, श्रयाहं, भिन्तवे, सदेवके लोके समारके सब्द्वाके सस्समणबाह्यणिया पजाय सदेवमनुस्साय 'श्रनुत्तरं सम्मासम्बोधि श्रभिसम्बृद्धो' ति पच्च-ञ्जासि । जाणं च पन मे दस्सनं उदपादि – 'श्रकुप्पा मे विमृत्ति', इ स्रयमन्तिमा जाति, निस्य दानि पुनव्भवो'' ति ।

२. पठमग्रस्सादसत्तं । "लोकस्साहं, भिवखवे, ग्रस्सादपरि-येसनं ग्रचरि । यो लोके ग्रस्सादो तदज्झगमं । यावतको लोके श्रस्सादो. पञ्जाय में सो मदिदो । लोकस्साहं, भिक्खवे, श्रादीनवपरियेसनं ग्रचीर । यो लोके ग्राहीनवो तदज्ज्ञगमं । यावतको लोके ग्रादीनवो. गठञ्जाय में सो सुदिट्टो । लोकस्साहं, भिक्खवे, निस्सरणपियसेनं ग्रचरि । यं लोके निस्सरणं तदज्ज्ञगमं । यावतकं लोके निस्सरणं, पञ्जाय में तं मदिदं। यावकीवञ्चाहं, भिक्खवे, लोवस्स ग्रस्मादं च ग्रस्मादतो प्रादीतवं च ग्रादीतवतो निस्मरणं च निस्मरणतो यथाभनं नाबभञ्जासि, नेव ताबाहं, भिक्खवे, सदेवके लोके समारके सब्रह्मके 15 सस्समणबाह्मणिया पजाय सदेवमनस्साय 'ग्रन्तरं सम्मासम्बोधि ग्राभ-सम्बद्धों ति पच्चञ्जासि । यतो च स्वाहं, भिक्खवे, लोकस्स ग्रन्सादं च ग्रस्सादतो ग्रादीनवं च ग्रादीनवतो निस्सरणं च निस्सरणतो यथाभतं ग्रब्भञ्ञासि, ग्रथाहं, भिक्खवे, सदेवके लोके समारके सन्नह्मके सस्समणत्राह्मणिया पजाय सदेवमनस्साय 'श्रनत्तरं सम्मासम्बोधि 20 अभिसम्बद्धी' ति पच्चञ्जासि । जाणं च पन मे दस्सनं उदपादि -'ग्रक्षणा में विमृत्ति, ग्रयमन्तिमा जाति, नत्थि दानि पुनब्भवो'" ति ।

R. 260

B. 262

३. दुितयश्रस्ताबसुत्तं । "नो चेदं', भिनखबे, लोके ग्रस्सादो ग्रमविस्स, निर्मदं सत्ता लोके सारज्जेच्युं । यस्मा च खो, भिनखबे, ग्रित्य लोके ग्रस्सादो, तस्मा सत्ता लोके सारज्जीत्त । नो चेदं, भिनखबे, श्रित्य लोके ग्रादीनवो ग्रमविस्स, निर्मदं सत्ता लोके निब्जिन्देच्युं । यस्मा च खो, भिनखवे, ग्रित्य लोके ग्रादीनवो, तस्मा सत्ता लोके निब्जिन्दित्त । नो चेदं, भिनखवे, लोके निस्सरणं ग्रमविस्स, निर्मदं सत्ता लोकम्हा निस्सरेच्युं । यस्मा च खो, भिनखबे, ग्रित्य लोके निस्सरणं, तस्मा सत्ता

१. वेतोविनृत्ति – सी०, रो० । २. बार्वीर – स्वा०, रो० । ३. वेतं – स्वा०, रो० । ४. सोकन्ता – रो० ।

B. 263

R. 261

लोकम्हा निस्सरन्ति । यावकीवञ्च, भिनखवे, सत्ता लोकस्स अस्सादं च अस्सादतो आदीनवं च आदीनवतो निस्सरणं च निस्सरणतो ययाभूतं नाक्यञ्जासुं, नेव ताव, भिन्छवे, सत्ता सदेवका लोका समारका सब्रह्मका सस्समणबाह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय निस्सरा विस्पमुत्ता विप्यमुत्ता विप्यमुत्ता विप्यमुत्ता विक्रस्स अस्सादं च अस्सादं च अस्सादं च आसात्रका च वात्री आदीनवं च आदीनवतो निस्सरणं च निस्सरणतो यथाभूतं प्रव्यञ्जासुं, प्रय, भिन्छवे, सत्ता लोकस्स अस्सादं च अस्सादं च अस्सादं च अस्सादं च अस्सादं च आदीनवतो निस्सरणं च निस्सरणतो यथाभूतं प्रव्यञ्जासुं, प्रय, भिन्छवे, सत्ता सदेवका लोका समारका सब्रह्मका सस्समणबाह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय निस्सटा विसंयुत्ता विप्यमुत्ता विमरियादीकतेन चेतसा विहरन्ती" ति ।

४. समणकाह्मणपुतं। "ये' केचि, भिक्खवे, समणा वा ब्राह्मणा वा लोकस्स ग्रस्सादं च ग्रस्सादतो ग्रादीनवं च ग्रादीनवतो निस्सरणं च निस्सरणंत्रा यथाभूतं नप्पजानन्ति, न मे ते, भिक्खवे, समणा वा ब्राह्मणा वा समणेसु वा समणसम्मता ब्राह्मणसु वा ब्राह्मणसम्मता, न च पन ते ग्रायस्मन्तो सामञ्जात्यं वा ब्रह्मञ्जात्यं वा दिट्टेच धम्मे 15 स्यं ग्रामिञ्जा सिच्छकत्वा उपसम्पज्य बिहरन्ति । ये च खो केचि, भिक्खवे, समणा वा ब्राह्मणा वा लोकस्स ग्रस्सादं च ग्रस्सादतो ग्रादीनवं च ग्रादीनवतो निस्सरणं च निस्सरणतो यथाभूतं पजानन्ति, ते खो, भिक्खवे, समणा वा ब्राह्मणा वा समणेसु वा समणसम्मता ब्राह्मणेसु वा ब्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मज्ञात्यं च व्रह्मज्ञात्यं च व्रह्मज्ञात्वात्रं विद्ववं वम्मे संगं ग्रामिञ्जा सिच्छकत्वा उपसम्पज्य बिहरन्ती"" ति ।

५. रुण्यसुसं । "रुण्णमिदं, भिक्सवे, प्ररियस्स विनये यदिदं गीतं । उम्मत्तकमिदं, भिक्सवे, प्ररियस्स विनये यदिदं नच्चं । कोमा-रकमिदं, भिक्सवे, प्ररियस्स विनये यदिदं प्रतिवेलं दन्तविदंसकहिसतंं । तस्मातिह, भिक्सवे, सेतुघातो गीते, सेतुघातो नच्चे, ग्रलं वो घम्मप्प- 25 मोदितानं सतं सितं सितमत्ताया" ति ।

६. **अतित्तिसुत्तं ।** "तिण्णं", भिक्खवे, पटिसेवनाय नित्य तित्ति । कतमेसं तिण्णं ? सोप्पस्स, भिक्खवे, पटिसेवनाय नित्य तित्ति ।

१. विमरियादिकतेव - ती॰, रो॰। २. वे हि - ती॰, रो॰। ३. बाह्यञ्जासं -रो॰। ४. बिहरिस्वाती - ती॰, रो॰। ३. वत्तविसंबक्षं सितं - ती॰; इत्तविसंबक्षं हसितं - रो॰। ६. बम्मपनोदितानं - ती॰, स्वा॰, रो॰। ७. तिक्षं - सी॰।

B. 264

B 265

मुरामेरयपानस्स, भिक्खने, पटिसेननाय नित्य तित्ति । मेथूनघम्म-समापत्तिया, भिक्खने, पटिसेननाय नित्य तित्ति । इमेसं, भिक्खने, तिष्णं पटिसेननाय नित्य तित्ती" ति ।

७. प्ररक्षितसुसं । अथ को अनाथपिण्डिको गहपित येन ५ भगवा तेनुपसञ्चिमि, उपसञ्चिमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नं को अनाथिण्डिकं गहपित भगवा एतदबोच — "चित्तं, गहपितं, अरिक्खते कायकम्मं पि अरिक्खतं होति, वचीकम्मं पि अरिक्खतं होति, मनोकम्मं पि अरिक्खतं होति । तस्स अरिक्खतकाय-कम्मन्तस्स अरिक्खतवचीकम्मन्तस्स अरिक्खतमनोकम्मन्तस्स काय-10 कम्मं पि अवस्पुतं होति, वचीकम्मं पि अवस्पुतं होति, मनोकम्मं पि अवस्पुतं होति । तस्स अवस्पुतकायकम्मन्तस्स अवस्पुतवचीकम्मन्तस्स अवस्पुतमनोकम्मन्तस्स कायकम्मं पि पुतिकं होति, वचीकम्मं पि पुतिक होति, मनोकम्मं पि पुतिकं होति । तस्स पुतिकायकम्मन्तस्स पुतिवची-कम्मन्तस्स पुतिमनोकम्मन्तस्स न भइक मरणं होति, न भिद्का काल-।इ्रिया'।

"सेय्यथापि, गहपति, कूटागारे दुच्छन्ने कूटं पि अर्राक्खत होति, गोपानिसयों पि अरिक्खता होन्ति, भित्ति पि अरिक्खता होति, कूटं पि अवस्मुतं होति, गोपानिसयो पि अवस्मुता होन्ति, भित्ति पि अवस्मुता होति; कूटं पि पूर्तिका होति, गोपानिसयो पि पूर्तिका होन्ति, भित्ति पि अरिक्खतं होति। एवमेव खो, गहपति, चित्ते अरिक्खते कायकम्मां पि अरिक्खतं होति। एवमेव खो, गहपति, चित्ते अरिक्खते कायकम्मां पि अरिक्खतं होति, वचीकम्मां पि अरिक्खत होति, मनोकम्मां पि अरिक्खतं होति। तस्स अरिक्खतकायकम्मन्तस्स अरिक्खतवचीकम्मन्तस्स अरिक्खतमनोकम्मन्तस्स कायकम्मां पि अवस्मुतं होति, वचीकम्मां पि अवस्मुतं होति, मनोकम्मां पि अवस्मुतं होति। तस्स अवस्मुतकाय-25 कम्मन्तस्स अवस्मुतकचीकम्मन्तस्स अवस्मुत्तमनोकम्मन्तस्स कायकम्मं पि पूर्तिकं होति, वचीकम्म पि पूर्तिकं होति, मनोकम्मां पि पूर्तिकं होति। तस्स पूर्तिकायकम्मन्तस्स पूर्तिवचीकम्मन्तस्स पूर्तिमनोकम्मन्तस्स न महकं मरणं होति, न भिक्कतं कालिङ्किरिया।

"चित्ते, गहपति, रिक्खिते कायकम्मं पि रिक्खितं होति, वचीकम्मं १० पि रिक्खितं होति, मनोकम्मं पि रिक्खितं होति । तस्स रिक्खितकाय-

१. कालकिरिया - रो॰ । २. गोपाणसियो - रो॰ ।

कम्मन्तस्स रिक्खतववीकम्मन्तरम् रिवखतमनोकम्मन्तस्स कायकम्मं पि श्रनवस्मुतं होति, ववीकम्मं पि श्रनवस्मुतं होति, मनोकम्मं पि श्रनवस्मुतं होति । तस्स श्रनवस्मुतकायकम्मन्तस्स श्रनवस्मुतववीकम्मन्तस्स श्रन-वस्मुतमनोकम्मन्तस्स कायकम्मं पि श्रपूतिकं होति, ववीकम्मं पि श्रपूतिकं होति, मनोकम्मं पि श्रपूतिकं होति । तस्स श्रपूतिकायकम्मन्तस्स उ श्रपूतिववीकम्मन्तस्स श्रपूतिमनोकम्मन्तस्स शहकं मरणं होति, शिक्का कालिक्करिया ।

"सेय्यथापि, गहपति, क्टागारे सुच्छक्षे कूटं पि रक्खितं होति, गोपानिसयो पि रिक्खिता होन्ति, भित्ति पि रिक्खिता होति; कूटं पि ग्रनवस्सुतं होति, गोपानिसयो पि ग्रनवस्सुता होन्ति, भित्ति पि ग्रन-वस्मुना होति; कूटं पि अपूर्तिकं होति, गोपानिसयो पि अपूर्तिका होन्ति, भित्ति पि प्रपूर्तिका होति। एवमेव खो, गहपित, चित्ते रिव्खिते कायकम्मं पि रिक्खितं होति, वचीकम्मं पि रिक्खितं होति, मनोकम्मं पि रिव्खितं होति। तस्स रिक्खितकायकम्मन्तस्स रिव्खितवचीकम्मन्तस्स रिव्धित-मनोकम्मन्तस्स कायकम्मं पि अनवस्सुतं होति, वचीकम्मं पि अनवस्सुतं होति, मनोकम्मं पि ग्रनवस्सुतं होति। तस्स श्रनवस्सुतकायकम्मन्तस्स ग्रनवस्सुतवचीकम्मन्तस्स श्रनवस्सुत्तकां होति। तस्स श्रप्तिकं होति। तस्स ग्रपूर्तिकायकम्मन्तस्स अपूर्तिकं होति, मनोकम्मं पि ग्रपूर्तिकं होति। तस्स ग्रपूर्तिकायकम्मन्तस्स अपूर्तिकं स्रोति, मनोकम्मं पि ग्रपूर्तिकं होति।

द्धः स्थापस्रसुतं । एकमन्तं निसिन्नं स्रो अनायपिण्डिकं गहपति भगवा एतदवीच — "चित्ते, गहपति, व्यापन्ने' कायकम्मं पि व्यापन्नं होति, वचीकम्मं पि व्यापन्नं होति, मनोकम्मं पि व्यापन्नं होति । तस्स व्यापन्नकायकम्मन्तस्स व्यापन्नवचीकम्मन्तस्स व्यापन्नमनोकम्मन्तस्स न भहकं मरणं होति, न भिक्तं कालिङ्किरिया । सेव्ययापि, गहपति, १५ कृटागारे दुच्छन्ने कूटं पि व्यापन्नं होति, गोपानसियो पि व्यापन्ना होन्ति, भित्ति पि व्यापन्ना होति; एवमेव खो, गहपति, चित्ते व्यापन्ने कामकम्मं पि व्यापन्नं होति, वचीकम्मं पि व्यापन्नं होति, मनोकम्मं पि व्यापन्नं होति । तस्स व्यापन्नकायकम्मन्तस्स व्यापन्नवचीकम्मन्तस्स व्यापन्न-मनोकम्मन्तस्स न महकं मरणं होति, न महिका कालिङ्किरया ।

R. 269 B. 266

१. व्यापने - सी०, री० ।

10

"चित्ते. गृहपति, ग्रव्यापन्ने कायकम्मं पि ग्रव्यापन्नं होति, वचीकाम पि ग्रव्यापन्नं होति. मनोकम्मं पि ग्रव्यापन्नं होति । तस्स राज्यापचकायकामानस्स ग्रज्यापन्नवचीकस्मन्तस्स ग्रज्यापन्नमनोकस्म-न्तस्स भद्दकं मरणं होति, भद्दिका कालिक्कृरिया । सेय्यथापि, गहपित, कटागारे सुच्छन्ने कटं पि ग्रव्यापन्नं होति, गोपानसियो पि ग्रव्यापन्ना होत्ति. भित्ति पि अव्यापन्ना होति ; एवमेव स्रो, गहपति, चित्ते अव्यापन्ने कायकरमं पि ग्रव्यापन्नं होति, वचीकरमं पि ग्रव्यापन्नं होति, मनोकरमं वि ग्रह्मापन्न होति । तस्स ग्रव्यापन्नकायकम्मन्तस्स ... पे०... श्रव्यापन्न-मनोकस्मन्तस्स भट्टकं मरणं होति, भट्टिका कालिक्क्रिया" ति ।

 पठमनिवानसुत्तं । "तीणिमानि, भिक्खवे, निदानानि कम्मान समदयाय । कतमानि तीणि ? लोभो निदानं कम्मानं सम-दयाय, दोसो निदानं कम्मानं समदयाय, मोहो निदानं कम्मानं समदयाय । यं, भिक्लवे, लोभपकतं कम्मं लोभजं लोभनिदानं लोभसमदयं, तं कम्मं ग्रकुसलं तं कम्मं सावज्जं तं कम्मं दुक्खविपाकं, तं कम्मं कम्मसम्-15 द्याय संवत्तति, न तं कम्मं कम्मनिरोधाय संवत्तति । यं. भिक्सवे. दोमपकत कम्मं दोसजं दोसनिदानं दोससमृदयं, तं कम्मं श्रकुसलं तं कम्म नावज्जं तं कम्मं दुक्खविपाकं, तं कम्मं कम्मसमदयाय संवत्तति, न त कम्मं कम्मनिरोधाय संवत्तति । यं, भिक्खवे, मोहपकतं कम्मं मोहज मोहनिदानं मोहसमृदयं, तं कम्मं अकुसलं तं कम्मं सावज्जं 20 तं कम्म दुक्लविपाकं, तं कम्मं कम्मसमदयाय संवत्तति, न तं कम्मं कम्मनिरोधाय संवत्तति । इमानि स्रो, भिक्सवे, तीणि निदानानि कम्मान समुदयाय ।

"तीणिमानि, भिक्खवे, निदानानि कम्मानं समुदयाय । कत-मानि तीणि ? ग्रलोभो निदानं कम्मानं समुदयाय, ग्रदोसो निदानं कम्मानं समुदयाय, ग्रमोहो निदानं कम्मानं समुदयाय । यं, भिक्खवे, ग्रलोभपकतं कम्मं ग्रलोभजं श्रलोभनिदानं **श्रलोभसमुदयं, तं क**म्मं कुसलं तं कम्मं ग्रनवज्जं तं कम्मं सुखविपाकं, तं कम्मं कम्मनिरोधाय संवत्तति, न तं कम्मं कम्मसमुदयाय संवत्तति । यं, भिक्सवे, खदोसपकतं कम्मं अदोसजं अदोसनिदानं अदोससमृदयं, तं कम्मं कुसलं तं कम्मं अनवज्जं तं कम्मं सुखिवपाकं, तं कम्मं कम्मिनिरोबाय संवत्तित, न तं

B. 267

कम्मं कम्मसमुदयाय संवत्ति । यं, भिक्खवे, समोहपकतं कम्मं स्रमोहजं प्रयोहिनदानं समोहसमुदयं, तं कम्मं कुसलं तं कम्मं स्रनवज्यं तं कम्मं मुखविपाकं, तं कम्मं कम्मिनरोषाय संवत्तति, न तं कम्मं कम्म-समुदयाय संवत्ति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि निदानानि कम्मानं समुदयाया' ति ।

१०. द्रुतियनिदानसुसं । "तीणिमानि, भिनस्वने, निदानानि कम्मानं समुद्रयाय । कतमानि तीणि ? अतीते, भिनस्वने, छन्दरागट्टानिये घम्मे आरक्भ छन्दो जायित; धनागते, भिनस्वने, छन्दरागट्टानिये घम्मे आरक्भ छन्दो जायित; पन्चुयाने, भिनस्वने, छन्दरागट्टानिये घम्मे आरक्भ छन्दो जायित । कथं न, भिनस्वने, अतिते छन्दरागट्टानिये घम्मे आरक्भ छन्दो जायित ? अतीते, भिनस्वने, छन्दरागट्टानिये घम्मे आरक्भ चेतमा अनुवितन्केति अनुविचारित । तस्स अतीते छन्दरागट्टानिये घम्मे आरक्भ चेतसा अनुवितन्केति अनुविचारित । तस्स अतीते छन्दरागट्टानिये घम्मे आरक्भ चेतसा अनुवितन्कयतो अनुविचारयतो छन्दो जायित । छन्दजातो तेहि धम्मेहि संयुत्तो होति । एतमहं , भिनस्वने, संयोजनं वदामि यो चेतसो सारागो । एवं सो, भिनस्वने, अतीते छन्दरागट्टानिये धम्मे आरक्भ छन्दो जायित ।

"कथं च, भिक्खवे, अनागते छन्दरागद्वानिये घम्मे आरब्भ छन्दो जायति ? अनागते, भिक्खवे, छन्दरागद्वानिये घम्मे आरब्भ चेतसा अनुवित्तक्केति अनुविचारेति । तस्स अनागते छन्दरागद्वानिये घम्मे आरब्भ चेतसा अनुवित्तककेति अनुविचारेति । तस्स अनागते छन्दरागद्वानिये घम्मे आरब्भ चेतसा अनुवित्तकक्षतो अनुविचारयतो छन्दो जायति । १० छन्दजातो तेहि धम्मेहि संयुक्तो होति । एतमहं, भिक्खवे, संयोजनं वदामि यो चेतसो सारागो । एवं खो, भिक्खवे, अनागते छन्दरागद्वानिये घम्मे आरब्भ छन्दो जायति ।

"कथं च, प्रिक्खवे, पच्चुप्पन्ने छन्दरागट्टानिये धम्मे आरब्भ छन्दो जायति ? पच्चुप्पन्ने, भिक्खवे, छन्दरागट्टानिये धम्मे आरब्भ चेतसा धनुवितक्केति अनुविचारेति । तस्स पच्चुप्पन्ने छन्दरागट्टानिये धम्मे आरब्भ चेतसा अनुवितक्कयतो अनुविचारयतो छन्दो जायति । छन्दरागतो तेहि धम्मेहि संयुक्तो होति । एतमहं, भिक्खवे, संयोजनं बदामि यो चेतसो सारागो । एवं सो, भिक्खवे, पच्चप्पन्ने छन्दरागट्टानिये

B. 266

१. एताइं - रो॰ ।

धम्मे ग्रारब्स छन्दो जायति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि निदानानि कम्मानं समदयाय ।

R.265

"तीणिमानि, भिक्खवे, निदानानि कम्मानं समुदयाय । कत-मानि तीणि ? ग्रतीते, भिक्खवे, छन्दरागट्टानिये घम्मे आरब्भ छन्दो न जायितः, अनागते भिक्खवे, छन्दरागट्टानिये घम्मे आरब्भ छन्दो न जायितः, पञ्चुप्पते, भिक्खवे, छन्दरागट्टानिये घम्मे आरब्भ छन्दो न जायित । कथं न, भिक्खवे, अतीते छन्दरागट्टानिये घम्मे आरब्भ छन्दो न जायित ? अतीतानं, भिक्खवे, छन्दरागट्टानियानं घम्मानं आयित् विपाकं पजानाति । आयित् विपाकं विदित्वा तदिभिनिवत्तेति । तद-। भिनिवत्तेत्वा चेतसा अभिनिविज्ञित्वा पञ्चाय अतिविज्ञ पस्सति । एवं खो. भिक्बवे, अतीते छन्दरागट्टानिये घम्मे आरब्भ छन्दो न जायित ।

"कथं च, भिक्खवे, अनागते छन्दरागट्टानिये घम्मे आरब्भ छन्दो न जायति ? अनागतानं, भिक्खवे, छन्दरागट्टानियानं धम्मानं आयति विपाकं पजानानि । आयति विपाकं विदित्वा तदभिनिवत्ति । उत्तदभिनिवत्तेत्वा चेतसा अभिनिविज्ञित्वा पञ्जाय अतिविज्ञ पस्सिनि । एवं लो, भिक्खवे, अनागते छन्दरागट्टानिये घम्मे आरब्भ छन्दो न जायनि ।

"कयं च, भिक्खवे, पच्चुप्पन्ने छन्दरागट्टानिये घम्मे आग्ब्स छन्दो न जावति ? पच्चुप्पन्नानं, भिक्खवे, छन्दरागट्टानियानं धम्मानं श्रायित विपाकं पजानािनं, आयित विपाकं विदित्वा तदिभिनिवत्तेति, तदिभिनिवत्तेत्वा चेतसा अभिनिविज्ञित्वा पञ्ञाय अतिविज्ञः पस्सति। एवं खो, भिक्खवे, पच्चुप्पन्ने छन्दरागट्टानिये घम्मे ग्रारब्भ छन्दो न जायित । इमानि खो भिक्खवे, तीिण निदानािन कम्मानं समदयाया" ति।

सम्बोधवन्गो एकादसमी।

तस्सुद्दानं

B. 269 25

पुब्बेव दुवे अस्सादा , समणी रुण्णपञ्चमं। अतित्ति हे च बुत्तानि , निदानानि अपरे दुवे ति ।।

१-१. तदिमिनिवज्जेति, तदिमिनिवज्जेता — सी०, स्था०; तदिमिनिवद्धेति, तदिमिनिवद्धेता — रो० । २. पुन्ने — स्था० । १-३. मनुस्ते प्रस्तादो — स्था० । ४. प्रतिता — स्था० । ४. प्रतिता —

R. 266

१२. आपायिकवग्गो

- १. श्रापायिकसुतं । "तयोमे, भिक्खतें, आपायिका नेरियकां इदमप्पहाय । कतमे तयो ? यो च श्रवहाचारी ब्रह्मचारिपिटञ्जो, यो च सुद्धं ब्रह्मचरियं चरन्तं श्रमूलकेन श्रवहाचरियेन श्रनृद्धंसीत, यो चायं एवंवादी एवंदिट्टि 'नित्य कामेसु दोसो' ति, सो' ताय कामेसु पातब्यतं' श्रापञ्जित । इमे खो, भिक्खने, तयो श्रापायिका नेरियका 5 इदमप्पहाया'' ति ।
- २. दुल्लभसुसं । "तिष्णं, भिनस्वने, पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि । कतभेसं तिष्णं ? तथागतस्स, भिनस्वने, ग्ररहतो सम्मा-सम्बुद्धस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि, तथागतप्पवेदितस्स धम्मविन-यस्स देसेता पुग्गलो दुल्लभो लोकस्मि, कतञ्जू कतवेदी पुग्गलो दुल्लभो ।10 लोकस्मि । इमेसं खो, भिनस्वने, तिष्णं पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि" ति ।
- ३. श्रम्पमेय्यसुमं । "तयोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्ज-माना लोकिंहम । कतमे तयो ? सुप्पमेय्यो, द्रप्पमेय्यो, अप्पमेय्यो । कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो सुप्पमेय्यो ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो उद्धतो होति उभक्को चपलो मुखरो विकिण्णवाचो मुद्रुस्सित 15 असम्पजानो असमाहितो विद्भन्तचित्तो पाकितिन्द्रियो । अयं वुच्चिति, भिक्खवे, पुग्गलो सुप्पमेय्यो ।

"कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो दुप्पमेय्यो ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अनुद्धतो होति अनुष्रळो अचपलो अमुखरो अविकिण्ण-बाचो उपद्वितस्सति सम्पजानो समाहितो एकग्गचित्तो संवृतिन्द्रियो । 20 स्रयं वुच्चति, भिक्खवे, पुग्गलो दुप्पमेय्यो ।

"कतमो च भिक्खने, पुग्गलो ग्रप्पमेय्यो ? इघ, भिक्खने, भिक्खु भरहं होति खीणाखने । भ्रयं वृच्चति, भिक्खने, पुग्गलो भ्रप्पमेय्यो । इमे खो, भिक्खने, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकरिम" ति ।

४. ब्रानेञ्जबुतं । "तयोमे, भिक्खवे, पुमाला सन्तो संविज्ज-माना लोकिस्म । कतमे तयो ? इघ, भिक्खवे, एकज्चो पुमालो सब्बसो

R. 267

25

B 270

१-१. सो कामेसु - सी०, रो०। २. पातव्यतं - सी०, रो०। ३. उन्नसो - सी०।

स्पसञ्जानं समितिकस्मा परिषसञ्जानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्जानं अमनिसकारा 'अनन्तो आकासो' ति आकासानञ्जायतमं उपसम्पञ्ज विहरति । सो तदस्सादेति तं निकामेति तेन च वित्ति आपञ्जित, तत्र ठितो तदिधमुत्तो तब्बहुलविहारी अपरिहीनो कालं कुरुमानो आका
उत्तर्वायतनूपगानं देवानं सहव्यतं उपपज्जित । आकासानञ्जायतनूपगानं, भिक्खवे, देवानं वीसितं कप्पसहस्सानि आयुप्पमाणं । तत्र्य'
पुयुज्जनो यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सद्धं खेपत्वा निरयं पि गच्छति तिरच्छानयोनि पि गच्छति पेत्तिवसयं पि
गच्छति । भगवतो पन सावको तत्य यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं

वेदानं आयुप्पमाणं तं सत्वं खेपत्वा तिस्मयेव भवे परिनिद्धायित ।
अयं खो, भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्यासो हदं नानाकरणं मृतवतो अरियसावकस्स अस्मुतवता पुयुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया ।

"पुन च परं, भिक्खवे, इघेकच्चो पुग्गलो स्टबसो घ्राकासानञ्चायतनं समितिकस्म 'ग्रनत्तं विञ्ञाणं' ति विञ्ञाणञ्चायतन
उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति त निकामेति तेन च वित्ति
प्रापज्जिति, तत्र ठितो तदिधमुत्तो तब्बहुलविहारी प्रपिग्हीनो कालं
कुरुमानो विञ्ञाणञ्चायतनूपगानं देवानं सहव्यतं उपपज्जितं ।
विञ्ञाणञ्चायतनूपगानं, भिक्खवे, देवानं चत्तारीसं कप्पसहस्सानि
प्रायुप्पमाणं । तत्य पुयुज्जनो यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं
व्य प्रायुप्पमाणं तं तब्बं खेपेत्वा निरयं पि गच्छति तिरच्छानयोनि पि
गच्छति पैत्तिविसयं पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्य यावतायुकं
ठत्वा यावतकं तेसं देवानं प्रायुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा तिस्मयेव भवे
परिनिब्बायित । सर्यं खो, भिक्खवे, विसेसो ग्रयं ग्राधुप्पयासो इदं
नानकरणं सुनवतो प्ररियसावकस्स अस्सुतवता पुयुज्जनेन, विदिवं

25 गतिया उपपत्तिया।

"पुन च परं, भिक्सवे, इधेकच्ची पुग्गलो सब्बतो विञ्ञाण-ञ्चायतनं समितकम्म 'नित्य किञ्ची' ति श्राकिञ्चञ्जायतनं उप-सम्पज्ज विहरित । सो तदस्सादेति तं निकामेति तेन च वित्ति श्राप-

B. 271

R. 268

१. जलनमा – रो०। २. बीसॉर्त – रो०। ३. तत्र – सो०, रो०। ४. ग्राधिप्पा-योसो –सी०, रो०। ३. जपतिया सति – सी० रो०। ६. उप्पत्कति – सी० रो०।

ज्जति, तत्र ठितो तदिषमुत्तो तब्बहुलिविहारी अपरिद्वीनो कालं कुरुमानो आकिञ्चञ्जायतन्प्रमानं देवानं सह्ब्यतं उपपण्जति । आकिञ्चञ्जायतन्प्रमानं देवानं सह्ब्यतं उपपण्जति । आकिञ्चञ्जायतन्प्रमाणं । तत्व पुषुज्जनो यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं स्रेपेत्वा निरसं पि गच्छति तिरच्छानयोनि पि गच्छति पेतिविससं पि व्रच्छति । मगवतो पन सावकं तत्व यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं स्रेपेत्वा तिस्य यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं स्रेपेत्वा तिस्यवेव भवे परिनिक्वायति । अयं स्रीप्पयातो इदं नानाकरणं सुतवतो अरियसावकस्स अस्सत्वता पृथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया ।

"इमे खो, भिक्खवे, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना 10 लोकॉस्म" ति ।

५. विपत्तिसम्पवासुतं । "तिस्सो इमा, भिक्सवे, विपत्तियो । कतमा तिस्सो ? सीलविपत्ति, चित्तविपत्ति, विद्विविपत्ति । कतमा च, भिक्सवे, सीलविपत्ति ? इध, भिक्सवे, एकच्चो पाणातिपाती होति, प्रदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, 15 विमुणवाचो होति, फरुसवाचो होति, सम्फप्पलापी होति । प्रयं वुच्चति, भिक्सवे, सीलविपत्ति ।

"कतमा च, भिक्खवे, चित्तविपत्ति ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो ग्रभिज्झालु होति व्यापन्नचित्तो । ग्रयं वुच्चति, भिक्खवे, चित्तविपत्ति ।

"कतमा च, भिक्खवे, दिट्टिविपत्ति ? इघ, भिक्खवे, एकच्छो 20 8.272

मिच्छादिद्विको होति विपरीतदस्सनो — 'नित्य दिस्नं, नित्य यिष्टुं, नित्य हुतं, नित्य सुकतदुक्कटानं', कम्मानं फलं विपाको, नित्य स्थां लोको, नित्य परो लोको, नित्य साता, नित्य पिता, नित्य सत्ता स्रोपपातिका, नित्य लोके समणबाह्यणा सम्मम्मातां सम्मापटिपन्ना ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं स्रभिञ्ञा सिच्छकत्वा पवेदेन्ती' ति । स्रयं वृच्चित, भिक्खवे, 25 दिद्विविपत्ति । सीलविपत्तिहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स सेदा परं मरणा सपायं दुर्गित विनिपातं निरयं उपपञ्जन्ति; चित्तविपत्तिहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स सेदा परं मरणा सपायं दुर्गित विनिपातं निरयं उपपञ्जन्ति; विद्विविपत्तिहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स सेदा

रै. बॉर्ड - सी॰ रो॰। २. बुकट० - बी॰ रो०। ३. सम्बद्धा - रो०। स०१-३२

परं मरणा ग्रथायं दुर्मात बिनिपातं निरयं उपपञ्जन्ति । इमा स्रो, भिक्खवे, तिस्सो विपत्तियो ति ।

"तिस्सो इमा, भिक्सने, सम्पदा । कतमा तिस्सो ? सील-सम्पदा, चित्तसम्पदा, दिट्टिसम्पदा । कतमा च, भिक्सने, तीलसम्पदा ? इस, भिक्सने, एकज्ने पाणातिपाता पटिनिरतो होति, श्रदिशादाना पटिनिरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिनिरतो होति, मुसानादा पटि-बरतो होति, पिसुणाय बाचाय पटिनिरतो होति । श्रयं वुच्चिति, भिक्सने, सीजसम्पदा ।

"कतमा च, भिक्सवे, चित्तसम्पदा ? इघ, भिक्सवे, एकच्चो प्रनभिज्झालु होति अव्यापन्नचित्तो । अयं वृच्चिति, भिक्सवे, चित्त-सम्पदा ।

६. अपण्णकसुत्तं । "तिस्सो इमा, भिक्सवे, विपत्तियो । कतमा तिस्सो ? सीलविपत्ति, चित्तविपत्ति, दिट्टिविपत्ति । कतमा च, भिक्सवे, सीलविपत्ति ? इब, भिक्सवे, एकच्चो पाणातिपाती होति ... पे०... सम्फप्पलापी होति । अयं वृच्चति, भिक्सवे, सीलविपत्ति ।

"कतमा च, भिक्खवे, चित्तविपत्ति ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो अ अभिज्झालु होति ब्यापन्नचित्तो । अयं वृच्चिति, भिक्खवे, चित्तविपत्ति ।

R 270

25

10

"कतमा च, भिक्सवे, विद्विविपत्ति ? इस, भिक्सवे, एकच्चो
भिच्छाविद्विको होति विपरीतदस्सनो – 'नित्य विक्रं, नित्य थिटुं ... पे०...
ये इमं च सोकं परं च लोकं सयं प्रभिञ्ञा सच्छिकत्वा पवेदेन्ती' ति ।
प्रयं वुक्चिति, भिक्सवे, विद्विविपत्ति । सीलविपत्तिहेतु वा, भिक्सवे,
... पे०... विद्विविपत्तिहेतु वा, भिक्सवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अ
प्रपायं दुग्गति वितिपातं निरयं उपपञ्जन्ति । सेट्यथापि, भिक्सवे,
प्रपण्णको मणि उद्धं सित्तो येन येनेव पतिद्वाति सुप्पतिद्वितयेव पतिद्वाति;
एवमेव सो, भिक्सवे, सीलविपत्तिहेतु वा सत्ता ... पे०... उपपञ्जन्ति ।
इमा सो, भिक्सवे, तिस्सो विपत्तियो ति ।

"तिस्सो इमा, भिक्खवे, सम्पदा । कतमा तिस्सो ? सील- 10 सम्पदा, चित्तसम्पदा, दिट्टिसम्पदा । कतमा च, भिक्खवे, सीलसम्पदा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविस्तो होति ... पे०... श्रयं वृच्चति, भिक्खवे, सीलसम्पदा ।

"कतमा च, भिक्सवे, चित्तसम्पदा ? इघ, भिक्सवे, एकच्चो अनभिज्ञालु होति अव्यापन्नचित्तो । अयं बुच्चति, भिक्सवे, चित्त- 15 सम्पदा ।

"कतमा न, भिनस्तने, विद्विसम्पदा ? इघ, भिनस्तने, एकच्चो सम्मादिद्विको होति प्रविपरीतदस्सनो — 'प्रत्यि दिखं, प्रत्यि यिद्धं, ... पे०... ये इमं च लोकं परं न लोकं सर्य प्रभिञ्ञा सिन्ध्वकृत्वा पवे-देन्ती' ति । प्रयं बुच्चितं, भिनस्तने, दिद्विसम्पदा । सीलसम्पदाहेतु वा, भिनस्तने, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगिति सम्मं लोकं उप-पज्जित । विस्तसम्पदाहेतु वा ... पे०... दिद्विसम्पदाहेतु वा, भिनस्तने, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगित सम्मं लोकं उपपज्जित । सेय्य-यापि, भिनस्तने, प्रपण्णको मणि उद्धं खित्तो येन येनचे पतिद्वाति सुण्य-विद्वितयेच पतिद्वाति सुण्य-विद्वितयेच पतिद्वाति एवमेव स्त्रो, भिनस्तने, सीलसम्पदाहेतु वा सत्ता 25 कायस्स भेदा परं मरणा सुगित सम्मं लोकं उपपज्जित, चित्तसम्पदाहेतु वा सत्ता ... पे०... दिद्विसम्पदाहेतु वा सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगित सम्मं लोकं उपपज्जित, वित्तस्ति तस्सो सम्पदा" ति ।

 कम्मन्तसुसं । "तिस्सो इमा, त्रिक्खवे, विपत्तियो । क्र कतमा तिस्सो? कम्मन्तविपत्ति, ग्राजीवविपत्ति, विद्विविपत्ति । कतमा B. 274

च, भिक्खवे, कम्मन्तविपत्ति ? इष, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति ... पेठ... सम्फप्पलापी होति । घयं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मन्त-विपत्ति ।

"क्तमा च, भिक्खवे, ग्राजीविवपत्ति ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो
 भिच्छात्राजीको होति, मिच्छात्राजीवेन जीविकं कप्पेति । श्रयं वृच्चित,
 भिक्खवे, ग्राजीविवपत्ति ।

"कतमा च, भिक्खवे, दिट्टिविपत्ति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो
मिच्छादिट्टिको होति विपरीतदस्सनो — 'नित्य दिन्नं, नित्य यिट्ठं ... पे ०...
ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्ञा सन्धिकत्वा पवेदेन्ती' ति ।

ग्रायं चुच्चति, भिक्खवे, दिट्टिविपत्ति । इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो
विपनियो ति ।

"तिस्सो इमा, भिनखने, सम्पदा । कतमा तिस्सो ? कम्मन्त-सम्पदा, ब्राजीवसम्पदा, दिट्टिसम्पदा । कतमा च, भिनखने, कम्मन्त-सम्पदा ? इघ, भिन्छने, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति 15 ... पे०... सम्फ्रप्पलापा पटिविरतो होति । श्रयं वुच्चिति, भिन्छने, कम्मन्तसम्पदा ।

"कतमा च, भिक्खवे, झाजीवसम्पदा ? इम, भिक्खवे, एकच्चो सम्माझाजीवो होति, सम्माझाजीवेन जीविकं कप्पेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, झाजीवसम्पदा ।

"कतमा च, भिक्खने, दिट्टिसम्पदा ? इघ, भिक्खने, एकच्चो सम्मादिट्टिको होति प्रविपरीतदस्सनो – 'श्रत्यि दिश्लं, श्रत्यि यिट्टं ... पे ०... ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं श्रभिञ्ञा सच्छिकत्वा पर्व-देन्ती' ति । श्रयं वुच्चति, भिक्खने, दिट्टिसम्पदा । इमा स्त्रो, भिक्सने, तिस्सो सम्पदा" ति ।

दः पठमसोबंद्यसुलं । "तीणिमानि, भिक्सवे, सोवंद्यानि । कतमानि तीणि ? कायसोवंद्यं, वचीसोवंद्यं, मनोसोवंद्यं । कतमं च, भिक्सवे, कायसोवंद्यं ? इस, भिक्सवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति, झदिआदाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति । इसं वृच्चति, भिक्सवे, कायसोवंद्यं ।

"कतमं च, भिन्सवे, वचीसोचेट्यं ? इझ, भिन्सवे, एकच्चो मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरुसाय

D 271

B. 275

20

25

10

बाचाय पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति । इदं बुज्बति भिक्सवे, वचीसोचेय्यं ।

"कतमं च, भिक्खवे, मनोसोचेय्यं ? इच, भिक्खवे, एकच्चो ग्रनभिज्झालु होति ग्रव्यापश्रचित्तो सम्मादिद्वको । इदं वुच्चति, भिक्खवे, मनोसोचेय्यं । इमानि सो, भिक्खवे, तीणि सोचेय्यानी" ति । ऽ

६. बुत्तियसोचेय्यसुत्तं । "तीणिमानि, भिक्खने, सोचेय्यानि । कतमानि तीणि ? कायसोचेय्यं, वनीसोचेय्यं, मनोसोचेय्यं । कतमं च, भिक्खने, कायसोचेय्यं ? इघ, भिक्खने, भिक्खु वाणातिपाता पटि-विरतो होति, अदिम्नादाना पटिविरतो होति, अदिम्नादाना पटिविरतो होति । इदं वुच्चति, भिक्खने, कायसोचेय्यं ।

"कतमं च, भिक्खवे, वचीसोचेय्यं ? इघ, भिक्खवे, भिक्ख मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, वचीसोचेय्यं ।

"कतमं च, भिक्खवे, मनोसोचेय्यं ? इघ, भिक्खवे, मिक्खु 15 सन्तं वा अज्ञत्तं कामच्छन्दं 'भिरिय मे अज्ञत्तं कामच्छन्दो' ति पजानाति; असन्तं वा अज्ञत्तं कामच्छन्दं – 'नित्य मे अज्ञत्तं कामच्छन्दो' ति पजानाति; यथा च अनुष्पन्नस्स कामच्छन्दस्स उप्पादो होति, तं च पजानाति; यथा च उप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स पहानं होति, तं च पजानाति; यथा च पहीनस्स कामच्छन्दस्स आर्थात अनुष्पादो होति, तं च पजानाति; असन्तं वा अज्ञत्तं व्यापादं – 'मिल्य मे अज्ञत्तं व्यापादो' ति पजानाति; असन्तं वा अज्ञत्तं व्यापादं – 'मिल्य मे अज्ञत्तं व्यापादो' ति पजानाति; असन्तं वा अज्ञत्तं व्यापादस्स उप्पादो होति, तं च पजानाति; यथा च अनुष्पन्नस्स व्यापादस्स पहानं होति, तं च पजानाति; यथा च पहीनस्स व्यापादस्स प्रावति अनुष्पन्नस्तं वीनिमद्धं ति पजानाति; असन्तं वा अज्ञत्तं थीनिमद्धं — 'नित्य मे अज्ञत्तं थीनिमद्धं ति पजानाति; असन्तं वा अज्ञत्तं थीनिमद्धं — 'नित्य मे अज्ञत्तं थीनिमद्धं ति पजानाति; यथा च अनुष्पन्नस्स थीनिमद्धस्स उप्पादो होति, तं च पजानाति; यथा च अनुष्पन्नस्स थीनिमद्धस्स उप्पादो होति, तं च पजानाति; यथा च पहीनस्स

१. बिनमिडं - म० ।

R. 273

यीनिमद्धस्स प्रायित अनुष्पादो होति, तं च पजानाति; सन्तं वा अफ्ससं उद्धच्चकुक्कुच्चं – 'ग्रत्यि मे अप्त्रसं उद्धच्चकुक्कुच्चं ति पजानाति; ग्रसन्तं वा अप्त्रसं उद्धच्चकुक्कुच्चं ने 'ग्रत्यि मे अप्त्रसं उद्धच्चकुक्कुच्चं' ति पजानाति; यथा च अनुष्प्रसस्स उद्धच्चकुक्कुच्चस्स उप्यादो होति, तं च पजानाति; यथा च उप्प्रप्रस्स उद्धच्चकुक्कुच्चस्स पहानं होति, तं च पजानाति; यथा च पहीनस्स उद्धच्चकुक्कुच्चस्स भार्यात अनुष्पादो होति, तं च पजानाति; सन्तं वा अप्त्रस्तं विचिकिच्छं – 'ग्रात्यि मे अप्त्रस्तं विचिकिच्छं ति पजानाति; असन्तं वा अप्रस्तं विचिकिच्छं – 'नित्य मे अप्त्रस्तं विचिकिच्छं ति पजानाति; यथा च अनुष्प्रसाय विचिकिच्छं उप्पादो होति, तं च पजानाति; यथा च उप्पन्नाय विचिकच्छं य प्रायति अनुष्पादो होति, तं च पजानाति; यथा च पहीनाय विचिकिच्छं प्रायति अनुष्पादो होति, तं च पजानाति। ददं वुच्चिति, भिक्खवे, मनोसोचेव्यं। इमानि लो. भिक्खवे, तीणि सोचेव्यंगी ति।

"कायमुर्चि वचीसुर्चि', चेतोसुर्चि ग्रनासवं । सुर्चि सोचेय्यसम्पन्नं, ग्राहु निन्हातपापकं' ति ।।

१०. मोनेट्यमुतं । "तीणिमानि, भिक्खवे, मोनेट्यानि । कतमानि तीणि ? कायमोनेट्य, वचीमोनेट्यं, मनोमोनेट्यं । कतमं च, भिक्खवे, कायमोनेट्यं ? इघ, भिक्खवे, भिक्खु पाणातिपाता पटिविरतो होति, अविश्लादाना पटिविरतो होति, अन्नस्मचरिया पटि-20 विरतो होति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, कायमोनेट्यं ।

"कतमं च, भिक्खने, वचीमोनेय्यं ? इध, भिक्खने, भिक्ख मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति, सम्फयनापा पटिविरतो होति । इदं बुच्चिति, भिक्खने, वचीमोनेय्यं ।

"कतमं च, भिक्खवे, मनोमोनेय्यं ? इघ, भिक्खवे, भिक्ख श्रासवानं खया भनासवं चेतोविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति विद्वेष धम्मे सयं श्रभिञ्जा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, मनोमोनेय्यं । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि मोनेय्यानी ति ।

B. 277

15

25

१. वाबासुर्वि - रो० ।

"कायमुनि वचीमुनि, चेतोमुनि धनासवं । मुनि मोनेय्यसम्पन्नं, ब्राहु सब्बप्पहायिनं'' ति ।। वापायिकवमो द्वारसमो ।

तस्सुद्दानं

ग्रापायिको दुल्लभो ग्रप्पमेय्यं, ग्रानेञ्जविपत्तिसम्पदा । ग्रपण्णको च कम्मन्तो , द्वे सोचेय्यानि मोनेय्यं ति ।।

१३. कुसिनारवग्गो

१. कुसिनारसुसं । एकं समयं भगवा कुसिनारायं विहरित ३ बलिहरणे वतसण्डे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तीस — "भिक्खवो" ति । "भदन्ते" ति ते भिक्ख भगवतो पच्चस्सोस् । भगवा एतदवोच —

"इध, भिक्खवे, भिक्ख ग्रञ्जातरं गामं वा निगमं वा उप-निस्साय विहरति । तमेनं गहपति वा गहपतिपुत्तो वा उपसङ्गमित्वा स्वातनाय भत्तेन निमन्तेति । ग्राकङ्कमानो, भिक्खवे, भिक्ख ग्रधि- 10 3. 278 वासेति । सो तस्सा रत्तिया अञ्चयेन पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन तस्स गृहपतिस्स वा गृहपतिपत्तस्स वा निवेसनं तेनपसङ्गति: उपसङ्घमित्वा पञ्जत्ते ग्रासने निसीदति । तमेनं सो गहपति वा गहपतिपत्तो वा पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्या सन्तप्पेति सम्पवारेति । तस्स एवं होति - 'साघु वत म्यायं गहपति । वा गहपतिपुत्तो वा पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्या सन्तप्पेति सम्पवारेती' ति । एवं पिस्स होति - 'ग्रहो वत म्यायं गहपति वा गहपतिपत्ती वा भ्रायति पि एवरूपेन पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेय्य सम्पवारेय्या'ति ! सो तं पिण्डपातं गथितो' मुच्छितो भज्झोपन्नो मनादीनवदस्सावी भनिस्सरणपञ्जो परिभुञ्जति । सो तत्य 20 कामवितनकं पि वितनकेति, व्यापादवितनकं पि वितनकेति, विहिंसा-वितक्कं पि वितक्केति । एवरूपस्साहं, भिक्खवे, भिक्खुनो दिन्नं न मह-प्फलं ति वदामि । तं किस्स हेत् ? पमत्तो हि, भिक्खवे, भिक्खु विहरति ।

१-१. प्रपण्णकम्मर्री - स्या॰ । २. मायं - सी॰, रो॰ । ३-३. सादनियेन भोजनियेन - रो॰ । ४. मधितो - स्या॰

R. 275

B. 279

"इध पन, भिक्खवे, भिक्ख ग्रञ्जतरं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरति । तमेनं गृहपति वा गृहपतिपुत्तो वा उपसङ्खमित्वा स्वातनाय भत्तेन निमन्तेति । ग्राकद्भमानो, भिनखबे, भिनख ग्राध-वासेति । सो तस्सा रत्तिया ग्रन्थयेन पूज्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्तs चीवरमादाय येन तस्स गृहपतिस्स वा गृहपतिपुत्तस्स वा निवेसनं तेनप-सङ्ग्रमति: उपसङ्ग्रित्वा पञ्जले ग्रासने निसीदति । तमेनं सो गहपति वा गहपतिपूत्तो वा पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्या सन्तप्पेति सम्पनारेति । तस्स न एवं होति - 'साधु वत म्यायं गहपति वा गहपतिपत्तो वा पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेति 10 सम्पवारेती' ति । एवं पिस्स न होति - 'ग्रहो वत म्यायं गहपति वा गहपतिपत्तो वा भ्रायति पि एवरूपेन पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहतथा सन्तप्पेय्य सम्पवारेय्या' ति ! सो तं पिण्डपातं ग्रगथितो ग्रम-च्छितो अनज्झोपन्नो' ब्रादीनवदस्सावी निस्सरणपञ्जो परिभञ्जित । सो तत्थ नेक्खम्मवितक्कं पि वितक्केति, अव्यापादवितक्कं पि वितक्केति. 15 ग्रविहिमावितक्कं पि वितक्केति । एवरूपस्साहं, भिक्खवे, भिक्खनो दिश्रं महत्पाल ति वदामि । तं किस्स हेत् ? अप्पमत्तो हि, भिक्खवे, भिक्ख विहरती" ति ।

२. भण्डलसुतं । "यस्त, भिक्सवं, दिसायं भिक्सू मण्डलजाता कलहजाता विवादापन्ना ग्रञ्ञमञ्जं मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति, यगेव गन्तुं! निट्टमेत्व गच्छामि – 'म्रद्धा ते म्रायस्मन्तो तयो घम्मे पर्वाहेसु, तयो घम्मे पर्वाहेसु, तयो घम्मे पर्वाहेसु, तयो घम्मे पर्वाहेसु, तयो घम्मे वहुत्तककं, शर्विहेसावितककं – इमे तयो घम्मे पर्वाहेसु। कतमे तथा घम्मे वहुत्तककं, श्रविहेसावितककं, व्यापादवितककं, विहासावितकं, व्यापादवितककं, विहासावितकं न्यापादवितकं, विहासावितकं व्यापादवितकं, विहासावितकं विवादापाद्या प्रञ्चातकं विहासावितकं विवादापाद्या प्रज्ञाति कलहजाता विवादापाद्या प्रज्ञाति विहासावितकं विवादापाद्या प्रज्ञाति विहासावितकं विवादापाद्या प्रज्ञाति विहासावितकं विवादापाद्या प्रज्ञाति विहासावितकं विवादापाद्या प्रज्ञाति विवादापाद्या प्राप्तति विवादापाद्या प्रज्ञाति विवादापाद्या प्रज्ञाति विवादापाद्या प्रज्ञाति विवादापाद्या प्रज्ञाति विवादापाद्या प्रज्ञाति विवादापाद्या विवादापाद्या प्रज्ञाति विवादापाद्या विवादापाद्य

१. भनज्ञापन्नो - सी० । २. बहुसीमकंसु - स्वा०, रो० ।

B. 280

"यस्सं पन, भिक्खवे, दिसायं भिक्ख् समग्या सम्मोदमाना प्रविवदमाना खीरोदकीमृता श्रञ्जमञ्जं पियचक्खूहि सम्परसन्ता विहरित्ता, गन्तुं पि मे एसा, भिक्खवे, दिसा कामु होति, पगेव मनिस कातुं ! निटुमेत्य गच्छामि — 'प्रदाते श्रायस्मन्तो तयो धम्मे पर्जाहमु, तयो धम्मे बहुलमकंमु । कतमे तयो धम्मे पर्जाहमु । कतमे तयो धम्मे बहुलमकंमु ? नेक्खम्मितत्ककं, श्रव्यापादिवतक्कं, श्रविहिंसा-वितक्कं — इमे तयो धम्मे बहुलमकंमु । यस्सं, भिक्खवे, दिसायं भिक्ख् समग्या सम्मोदमाना प्रविवदमाना खीरोदकीमृता श्रञ्जमञ्जं पिय-चक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरन्ति, गन्तुं पि मे एसा, भिक्खवे, दिसा कासु 10 होति, पगेव मनिस कातुं ! निटुमेत्य गच्छामि — 'श्रदा ते श्रायस्मन्तो इमे तयो धम्मे पर्जाहमु, इमे तयो धम्मे बहुलमकंसु'' ति ।

३. गोतमकचेतियसुलं । एकं समयं भगवा वेसालियं विहरित गोतमक चेतिये । तत्र स्रो भगवा भिक्क् झामन्तेसि — "भिक्सवो"
ति । "भदन्ते" ति ने भिक्क् भगवतो पञ्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच — 15
"अभिञ्ञायाहं, भिक्सवे, धम्मं देसीमि, नो अनिभञ्ञाय । सनिदानाहं,
भिक्सवे, धम्मं देसीमि, नो अनिदानं । सप्पाटिहारियाहं, भिक्सवे,
धम्मं देसीमि, नो अप्पाटिहारियं । तस्स मय्हं, भिक्सवे, अभिञ्ञाय
धम्मं देसयतो नो अप्पाटिहारियं । तस्स मय्हं, भिक्सवे, अभिञ्ञाय
धम्मं देसयतो नो अनिभञ्जाय, सनिदानं सम्मं देसयतो नो अनिदानं,
सप्पाटिहारियं धम्मं देसयतो नो अप्पाटिहारियं, करणीया भ्रोवादो, 20
करणीया अनुसासनी । अलं च पन वो, भिक्सवे, तुट्टिया, अलं अत्ममनताय, अलं सोमनस्साय — 'सम्मासम्बुढो भगवा, स्वाक्सातो धम्मो,
सप्पटिपन्नो सक्क्षे" ति ।

इदमबोच भगवा । अत्तमना ते भिक्कू भगवतो भासितं श्रभि-नन्दुं ति । इमिर्सम च पन वेय्याकरणिस्म भञ्ज्ञमाने सहस्सी लोकघातु 25 प्रकम्पित्या ति ।

४. भरष्डुकालामसुत्तं । एकं समयं भगवा कोसलेसु चारिकं चरमानो येन कपिलवत्यु तदवसिर । अस्सोसि स्रो महानामो सक्को - "भगवा किर कपिलवत्यु अनुष्पत्तो" ति । अथ स्रो महानामो सक्को

१. इमे तबो - रो० ।

म०१-३३

R. 277

B. 281

येन भगवा तेनुपसङ्क्रीम; उपसङ्क्रीमत्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं भ्रदासि । एकमन्तं ठितं लो महानामं सक्कं भगवा एतदवीच --

"गच्छ, महानाम, किपलवर्ष्य्यस्म, तथारूपं भ्रावस्यं जान यत्यज्ज मयं एकर्रात निहरेय्यामा" ति । "एवं, मन्ते" ति खो महानामो सक्को भगवतो पटिस्सुत्वा किपलवर्त्युं पविसित्वा केवलकप्पं किपलवर्त्युं ग्रन्वाहिण्डन्तो नाइस किपलवर्त्युंस्म तथारूपं भ्रावसर्थं यत्यज्ज्जे भगवा एकर्रात निहरेय्य । भ्रय खो महानामो सक्को येन भगवा तेनुषसङ्क्ष्मिः, उपसङ्क्ष्मित्वा भगवन्तं एतदवीच – "नित्यु भन्ते, किपलवर्त्युम्म तथारूपो भ्रावसयो यत्यज्जे भगवा एकर्रात निहरेय्य । भ्रयं,
। भन्ते, भरण्डु कालामो भगवतो पुराणसन्नह्मचारी । तस्सज्ज भगवा
ग्रस्समे एकर्रात्त निहर्त्य' ति ।

"गच्छ, महानाम, सन्थरं पञ्ञापेही" ति ।

"एवं, भन्ते" ति खो महानामो सक्को भगवतो पटिस्मुत्वा येन भरण्डुस्स कालामस्स धस्समो तेनुपसङ्क्रीम; उपसङ्क्रीमत्वा सत्थर पट्टापेत्वा उदकं ठपेत्वा पादानं घोवनाय येन भगवा तेनुपसङ्क्रीम; उपसङ्क्रीमत्वा भगवन्तं एनदवीच — "सन्थतो, भन्ते, सन्यारो, उदकं ठिपनं पादानं घोवनाय । यस्मदानि, भन्ते, भगवा कालं मञ्जती" ति । अथ खो भगवा येन भरण्डस्स कालामस्स अस्समो तेनुपसङ्क्रीम;

अथ क्षा भगवा यन भरण्डुस्त कालामस्स अस्समा तनुपसङ्कामः; उपसङ्कमित्वा पञ्चले आसने निर्मादि । निसज्ज को भगवा पादे 20 पक्वालेसि । ज्ञथ को महानामस्स सक्करस एतदहोसि — "अकालो को अज्ज भगवन्नं पयिक्पामिनुं । किलन्तो भगवा । स्वे दानाहं भगवन्तं पयिक्पामिस्सामी" ति भगवन्नं अभिवादेत्वा पदक्किणं कत्वा पक्कामि ।

भ्रय हो महानामो सक्को तस्सा रित्तया भ्रच्चयेन येन भगवा

25 तेनुवसङ्किः उपमङ्कमित्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं
हो महानामं सक्कं भगवा एतदबोच — "तयो ह्योमे, महानाम, सत्वारो
सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे तयो ? इथ, महानाम, एकच्चो
सत्या कामानं परिञ्ञां पञ्जापेति; न रूपानं परिञ्जां पञ्जापेति,
न वेदनानं परिञ्जां पञ्जापेति । इध पन, महानाम, एकच्चो सत्या

8.278 90 कामानं परिञ्जां पञ्जापेति, रूपानं परिञ्जां पञ्जापेति; न वेदनानं

१ यत्य - मी०, रो० । २. अरण्डुकस्त - रो० ।

परिज्ञां पञ्जापेति । इघ पन, महानाम, एकच्चो सत्या कामानं परिज्ञां पञ्जापेति, रूपानं परिज्ञां पञ्जापेति, बेदनानं परिज्ञां पञ्जापेति, बेदनानं परिज्ञां पञ्जापेति । इमे खो, महानाम, तयो सत्यारो सन्तो संविष्णमाना सोकरिम ।

"इमेसं, महानाम, तिष्णं सत्यारानं एका निट्ठा उदाहु पुषु 5 निट्ठा" ति? एवं बुत्ते भरण्डु कालामो महानामं सक्कं एतदबोच — "एका ति, महानाम, वदेही" ति । एवं बुत्ते भगवा महानामं सक्कं एतदबोच — "ताना ति, महानाम, वदेही" ति । दुतियं पि खो भरण्डु कालामो महानामं सक्कं एतदबोच — "एका ति, महानाम, वदेही" ति । दुतियं पि खो भगवा महानामं सक्कं एतदबोच — "नाना ति, महानाम, 10 वदेही" ति । ततियं पि खो भगवा महानामं सक्कं एतदबोच — "नाना ति, महानाम, वदेही" ति । ततियं पि खो भगवा महानामं सक्कं एतदबोच — "नाना ति, महानाम, वदेही" ति । ततियं पि खो भगवा महानामं सक्कं एतदबोच — "नाना ति, महानाम, वदेही" ति ।

भ्रय स्रो भरण्डुकालामस्स एतदहोसि — "महेसक्सस्स वतिम्ह महानामस्स सक्कस्स सम्मुखा ममणेन गोतमेन यावतितयं भ्रपसादितो । 15 यन्नूनाहं कपिलवत्युम्हा पक्कमेय्य'' ति । भ्रय स्रो भरण्डु कालामो कपिलवत्युम्हा पक्कामि । यं कपिलवत्युम्हा पक्कामि तथा पक्कन्तो व भ्रहोसि न पुन पच्चागच्छी'ति ।

४. हत्यकसुतं। एकं समय भगवा सावित्ययं विहरित जेत-वने अनायिपिण्डकस्स आरामे । अय लो हत्यको देवपुतो अभिनक- १० न्ताय रित्तया अभिनकन्तवण्णो केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्क्षिमः उपसङ्क्षिमत्वा — "भगवतो पुरतो ठस्सामी" ति , ओसीदितमेव संसीदितिमेव , न सक्कोति सण्ठातुं । संय्यवापि नाम सप्पि वा तेलं वा बालुकाय आसित्तं ओसीदितमेव संसीदितमेव , न सण्डातिः एवमेव हत्यको देवपुतो — "भगवतो पुरतो ठस्सामी" ति 25 ओसीदितमेव संसीदितमेव, न सक्कोति सण्ठातुं ।

अथ सो भगवा हत्यकं देवपुत्तं एतदवोच - "ओळारिकं", हत्यक, अत्तभावं अभिनिम्निनाही" ति । "एवं, भन्ते" ति, स्रो हत्यको

R. 279

B. 282

१. पच्चागंझी – सी०; पच्छागञ्झी – रो०; पच्छागच्छी – स्वा० । २. व्यविकत्त-वच्चा – सी०, रो० । ३. ० वेद – सी०, रो०; जोसीरति – स्वा० । ४. ० वेद – सी०, री०; संसीरति – सा० । ४. वात्रिकाय – रो० । ६ –६. वोतीबित संतीरति – सी०, रो० । अ. क्षोलारिक – थी० ।

20

देवपुत्तो भगवतो पिटस्तुत्वा ब्रोळारिकं श्रतभावं श्रभिनिम्मिनित्वा भगवन्तं ग्रभिवादेत्वा एकमन्तं श्रद्वासि । एकमन्तं ठितं स्रो हत्यकं देवपुत्तं भगवा एतदवोच —

"ये ते, हत्यक, धम्मा पुब्बे मनुस्सभूतस्स पवितनो ग्रहेसुं, ग्रिप

· नु ते ते धम्मा एतरहि पवत्तिनो "ति ?

"ये च मे, भन्ते, घम्मा पुब्बे मनुस्सभृतस्स पवितानो म्राहेसुं, ते च मे धम्मा एतरिह पवितानो; ये च मे, भन्ते, धम्मा पुब्बे मनुस्सभृतस्स नप्यवित्तनो झहेसुं, ते च मे धम्मा एतरिह पवितानो । सेय्यथापि, भन्ते, भगवा एतरिह माकिण्णो विहरित भिक्बुहि भिक्बुनीहि उपास
10 केहि उपासिकाहि राजूहिं राजमहामन्तेहि तित्थियिसावकेहि; एवमेव खो झहं, भन्ते, आकिण्णो विहरिम देवपुत्तिह ।
दूरतो पि, भन्ते, देवपुत्ता आगच्छिन्त हत्थकस्स देवपुत्तस्स सन्तिके
'धम्मं सोस्सामा' ति । तिण्णाहं, भन्ते, धम्मा क्रित्तो अप्यटिवानो
कालङ्कुतो । कलेक्सं तिण्णं ? भगवतो आहं, भन्ते, दस्सनस्स प्रतितो

13 अप्यटिवानो कालक्क्कतो; सद्धम्मसवनस्साह, भन्ते, प्रतितो अप्यटिवानो
कालङ्कतो; सङ्कस्साहं, भन्ते, उपट्टानस्स अतितो अप्यटिवानो
कालङ्कतो; सङ्कस्साहं, भन्ते, उपट्टानस्स अतितो अप्यटिवानो
कालङ्कतो । इमेस खो आह, भन्ते, तिण्णं धम्मान अतितो अप्यटिवानो
कालङ्कतो ति ।

"नाहं भगवतो दस्सनस्स, तित्तिमःझगा" कुदाचन । सङ्कस्स उपट्टानस्स, सढम्मसवनस्स च ॥ "श्रिपसील" सिक्समानो, सढम्मसवने रतो । तिष्णं घम्मानं ग्रुतितो, हत्यको श्रविह गता" ति ॥

६. कटुबियसुत्तं । एकं समय भगवा बाराणसियं विहरित इसिपतने मिगदाये । प्रथ सो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-११.290 25 मादाय बाराणींस पिण्डाय पाविसि । ग्रह्सा सो भगवा गोयोग-पिलक्सीरेंस पिण्डाय चरमानो ग्रञ्जतरं भिक्खुं रित्तस्सादं बाहिरस्सादं मुद्रस्सीर्तं ग्रसम्पजानं ग्रसमाहितं विवभन्तचित्तं पाकतिन्द्रियं । दिस्वा तं भिक्खुं एतदवोच —

१. च – सी॰ । २. राजूहि – सी॰; रञ्जाहि – रो॰ । ३. कालकतो – रो॰ । ४. दस्वनाय – रो॰ । ३. तित्ति क्षद्धा – स्वा॰; तित्ति क्रज्य – रो॰ । ६. क्रियसीले – सी॰, रो॰ । ७. रितासं –सी॰ । य. सम्बुहस्विं – रो॰ ।

"मा खो त्वं, भिक्खु, अत्तानं कटुवियमकासि । तं वत भिक्खु कटुवियकतं भत्तानं भागगन्थेन भवस्तुतं मिक्खका नानुपतिस्सन्ति नान्वास्सविस्सन्ती ते, नेतं ठानं विज्वती" ति । श्रथ खो सो भिक्खु भगवता इमिना भोवादेन भोवदितो संवेगमापादि । श्रथ खो सो भिक्खु भगवता इमिना भोवादेन भोवदितो संवेगमापादि । श्रथ खो भगवा वाराणसियं पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिककन्तो भिक्खु इ आमन्तेसि — "इभाहं, भिक्खवे, पुत्वणहसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-मादाय वाराणसियं पिण्डाय पाविष्तं । श्रव्हं खो श्रहं, भिक्खवे, गोयोगपितक्खास्म पिण्डाय परमानो भ्रञ्जतरं भिक्खं रित्तस्सादं वाहिरस्सादं मुटुस्सितं श्रसम्पानां भ्रसमाहितं विज्यन्तीवर्त पाक-तिन्द्रयं । दिस्वा तं भिक्खुं एतदवोचं — 'मा खो त्वं, भिक्खु, भ्रतानं गक्टुवियमकासि । तं वत भिक्खु कटुवियकतं भ्रतानं भ्रामगन्थेन भ्रव-तिन्द्रयं । तिस्वतं नेति निक्खं एतदवोचं — 'मा खो त्वं, भिक्खु भ्रतानं ति । अथ खो, भिक्खवं, सो भिक्खु मया इमिना भ्रोवादेत भ्रोविततो सवेगमापादी" ति । एवं बुत्ते श्रञ्जतरो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच — 'कि नु खो, भन्ते, कटुवियं ? को आमगन्थो ? का मिक्खका" ति ? 15

"ग्रभिज्ञा खो, भिक्ख, कटुविय; ब्यापादो ग्रामगन्धो; पापका प्रकुसला वितक्का मिक्खका। तं वत, भिक्ख, कटुवियकतं ग्रतानं ग्रामगन्धेन भवस्सुतं मिक्खका नानुपतिस्सन्ति नान्वास्सविस्सन्ती ति, नेतं ठानं विज्ञती ति।

> "भ्रगुतं वक्सुसोतरिंम, इन्द्रियेसु प्रसंवृतं । मक्सिकानुपतिस्सन्ति, सङ्कृत्या रागनिस्सता ।। "कटुवियकतो भिक्सु, आमगन्ये अवस्सुतो । आरका होति निब्बाना, विधातस्सेव भागवा ।। "गामे वा यदि वारञ्जे, अलद्धा समयमत्तनो" । चरित बालो दुम्मेषो, मक्सिकाहि प्रक्सतो ।।

"ये च सीलन सम्पन्ना, पञ्जायूपसमेरता। उपसन्ता सुखं सेन्ति, नासयित्वान मन्खिका" ति ॥

 पठमञ्जनुष्ठद्वसुतं । अय को आयस्मा अनुष्द्वो येन भगवा तन्पसङ्क्रीमः; उपसङ्क्रीमत्वा भगेवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । B. 284

20 18.281

25

१. नान्वस्त ० - रो० । २. सममक्तनो - सी०, स्था०; सम्यक्तनो - रो० । ३. परेति -सी०, रो०; चरे - स्था० ।

B. 285

एकमन्तं निसिन्नो स्रो धायस्मा धनुरुद्धो भगवन्तं एतदबीच — "इघाष्ट्रं भन्ते, विब्बेन वन्सुना विसुद्धेन प्रतिकन्तमानुसकेन येभुय्येन पस्सामि मातुगामं कायस्स भेदा परं मरणा प्रपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उप-पज्जमानं । कितिहि नु स्रो, भन्ते, धम्मेहि समन्नागतो मातुगामो
कायस्स भेदा परं मरणा धपायं दुगाति विनिपातं निरयं उप-पज्जती" ति ?

"तीहि सो, अनुरुद्ध, धम्मेहि समन्नागतो मानुगामो कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उपपज्जति । कतमेहि तीहि ? इध, अनुरुद्ध, मानुगामो पुब्बण्हसमयं मच्छ्वेरमलपरियुद्वितेन वेतसा अगारं अज्ज्ञावसति, मज्ज्ञान्हरूसमयं इस्सापरियुद्वितेन वेतसा अगारं अज्ज्ञावसति, सायन्हसमयं कामरागपरियुद्वितेन वेतसा अगारं अज्ज्ञावसति, सायन्हसमयं कामरागपरियुद्वितेन वेतसा अगारं अज्ज्ञावसति, सायन्हसमयं कामरागपरियुद्वितेन वेतसा अगारं अज्ञ्ञावसति । इमेहि लो, अनुरुद्ध, तीहि धम्मेहि समन्नागतो मानुगामो कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उपपज्जती" ति ।

द. दुतिवश्चनुष्टबुत्तं । अय लो आयस्मा अनुरुद्धो येनायस्मा क्षारिपुत्तो तेनुपसङ्क्षमि , उपसङ्क्षमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कयं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमत्तं निसीदि । एकमत्त निसिन्नो लो आयस्मा अनुरुद्धो आयस्मत्तं सारिपुत्तं एतदवोच – "इथाहं, आवुसो सारिपुत्तं, दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन प्रतिककत्तमानुस-केन सहस्सं लोकं श्रोलोकेमि । आरद्धं लो पन मे विरियं असल्लीनं, उपद्विता सति असम्मुद्वा, पस्सद्धो कायो असारद्धो, समाहितं चित्तं एकमा । अय च पन मे नानपादाय आसवेहि चित्तं विमच्चती" ति ।

"यं सो ते, आबुत्तो अनुरुद्ध, एवं होति — 'ग्रहं दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन ग्रतिककन्तमानुसकैन सहस्सं लोकं बोलोकेमी' ति, इदं ते मानिस्म । यं पि ते, आबुत्तो अनुरुद्ध, एवं होति — 'ग्रारद्धं स्तो पन मं 25 विरियं असल्लीनं, उपिट्टता सित ग्रसम्मुट्टा, पस्सद्धो कायो असारद्धो, समाहितं चित्तं एकमां' ति, इदं ते उद्धच्चिस्म । यं पि ते, भावुसो अनुरुद्ध, एवं होति — 'ग्रथ च पन में नानुपादाय आसवेहि चित्तं विमु-च्चती' ति, इदं ते कुक्कुच्चिस्म । साधु वतायस्मा भ्रमुरुद्धो इमे

R. 282

B. 286

१. सकान्तिकं समय - सी०, रो० । २. सायण्हसमयं - सी०, रो० । ३. साराणीयं --सी०, स्या०. रो० ।

तयो धम्मे पहाय, इमे तयो धम्मे धमनसिकरित्वा धमताय वातुया चित्तं उपसंहरत" ति ।

भ्रष सो भ्रायस्मा अनुरुद्धो भ्रपरेन समयेन इमे तयो धम्मे पहाय, इमे तयो धम्मे प्रमानसिकरित्वा अमताय धातुया चित्तं उप-संहरिं। भ्रष सो आयस्मा अनुरुद्धो एको वूपकट्ठों अप्पमत्तो आतापी प्रिहतत्तो विहरन्तो निचरस्सेव — यस्सत्याय कुलपुत्ता सम्मदेव भ्रगारस्मा भ्रनगारियं पब्बजन्ति, तदनुत्तरं — बहाचरियपरियोसानं दिट्ठेव धम्मे सयं भ्रमिञ्जा सन्ध्यक्षत्त्वा उपसम्पज्ज विहासि । "सीणा जाति, वृसितं बहाचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया" ति अब्भञ्जासि । भ्रञ्जतरो च पनायस्मा अनुरुद्धो धरहतं भ्रहोसी ति ।

१. पिटच्छक्षसुतः । "नीणिमानि, भिवखने, पिटच्छक्षानि झाव-हन्ति", नो विवटानि । कतमानि तीणि ? मातुगामो, भिवखने, पिट-च्छक्षो झावहत्ति, नो विवटो; बाह्मणानं, भिवखने, मन्ता पिटच्छक्षा झावहन्ति, नो विवटा; मिच्छादिट्ठि, भिवखने, पिटच्छक्षा झावहन्ति, नो विवटा । इमानि खो, भिवखने, तीणि पिटच्छक्षानि झावहन्ति, नो 15 विवटानि ।

"तीणिमानि, भिक्सवे, विवटानि विरोचन्ति, नो पटिच्छ्रस्नानि । कतमानि तीणि ? चन्दमण्डलं, भिक्सवे, विवटं विरोचिति, नो पटि-च्छ्रसं; सुरियमण्डलं, भिक्सवे, विवटं विरोचिति, नो पटिच्छ्रस्नं; तया-गतप्पवेदितो धम्मविनयो, भिक्सवे, विवटो विरोचिति, नो पटिच्छ्रस्नो । १० इमानि लो, भिक्सवे, तीणि विवटानि विरोचन्ति, नो पटिच्छसानी" ति ।

१०. लेखसुतं। "तयोमे, भिनखने, पुग्गला सन्तो संविज्ज-माना लोकस्मि। कतमे तयो ? पासाणलेखूपमो पुग्गलो, पथवि-लेखूपमो पुग्गलो, उदकलेखूपमो पुग्गलो। कतमो च, भिन्छले, पासाणलेखूपमो पुग्गलो ? इघ, भिन्छने, एकच्चो पुग्गलो ग्राभिष्हं 25 कुज्झति। सो च स्वस्स कोघो दीघरतं श्रनुसेति। संय्यवापि, भिन्छने, पासाणे लेखा न खिप्पं लुज्जित वातेन वा उदकेन वा, चिरद्वि-तिका होति; एवमेव लो, भिन्छने, इघेकच्चो पुग्गलो श्रभिष्हं कुज्झति।

R. 283

B. 28

१. उपसंहासि - स्या॰, रो॰। २. बुपकट्ठो - रो॰। ३. बहन्ति - सी॰, स्वा॰, रो॰। ४. पठवि ॰ - सी॰, रो॰।

B 288

सो च स्वस्स कोघो दीघरलं अनुसेति । अयं बुच्चित, भिक्खवे, पासाण-लेखपमो पुग्गलो ।

"कतमो च, भिक्खवे, पर्यावलेख्पमो पुगालो ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो पुगालो ग्राभिष्टं कुज्झति । सो च ब्वस्स कोघो न दीघरत्तं इ मनुसेति । सेय्ययापि, भिक्खवे, पर्यावया लेखा खिप्पं लुज्जित वातेन वा उदकेन वा, न चिरिट्टितिका होति; एवमेव खो, भिक्खवे, इघेकच्चो पुगालो प्रभिष्टं कुज्झति । सो च स्वस्स कोघो न दीघरत्तं धनुसेति । स्रयं वच्चति, भिक्खवे, पर्यावलेखपमो पुग्गालो ।

"कतमो न, भिक्सवे, उदकलेलूपमो पुगालो ? इभ, भिक्सवे, R 284 10 एकच्चो पुगालो आगाव्हेन पि वुच्चमानो फरुसेन पि वुच्चमानो अमनापेन पि वुच्चमानो सिन्ध्यतिमेव । सम्यापि, भिक्सवे, उदके लेखा लिप्पयेव पटिविगच्छति , न चि रिट्टितिका होति; एवमेव खो, भिक्सवे, इथेकच्चो पुगालो आगाव्हेन पि वुच्चमानो फरुसेन पि वुच्चमानो अमनापेन पि वुच्चमानो सिन्ध्यतिमेव संसन्दिति
15 मेव सम्मोदितमेव । अयं वुच्चति, भिक्सवे, उदकलेखूपमो पुगालो । इमे खो, भिक्सवे, तयो पुगाला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि" ति ।

तस्सुद्दानं

कुसिनारभण्डना चेव, गोतमभरण्डुहत्थको । कटुवियं द्वे अनुरुद्धा, पटिच्छन्नं लेखेन ते दसाति ।।

१४. याधाजीववरगो

१. योघाजीवसुतं । "तीहि, भिक्सवे, प्रङ्गोह समक्षागतो 20 योघाजीवो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्झो प्रङ्ग तेव सङ्ख्यं गच्छित । कतमेहि तीहि ? इघ, भिक्सवे, योघाजीवो दूरे पाती च होति अक्सणवेघी च महतो च कायस्स पदालेता । इमेहि, खो, भिक्सवे, तीहि ग्रङ्गोह समक्षागतो योघाजीवो राजारहो होति राजभोगो, रञ्ओं प्रङ्गे तेव सङ्ख्यं गच्छित । एवमेव खो, भिक्सवे, तीहि ग्रङ्गोह समक्षा-

१. सन्धीयतिमेव - मी०; सन्धीयति वेव - रो० । २. पटिवच्छति - रौ० ।

गतो भिक्कु ब्राहुनेय्यो होति ... पे०... धनुत्तरं पुञ्जनक्षेतं लोकस्स । कतमेहि तीहि ? इघ, भिक्कवे, भिक्कु दूरे पाती च होति अवखणवेधी च महतो च कायस्स पदालेता ।

"कयं च, भिक्खवे, भिक्ख दुरे पाती होति ? इघ, भिक्खवे, भिक्स यं किञ्च रूपं ग्रतीतानागतपच्चप्पन्नं ग्रज्ज्ञतं वा बहिद्धा वा व क्रोळारिक वा सखमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दरे' सन्तिके वा, सब्बं रूपं - 'नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो प्रता' ति एवमेतं यथाभतं सम्मप्प-ञ्जाय पस्सति । या काचि वेदना ग्रतीतानागतपच्चप्पन्ना ग्रज्झता वा बहिद्धा वा स्रोळारिका वा मुखमा वा हीना वा पणीता वा या दरे सन्तिके वा. सब्बं वेदनं - 'नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता' ति एवमेतं 10 प्र. 285 यथाभतं सम्मप्पञ्जाय परसति । या काचि सञ्जा ग्रतीतानागतपच्च-पन्ना ग्रज्झता वा बहिद्धा वा भोळारिका वा सुखमा वा हीना वा पणीता वा था' दरे सन्तिके वा, सब्बं" सञ्जं" - 'नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो ग्रला' ति एवमेतं यथाभतं सम्मप्पञ्जाय पस्सति । ये केचि सङ्खारा ग्रतीतानागतपच्चप्पन्ना अज्ञता वा बहिद्धा वा ग्रोळारिका वा 15 सखमा वा हीना वा पणीना वा ये दरे सन्तिके वा. सब्बे सङ्घारे - 'नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता ति एवमेतं यथाभतं सम्मप्पञ्जाय पस्सति । यं किञ्चि विञ्ञाणं अतीतानागतपच्चपन्नं ग्रज्झतं वा बहिद्धा वा श्रोळारिकं वा सूखमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दरे सन्तिके वा. सब्बं विञ्ञाणं - 'नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो ग्रत्ता' ति एवमेतं 20 यथाभतं सम्मप्पञ्जाय पस्मति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्ख दुरे पाती होति ।

"कथं न, भिनस्वने, भिनस्तु अनस्वणवेधी होति ? इध, भिनस्वने, भिनस्तु 'इदं दुनस्वं' ति यथाभूतं पजानाति; 'अयं दुनस्वसमुदयो' ति यथाभूतं पजानाति; 'अयं दुनस्वसमुदयो' ति यथाभूतं पजानाति; 'अयं दुन्स्वनिरोधो' ति यथाभूतं पजानाति; 'अयं 25 दुनस्वनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । एवं स्तो, भिनस्तु अनस्वणवेधी होति ।

"कथं च, भिक्खवे, भिक्खु महतो कायस्स पदालेता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु महत्तां ग्रविज्जाक्खन्यं पदालेति । एवं खो.

१ दूरे वा - रो॰ । २ सज्ज्ञतं - सी॰, रो॰ । ३. स्रोतारिका - सी॰ । ४. यं -सी॰ । ४-४. संस्था सञ्ज्ञा - सी॰, स्था॰, रो॰ ।

⁴⁰⁶⁻³⁸

भिक्सने, भिक्सु महतो कायस्य पदालेता होति । इमेहि सो, भिक्सने, तीहि धम्मेहि समक्षागतो भिक्सु भ्राहुनेय्यो होति ...पे०... भ्रनुत्तरं पुञ्जक्सेतं लोकस्सा" ति ।

२. परिसासुतं । "तिस्सो इमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा 5 तिस्सो ? उक्काचितविनीता परिसा, पटिपुच्छाविनीता परिसा, यावता-विनीता परिसा – इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो परिसा" ति ।

R. 286

इ. फित्तसुतं । "तीहि, भिक्खने, अर्ज्जेहि समझागतो मित्तो सेवितब्बो । कतमेहि तीहि ? दुद्दं दाित, दुक्करं करोित, दुक्खमं खमित – इमेहि खो, भिक्खने, तीहि अर्ज्जेहि समझागतो मित्तो सेवि-10 तब्बो" ति ।

४. उप्पादासुतं । "उप्पादा वा, भिक्खवे, तथागतानं अनु-पादा वा तथागतानं, ठिता व सा धातु धम्मद्रितता धम्मनियामता । सब्बे सङ्कारा अनिच्चा । तं तथागतो अभिसम्बुज्झित अभिसमेति । अभिसम्बुज्झित अभिसमेति । अभिसम्बुज्झित अभिसमेति । अभिसम्बुज्झित अभिसमेति । उप्पादा वा, भिक्खवे, तथागतानं अनुप्पादा वा तथागतानं ठिता व सा धातु धम्मद्रितता धम्मनियामता । सब्बे सङ्कारा दुक्खा । तं तथागतो अभिसम्बुज्झित अभिसमेति । अभिसम्बुज्झित अभिसमेति । अभिसम्बुज्झित उप्पाताने छिता व सा अभिसम्बुज्झित अभिसमेति । अभिसम्बुज्झित उपाताने अनुप्पादा वा तथागतानं अनुप्पादा वा तथागतानं ठिता व सा धातु धम्मद्रितता थम्मनियामता । सब्बे सङ्कारा दुक्खा । तं तथागतो अभिसम्बुज्झित अभिसमेति । अभिसम्बुज्झिता अभिसमेति । अभिसम्बुज्झिता अभिसमेति । अभिसम्बुज्झिता अभिसमेति । अभिसम्बुज्झित वार्वानिकरीति वार्वानिकरीति । अभिसम्बुज्झित वार्वानिकरीति । अभिसमेत्व अपना अनुनारा । तथा वार्वानिकरीति । अभिसमेत्व अपना अनुनारा । तथा वार्वानिकरीति । अभिसमेत्व अपना अनुनार । तथा वार्वानिकरीति । अभिसम्बुज्झित वार्वानिकरीति । अपना अनुनार । । ।

प्र. केसकम्बलपुत्तं । "सेय्यथापि, भिक्सते, यानि कानिचि तन्तानुतानं वत्थानं, केसकम्बलो तेसं पटिकिट्टो अक्सायित । केस-कम्बलो, भिक्सते, सीते सीतो, उष्हे उष्हो, दुब्बण्णो, दुग्गन्थो, दुक्स-सम्फस्सो । एवमेव सो, भिक्सते, यानि कानिचि पृथसमणबाह्मणवादानं"

B 290

25

१. परिपुच्छा ० - रो० । २. यावतन्त्राविनीता - सी०, रो० । ३. इघ भिन्त्ववे भिन्त्यु दुहर - रो० । ४. तेसं पावारान - सी० । ४. पुपुसमयप्यवादानं - सी०, स्या०, रो०

R. 287

R. 201

R. 288

मक्सलिवादो तेसं पटिकिट्टो भ्रक्तायित । मक्सलि, भिक्सले, मोधपुरिसो एवंवादी एवंदिट्ट - 'नित्य कम्मं, नित्य किरियं, नित्य विरियं'
ति । ये पि ते, भिक्सले, ग्रहेसुं अतीतमद्वानं भ्रप्हत्तो सम्मासम्बुद्धा,
ते पि भगवन्तो कम्मवादा चेव ग्रहेसुं किरियवादा च विरियवादा च ।
ते पि, भिक्सले, मक्सलि मोधपुरिसो पटिबाहित - 'नित्य कम्मं, नित्य क किरियं, नित्य विरियं' ति । ये पि ते, भिक्सले, भविस्सन्ति भनागतमद्वानं भ्रप्हत्तो सम्मासम्बुद्धा, ते पि भगवन्तो कम्मवादा चेव भविस्सन्ति किरियवादा च विरियवादा च । ते पि, भिक्सले, मक्सलि
मोधपुरिसो पटिवाहित - 'नित्य कम्मं, नित्य किरियं कम्मतादो चेव 10
किरियवादो च विरियवादो च । मं पि, भिक्सले, मक्सलि मोधपुरिसो
पटिवाहित - 'नित्य कम्मं, नित्य विरियं' ति ।

"संययपापि, भिक्सने, नदीमुखे खिप्पं उड्डेय्य" बहूनं मच्छानं ग्रहिताय दुक्ताय अनयाय व्यसनाय; एवमेव खो, भिक्सने, मक्सलि मोघपुरिसो मनुस्सखिप्पं मञ्जे लोके उप्पन्नो बहूनं सत्तानं ब्रहिताय 15 दुक्ताय अनयाय व्यसनाया" ति ।

६. सस्पदासुतं । "तिस्सो इमा, भिक्खवे, सम्पदा । कतमा तिस्सो ? सद्धासम्पदा, सीलसम्पदा, पञ्जासम्पदा – इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो सम्पदा" ति ।

७. बुद्धिसुतं । "तिस्सो इमा, भिक्खवे, वृद्धियो । कतमा २० तिस्सो ? सद्धावृद्धि, सीलवृद्धि, पञ्ञावृद्धि – इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो वृद्धियो" ति ।

क. धरसलळुक्कुमुत्तं। "तयो च, भिनलवे, ग्रस्सलळुक्के देसे-स्सामि तयो च पुरिसलळुक्कें। तं सुणाय, साधुकं मनिस करोथ; मासिस्सामी" ति। "एवं, भन्ते" ति खो ते भिनल् भगवतो पञ्चरसोसुं। 25 भगवा एतदवोच —

"कतमे च, भिक्सवे, तयो धस्ससळुङ्का ? इघ, भिक्सवे, एकच्चो धस्ससळुङ्को जवसम्पन्नो होति; न वण्णसम्पन्नो, न घारोह-परिणाहसम्पन्नो । इघ पन, भिक्सवे, एकच्चो धस्सखळुङ्को जवसम्पन्नो

१. वीरियं – ग०। २. बोट्टेय्य – ती०। ३. बहुषं – ती०, त्वा०, रो०। ४. पुरिसकनुकके – ती०; पुरिसकटुकके वेसेस्सामि – रो०।

10

h 232

R 289

च होति वण्णसम्पन्नो च; न ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो । इघ पन भिनस्तवे. एकच्चो अस्सखळड्डो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोह-परिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिन्खवे, तयो अस्सखळका ।

"कतमे च. भिक्खवे. तयो परिसखळङा ? इध, भिक्खवे. s एकच्चो पुरिसंखळ हो जवसम्पन्नो होति; न वण्णसम्पन्नो, न ग्रारोह-परिणाहसम्पन्नो । इच पन, भिक्सवे, एकच्चो परिसखळाडूो जब-सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो चः न ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो । इध पन, भिन्खवे, एकच्चो पूरिसखळुड्डो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो च ।

"कयं च, भिक्खवे, पुरिसखळ द्भी जवसम्पन्नी होति; न वण्ण-सम्बन्नो न ब्रारोहपरिणाहसम्पन्नो ? इध, भिक्लवे, भिक्ल 'इदं दुक्लं' ति ययाभतं पजानाति ... पे०... 'ग्रयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि वदामि । ग्रभिधम्मे खो पन ग्रभिविनये पञ्हं पुट्टो संसादेति, नो विस्सज्जेति । इदमस्स न 15 वर्णासम बदामि । न खो पन लाभी होति चीवरपिण्डपातसेनासन-गिलानपान्नयभेसउनपरिक्यारानं । ददयस्य न व्यारोहपरिणादस्य बदामि । एवं खो, भिनलवे, पुरिसलळड्डो जवसम्पन्नो होति; न वण्णसम्पन्नो, न ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो ।

"कथं च, भिक्खवे, पुरिसखळाड्डो जवसम्पन्नो च होति वण्ण-20 सम्पन्नो च; न ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो ? इघ, भिक्खवे, भिक्ख 'इदं दुक्लं' ति यथाभृतं पजानाति ... पे०... 'ग्रय दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि बदामि । ग्रीभ-. धम्मे स्तो पन ग्रभिविनये पञ्हं पुट्टो विस्सज्जेति, नो संसादेति । इदमस्स वण्णस्मि वदामि । न पन लाभी होति चीवरिपण्डपातसेना-25 सनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स न बारोहपरि-णाहिस्म वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नी च; न ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो ।

"कथं च, भिक्खवे, पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्ण-सम्पन्नो च ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इघ, भिवखने, भिक्स 'इदं

१. ममिविनयो - रो०।

B. 293

दुक्सं ति यथाभूतं पजानाति ... पे० ... 'अयं दुक्सिनरोधगामिनी पटि-पदा' ति यथाभूतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि वदामि । अभिधम्मे स्रो पन अभिविनये पञ्हं पुट्टो विस्सज्जेति, नो संसादेति । इदमस्स वण्णास्म वदामि । लाभी स्रो पन होति चीवरिण्डपातसेनासनगिलान-पण्चयभेसज्जपरिक्सारानं । इदमस्स आरोहपरिणाहस्मि वदामि । अ एवं स्रो, भिक्सवे, पुरिसस्तळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे स्रो, भिक्सवे, तयो पुरिसस्तळुङ्का" ति ।

 श्रस्सपरस्सयुत्तं । "तयो च, भिवस्त्वे, श्रस्सपरस्से देसे-स्सामि तयो च पुरिसपरस्ते । तं मुणाथ, साधुकं मनिस करोध; भासिस्सामी" ति । "एवं, भन्ते" ति स्त्रो ते भिवस्तु भगवतो पञ्च- 10 स्सीसं । भगवा एतदवोच –

"कतमे च, भिक्खवे, तयो अस्सपरस्सा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अस्सपरस्सो जवसम्पन्नो होति; न वण्णसम्पन्नो न आरोह-परिणाहनम्पन्नो । इघ पन, भिक्खवे, एकच्चो अस्सपरस्सो जवसम्पन्नो होति वण्णसम्पन्नो च; न आरोहपरिणाहसम्पन्नो । इघ पन, भिक्खवे, 15 एकच्चो अस्सपरस्सो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोह-परिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो अस्सपरस्सा ।

"कतमे च, भिक्खवे, तयो पुरिसपरस्सा ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसपरस्सो जवसम्पन्नो होति; न वण्णसम्पन्नो न बारोह-परिणाहसम्पन्नो । इघ पन, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसपरस्सो जवसम्पन्नो 20 च होति वण्णसम्पन्नो च; न बारोहपरिणाहसम्पन्नो । इघ पन, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसपरस्सो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च बारोह-परिणाहसम्पन्नो च ।

"कयं न, भिनस्तने, पुरिसपरस्सो जनसम्पन्नो होति; न वण्ण-सम्पन्नो, न ध्रारोहपरिणाहसम्पन्नो ? इध, भिनस्तने, भिनस्त पञ्चमं 25 ग्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिक्सया भोपपातिको होति तत्य परि-निन्वायी अनावत्तिथम्मो तस्मा लोका । इदमस्स जनस्म बदामि । ग्रिभिथम्मे स्नो पन अभिविनिये पञ्हं पृद्वो संसादेति, नो विस्सज्जेति ।

१. प्रस्तवदस्तं - सी॰, स्वा॰, रो॰। २. देशिस्सामि - सी॰। ३. पुरिससदस्ते -सी॰, स्वा॰, रो॰।

इदमस्स न बण्णांस्म बदागि । न खो पन लाभी होति चीवरपिण्डपात-सेनासनिगलानप्यचयभेसञ्जपरिक्खारानं । इदमस्स न भारोहपरि-णाहांस्म वदामि । एवं खो भिक्खवे, पुरिसपरस्सो जवसम्पन्नो होति; न वण्णसम्पन्नो, न भारोहपरिणाहसम्पन्नो ।

"क्यं च, भिनंखवे, पुरिसपरस्सो जवसम्पन्नो च होति वण्ण-सम्पन्नो च, न झारोहपरिणाहसम्पन्नो ? इध, भिनंखवे, भिनंख पञ्चमं झोरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया झोपपातिको होति तत्य परि-निक्बायी झनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । इदमस्स जवस्मि वदामि । झिभधम्मे खो पन झिभितिनये पञ्हं पुट्ठो विस्सञ्जेति, नो संसादेति । १० इदमस्स वण्णस्मि वदामि । न खो पन लाभी होति चीवरपिण्डपात-सेनासनिगलानप्पच्चयभेसञ्जपरिक्खारानं । इदमस्स न झारोहपरिणा-हस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसपरस्सो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च, न झारोहपरिणाहसम्पन्नो ।

B. 294

"कथं च, भिन्छवं, पुरिसपरस्सो जनसम्पन्नो च होति वण्ण
सम्पन्नो च म्रारोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इध, भिन्छवं, भिन्छ पञ्चन्न

म्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिन्छया म्रोपपातिको होति तत्य परि
निञ्चायी भ्रनावित्तवम्मो तस्मा लोका । इदमस्स जनिस्म वदामि ।

प्रभिभ्रम्मे लो पन अभिविनये पञ्हं पुट्टो विस्सर्जित, नो संसादेति ।

इदमस्स वण्णस्म वदामि । लाभी लो पन होति चीवरिपण्डपात
सेनासनिगलानप्पञ्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स म्रारोहपरिणाहस्मि

वदामि । एवं लो, भिन्छवं, पुरिसपरस्सो जनसम्पन्नो च होति वण्ण
सम्पन्नो च म्रारोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे लो, भिन्छवं, तयो पुरिस
परस्मा" ति ।

१०. ब्रस्साजानीयसुतं । "तयो च, भिक्खवे, भट्टे ब्रस्साजानीये । तं सुणाथ, साधुकं मनिस करोथ; भासिस्सामी" ति । "एवं, भन्ते" ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोस । भगवा एतदबोच —

R. 291

"कतमे च, भिक्खवे, तयो भद्रा ग्रस्साजानीया ? इध, भिक्खवे, एकच्चो भद्रो ग्रस्साजानीयो ... पे०... जबसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो

१. महे - रो॰। २. देखिस्सामि - सी॰।

15

R. 292

व प्रारोहपरिणाहसम्पन्नी व । इमे सी, मिक्खवे, तथी भड़ा शस्सा-जानीया ।

"कतमे च भिक्खवे, तयो भद्रा परिसाजानीया ? इध. भिक्सवे, एकच्चो भद्रो परिसाजानीयो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च ब्रारोहपरिणाहसम्पन्नो च।

"क्षं च, भिक्खवे, भद्रो पूरिसाजानीयो ... पे०... जबसम्पन्नी च होति वण्णसम्पन्नो च भारोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इध. भिक्सवे. भिक्ख ग्रासवानं खया ग्रनासवं चेतोविमत्ति पञ्जाविमत्ति दिट्टेव धम्मे सयं ग्रभिङ्जा सन्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति । इदमस्स जवस्मि वदामि । ग्रभिधम्मे खो पन ग्रभिविनये पञ्हं पट्टो विस्सज्जेति, नो 10 संसादेति । इदमस्स वर्णास्म बदामि । लाभी खो पन होति चीवर-पिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स आरोह-परिणाहस्मि वदामि । एवं स्रो, भिक्सवे, भद्रो परिसाजानीयो जव-सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इसे खो. भिक्खवे, तयो भद्रा पुरिसाजानीया" ति ।

११. पठममोरनिवापसत्तं । एकं समयं भगवा राजगहे विह-रति मोरनिवापे परिव्वाजकारामे । तत्र स्रो भगवा भिक्स ग्रामन्तेसि -"भिक्खवो" ति । "भदन्ते" ति ते भिक्ख भगवतो पच्चरसीसं । भगवा एतदबोच -

"तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु ग्रच्चन्तिनद्दो 20 होति ग्रच्चन्तयोगक्सेमी ग्रज्चन्तब्रह्मचारी श्रच्चन्तपरियोसानो सेट्रो देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? ग्रसेवखेन' सीलक्खन्धेन, ग्रसेवखेन समाधिवखन्धेन, ग्रसेक्खेन पञ्जाक्खन्धेन । इमेहि स्रो, भिक्सवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु ग्रज्यन्तिनद्वो होति ग्रज्यन्त-योगनस्मेमी अञ्चन्तब्रह्मचारी अञ्चन्तपरियोसानो सेट्टो देवमनुस्सानं" ति । 25

१२. दुतियमोरनिवायसुसं । "तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्ना-गतो भिक्ख प्रज्यन्तिनद्रो होति ग्रज्यन्तयोगक्लेमी ग्रज्यन्तवहाचारी ग्रच्यन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? इद्धि-पाटिहारियेन, बादेसनापाटिहारियेन, बनुसासनीपाटिहारियेन - इसेहि

B. 296

10

स्तो, भिक्सवे, तीहि वम्मेहि समक्षागती भिक्सु अञ्चन्तनिट्टी होति अञ्चन्तयोगक्सेमी अञ्चन्तब्रह्मचारी अञ्चन्तपरियोसानो सेट्टी देव-मनुस्सानं" ति ।

१३. ततियमोरिनवापनुतं । "तीहि, भिनखने, धम्मेहि समन्नात्र तो भिनखु अञ्चन्तिनद्वो होति अञ्चन्तयोगनखेमी अञ्चन्तब्रह्मचारी
भच्चन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? सम्मादिट्ठिया, सम्माञाणेन, सम्माविमृत्तिया — इमेहि खो, भिनखने, तीहि
धम्मेहि समन्नागतो भिनखु अञ्चन्तिन्द्वो होति अञ्चन्तयोगनखेमी
अञ्चन्तब्रह्मचारी अञ्चन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं" ति ।

योधानीवनमो चहसमे ।

तस्मुद्दानं

योधो परिसमित्तं च, उप्पादा केसकम्बलो। सम्पदा बृद्धि तयो, अस्सा तयो मोरनिवापिनो ति।।

१५. मङ्गलवग्गो

१. श्रकुसलयुत्तं । "तीहि, भिक्खने, धम्मेहि समन्नागतो यथा-मतं निक्खितो एवं निरये । कतमेहि तीहि ? श्रकुसलेन कायकम्मेन, श्रकुसलेन वचीकम्मेन, श्रकुसलेन मनोकम्मेन — इमेहि खो, भिक्खने, 15 तीहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खितो एवं निरये ।

"तीहि, भिक्वने, घम्मेहि समझागतो यथाभतं निक्सितो एवं सगो । कतमेहि तीहि ? कुसलेन कायकम्मेन, कुसलेन वचीकम्मेन, कुसलेन मनोकम्मेन – इमेहि खो, भिक्सने, तीहि धम्मेहि समझागतो यथाभतं निक्सतो एवं सगो" ति ।

२. सावज्जसुतं । "तीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो यथा-भतं निक्खितो एवं निरये । कतमेहि तीहि ? सावज्जेन कायकम्मेन, सावज्जेन वचीकम्मेन, सावज्जेन मनोकम्मेन – इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो यथामतं निक्खितो एवं निरये ।

"तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो 25 एवं सम्मे । कतमेहि तीहि ? अनवज्जेन कायकम्मेन, अनवज्जेन

20

25

B. 298

वचीकम्मेन, ग्रनवज्जेन मनोकम्मेन – इमेहि खो, भिक्खवे ... पे०... एवं सस्ते" ति ।

 विसमसत्तं । "तीहि, भिक्खवे ... पे०... विसमेन कायकम्मेन. विसमेन वचीकम्मेन, विसमेन मनोकम्मेन - इमेहि खो ... पे०... एवं सिरये ।

"तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि ... पे०... समेन कायकम्भेन, समेन वचीकम्मेन, समेन मनोकम्मेन - इमेहि खो ... पे o ... एवं समो" ति ।

४. ग्रस्चिस्तं । "तीहि, भिक्खवे ... पे ०... ग्रस्चिना काय-कम्मेन, ग्रसुविना बचीकम्मेन, ग्रसुचिना मनोकम्मेन - इमेहि खो ... पे ०... एवं निरये।

"तीहि, भिक्लवे ... पे०... सुचिना कायकम्मेन, सुचिना वची-कम्मेन, मुचिना मनोकम्मेन - इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समज्ञातो यथाभनं निक्कितो एवं ससो" नि ।

 पठमखतस्तं । "तीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो बालो अब्यत्तो ग्रसप्परिसो खतं उपहतं ग्रतानं परिहरति. सावज्जो च होति **15** मान्यज्जो च विञ्जनं, बहुं च अपुञ्ञं पसवति । कतमेहि तीहि ? अकुसलेन कायकस्मेन, अकुसलेन वचीकस्मेन, अकुसलेन मनोकस्मेन -इमेहि खो, भिनखने, तीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो अब्यत्तो असप्परिस्रो सतं उपहतं ग्रतानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो च विञ्जूनं, बहं च अपूञ्जां पसवित ।

"तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो सप्प-रिसो ग्रक्खतं ग्रनपहतं ग्रतानं परिहरित, ग्रनवज्जो च होति ग्रननवज्जो च विञ्जनं, बहं च पुञ्ञां पसर्वति । कतमेहि तीहि ? कुसलेन कायकम्मेन, कुसलेन वचीकम्मेन, कुसलेन मनोकम्मेन ... पे०... बहं च पुञ्ज पसवती'' ति ।

६. बुतियसतसुत्तं । तीहि, भिक्सवे ... पे०... सावज्जेन काय-कम्मेन, सावज्जेन वचीकम्मेन, सावज्जेन मनोकम्मेन ... पे०... ।

तीहि, भिक्खवे ... पे०... अनवज्जेन कायकम्मेन, अनवज्जेन वचीकरमेन, अनवज्जेन मनोकरमेन ... पे 1

१. व्यक्ती - रोक !

^{#0 ?-3} K

R.294

B. 299 20

25

७. ततियसतसुत्तं । तीहि, भिक्खवे ... पे०... विसमेन काय-

कम्मेन, विसमेन वचीकम्मेन, विसमेन मनोकम्मेन ...पे०...।

तीहि, भिक्खवे ... पे०... समेन कायकम्मेन, समेन वचीकम्मेन, समेन मनोकम्मेन ... पे०... ।

द्र. चतुत्यसतसुत्तं । "तीहि, भिक्सवे ...पे०... ग्रसुचिना काय-कम्मेन, ग्रसुचिना वचीकम्मेन, ग्रसुचिना मनोकम्मेन ...पे०... ।

"तीहि, भिक्सवे ...पे०... सुचिना कायकस्मेन, सुचिना वची-कस्मेन, सुचिना मनोकस्मेन - इमेहि सो, भिक्सवे, तीहि धम्मेहि समझागतो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्सतं अनुपहतं अत्तानं परिहरित, 10 अनवज्जो च होति अननवज्जो च विञ्चनं, वहं च पुञ्जं पसवती" ति ।

६. बन्दनासुत्तं । "तिस्सो इमा, भिक्खवे, वन्दना । कतमा तिस्सो ? कायेन, वाचाय, मनसा — इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो वन्दना" ति ।

१०. पुष्वण्हसुत्तं । "ये, भिक्खवे, सत्ता पुब्वण्हसमयं कायेन 15 सुविरतं चरन्ति, वाचाय सुविरतं चरन्ति, मनसा मुविरतं चरन्ति, सपुब्वण्हो, भिक्खवे, तेसं सत्तानं ।

"ये, भिक्खवे, सत्ता मज्झिन्हिकसमये कायेन सुचिरितं चरिन्त, वाचाय सुचिरितं चरिन्त, मनसा सुचिरित चरिन्त, सुमज्झिन्हिको, भिक्खवे. तेसं सत्तानं।

"ये, भिक्खने, सत्ता सायन्हसमयं कायेन सुचरितं चरन्ति, नाचाय सुचरितं चरन्ति, मनसा सुचरितं चरन्ति, सुसायन्हों, भिक्खने, तेसं सत्तानं ति ।

> "मुनक्खतं सुमङ्गलं, मुप्पभातं सुद्वृद्विते । सुखणो सुमृद्वृत्तो च, मुग्रिद्वं ब्रह्मचारिसु ।। "पदिक्खणं कायकम्मं, वाचाकम्मं पदिक्खणं । पदिक्खणं मनोकम्मं, पणीधि ते पदिक्खणं । पदिक्खणानि कत्वान. लभन्तत्वे पदिक्खणे ।।

१ मन्यन्तिक समय – सी०; पञ्जन्तिकसमय – रो० । २ मायब्रह्मसय – सी०, रो० । ३. सुधायको – सी०, रो० । ४ सुगमत – स्या० । ५. सुवद्वित – सी०, रो० ! ६–६ पणिषीयो पदिस्वमा – सी०; पणिषि ते पदिस्वमा – स्या०; पनिष-यो पदिस्वमा – रो० ।

R. 295

"ते प्रत्यलढा सुखिता, विरूच्हा बृढसासने। प्ररोगा सुखिता होष, सह सच्चेहि ञातिभी" ति ॥ मञ्जूलवणो पन्नरसमो।

तस्सुद्दानं

ब्रकुसलं च सावज्जं, विसमासुचिना सह। चतुरो सता वन्दना, पुब्बण्हेन च ते दसा ति।। ततियो पण्णासको समतो।

१६. अचेलकवग्गो

१-७ "तिस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा तिस्सो ? ग्रागाव्हा पटिपदा, निज्ञामा पटिपदा, मिज्ञामा पटिपदा । कतमा च, भिक्खवे, ग्रागाव्हा पटिपदा ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो एवंबादी होति एवंदिट्टि - 'नत्थि कामेसु दोसो' ति । सो कामेसु पातव्यतं ग्रापज्जति । ग्रयं वुच्चति, भिक्खवे, ग्रागाव्हा पटिपदा ।

"कतमा च, भिक्खवे, निज्झामा पटिपदा ? इघ, भिक्खवे, 10 एकच्चो अचेलको होति मृताचारो, हत्थापलेखनो , न एहिअदिन्तको, न तिहुभदिन्तको, नाभिहटं न उदिस्सकतं न निमन्तनं सादियति । सो न कुम्भिमुखा पटिमण्हाति, न कळोपिमुखा पटिमण्हाति न एळक-मन्तरं न दण्डमन्तरं न मुसलमन्तरं न दिश्चे भुञ्जमानानं न गब्भिनिया न पायमानाय न पुरिसन्तरगताय न सिङ्कितीसु न यत्य सा उपिहुतो होति 15 न यत्य मिक्खका सण्डसण्डचारिनी न मच्छं न मसं न सुरं न मेरयं, न सुसोदक पिवति । सो एकागारिको वा होति एकालोपिको, द्वागारिको वा होति दालोपिको, सत्तागारिको वा होति सत्तालोपिको; एकिस्सा पि दित्तया वापेति, द्वीहि पि वत्तीहि यापेति ... सत्तहि पि दत्तीहि यापेति ; एकाहिकं पि आहारं आहारेति ... सत्ताहिकं पि आहारं आहारेति ... सत्ताहिकं पि आहारं आहारेति ... सत्ताहिकं पि आहारं भाहारंति ... सत्ताहिकं पि आहारं भाहारंति ... सत्ताहिकं पि माहारं भाहारेति ... सत्ताहिकं पि माहिकं पि होति, सामाकभक्सो

 $^{\{-\}xi$. चतुस्तता च $-\xi$ या०। $\{-\xi$. तुपुत्रचल्लेन $-\xi$ या०। ३. हत्यावसेसनी $-\xi$ या०, रो०। ४. सनीपिमुसा $-\xi$ ी०; द्वाहिसं $-\xi$ ी०। ५. सहस्रासिसं $-\xi$ ी०; ६. डीहिसं $-\xi$ ी०। ७. सहस्रासिसं $-\xi$ ी०;

R 296

B 301

15

पि होति. नीवारभक्खो पि होति, दद्दुलभक्खो पि होति, हटभक्खो पि होति. कण्डभक्लो पि होति. ग्राचामभक्लो पि होति, पिञ्ञाकभक्लो पि होति. तिणभक्खो पि होति, गोमयभक्खो पि होति, वनमलफलाहारो यापेति पवत्तफलमोजी । सो साणानि पि घारेति, मसाणानि पि , धारेति, छवदस्सानि पि घारेति, पंस्कुलानि पि घारेति, तिरीटानि पि धारेति, ग्रजिन पि धारेति, ग्रजिनिक्खपं पि घारेति, कुसचीरं पि घारेति. वाकचीरं पि धारेति, फलकचीरं पि धारेति, केसकम्बलं पि धारेति वालकम्बलं पि धारेति, उलकपक्लिकं पि धारेति, केसमस्सलोचको पि होति केसमस्सलोचनानयोगमनयत्तो. उब्भट्टको पि होति आसन-10 पटिक्सितो, उक्कटिको पि होति उक्कटिकप्पधानमनयत्तो, कण्टका-वस्मयिको पि होति कण्टकापस्सये सेय्यं कप्पेति, सायतितयकं पि उदकोरोहनानयोगमनयत्तो विहरति - इति एवरूपं अनेकविहितं कायस्स ग्रातापनपरितापनानयोगमनयत्तो विहरति । अय वच्चति, भिक्खवे, निज्यामा परिपदा ।

"कतमा च, भिक्खवे, मज्झिमा पटिपदा ? इघ, भिक्खवे. भिक्ल काये कायानपस्सी विहरति आतापी सम्पनानी सितमा विनेय्य लोके ग्रभिज्झादोमनस्सं: वेदनास ... पे०.. चित्ते ... पे०... धम्मेस धम्मानपस्सी विहरति श्रातापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके ग्रभिज्ञादोमनस्सं । ग्रयं वृच्चति, भिक्सवे, मज्ज्ञिमा पटिपदा । इमा 20 स्त्रो. भिक्सवे. तिस्सो पटिपदा ति ।

"तिस्सो इमा. भिक्खवे, पटिपदा । कतमा तिस्सो ? आगान्हा पटिपदा. निज्झामा पटिपदा, मज्झिमा पटिपदा । कतमा च, भिक्सवे, ग्रागान्हा पटिपदा ... पे०... म्रयं वुच्चति, भिक्सवे, म्रागान्हा पटिपदा । "कतमा च, भिक्खवे, निज्झामा पटिपदा ...पे०... ग्रयं बुच्चित,

25 भिक्खवे, निज्झामा पटिपदा ।

"कतमा च, भिक्सवे, मज्ज्ञिमा पटिपदा ? इध, भिक्सवे, भिक्सु ग्रनुप्पन्नानं पापकानं अकूसलानं धम्मानं ग्रनुष्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं भ्रारभति चित्तं पगण्हाति पदहति; उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं

१. मजिनानि - सी०, रो० । २. बालकम्बलं - सी०, रो० । ३-३. केसनस्मुलोयनी -रो॰। ४ सायं ततियकं - रो॰।

पमण्हाति पदहति; अनुपान्नानं कुसलानं घम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभित चित्तं पमण्हाति पदहति; उप्पन्नानं कुसलानं घम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय बेपुल्लाय भावनाय पारि-पूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभित चित्तं पमण्हाति पदहति ... ।

R, 297

B. 302

"क्रन्दसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं भावेति विरिय- 5 समाधि ... पे०... चित्तसमाधि ... पे०... वीमंसासमाधिपधानसङ्खार-समन्नागतं इद्विपादं भावेति ... पे०... ।

"सिद्धिन्द्रियं भावेति ... विरिधिन्द्रियं भावेति ... सितिन्द्रियं भावेति ... समाधिन्द्रियं भावेति ... पठ्ठिन्द्रियं भावेति ...।

"सद्धावलं भावेति ... विरियवलं भावेति ... सतिवलं भावेति ... । समाधिवलं भावेति ... पञ्जावलं भावेति ... ।

"सितसम्बोज्झङ्कं भावेति ... घम्मविचयसम्बोज्झङ्कं भावेति ... विरियसम्बोज्झङ्कं भावेति ... पीतिसम्बोज्झङ्कं भावेति ... पस्सद्धि-सम्बोज्झङ्कं भावेति ... समाधिसम्बोज्झङ्कं भावेति ... उपेक्खा सम्बोज्झङ्कं भावेति ... ।

"सम्मादिष्ट्रि भावेति ... सम्मासङ्कप्पं भावेति ... सम्मावाचं भावेति ... सम्मावाचं भावेति ... सम्माकम्मन्तं भावेति ... सम्मावाचं भावेति ... सम्मावायां भावेति ... सम्मावायां भावेति ... सम्मावायां भावेति ... सम्मावित ... । अयं वृच्चिति, भिक्खवे, मिज्ज्ञिमा पटिपदा । इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो पटिपदा" ति ।

व चेलकवमा। सोळसमी ।

तस्सुद्दानं

सितपट्टानं सम्मप्पधानं, इद्विपादिन्द्रियेन च । बलं बोज्झङ्गो मग्गो च, पटिपदाय योजये ति ।।

१७. कम्मपथपेय्यालं

१-२०. "तीहि, भिक्खवे, वम्मेहि समक्षागतो यथाभतं निक्खितो एवं निरये : क्तमेहि तीहि ? झत्तना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते समावपेति, पाणातिपाते च सममुञ्जो होति । 20 इमेहि स्रो, भिक्सवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्सित्तो एवं निरये।

"तीहि, भिक्खते, धम्मेहि समक्षागतो यद्याभतं निक्खत्तो एवं सम्मे। कतमेहि तीहि ? ब्रत्तना च पाणातिपाता पटिविरतो होति, परं उ च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति, पाणातिपाता वेरमणिया च समनञ्जो होति ... एवं सम्मे।

"ग्रत्तना च ग्रदिन्नादायी होति, परं च ग्रदिन्नादाने समादपेति, ग्रदिन्नादाने च समनुञ्जो होति ... एवं निरये।

"भ्रत्तना च भ्रदिन्नादाना पटिविरतो होति, परं च भ्रदिन्नादाना 10 वेरमणिया समादपेति, भ्रदिन्नादाना वेरमणिया च समनुच्यो होति ... एवं सम्पे ।

B. 303, R. 298 "ग्रत्तना व कामेसुमिच्छाचारी होति, पर च कामेसुमिच्छा-चारे समादपेति, कामेसुमिच्छाचारे च समन्ञ्ञो होति ... एवं निरये।

"श्रत्तना च कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, परं च कामेसु
15 मिच्छाचारा वेरमणिया समादपैति, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया
च समनुञ्जो होति ... एवं सग्गे ।

"ग्रत्तना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति, मुसावादे च समनुञ्जो होति ... एवं निरये ।

"श्रत्तना च मुसावादा पटिविन्तो होति, परं च मुसावादा 20 वरमणिया समावपेति, मुसावादा वेरमणिया च समनुञ्जो होति ... एवं सम्मे ।

"श्रत्तना च पिसुणवाची होति, परं च पिसुणाय वाचाय समादपेति, पिसुणाय वाचाय च समनुञ्जो होति ... एवं निरये।

"भ्रत्तना च पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, परं च पिसु-णाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, पिसुणाय वाचाय वेरमणिया च समनुरुओ होति ... एवं सम्मे ।

"ग्रत्तना च फरुसवाचो होति, परं च फरुसाय वाचाय समादपेति, फरुसाय वाचाय च समनुञ्जो होति ... एवं निरसे ।

१. पिसुणावाची - सी०, रो० । २. फस्सावाची - सी०, रो० ।

"असना च फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति, परं च फरुसाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, फरुसाय वाचाय वेर-मणियाच समनुञ्जो होति ... एवं सग्गे ।

"ग्रतना च सम्फप्पलापी होति, परं च सम्फप्पलापे समाद-

पेति, सम्फप्पलापे च समनुञ्जो होति ... एवं निरये ।

"मत्तना च सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, परं च सम्फप्पलापा वेरमणिया च सम्मुठ्यो लापा वेरमणिया समादपेति, सम्फप्पलापा वेरमणिया च समनुञ्जो होति ... एवं समो ।

"श्रत्तना च स्रभिज्झालु होति, परं च श्रभिज्झाय समादपेति, श्रभिज्झाय च समनुञ्जो होति ... एवं निरये ।

"ग्रत्तना च ग्रनभिज्झालु होति, परं च ग्रनभिज्झाय समाद-पेति, ग्रनभिज्झाय च समनुञ्जो होति ... एवं सग्गे ।

"ग्रत्तना च व्यापन्नचित्तो" होति, परं च व्यापादे समादपेति, व्यापादे च समन्ञ्ञो होति ... एवं निरये ।

"भ्रत्तना च अञ्चापन्नचित्तो होति, परं च अञ्चापादे समादपेति, 15 ग्रज्यापादे च समनुञ्जो होति ... एवं सम्मे ।

"ग्रत्तना न मिन्छादिट्ठिको होति, पर च मिन्छादिट्ठिया समादपेति, मिन्छादिट्रिया च समनुज्जो होति ... एवं निरये ।

"ग्रत्तना च सम्मादिट्टिको होति, परं च सम्मादिट्टिया समाद-पेति, सम्मादिट्टिया च समनुञ्जो होति । इमेहि खो, भिवस्ववे, तीहि 20 धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्बत्तो एवं समो" ति ।

कम्मपथपेय्यालं निद्वितं ।

तस्सुद्दानं

पाणं म्रदिश्नमिच्छा च, मुसावादी च पिसुणा। फरुसा सम्फप्पलापो च, म्रभिज्झा ब्यापाददिट्टि च। कम्मपथेसु पेय्यालं, तिककेन नियोजये ति।।

१८. रागपेय्याल

१-१७. "रागस्स, भिक्खवे, प्रभिञ्ञाय तयो धम्मा भावेतब्बा । 25 कतमे तयो ? सुञ्जतो समाधि, प्रनिमित्तो समाधि, प्रपणिहितो समाधि - रागस्स, भिक्खवे, प्रभिञ्जाय इमे तयो धम्मा भावेतब्बा ।

१. व्यापन्नवित्तो - सी०, रो० ।

"रागस्स, भिक्खवे, ग्रभिञ्ञाय तयो घम्मा भावेतस्त्रा । कतमे तयो ? सवितककसविचारो समाधि, ग्रवितककविचारमत्तो समाधि, ग्रवितककप्रविचारो समाधि – रागस्स, भिक्खवे, ग्रभिञ्ञाय इमे तयो घम्मा भावेतस्त्रा ।

B. 305 5 "रागस्स, भिक्खने, परिञ्ञाय ... पे०... परिक्खयाय ... पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोघाय ... नागाय ... गटिनिस्सम्याय इमे तथो धम्मा भानेतब्बा ।

"दोसस्स ... मोहस्स ... कोघस्स ... उपनाहस्स ... मक्खस्स ... पलासस्स" ... इस्साय ... मच्छिरियस्स ... मायाय ... साठेम्यस्स ... ।

थम्भस्स ... सारम्भस्स ... मानस्स ... प्रतिमानस्स ... मदस्स ... पमादस्स प्रभिञ्ञाय ... परिञ्ञाय ... परिक्लयाय ... पहानाय ... स्वयाय ...
वयाय .. विरागाय ... निरोघाय ... चागाय ... पटिनिस्सग्गाय इमे तयो धम्मा भावेतब्बा" ति ।

इदमवोच भगवा। अत्तमना ते भिक्लू भगवतो भासितं 15 म्रभिनन्दुंति।

रागपेय्यालं निद्धितं ।

तस्सुद्दानं

रागं दोसं च मोहं च, कोघूपनाहपञ्चमं ।
मन्स्वपलासइस्सा च, मच्छिरिसायासाठेट्या ॥
धम्भसारम्भमानं च, अतिमानमदस्स च ।
पमादा सत्तरस बुना, रागपेट्यालिस्सिता ॥
एते भ्रोपम्मयुत्तेन, भ्रापादेन भ्रभिञ्ञाय ।
परिञ्ञाय परिक्खया, पहानक्खयब्बयेन ।
विरागानरोधचागं, पिटिनस्सगं इसे दस ।
सुञ्जतो भ्रनिमित्तो च, श्रप्पणिहितो च तयो ।
समाधिमृतका पेट्यालेसु पि ववस्थिता चा ति ॥

-:0:-----

तिकनिपातो निद्वितो ।

20

विसेसपदार्थ

बनुक्कमणिका

_	धनन्योगो, कुसलानं धम्मानं १३, १४, १७
भ्र स्रकतिद्वगामी २१	
, , , , , , , , , , , , , , , , , , , ,	
षकालवादा, पुग्गला १८ षकुसलमुलानि, तीणि १८	
बहुसलमूलं, दोस्रो १८	
मकुसला धम्मा, सङ्ख्वारम्मणा ७	
– सनिदाना ७ – सनिभित्ता ७	
– सप्पञ्चया ७	
– सरूपा ७	
– सविञ्ञाणा ७	
– सर्वेदना ७१	
- संसञ्जा	
– सहेतुका ७१	
मङ्गानं १६।	
प्रच्वायिकानि करणीयानि, तीणि २२ः	1
मञ्चत्तसंयोजनो, पुग्गलो ६	
श्वरूजासिकोण्डञ्जो २	
महिक्कि मन्गी, भरियो २०१	10,14
महानमेर्त, भनवकासी २७-३०	
घट्टिकसञ्जा ४१	
स्तपनीया बस्मा, हे ४०	
शत्ताविपतेव्यं १३१	
भवोसो, निवानं कम्मानं समुदयाम २४%	
मधम्मवादी, पुमालो . १८७	
मिवित्तसिक्का २१३, २१४, २१६-२१६	11.10
मिवित्ततिक्वासमावानं २१२, २२२	1
मविपञ्चासिक्सा २१३,२१४,२१६-२१६	111
षविपञ्चासिक्सासमादानं २१२, २२३	and their train afterna
मविसीलसिक्सा २१३, २१४, २१६-२१६	1
श्रविसीलसिक्सासमादानं २१२, २२२	वरित . ४
धनत्तसञ्ज्ञा ४१	बरिक्सच्यानि, यसारि १६२, १६३
स०१–३६	•

×

•	_	, -	
धरियसच्यं, दुक्सनिरोधगामिनी पटि	पदा १६४	बाकिञ्चञ्जायत नं	¥ŧ
— हुक्सनिरोधं	१६४		२७४, २७६
– दुक्ससमुदयं	<i>\$ £ 8</i>	भाजीवविपत्ति	२४१, २४२
— दुक्तं	\$48	माजीवसम्पदा	२४२
वरियुपोसयो	१६०, १६१	मातियेग्यानि, हे	44
धरियो, बहुक्किको मन्यो	२०१	बादीनवपरियेसनं	580
भरकूपमित्तो, पुमालो	११३, ११४	भादे सनापाटिहारियं	१५७, २७१
मलोभो, निदानं कम्मान समुदयाय	588	धार्षिपतेय्यानि, तीणि	१३६
भवकुज्जपञ्जो, पुगाली	११६, १२०	बानन्दो, बायस्था २४,४४,१२	२,१४६, १६६-२०१
ब वन्तीनं	03 9	बानापानस्स ति	¥ŧ
ब्रविक्लेपो	99	बापत्ति, बदुट्ठल्ला	= ?
प्रविनयवादी, पुमाली	१=७	– ग्रनवसेसा	⊏ ₹
भविहिंसावित क्को	२४६, २४७	- गरुका	₹१, =१
भवूपसमी, चेतसी	¥	ब्रापत्ति, दुद्ठूत्ला	5 8
असञ्जतस्य असञ्जतस्रक्षणानि, तीणि	880	– सहका	२१. =१
धस ङ्खा रपरिनिब्बावी	२१६, २१७	– सावसेसा	48
बसनिया फलन्तिया न सन्तसन्ति, द्वे	७२	धा पत्तिकुसलता	৩৩
म सन्तुद्विता	१२, १६	बापत्तियो, हे	= 2
म सप्पुरिसमूमि	3.8	मा पत्तिबुट्टानकुसलता	90
भ सम्पजञ्ज	23, 25	बार्यात बनापत्ति	78
ध सुमनिमित्त	٧, १=६	मापायिका, तयो	२४७
बसु भसञ्जा	8.5	भाषोकसिणं	RS
बस्सकान	886	भाषोषा तु	१६२
म स्तसळु द्शा	२६७	मामगन्धो	₹₹
भ्रस्सपरस्सा, तयो	348	ग्रामिसचागो	48
बस्साजानीयो	98	बामिसदानं	4.8
बस्सा दपरियेसनं	280	ब्रामिसपटिसन्बारो	α¥
घरसासो, चतुत्बो	₹७=	भामिसपरि च्चागो	58
– ततियो	₹७=	मामिसपरियेद्वि	51
- बुतियो	१७६	मा मिसपरियेसना	= 1
- पठमो	203	प्रामिसपूजा	E ¥
ब हिरिकं	1919	प्रामिसमोनो	#X
महेत्म्रपञ्चया	i '	मा <u>मिसया</u> गो	48
भा	- ! !	पामिसरतनं	46
भाकपसम्पदा		मानिस न् बि	= 5
मानासकसिणं	\$<	पामिस बेपु ल्लं	# E
	- 1	गानिसस क्रहो	4 X
प्रा कास षा तु	• • • • •	गमिससम्बारो	= 4
प्राकासान ञ् लायतन	A6 8	ग्रमिससमिषयो	22

भामिससम्त्रोगी ः	58	इंडिपावं, बन्दसमाजिपयानसङ्खारसम्ब	वतं ३६,
प्रामिससंविभागो	44	and a second second	200
पामिसातिचे व्य	56	- विरियसमाधिपवानसङ्खारसम	
पामिसानुकम्पा	=1		200
भागिसानुमाहो	41	- बीमंसासमाविषवानसङ्खारसम	
बामिसिबि	= =		200
प्रामिसे सना	51	इक्कियो, ह्रे	45
मायस्मा, चनुरुद्धो	757-753	इन्द्रियेसु गुलहारी, निक्स	808
– मानन्दो	२ ४,४४,१२२,१४६,	इसिपतने, मिगदाये	१०२, २६०
	\$66-40\$, 40x	इस्सरनिम्मानहेत्	१६ ०, १६१
- उदावी	211		140, 141
- सन्दर्भो	309	उ	
- बहाकच्यानी	£7, £¥	उक्काचितविनीता, परिसा	२६६
– वहाकोट्टिको	205-220	डम्मतो, गहपति	२६
समिद्धो	१० ६−११०	डम्गो, गहपति	२६
– सारिपुत्तो	६०-६२, १०५-११०,	उच्चासयनमहासयनं, अजिनप्पवेणी	१६८
•	१२३, २६२	– भरियं	१६न
भार िक्शकलं	34	– बस्सत्यरं	१६न
बारम्भवा तु	¥	— घासन्दि	१६=
बारामदण्डो, बाह्यणो	£3	- उद्लोमी	१६८
बारोग्यमदो	१३ ४	 चनतोलोहितकूपव 	नं १६८
धासवनिरोचगामिनी, पटिप		– एकन्त्रलोमी	१६८
भासवनिरो षी	122	– कट्टिस्स	१६८
बासवस मुदयो	१४२	कदलिमिगपवरपच्च	त्वरणं १६८
भासवा	१ १ १	– कुट्टकं	१६ =
भासवानं खयञाणं	848	– कोसेय्यं	१६=
बासा, डे	50	- गोनकी	१६८
भारती, पुरगली	£€, १०0	~ विसको	१६८
बाहारे पटिकुलसञ्जा	88	– तूलिका	१६=
_		– दिख्यं	१ ६=
•		- पटलिका	१६८
इरियगन्थी	3	– पटिका	१६=
इत्विफोटुव्यो	3	– पल्ल क्रो	१६म
इत्पिरसी	*	− 4£ i	१६८
इत्यक्यं	₹	– रषत्परं	१६व
इत्विसहो		- विकतिका	१६८
इद्विपाटिहारियं	१५७, २७१	– सउत्तरच्छवं	१६८
इक्रिपार्व, चित्तसमाधिपवान	क्कास्थमभा गतं ३६,	– हत्वत्वरं	१६८
	२७७	उच्छञ्जपञ्चो, पुनासी	११६, १२०

	•	-	
उत्तरा, नन्दमाता	२७	मोरम्मागिवानि संयोजनानि, पव	व्य २१५-२१७
उदकलेखूपमी, पुग्गली	२६३	घो नियस्से	\$ ₹¢
खदायी, भायस्मा	7 ? ? ?	-	
उबुमातकसञ्जा	¥\$		
उदंसोती	२१६, २१७	कक्कारेवती	२४
उपसमानस्सति	ΑŚ	क्रव्यानी	Ę¥
उप हच्च परिनि व्वा यी	२१६, २१७	कव्हा बम्मा, ह्रे	Af
उपेक्सा निमित्तं	२३७	कषावत्वूनि, तीणि	१८२
उपेक्सासम्बोज्झ ङ्गं	४०, २७७	कन्दरायनी, बाह्मणी	६४, ६४
उपोसमा, तयो	\$60	कपिलवत्यु	२५७
उपोसयो	१ ६६	कम्बोजानं	480
उपलवण्गा	२४, =१	कम्मन्तविपत्ति	२४१, २४२
उदवेलकस्सपो	२४	कम्मन्तसम्पदा	२५२
		कल्याणमित्तता	₹₹, <i>₹६, ७७</i>
ए		कल्याणमित्तो, पुग्गलो	११७
एकवक्त्, पुगाली	१ १=	कल्याणवाक्करणता	\$ =
एकथम्मो	३०-३२, ४२-४४	कल्याणसम्पवक्को, पुनासी	220
- म्रानापानस्सति	3.5	कत्याणसहायी, पुम्मली	११७
- उपसमानुस्सति	3.5	कस्सपगोत्तो, जिक्कु	२१९
– कायगतासति	₹₹	कहापणिकं	ΥĘ
– चागानुस्सति	31	कातियानी	२७
- देवतानुस्सति	31	कामभवी	२०७
- धम्मानुस्सति	38	कामवितक्की	२४६, २४७
- बुद्धानुस्सति	10	कामासवा	१५२
- मरणस्वति	38	कायगतासति	**
– मिच्छादिट्टि	३१, ३ २	कायसन्सि, पुरगसो	१०६
– सङ्घानुस्सति	₹₹	कायसोचेय्यं	२४२–२४४
– सम्मादिद्रि	₹१, ३ २	कासवादी, पुग्गलो	3=8
- सीलानुस्सति	₹(, ₹₹	कासीनं	e35
एकपुग्गली	33, 3 8	काळुदायी	२४
एकबीजी		किसागोतमी	२६
एकेयाकं	२१६, २१=	कुक्कुटसम्पातिका	820
एरकवत्तिकं	8.é	कृष्टवानी	२४
एसना, हे	• 4	कुप्यलकेसा	₹ €
	41	कुनारकस्सपो	२४
झो		कृ रनं	१६७
बोत्तप्	¥€, ७७	कुसलमुसानि, तीनि	ŞEE
भोदातकसिण	¥1	बुसिनारायं विहरति, मनवा	288
बोपपातिको	- 1		9.07, 788
	२१४	बुटागारसासायं, महावने	400) 114

ř ,		. 1	
		.]	
केसमुत्तिया, कालामा	Yeş	नाग, हे	ξY
केसमुत्तं, कालामानं निगयो	१७४	<u> वावानुस्तति</u>	ΥŞ
कोसपुत्ति	₹¢	बातुमहाराणिका, देवा	·
कोलंकोलो	₹₹=	वित्तविपत्ति	२४६, २५०
कोसण्यं	११, १ ४, १७	विश्वसम्पदा	२५०, २५१
कोसम्बर्ग, पोसितारामो	२०१	वित्ती, बहुपति	२६, ८१
को सलानं	039	बित्तं, चनुत्तं	•
- निगमो, ससूवा	२१६, २२०	– घदन्तं	•
होसलेसु चारिकं चरमानो, भग		- भगवितं	•
		– भरक्तितं	•
₹		– मसंवृतं	5
सारापतच्छिकं	84	- गुर्स	•
तीणास वो	७२	– पमस्तरं	₹•
बुज्जुत्तरा, उपासिका	र्क २७, ⊏१	- बावितं	4
बेगा, भिक्लुनी	२५, =१	रक्सितं	=
- 4		- सहपरिक्तं	t•
•		- संबुतं	5
ग्न्बजातानि, तीणि	२०६	चीवरपविवेक <u>ं</u>	२२३
न्यारानं	180	बुतूपपातञ्चार्व	१५१, १५४
हिपति, सनायपिष्यिको	२४२, २४३	बूळपन्वको	58
ाहननिस्सितो, पापभि रस्	625	चेतसो, भवूपसमी	¥, Ł
वहननिस्सितो, महाचोरो	840, 848	चेतिये, गोतमके	२५७
विज्ञाक्टो, पञ्चती	१७१, २२०	चेतीनं	<i>e</i> 39
पुन्धा व ने	₹¥	चेतोविमृत्ति	99
पूबमाणी, पुग्गलो	229	-	
बौतमके, चेतिये	२४७	5	•••
गोतमो	\$x£ \$00	स्, वातुयो	१६२
गोपानसिव 😴	१२६	क्रुत्रो, परिव्याजको	१६६, २००
गोपानकुपोसबी	₹€•	ञ्ज, फस्सायतनानि	\$4.5
ोगोगपिल क्स स्मि	₹•	•	
_		अम्बुदीपानं	288
घ		जराभवं	244
वोसितारायो, कोसम्बयं	२०१	जागरियं धनुवृत्तो, भिक्तु	₹ ∘ ¥
_		बाजुस्सोणि, बाह्यणी	24, 546, 548
•		बीवको, कोमारमञ्जो	79
वक्तुमा, पापणिको	809	वीवितमदो	१३ %
बतुत्वं सानं	¥₹, १ ११	वीवितासा	144 40
बतारि, शरियसञ्चानि	845, 844	बेतवने, जनावपिष्यकस्य ग्रारामे	
– महाभूवानि	₹•₹	चत्रचन, जनानानाचकरत भाराव	वे, ६०, ६४, १०८, १८६
वन्यनिकाय	8 44	वोतिमालिकं	(o a, (a c

`. . . ,

श		तिवनं, सम्मुखीभावा	{ ₹<
शानं, चतुत्वं	125	विची	40
- ततियं	848	वित्वायतनानि, तीवि	\$40
- दुतियं	१ %•	तिस्सो, निज्जरा विसुद्धियो	२०४, २०४
– पठमं	१ %•	– पटिपदा	२७४, २७६
	• •	– परिसा	२२४
ন		- वन्दना	208
ट्यातिपरिहानि ⁻	48	- विपत्तियो	5x5-5x8
माति वृद्धि	\$8	- बुद्धियो	250
-	•	– सम्पदा	२४०, २४१, २६७
8		- सिक्सा	२१४-२१=
ठानेहि, तीहि	\$\$ =- \$\$0	तीनि, बकुसलमुलानि	१८६
		- झच्चायिकानि करणीय	नि २२२
त		- बमातायुत्तिकौनि सय	ानि १६६
ततियं, मानं	\$2.5	- असङ्गतस्य असङ्गतलक	सणानि १४०
ततुत्तरि, देवा	१६¥, १६%	- बाधिपतेय्यानि	१३६
तयागतो व बरहं सम्मासम्बुद्धी		- क्यावत्यूनि	१८२
तयागतं अन्माचिक्सन्ति, हे	20	- कस्सकस्स पुब्बे करणीय	ानि २१३
तवागतं नान्भाविक्वन्ति, है	20	– कुसलमूलानि	१यय
तन्दि	Y	- गन्धजातानि	₹•8
तपनीया बम्मा, हे	¥q	– तित्वायतनानि	14.
तपुरसमस्लिका, वाणिवा	75	– निदानानि	**
तप्पेता	50	– निमित्तानि	230
तयो, मत्यवसे	365	- पटि न्हा न्नानि	753
– बस्सपरस्सा	325	– पण्डितपञ्जातानि सप्पुरि	रसपञ्जलानि १३६
- प्रापायिका	580	– पाटिहारियानि	840
- उपोसमा	280	– विवटानि	₹₹
– बस्मा	१०४, १८४, १८४	- सञ्चतस्य सञ्चतसम्बर्गा	नि १३६
– प्रमासा	88, 788	- समणकरणीयानि	282
- पुरिसपरस्सा	335	- समातापुत्तिकानि भयानि	\$6x, \$6x
- मद्रा अस्साजानीया	२७०	- सौचेम्यानि	747-748
- मद्रा पूरिसाजानीया	२७१	- संयोजनानि	२१४, २१६, २१८
– भवा	23X	तुसिता, देवा	\$8¥, 788
वासावत्युकतो	₹•₹	तेपीवरिकत्तं	34
सावतिसा, देवा	tex, tex, 211	तेवीकिंधणं	88
तिकण्णो, बाह्यणो	₹ % •	तेबोबाद	149
विष्यं, भन्तरायकरो	₹¥=	तेषिक्यो, श्ररियस्य विनये	१४३, १४४
- पातुभावी दुल्तभी लोकर्रि		- बाह्यवार्व	१४३, १४४
- पारिपन्यिको	₹¥#	- बाह्मणी	\$4.0
			240

•	,	हे, बसनिया फलन्तिया न सन्तर	ान्ति ७२
वावरेग्यं	ą.	- स्मविषेय्यानि	. 45
यूपारहा, हे	92	- ग्रापत्तियो	द१
		- बासा	40
₹		- इंडियी	46
वब्बो, मल्लपुत्तो	58	– एसना	πX
दानानि, हे	5¥	- चावा	π¥
दाक्वीरियो	58	- तबागतस्य बम्मदेशना	**
विद्वधम्मवेदनीयं	२३०	- तथागतं धन्माचिक्सन्ति	X.o
विद्वधिमार्क, वज्जे	86	– नाव्याचिक्सन्ति	X.o
विद्विप्यसो, युगालो	309	- ब्पारहा	७२
विद्विविपत्ति	5x6-5x8	– वानानि	48
विद्विसम्पदा	२४०, २४१	– बस्मा ४	ह, ७७, द३, द६
दुक्सनिरोधगामिनी, पटिपदा	१४२	– श्रकुससा	32
वुक्स निरोघो	१४२	– भनवज्जा	=8
दुक्त सञ्जा	*\$	– धन्याबज्ञा	. 80
दुक्ससमुदयो	१४२	– कण्हा	38
दुक्तं	१ ५ २	– कुसला	58
दु तियज्ञानसहगतं	¥₹	– तपनीया	¥ξ
दुतियं, भानं	१५०	– दुक्सविपाका	€.
दुत्तप्पया, पुग्गला	50	– दुक्लुद्रया	ŧ.
दु प्पमेय्यो, पुगालो	58.0	- विज्ञामागिया	भ्रद
दुरक्बातत्ता, बम्मस्स	źA	सन्यावज्ञा	6.9
देवतानुस्सति	Χź	– सावज्ञा	48
देवपुत्तो, हृत्यको	325	– सुक्का	AE
देवा, चातुमहाराजिका	१६४, १६५	– सुसविपाका	6.0
— त तुत्तरि	१६४, १६५	– सुसुद्रया	.3
तार्वातसा	१६४, १६४	– पञ्चया	= {
– बुसिता	\$E.R.	- परिग्गाहा	Xe
- निम्मानरितनो	\$68	- पटिसन्बारा	4
- वरनिम्मितवसवत्तिनी	862	- वण्डिता	¥9, 95
ब्रह्मकायिका	\$£8	- पद्मानानि	¥19
– बामा	\$68	- परिच्यागा	44
दोवयस्तता	99	- परिवेद्वियो	58
बोसो निवानं, कम्मानं समुदयाय	588	- परियेसना	44
हिचक्कु, पुग्वली	११८	- परिसा	46, 40
क्रिणं, न सुप्पतिकारं	3,K	– पुमाना	90
डे, अनुकम्पा	EΧ	- पूजा	4.0
– भनुस्महा	4 1	- बलानि	20

*			
	ſ	•]	
हे, बाला	१७, ७५	थम्या, सकुससा	EE, \$08
- बुद्धा	७२	– बतप्पनीया, हे	¥q
- भोगा	48	– धनवज्वा, द्वे	८ १, १८२
– यागा	4.8	– सम्याबन्सा, हे	€.
– रतनानि	55	−कुससा, हे	≈ १, १ ≒२
- लोके दक्सिनेय्या	Ęo	धम्मा, तयो	१०४, १८४, १८४
बज्जानि	ΑÉ	धम्मा, दुक्खविपाका, द्वे	€ 9
– वस्सूपनायिका	χo	– दुक्लुद्रया, द्वे	ۥ
– बुद्धियो	= = =	− वे	¥£, ७७, =₹, = ६
- वेपुल्लानि	55	- विञ्जुगरहिसा	१७४
- सङ्ग्रहा	4 4	— विञ्जुप्पसत्वा	१=२
– सन्धारा	5 %	- सब्यावण्या	6.0
– सम्निचया	द६	– समत्ता	१७४
सम्भोगा	4	– सावज्जा, ह्रे	€£, ₹७४
– सुसानि	४७	– सुस्रविपाका, हे	€.0
- संविभागा	e.k	- सुखुद्रया, हे	€.
_		बन्मातिषेय्यं	= = =
•		षम्माधिपतेय्यं	१३६, १३७
वस्मकविकत्त	३८	बम्मानुकम्पा	5 X
ब म्मचागो	e,k	चम्मान् माहो	= X
ष म्मदान	28	धम्मानुस्सति	86
ब म्मदिश्रा	२६	धम्मिद्	4
थम्मपटिसन्यारो	۳X	वम्मेसना	=X
ध म्मपरिच्चागी	48	शम्मी, भक्कोधी	44
धम्मपरियेद्वि	5 1	– ग्रज्जवं	4.6
थ म्मपरियेसना	5 ¥	– बनिस्सा	55
ब म्मपूजा	5 ¥	– बनुपनाहो	44
बम्मभोगो	5.8	– भपनासो	55
ब म्मयागी	e,y	- ग्रप्यटिवानिता	59
षम्भरतनं	= 4	- धमक्खो	55
धम्मवादी, पुग्गनो	3=8	– भमञ्चरियं	45
धम्मविचयसम्बोज्जञ्ज	२७७	– भगगा	55
धम्मवृद्धि	= =	– बसन्तुद्विता	< 9
षम्मवेपुरसं	= = =	– प्रसम्पजञ्चां	59
धम्मसङ्ग हो	ε¥	– प्रसाठेयां	44
षम्मसन्वारो	=×	– बहिंसा	59
पम्मसन्निचयो	= = =	- इन्द्रियेषु अगुलहारता	59
षम्मसम्भोगो	58	- वृत्तहारता	49
वस्मसंविभागो	ev.	-दस्सा	45

•			
षम्मी। उपनाहविनयो	48	व	
÷ उपनाहो	द४, दद	नकुसपिता, गहपति	24
– बीत्त्प्यं	55	नकुलमाता, गहपतानी	२६ २७
- कोषविनयो	48	नन्दको, ग्रायस्मा	२४, १७६
- कोची	द४, दद	नन्दमाता, उपासिका	14, (GC
बन्ति	48	बन्दा	74
विद्विविप त्ति	50	बन्दो	7 ¥ 7 ¥
- विद्विविसुद्धि	59	नाम	99
– दिद्विसम्पदा	50	निक्कमधातुं	ž.
– पटिसङ्कानबर्स	=19	निगण्डुपोसची	१६०, १६१
- पटिसन्यारो	59	निगष्ठो, नाटपुत्ती	308
– पलासी	55	नियोबारामो, कपिलबत्युस्मि	₹•₹
- भावनाबल	59	निज्ञामा, पटिपदा	२७४, २७६
– भोजने भमत्तञ्जुता	=9	निदानानि, तीणि	588
– मत्तञ्जुता	59	निब्बान, सन्दिट्टिकं	886
– मक्सी	55	निमित्तानि, तीणि	२३७
– मच्छरियं	55	निम्मानरतिनो, देवा	१६४, २११
– मह्बं	45	निरासो, पुमालो	,33
– माया	55	निस्सयसम्पन्नो, पापणिको	१०७, ११७
– मुट्ठस्सच्य	59	निस्सरणपरियेसन	280
 वथादिद्विस्तः प्रधानं 	59	नीलकसिण	X8 /20
विपस्सना	59	नेक्खम्मवितक्को	२४६, २४७
– सति	55	नेवसञ्जानासञ्जायतन	***, **** **
– सन्दिट्टिको	३४४, १४६	4445-114145-114444	• 4
समयो	59	4	
समाधिवलं	59	पस्गहनिमित्तं	२३७
 समापत्तिकुसलता 	= €	पमाहो	99
- समापत्तिबुद्धानकुसलता	5	पञ्चया, द्वे	40, E8
— सम्यज्ञकां	55	प ण्ये कबुद्धो	હર
साकल्यं	59	पञ्च, भोरम्भागियानि संयोजनानि	२१४-२१७
– साठेयां	55	पञ्च क्रुविप्पहीनो	388
– सीलविपत्ति	50	पञ्च क्रुशमन्नागतो	388
- सीलविसुद्धि	50	षञ्चालानं	189
- सीलसम्पदा	50	पञ्जापरिहानि	68
सोक्रेयां	59	पञ्जाबसं	80,87, 700
- सो बै ज्यं	= 4	पञ्जाविमृत्ति	99
− हि र्त े	55	पञ्ञाबृद्धि	१४,१४, २६७
ा तु कुसलत ्	w	पञ्जासम्पदा	
गतुयो, स 🚡	152	पश्चिमित्रयं	035 ***** CY 35
प० १-३७	• • • •	1111-MT	<i>₹६,४२, २७७</i>

बटाचारा	२५	परिवेसना, हे	< X
पटिग्गाहा, डे	५=	परिवारसम्पदा	35
पटिषनिमिसं	E0, 85%.	परिसा, भ्रम्गवती	६७, २२४
पटिच्छन्नानि, तीणि	२६३	– ग्रवम्भवादिनी	90
पटिपदा, भागाळहा	२७४, २७६	– झचम्मिका	90
– तिस्सो	२७४, २७६	- ग्रनयावती	६७, २२४
- धासवनिरोवगामिनी	१४२	– मनरिया	€19
- दुक्खनिरोधगामिनी	१	- घरिया	\$ =
– निज्ञामा	२७४, २७६	– प्रामिसगर	9.9
- भिज्जमा	२७४, २७६	– उक्काबितविनीता	568
पटिसङ्कानबलं	५०	– उत्ताना	**
पटिसन्यारा, द्वे	5 ¥	- भोक्काचितविनीता	Ęĸ
पठमं, झानं	१५०	– गम्भीरा	६६
पण्डितकूमारको, लिच्छवि	२०४, २०४	– तिस्सो	२२५
पण्डितपञ्जात्तानि, तीणि	3,58	− बे	६६, ६७
पश्चिता, हे	ৼ७, ৼ 두	– धम्मवादिनी	૭૦, ૭૧
पण्डितो, अकप्पिये प्रकप्पियसञ्जी	95	– पटिपुच्छाविनीता	६१, २६६
– प्रथम्ने प्रथम्मसञ्जी	৩=	– यावताविनीता	२६६
 मनापत्तिया ग्रनापत्तिस≫जी 	95	- वस्मा	६६, २२४
– प्रविनये प्रविनयसञ्जी	95	– विसमा	90
- भापत्तिया भापत्तिसञ्जी	95	- सदम्भगर	46
- कप्पिये कप्पियसञ्जी	95	- समसा	६७, २२४
– बम्मे बम्मसञ्जी	95	– समा	90
 विनये विनयसञ्जी 	95	परिसाकसटो	६८
पषविलेखूपमो, पुम्मलो	२६३, २६४	परिसामण्डो	४६
पमवीकसिण	88	पलालपीठक	¥€
पववीधातु	१६२	पलिचपरिवत्तिक	Αé
पषानानि, द्वे	80	पस्सदिसम्बोज्ज्ञङ्ग	४०, २७७
पब्बतो, गिज्झकुटो	१७१, २२०	पाटिहारियानि, तीणि	१४७
पमादो	११, १ ४, १७	पापभिक्तु, गहननिस्सितो	१४२
परतो घोसो	50	- बलवनिस्सिती	१४२
परनिम्मितवसवत्तिनी, देवा	१६४, २११	- विसमनिस्सिती	१४२
परिच्यागा, द्वे	58	पापमित्तता	१३, १६, ७७
परिव्याजकारमे, मौरनिवापे	२७१	पारायने, उदकपञ्हे	१२४
सिप्पिनिका तीरे	१७१, १७३	- पुण्यकपञ्हे	179
परिव्याजको, खन्नो	१६६, २००	पारिप न्यिको	१४८
- बच्छगोत्तो	१४८	पासाणलेखुपमी	२६३, २६४
- सरभो	१७१, १७२	विण्डपातपविवेकं	२२३
परिवेहियो, ह्वे	51	पिण्डपातिकत्तं	} =

विष्डोलमा खाजी	₹₹	वन्नो, मन्तानिपुत्तो	२४
विसिन्दवण्डी	२४	पुषुक्को, पुगाली	175-171
पीतकसिणं	8.6	पुष्पमाणी, बुम्बसी	880
पीतिसम्बोज्ज्ञ जुं	४०, २७७	दुव्याराम, निगारमातुपासादे	€0, €2, tue
पुम्मला, तयो	8E, 3¥E	पु न्वेकतहे तु	250
– दुत्तप्यग	50	पु ब्बे निवासानुस्सतिङ्गाणं	१६१, १६६
- à	- ৬१	पुरिसलळ्डू:	74=
– सुतप्पया	50	पुरिसगन्वो	¥
पुमाली, धकच्छी	१८३	पुरिसपरस्सा, तयो	२६६
– धन्यो	११८	पुरिसफोट्ट ब ो	¥
- प्रप्यमेग्यी	5,8,0	पुरिसरसो	¥
- ग्रदक्पमचिली	११३, ११४	पुरिस रू पं	3
- ग्रवकुञ्जपञ्जो	११६, १२०	पुरिससहो	¥
– प्रासंसो	88, १००	पुळवकसञ् ला	¥ξ
— उ च्छङ्गपञ ्जो	११६, १२०	पूजा, द्वे	4
- उदकलेखूपमो	२६३	पंसुकृतिकत्तं	३६
– एकचक्कु	११८	•	
– कच्छो	१८३	_	
- कल्याणिमत्तो	११७	फस्सायतनानि, ख	१६३
- कायसिक्स	१०६		
– गूयभाणी	११७		
- तथागतो सम्मासम् नु द्धो	৬২	बकुला	75
- दिट्टिप्पत्ती	१०६	बसवनिस्सितो, पापभिक्सु	१४२
- दुप्पमेय्यो	२४७	-महाचोरो	686
– द्विजनस्	११८	बलानि, बे	χo
– निरासो	88, 800	बलिहरणे, बनसण्डे	२४४
- पथविलेखुपमी	२६३, २६४	बहिद्धासंयोजनो, पुग्गलो	\$7
- पासाणलेखूपमी	२६३, २६४	बाराणसिय विहरति, भगवा	१०२, २६०
पुर्युपञ्जो	११६, १२१	बाला, द्वे	X9, X5
पुष्फमाणी	११७	बालो, सकप्पिये कप्पियसञ्जी - प्रवस्ये वस्मसञ्जी	95
– मधुभाणी	११८	- अवस्य वस्तरञ्जा - अनापत्तिया आपत्तिसञ्जी	95
- राजा चन्कवसी	७२	- प्रविनये विनयसञ्जी	95
- वजिरूपमिततो	११३, ११४	- प्रापतिया धनापत्तिसम्ब्री	
विगतासो	88, 800	- कप्पिये झकप्पियसञ्जी	95
- विक्जूपमिक्तो	११३, ११४	- बामे बचम्मसञ्जी	95
- सदाविमुत्ती	30\$	- विनये भविनयसञ्जी	95
- सुष्पमेन्यो	280	- विनय आयमयसञ्जा बाहुसच्यं	şe
पुञ्जाप्यटिपदा, ग्रनेकसारीरिका	१ ११	बुढा, हे	65
- एकसारीरिका	१ १ १ १		¥ŧ

ब्याधिम यं	144	बच्छार्न	\$80
ब्यापादवितक्को	744	मन्त्रिमा, पटिपदा	२७४, २७६
बह्यकायिका, देवा	१२४, १६४	मवा, तथी	१३ %
ब्रह्मचरियवासो	₹३•	मधुभाणी, पुग्गली	११ =
बाह्मणपरिस्य अको	888		चानी ६४
बाह्मणी, झारामदण्डी	Ę Ę		99
- इन्दरायनी	६४, ६५		848
- जाणस्सोणि	xx, 8xe, 8x3	मनोसो चे य्यं	3×3-3×8
- सिकण्यो	१४०	मरणभयं	244
- तेविज्जो	१५०	मरणसञ ् ञा	×6
- सङ्गारवी	१ ५ ५	मरणस्त्रति	Υę
		बहाकच्चानी, ग्रायस्मा	<i>£5, £8</i>
भ		बहाकप्पिनो, ब्रायस्मा	74
मत्तसम्भवो	¥	महाकस्सपी, ब्रायस्मा	२३
मत्तकच्चाना	२६	नहाकोद्रितो, ग्रायस्मा	२४, १०व, ११०
मह् सारिती रे	Ę ?	abiaidi abanaidai	\$8\$
बहा, कापिलानी	२६	4.141114441	1,81
महियो, कालिगोधाय पुत्तो	23		१४१
भद्रा भस्साजानीया, तयो	700	बहानामो, सक्को	२६, २०३, २५७, २४८
भरप्दु, कालामी	२४८, २६६	Agriculary Have	२४
भक्तिद्वि	७७ १५२	महापन्यको	28
भवासवा भावनावलं	¥o	महापरिवारता	\$ 4
	764	महामोम्मल्लानी, घायस्मा	7.
भिक्तु, ग्रक्तगवेषी - जवसम्पन्नो	774	महावने, चूटागारसालायं	२०४, २१३
- जनतन्त्रतः - दूने पाती		महिच्छता	१२, १४
- पूर्व पाता - महती कायस्य पदालेता	741	indian, diane	१∙२
- महता कायस्य पदानता - वण्णसम्पन्नी	9 ६ ४	मिगारमातुषासादे	६०, ६२, १७६
भूतवादी, पुमालो	२२६	मि न्छ ।दिद्वि	6.8
भोगपरिहानि	3=\$	day day . J. a.	थ, १व६
भोगबुद्धि	\$8	43.44.11(14), 416444	व नत्य तिसि २४२
मोगा, हे	{ X	414 (141	<i>7</i> %
भोजने मत्तञ्जू, भिक्खु	48	बोरनिवापे, परिव्याजकारा	
मोजनं, कणाजवां	808	मोहो, निदानं कम्मानं समुद	बाब २४४
- विल ज्ज दुतिर्य	\$ \$ \$,
- सालिमंसोदनो	\$.58	वसोपरिङ्गानि	•
– सालमवादना	5.5₹		ę k
म		यसोबुद्धि	ţX
मक्सलि, मोघपुरिसो	३४, ३६७	बागा, हे	ξ¥
मगधानं		बामा, देवा	१६४, २११
	₹€७ }	याबताबिनीता, परिसा	744

पे स्वाचनार्थे ११४ विकित्वा २२१ ११४ विकासनार्थे ११६ ११४ विकासनार्थे ११६ ११४ विकासनार्थे ११६ विकासनार्थे १९६ व	योनिसो मनसिकारी	£, १३, १४, १६, १ ८ ६	विनतासी, पुम्मसी	28, 200
पहुणालो ११ १४ विकास १७०, २११, २०१ विकास १४०, १४४ विकास	योज्यनमधी	१३ %	विविकिञ्छा	२२४
रहुपाली १४ राजानित है = इर्ड राजानिता है = इर्ज राजानित			विक्सिक्सक्ला	¥ŧ
रतनानि, हे रतनानि, हे रतनानि, हे रतनानि, हे रतनानि, हे रतनानि, हे स्वितनी स्वित्वनी स्वितनी स्वित्वनी स्वितनी स्वितनी		₹	विवस्हिता	¥
रतनानि, हे रतनानि, हे रतनानि, हे रतनानि, हे रतनानि, हे रतनानि, हे स्वितनी स्वित्वनी स्वितनी स्वित्वनी स्वितनी स्वितनी	रदपाली	58	विक्वा	90
राजा, वक्कारती		45		१४३, १४४
रावा, वक्कतारी - वक्तारी क्षेत्रती क्षेत्रती क्षेत्रती क्षेत्रती क्षेत्रती क्षेत्रती क्षेत्रती क्षेत्रती क्षेत्रती क्षेत्रती, विदिन्तियो क्षेत्रती, विद्यानियो क्षेत्रती, विद्यानियो क्षेत्रती क्षेत्र	राजगहे विहरति, सर	बा १७०, २११, २७१	– दुतिया	१४२, १४४
- सरेतनी स्थान स्थान स्थान स्थान है स्थान स्थान स्थान स्थान है स्थान स्			- पठमा	१५१, १५४
स्थानवां पण्या प्रशासकां पण्या पण्य		8.93	विज्वाभागिया धम्मा, हे	ሂዳ
वर्षती, बारवित्यी स्व स्व सव् सव् सव् सव् सव् सव		200	विज्ञूपमिक्तो, पुमालो	११३, ११४
हैवती, बिरदानियो हर्ष हर्ज्ञकभिद्यो हर्ज्ञकभिद्या			विञ्ञाणकसिणं	*6
विक्रणाववादु १६२२ वकुका, प्रापति वकुका, प्रापति वक्का, प्रापति वक्कान		58	विरुज्ञाणञ्चायतर्न	×έ
बहुण्यकमहियो १२६ वह विजयस्य १३० वह	,		विज्ञाणबातु	१६२
लहुका, प्रापति व्यक्तियाति हिस्सी स्वक्रमण्या ११६ व्यक्तियाति व्यक्तियातियाति व्यक्तियातियातियातियातियातियातियातियात्वियातियातियात्वियाः व्यक्तियात्वियात्वियाः व्यक्तियात्वियात्वियाः व्यक्तियात्वयात्वयात्वयात्वयात्वयात्वयात्वयात्व			विश्वरो, पापणिको	१०७
लाशाला व	सकुण्डकमहियो	₹₹	विनयभरतं	३्प
सामाला की नित्त प्रमाणिकर किया है है दे स्वीवेद किया है	लहुका, भापत्ति	२१, ≈१	विनयवादी, प्रमासी	१=१
लोकाधियतेव्यं है है है लोके दिक्वनेय्या, दे के लोकाधियतेव्यं है है है लोके दिक्वनेय्या, दे के लोकाधियतेव्यं है	लामासा	50		Υŧ
लोकाचिपतेच्यं ११६ तिक्षेषिण्या, हे ६० तिके विह्याचेया, हे ६० तिके विह्याचेया, हे ६० तिके विह्याचेया, हे ६० तिके विह्याचेया १४४ तिवानं कम्मानं समुद्रयाय १४४ तिवानं कम्मानं ११४, १४४ तिवानं कम्मानं ११४ त्यावनं विह्याते हम्मानं ११४ तिवानं विह्याते कम्मानं ११४ तिवानं विह्याते विद्याते विह्याते विद्याते विद्याते विद्याते विद्याते विद्याते विद्यात	ली नत्तं	¥	विपत्तियो, तिस्सो	346-348
तोचे, निवानं कम्यानं समुवयाय नीहितकिष्ण व व वक्किति वक्कित विवक्कित विवक्कित विवक्कित विवक्कित विवक्कित विवक्कित विवकित विवक्कित वक्कित विवक्कित विवक्कित विवक्कित विवक्कित विवक्कित विवक्कित विवक्कित विवक	लोकाधिपतेय्यं	१३६		
सोपो, निवानं कम्लानं समुदयाय सीहितकविष्य	लोके दक्सिणेय्या, द्वे	40		w/s
बाहितकविष्ण ब स्वत्या स्वत्य स्वत्या स्वत्या स्वत्य स्	लोमो, निदानं कम्मान	समुदयाय २४४		¥0, ¥2, 200
विरिधिन्तिय ११, ४१, २१७० वस्तिन्ति । १४ वस्तिनित्ति । १४ वस्ति । १४ वस्तिन्ति । १४ वस्ति । १४ व	लोहितकसिण	¥\$	विरियसम्बोज्यकं	४०, २७७
बक्कति २५ वृद्धानिक १६, ४१, २७७ वृद्धाने १६ वृद्धाने			विरियारम्भो	१२, १x, १u
बङ्गलगुस्तो १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १		•	विरिमिन्द्रिय	₹8, ४१, २७७
व क्षानं १६७ व्यानेतिक १९६ १९६ १९६ १९६ १९६ १९६ १९६ १९६ १९६ १९६		•	विसञ्ज्यातिकं	YE
बन्नान स्कृति । १४२ व्यवसानित्यतो, पार्याज्ञक्य १४२ व्यवसानित्यतो, पार्याज्ञक्य १४२ व्यवसानित्यतो, पार्याज्ञक्य १४२ व्यवसानित्यते, पार्याज्ञक्य १४२ व्यवसानित्यते, पार्याज्ञक्य १४२ व्यवसानित्यते, प्राप्याज्ञक्य १४२ व्यवसानित्यते, प्राप्याज्ञक्य १४२ व्यवसानित्यते, प्राप्याज्ञक्य १४३ व्यवसानित्यते १४३ व्यवसानित्यते १४४		•		263
- महाकोरोँ १४१ विश्वासा १५० विश्वासा १६० विश्वसा १६० विश्वसा १६० विश्वसा १६० विश्वसा १६० विश्वसा १६० विश्वसा	**	• •	विसमनिस्सितोः पापश्चिमम	
बण्डमोसी, परिवाजको ११३, ११४ विकस्मिती, प्राप्ता १२६, ११४ विज्यमित्री, प्राप्ता ११३, ११४ विज्यमित्री, प्राप्ता ११३, ११४ विज्यमित्री, प्राप्ता ११३, ११४ विज्यमित्री, प्राप्ता ११३ विज्यमे, हे व्याप्ता ११६ विज्यमे, हो होत्यो, हो विज्यमे, हो विज्यमे ११६ विज्यमे १	**			
विजन्यमधितां, गुणानो ११३, ११४ विज्ञपुतको, निमल् इत्या ११६, ११४ विज्ञपुतको, निमल् इत्या ११६ विज्ञपुतको, निमल् ११६ वृद्धियो, हे वृद्धियो			विसासा, मिगारमाता	30
विज्ञपुराको, निक्स् ११३ व्याध्या, तिस्सा १६७ वृद्ध्यां, दे व्याध्या, तिस्सा १६७ वृद्ध्यां, दे व्याध्या, तिस्सा १६७ विज्ञपुराकरता १६ वृद्ध्यां, दे वे विज्ञपुराकरता १६७ वृद्ध्यां, दे वे विज्ञपुराकरता १६७ वृद्ध्यां, तिस्सा १६७ वृद्ध्यांनि वृद्ध्यानि वृद्ध			विहिसावितक्को	२४६, २४७
वाज्यपुरका, । त्रवस्तुं ११३ वृद्धियो, हे वृद्धिय, हे वृद्धियो, हे वृद्धियो, हे वृद्धियो, हे वृद्धियो, हे वृद्धिय, हे वृद्धि			बद्धियो, तिस्सो	250
वज्यान १६७ वनायपुरं, कोस्तानं बाह्मण्यामो १६७ वनायपुरं, कोस्तानं बाह्मण्यामो १६७ वनायपुरं, कोस्तानं बाह्मण्यामो १६७ वनायपुरं, कोस्तानं बाह्मण्यामो १६७ वस्तान् वस्तान्यस्तान्यस्तान् वस्तान्यस्तान् वस्तान्यस्तान्यस्तान्यस्तान्यस्तान्यस्तान		213	विद्ययो, दे	
वण्णपास्वरता १ व वेषुत्वानि वर्ष वेषुत्वानि वर्ष वेषुत्वानि १९४ वस्तानि १९४ वस्तानि १९४, वस्तुपनारिका, हे १९ वस्तिकानि १९१ स्त		• -	बेनागपूरं, कोसलानं ब्राह्मणगामो	
वनतम्बः, ब्रिक्ट्रियं २१४ वेतानियं विहर्गते, ब्रानान्यो २०४, २१३ वर्गनाः, टिक्ट्रियं, ब्रानान्यो २०४, २१३ वर्गनाः दिहर्गते, प्रह्मारिकाः २१७ वर्गन्यविकाः, हे १२ वर्गनेकालिकं ४११		३ ५		
वन्दना, तस्त्वा २३४ — नगवा २३४ बन्दान्दिति, बहुवाद्विदि ६२ वस्तुनगिवका, द्वे १५ वायोकविक ४१		२४१		
बरणाय विहर्तत, बहुवारिकीर ६२ वस्तुपनायका, द्वे ४० वस्तुपनायकातिका ४१				
बस्युवनायका, इ. ४० वायोकतिवर्ष ४१ स		गरितीरे ६२		
Million T		¥.o	age seem standar	**
वायीबातु १६२ सकदावामी २१६, २१८		Aś	₹	
	वायीचातु	११ २	सक्तागामी	२१६ २१६

सम्कायदिद्रि	२२ ४ ।	सम्माविद्रि	80, 848, 700
सक्तेस् विहरति, भगवा	203	सम्भावाचा	¥0, १६¥, २७७
सक्को, महानामो	२४७, २४८	सम्माबायामो	80, 858, 700
सकुवा, कोसलानं निगमो	388	तम्मास रू प्यो	80, 858, 700
सञ्चतलक्लणानि, तीणि	359	सम्मासति	80, 858, 200
सङ्घमुण्डकं	86	सम्मासमाधि	Yo, 244, 200
~ 4	54	सम्मुखीभावा, तिष्णं	285
सङ्गहा है सङ्गारवो, बाह्मणो		सरमो, परिव्याजको	१७१, १७२
सङ्घानुस्सति	8.8	ससङ्खारपरिनिब्बायी	₹₹€, ₹₹७
सञ्चानुत्तात सचित्तवोदान	=3	सहबम्मिको, ततियो	१६२
सचेतनो, राजा	102	- दुतियो	848
सतिन्द्रियं	२७७	– पठमो	141
सतिबलं	80, 87, 700	सागतो	24
स्तिसम्बोज्सक्	80, 200	सामावती	3.0
सत्तवन्याण्या ज्ञ सत्तवन्ततुपरमो	₹₹	सारिपूत्तमोमाल्लाना	= १
सदाबलं	80, 82, 700	सारिपुत्तो, भायस्मा	६०-६२, १०८, ११०,
सदाविमुत्ती, पुगाली	305	an (gai, with	१२३, २६२
सदावृद्धि	२६७	सावको स्नमिन्, सिलिस्स	780
सदासम्पदा	२६७	सावत्य, नगर	63
सबिन्द्रिय	38, 88, 200	सावत्यय विहरति, नन्दकी	* -
सन्तुद्वितं	१२, १६	- भगवा	
सन्यारा, द्वे	ς¥	£3.	१०5, १६०, १ ६ ६, २४६
सम्निचया, दे	= =	साळ्हो, मिगारनत्ता	929-309
सप्युरिसमूमि	3.8	सिक्खा, तिस्सी	२१४, २१=
सम्बलोके, अनिभरतिसञ्जा	8.6	सिप्पिनिकातीरे. परिव्याजन	
समगकरणीयानि, दीणि	२१२	सीलव्यतपरामासो	724
समाधि, प्रवितक्कग्रविचारी	२६०	सीनविपत्ति	२४१, २५०
- सवितनकसविचारो	२८०	सीलवृद्धि	२६७
समाधिन्द्रियं	३६, ४१, २७७	सीलानुस्सति	88
समाधिबलं	४०, ४२, २७७	सीलसम्पदा	२४०, २४१, २६७
समाधिसम्बोज्सङ्गं	४०, २७७	सीहो, मिगराजा	90
समातापुत्तिकानि भयानि, तीणि	१६४, १६४	सुक्का धम्मा, दे	86
समिद्धी, भायस्मा	१०६, ११०	सुलानि, दे	80
सम्पजञ्ज	१३, १६	सुसं, अनिरयं	Уe
सम्पदा, तिस्सो	२५०, २५१, २६७	– ग्ररियं	эx
सम्पराधिकं, वञ्जं	8£, X3	- श्रक्षारम्मणं	ઝપ
सम्भोगा, हे	48	- बसमाधि	υX
सम्माधाजीवी	४०, १६४,२७७	सुबं, उपधि	80
सम्माकम्मन्तो	४०, १६४, २७७	– छपेक्सा	¥e.

- कार्यक पर्य - कार्यिक पर्य - कार्यिक पर्य - विर्मित्त पर्य - निर्मित्त पर्य - निरमित्त पर्य - निरमित्त पर्य - निरमित्त पर्य - नेक्सम् पर्य - कार्मित्त पर्य - कार्मित प्रम् - कार्मित विर्वा प्रम् - कार्मित विर्वा प्रम्	सुसं, उपेक्सारम्मणं	ভা	सुरामेरक्पानस्त पटिसेवनाय ना	त्य तिलि २४२
- काविष्ठं - वेवतिष्ठं - वेवतिष्ठं - विष्ठितिष्ठं - विष्ठित्वतिष्ठं - विष्ठितिष्ठं - विष्वतिष्ठं - विष्ठितिष्ठं - विष्ठितिष्ठ				129
- वेतिसर्व				408
- निय्यितिकारमर्थं - पर्थ - निरामर्थं - पर्थ - निरामर्थं - पर्थ - निरामर्थं - पर्थ - निर्मामर्थं - निर्माम्यम्थं - निर्मामर्थं - निर्मामर्थं - निर्माम्यम्यम्यम्यम्यम्यम्	- चेतसिकं			२०४
- निरामिसं - विश्वासं	निप्पीतिकारम्म णं	৩ৼ		₹0₹
- निरासर्वं पुरि - निरुपिषं पुरि - निरुपिषं पुरि - नेर्स्चरमं पुरि - समाधि समाधि समाधि पुरि - समाधि समाधि समाधि पुरि - समाधि समाधि पुरि - समाधि	निरामिसं	υx	1	588
- नेश्वसमं - समाधि - समाधि - सामिस् - सामिस् - सामिस् - स्वामिस् - स्वामिस - स्वामिस	– निरासवं	७४		488
- समाचि - सामिच - सामिच - सामिच - स्वारस्मण - स्वारस्मण - सामिच - स	निरुपधि	४७	सेनासनपविवेकं	२२३
- सामिसं - क्यारस्मण - क्यारसमण - स्यास्तिकारसमणं - सातां - स	— ने क्स म्मं	*V	सोचेय्यानि, तीनि	२४२ – २४४
- क्यारमण	– समाधि	৩%	सोणा	२६
- क्यारम्भण - वर्णातिकारमर्था - वर्णात्वर्षा - वर्णात्वर्णा - वर्णाव्वर्णा - वर्णावर्णा - वर्णाव्वर्णा - वर्णाव्वर्णाव्वर्णा - वर्णाव्वर्णाव्वर्णा - वर्णाव्वर्णाव्वर्णा - वर्णाव्वर्णाव्वर्णाव्वर्णा - वर्णाव्वर्णाव्वर्णाव्वर्णा - वर्णाव्वर्णाव्वर्णाव्वर्णाव्वर्णाव्वर्णाव्वर्णाव्वर्णाव्वर्णाव्वर्णाव्वर्याव्वर्णाव्वर्णाव्वर्णाव्वर्णाव्वर्याव्वर्णाव्वर्याव्वर्णाव्वर्णाव्वर्णाव्व		৩খ	सोणो, कुटिक्ज्यो	२४
- सातारमर्थं - सातं - सा	- रूपारम्मण	৬ খ		48
- सार्त	- सप्पीतिकारम्मणं	હય	- सेस्नियनता	309
- सासर्व प्रथम संयोधनानि, तीषि ११४, २१६, २१ इताता, वेतियबीना १६ इत्यास्ताति, सामि १८६ इत्यास्ताति इत्यास इत्यास इत्यास इत्यास इत्यास इत्यास इत्यास इत	– सातारम्मणं	ভয়	सोप्पस्स पटिसेवनाय नत्यि तिस्	त २४१
हुजाता, तेतिययीता सुकाता, तेतिययीता सुकाता, तेतिययीता सुकाता, तेतिययीता सुकाता, तेतिययीता सुकाता, तेतिययीता सुकाताता सम्प्रस्य स्वास्ताताता, व्रम्मस्य स्वास्ताताता, व्रम्मस्य स्वास्ताताता, व्रम्मस्य स्वस्ताताता, व्रम्मस्य स्वस्तातात् स्वस्तातात्त्र स्वस्तात्त्र	– सातं	৩২	सोवचस्सता	99
वुञ्जातो, तबाधि सुत्यस्यो, पुणावो पुण्यस्यो, पुणावो पुण्यस्यो, पुणावो प	– सासवं	9¥	संयोजनानि, तीणि	२१४, २१६, २१८
पुठकातो, समाधि १८६ स्वास्ताता, बम्मस्स १ सुतयातो, पुणाने १८० सुण्यम्यो, पुणाने १८० सुण्यम्यो, पुणाने १८० सुण्यम्यो, स्वास्ताता १८० सुण्यम्यो १८० स्वास्ताता १८० स्वास्ताता १८० स्वास्ताता १८० स्वितील स्वास्ताता १८० स्वास्ताता १८० स्वास्ताता १८० स्वितील स्वास्ताता १८० स्वास्ताता १८० स्वास्ताता १८० स्वितील स्वास्ताता १८० स्वितील स्वास्ताता १८० स्वतित स्वतित स्वास्ताता १८० स्वतित स्वास्ताता १८० स्वतित स्वतित स्वास्ताता १८० स्वतित स्वास्ताता १८० स्वतित स्वतित स्वतित स्वास्ताता १८० स्वतित स्वतित स्वतित स्वतित स्वतित स्वतित स्वास्ताता १८० स्वतित स्वतितिति स्वतितिति स्वतित स्वतितिति स्वतिति स्वतितिति स्वतिति स्वतिति स्वतिति स्वतिति स्वतिति स्वतितिति स्वतिति स्वतिति स्वतिति स्वति	सुजाता, सेनियधीता	२६	सविभागा, है	e,g
हुत्यस्वी, वृत्यस्वी एव हुप्यमंत्री, वृत्यस्वी एव हुप्यमंत्री, वृत्यस्वी एव हुप्यमंत्री, वृत्यस्वी १२५ हुप्यस्वी, कोडियमीता १२५ हुप्यस्वी, कोडियमीता १२५ हुप्यस्वी, कोडियमीता १२५ हुप्यस्वी १२६ हुप्यस्वी हुप्यस्वी हुप्यस्वी १२६ हुप्यस्वी		२७६	स्वाक्खातत्ता, बम्मस्स	₹¥
षुण्यास, केविवर्णाता २० हण्या, उपासिका १०० १०० १०० १०० १०० १०० १०० १०० १०० १०		5 e		
षुण्यासा, कोडियबीता १५ हुलको, वेबपुत्तो २५ हुण्यासा, कोडियबीता १५ हुण्यासा, वरासिका १५ माडियबो १६, माडियबों १६, माडियब	सुष्यमेय्यो, पुग्वलो	२४७	₹	
- माळवको २६, व पुर्णनिर्मालं ४, ८०, १८५ पुर्मृति १२५ पुरतन्त्रो २६ पुरतन्त्रो १६ भगुतं वक्बुतोतस्य १६१ मञ्जातलं पवादलं १८४ मङ्क्षणुतस्य उपोवास्य ११४ महस्रणुतस्य उपोवास्य १११ महस्रणुतस्य उपोवास्य १११	सुप्पवासा, कोळियधीता	२७	हत्यको, देवपुत्तो	348
पुगिनिमर्स ४, ००, १०५ ह्ल्याज्ञणीतकं ४ पुरुति २४ पुरुति २४ पुरुति २४ पहरूपाजानीची ७ पुरुतन्त्रो २६ पहरूपाजानीची ७ पुरुतन्त्रो १६१ प्रमुतं वक्बुलोतस्म २६१ प्रमुतं वक्बुलोतस्म १४ प्रमुतं वक्बुलोतस्म १६१ प्रमुतं वक्बुलोतस्म १६१ प्रमुतं वक्बुलोतस्म १११ प्रमुतं वक्बुलोतस्म ११४ प्रमुतं वक्बुलेस्य ११४ प्रमुतं वक		२७		
हुन्पृति १४ हुत्वाजानीयो ७ हृत्याजानीयो ७ १६, ७ • • • • • • • • • • • • • • • • • •	सुमनिमित्तं	¥, 50, ₹5½		YE
पुरबन्धे २६ हिरी ४६, ७ गायायाँ प्रमुतं बक्बुशोतस्मि २६१ प्रमञ्जातत्पं पहादत्पं १८४ पहुस्रपुरेतस्य उपोवसस्य १८६ प्रवापाय प्रकाती ११६ प्रवितां प्रवितां २१८ प्रवितां विवित्तं २१८	बु भूति	48		98
भाषायों भगुतं बक्बुवोतिस्म स्१४ भगुतं बक्बुवोतिस्म १६१ भग्नतं वक्बुवोतिस्म १६१ भग्नतं वक्बुवोतिस्म १६१ भग्नतं वक्बुवोतिस्म १६१ भग्नतं वक्बुवेतिःस्म १६६। भग्नतं वक्बुवेतिः		२६	1 2 .	•
प्रमुतं बक्बुवांतस्य २६१ प्राव्चातात्तं १४ प्रक्रमातात्तं प्रमुद्धात्त्रं १८४ प्रक्रमातात्तं प्रमुद्धात्त्रं १८४ प्रव्यात्त्रं प्रमुद्धात्त्रेत्तस्य १११ प्रवापत्त्र प्रस्काती १११ प्रवापत्त्र प्रमुद्धात्ते १११ प्रवापत्त्र प्रमुद्धात्ते १११ प्रवापत्त्रं प्रमुद्धात्ते १११ प्रवापत्त्रं प्रमुद्धात्ते त्रमुद्धात्ते १९४ प्रवापत्त्रं प्रमुद्धात्ते त्रमुद्धात्ते १९४ प्रवापति विवित्रमण्याप् १४			•	4, 55
सञ्ज्ञातत्वे पहादत्वं १८४ मादि कषाय गण्डां च १२ महुस्रपुरेतस्य उपोतपस्य १९१ हति कण्डामु सेतापु १४ प्रधारपाय सम्बताती १११ च बन्न प्रतित्वा १४ प्रमितानं मधिषित्तं २११ वज्ब्ब्रुपञ्जो पुरितो १२		भा	वायो	
हञ्जातत्वं पहादत्वं १८४ व्यक्ति कन्नाय मञ्ज्ञं च १२ सद्वसप्रेतस्य अपेश्वसस्य १९६ ह्य कम्म निरुत्ता १४ प्रवापराय अस्त्राती ११६ प्रवित्तां प्रवित्तां २१६ प्रवितां विवित्तां २१६	ग्रगतं चक्ससोतस्मि	267	बादित्तस्य बगारस्य	888
प्रदुक्षपृतेतस्य ज्योतायस्य १९१ इति कन्हामु तेवासु १४ प्रयापराय प्रस्ताती १११ इत बन्न बरित्वान १४ प्रमितीनं प्रतिचर्चा २११ प्रमितीनं प्रतिचन्नानो २१० उन्हीबति जीवितमप्पमायु १४			बादि कवाय मज्झं व	171
प्रवापराय प्रस्ताती ११६ इव बम्म वरित्वान १४ प्रविसीलं प्रविचित्तं २१६ उच्छङ्गपण्डमो पुरिसो १२ प्रविसीलं सिस्बमानो २६० उपनीवति जीवितमप्पमायु १४			इति कण्हासु सेतासु	348
भ्रमिसीलं श्रमिचित्तं २१८ उच्छङ्गपञ्जो पुरिसो १२ भ्रमिसीलं सिनसमानो २६० उपनीयति जीवितमध्यमायु १४	भवापराय भक्तातो			१४०
स्रविसीलं सिक्समानो २६० उपनीयित जीवितमप्पमायु १४	भविसीलं भविचित्तं	385		191
	बिबसीलं सिक्समानी	२६०		£X3
मनुज्यावचसीलस्स १५२ उपादाने मय दिस्वा १३	मनुज्यावचसीलस्स		उपादाने भय दिस्वा	१३ १
	बनुसूयायमानी सी		उपारम्भं न सिक्खेय्य	१८४
armi us standard as	धन्यं च एकवक्तुं च	399	उपेक्सासितसंसुद्धं	848
	मवकुज्जपञ्चो पुरिसो			335
and their formalists	महं चेतं जिगुच्छेयां			SAN SAR

	-	-	
एवमेव मनुस्सेसु	388	नाहं भव्नो एतरहि	१३क्
एवं ग्रादिसी सी लोकी	\$ 88	निहीयति पुरिसो निहीनसेबी	११४, ११ %
कट्वियकतो भिक्खु	२६१	पदक्खिणं कायकम्मं	२७४
कल्याणं वत भो सक्खि	१३७	पस्सन्ति देवा च तथागता च	१३७
कायमूर्ति वचीमुर्नि	344	पहानं कामसञ्ज्ञानं	84%
कायसुर्वि वचीसुर्वि	२४४	पहीनजातिमरणी	6.RE
गामे वा यदि बारञ्जे	२६१	पाणं न हञ्जे न चदिलमादिये	१६८
चतुकण्णो चतुद्वारो	१३१	पारगू सब्बधम्मानं	8×€,
षन्दो च सुरियो च उमी सुदस्सना	339	पुणुपञ्जो चपु रिसो	१२१;
चातुर्हीस पञ्चदिस	₹₹₹	पुञ्बेनिवास यो वेदी	१४४, १ <u>५</u> ४ [†]
चोदिता देवदूतेहि	१ ३१	बाला च प्रविजानन्ता	388
ततो मञ्जाविमुत्तस्य	588	व्याविषम्मा जराषम्मा	x £ \$
तथेव सीलसम्पन्न	१४०	ब्रह्मा वि मातापितरो	१ २२
तमाहु सेखं पटिपद	३१६	मासं न धारे न च गन्धमाचरे	338
तस्मा लीमं च दोसं च	१२६	, यथा दिवा तथा रस्ति	388
तस्मा हि नारी च नरो च सीलवा	33\$	यथा पि पब्बतो सेलो	680
तस्मा हि ने नमस्सेय्य	१ २२	यथा पुरे तथा पच्छा	398
तस्त भयोमया भूमि	१३१	यासु कामुचि एतासु	388
ताय नं पारिचरियाय	१ २२	ये च लो देवदूतेहि	848
तीहि विज्जाहि सम्पन्न	१४२	ये च सन्ते उपासन्ति	१५०
ते प्रत्यलका मुखिता	२७४	वे च सीलेन सम्पन्ना	२६१
ते ग्रप्यमत्ता सुस्तिनो	१३१	ये विरुद्धा सल्लपन्ति	\$#¥
ते उज्जुभूता कायेन	Ę٥	योध कार्येन संयमी	623 688 (me
तं कथ कथये घीरो	828	यो सीलब्बतसम्पन्नो	
त वे तमोनुदं धीर	१५२	लोभजं दोसज चेव	848
त्यास्स सीलवतो सीलं वेय्येन कूटकम्मेन	880	विञ्ञाणस्स निरोधेन	१२६
दवाति सेट्रसङ्कृप्पो	388	सङ्ख्याय लोकस्मि परोपरानि	385
दस्सनकामो सीलवत	388	स्त्रे वस्त क्याकामो	१२३
दुरुमासित विक्खलित	१३८ ।		<i>१</i> व.४
देवलोक च ते यन्ति	१८४	सत एतानि ठानानि	3 € \$
दिवक्स पन अन्सातो	१४०	सञ्बदा वे सुख सेति	१२=
	355	सब्बा मासत्तियो छेत्वा	१२८
धम्माधियो व अनुवस्मवारी	23 =	सब्बे मदे अभिमोस्मि	१३४
घारेति सेट्टसङ्कप्पो न चैव भोगा तथारूपा	१२१	सब्भि दानं उपञ्जासं	3 🕫 🤊
नित्य लोकं रही नाम	388	मुनक्सत्तं सुमञ्जलं	२७४
न पुष्फगन्धो पटिवातमेति	\$ 3 0	सेबस्स सिक्खमानस्स	२१४
नार्ह् भगवतो दस्तनस्त	337	सेखो मसेसो च इमस्मि लोके	Ęo
of and activity	२६० :	सीह एवं विहरेम्बं	248
•			

[१७] उपमायो

तैम्पवापि सम्बेर्स मिक्बूर्न	२१२
वेव्यवापि प्राकावे	१४७, २३४
सेव्यवापि, बावुसो सरम, प्रम्युकसञ्चरी 'पुरिसकरवितं रविस्सामी' ति	₹03
तैय्यबापि, बाबुसी सरम, उसमी सुञ्जाय वीसालाय नम्मीरं नवितव्यं सञ्जाति	\$03
सेम्यबापि, बाबुसी सरम, बोहारञ्जे जरसिङ्गालो 'सीहनावं नदिस्सामी' ति	१७३
सेम्यबापि उदके	१४७, २३४
सेम्पवापि, गहपति, बृदासारे हुन्छन्ने कूर्ट पि घरक्खितं होति	585
सेव्यवापि, गहपति, क्टागारे दुव्यक्ते कूटं पि व्यापमं होति	58.8
सैव्यवापि, गह्पति, बृटानारे सुच्छन्ने कृदं पि बब्बापनं होति	588
सेम्बयापि, गहपति, कूटानारे सुच्छन्ने कूटं पि रक्खितं होति	२४३
सेव्ययापि गुत्रं	२१२
सेय्यवापि तं वक्कं खहि दिवसेहि निद्वितं	808, 808
सेव्यवापि तं, निवसवे, कासिकं बत्वं महत्वं तबूपमाहं, निकसवे, इमं पुगालं बदामि	₹\$•
सेम्यवापि तं, भिक्तवे, कासिकं बत्बं वण्णवन्तं तयूपमाह, भिक्तवे, इमं पुम्मलं वदामि	२२६
सेम्प्रपापि तं, मिक्बने, कासिकं वर्त्व सुलनम्प्रस्तं तपूरमाहं, भिक्खने, इमं युगालं नदामि	२२६
सैव्यवापि देवा सुभिकञ्हा	711
सैय्ययापि नाम बनवा पुरिसो सम्मिञ्जित वा बाहं पसारेय्य	45
सैय्यवापि नाम सप्पि वा तेलं वा वालुकावं मासित्त भोसीदतिमेव संसीदतिमेव	२५६
सेव्यवापि पक्ती सकुणो	१५७, २३६
सेम्प्यापि प्रविद्यं	१५७, २३६
सेम्यवापि, भन्ते, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य	₹0₹
सेव्यवापि, अन्ते, अगवा एतरहि बाकिन्नो विहरति भिक्कृहि भिक्कुनीहि	२६०
सैम्पवापि अवं गीतमी अवं वानन्दो	846
सेव्यवापि, जिन्तवे, प्रप्यमत्तको पि खेळी दुरगन्थो होति	₹ ¥
सेव्यवापि, जिस्सने, प्रप्यमत्तको पि कृषो दुगान्त्रो होति	31
सेव्ययापि, जिन्सने, प्रप्यमत्तको पि पूज्नो दुन्गन्त्रो होति	91
सैय्यवापि, जिन्सवे, सप्पमत्तकं इमेरिन अन्बुदीपे बारामरामणेय्यकं	14. 3v
बेय्यवापि, जिक्कने, अप्यमत्तकं पि मृतं दुमान्वं होति	34
सेव्यवापि, जिस्साने, सन्पमलकं पि लोहितं बुम्मन्त्रं होति	94
सैन्यवापि, जिन्तावे, ब्राह्म सूचगतो किञ्चापि न वंसति	255
तेय्यवापि, जिन्नदे, उच्छुबीर्ज वा सालिबीर्ज वा मुह्काबीर्ज वा बल्लाय प्रविद्या निम्सित्तं	
वेय्यवापि, निक्सवे, उदकरहृदी प्रच्छो विप्यसत्रो ग्रनाविलो	
वेय्यवापि, जिन्हाने, उदकरहानी मानिसो सुळितो कससीमूरी	
क्यवापि, जिनकृते, उदके नेता क्रिप्सेन, पटिविगण्डाति	368
व्यवापि, जिनकार्वे, उपरिपन्नते बुल्ककुसितके देवे वस्तन्ते तं उदकं वयानिकं	228
व्यवापि, विश्ववे, कृत्वो उनकृत्वो तत्र उदर्व वाधितं तत्वाति	222
प्रश्_रेद	111

सेब्ययापि, भिक्सवे, कस्तकस्स गहपतिस्स सम्पन्न सानिक्खेतं	33
सेब्यवापि, भिक्सवे, गद्रभो गोगणं पिट्टितो पिट्टितो भनुबन्धो होति	38
सेय्यथापि, भिक्खवे, गूबकूपो कट्ठेन वा कठलाय वा चट्टितो भिय्योसोमत्ताय दुन्गन्धो होति .	११
सेव्ययापि, भिक्सवे, चक्सुमा पुरिसो रत्तन्धकारतिमिसायं	227
सेय्ययापि, भिन्सवे, दुट्ठाक्को कट्टेन वा कठलाय वा षट्टितो भिय्योसोमत्ताय श्रासवं देति	888 888
सेय्यथापि, भिन्सवे, नदीमुखे सिन्तं उहुव्य बहुतं मच्छानं ग्रहिताय	38, 34
सेथ्यवापि, भिक्खवे, नळागारा ता तिणागारा वा भ्रम्मिनुती कूटामारानि पि बहुति	63
सेय्ययापि, भिक्सवे, निम्बवीज वा कोसातकिबीजं वा तित्तकलाबुबीजं वा प्रस्लाय पथिवया वि	नेक्सिसं ३२
सेय्ययापि, भिक्सवे, पर्यावया नेला लिप्पं सुज्जति वातेन वा उदकेन वा	258
सेय्ययापि, भिक्खवे, पासाणे लेखा न खिप्पं लुज्जित बातेन वा उदकेन वा	263
सेव्यवापि, भिक्खवे, पुरिसस्स उच्छङ्को नानालज्बकानि ग्राकिण्यानि	१२०
सेरववापि, भिक्तां, पुरिसो लोगकपत्नकं मञ्जाय नदिया पक्तिपेय्य	238
सैब्यवापि, भिक्तवे, पुरिस्तो लोणकपल्लं परित्ते उदकपल्लके पिक्तपेय्य	238
सैय्यवापि, निक्सवे, बीजानि श्रखण्डानि प्रपुतीनि प्रवातातपहतानि सारादानि	१२४, १२६
सम्पर्यापि, भिक्सवे, यानि कानिचि तन्तावतानं वत्यान, वसकम्बलो तेस पटिकिटो प्रक्या	यति २६६
सेययापि, भिनस्तवे, यानि कानिचि स्नस्त्रजातानं फन्दनो तेस प्रम्ममन्त्रायति	20
संबंधियोपि, मिनस्तवे, बिजरस्त नित्य किञ्चि भ्रमेण्यं मणि वा	668
सम्ययापि, भिक्सवे, सरदसमये विद्धे विगतवलाहके देवे ग्रादिच्चो नर्भ ग्रह्मस्सक्कमानी	558
सन्ययापि, भिक्ताने, सालिसुक वा यवसकं वा मिक्न्नापणिहित हरवेन वा पादेन वा प्रकारने	,,,-
सन्ययाप, भिक्लवे, सालिसूकं वा यवसकं वा सम्माप्णिहित हत्येन वा पादेन वा श्रक्कानं	
संव्यवाप, भिक्सव, साली वा घवी वा फन्दनी वा तीहि मालवालताहि उद्धस्ती	१६६, १६६
सम्ययाप, मिन्सवे, सुवण्णकारो वा सुवण्णकारन्तेवासी वा उनके बन्धेस्य	73=
संभ्ययाप, भा गीतम, निर्मू जिनत वा उर्मू उनेध्य पटिस्खन वा विवरेस्य ४४ ६४ १४	
सन्पर्वापि, भी गीतम, नेक्लं जम्बोनवं दक्तकम्मारपन्तमपरिकामकतं जन्नामने	
सम्ययाप, भा गीतम, सारदं बदरपण्ड परिसद्धं होति परियोदातं	१६= १६७
सम्मयापि मनुस्सा, एकस्चे च देवा एकस्चे च विनिपातिका	
सैन्यवापि, विसासे, उपक्किसिट्रस्स भादासस्य उपक्कमेन परियोदयमा होति	\$ \$\$
नय्ययापि, विसासं, उपनिकलिट्रस्स कायस्स उपनकमेन परियोदपता होति	\$68
संस्थापि विसासे, उपनिकलिटस्स जातकपरस उपनकारेन परियोज्यान कोनि	15%
सन्यवाप, विसास, उपक्रिकलिट्टस वरयस्स उपक्रकोन प्रियोज्यान केलि	164
सम्बंबाप, विसास, उपविक्रितिद्वस्स सीसस्स उपक्कमेत परियोहपता केलि	£35
सम्बर्धाप, विसंखि, गौपासको सायन्द्रसमये सामिकानं राजो जिल्लाने	\$68
मध्ययाप, विसास, यो इमेसं सोळसम्र महाजनपदानं पहतरणरतनानं कार्यात्रात्रां कार्यात्रात्रा	460
4.4.4.1. (4.1.44)	
सेय्ययापि सरमो परिव्याजको	585
सैम्पयापि तो, भिन्छवे, पौत्यको अप्पन्धो तबूपमाई, भिन्छवे, इमं पुमानं वदावि	१७३
सेन्यवापि सो, जिनसाने, पौत्यको वुस्त्रक्यो तथूपमाह, जिनस्तने, इमं पुमालं बदानि	₹₹€
ज ५. तर् । जनसन् , इन पुनाल बद्दााल	225 220

सुद्धिपण्णं

P	वित्र	ं पसुद्धपाठी	सुद्धपाठी	पिट्टे	वन्तियं	बसुद्धपाठी	सुद्धपाठी
12	Ę	पतिकिलिद्वं	पतिकिट्टं	644	35	इंक्बाय	इच्चायं
78	₹•	त	ते	१६३	48	विस्व	दिस्वा
58	(मधी)	•क्सलान	० कुसलानं	१७२	18	पष	द्मव
35	` = '	चंती	बेतो	१=१	₹=	सा हा	साळ्हा
*1	80	तजो॰ ं	तेजो॰	१दद	१६	त्रलोभ ०	बलोग ०
83	3	भावित	भाविते	939	२२	₹	ते
84	2	जतवने	जेतवने	240	22	नवा	गतो
38	25	प्रनोतप्पं	धनो सप्	748	२४	सीलन	सीलेन
७२	88	द	हे .	758	२४	पञ्जायूपसमेरता	•समे रता
= =	(सिरो)	समापात्तम्गो	समापत्तिबन्गो	२६१	₹€	तनुष•	तेनुप•
£X	१ २	वदितब्बो	वेदितव्यो	२६२	¥	कतिहि	क्तीहि
१०८	22	कतम	कतमे	२६४	₹\$	राजभोगो	राजभोग्गो
१ २२	28	दस्सतारो	दसंतारो	300	१४	उपेक्सा सम्बोज्झ जुं	उपेक्सासम्बोज्झ कुं
388	१७	गरव्हो	धोरव्हो	२७६		वरमणिया	वेरमणिया

प्रकाशक—निश्च कार्योत कार्यय, मन्त्री, पालि प्रकाशन मध्यल, विद्यार, वालम्य (यदगा) युरक—शीकुष्णकन्न बेरी, विद्यायनियर प्रेस (त्राइवेट) विविटेड ,

डी॰ १४।२४, मानवन्दिर, बारानसी-१